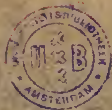

HELIODORVS.
AE TER NI TAS.
Lugduni Batavorum,
Excudebat GEORGIVS vander MARSE.
A°. cIↃ IↃc XXXVII

AMSTERDAM

VENERI

ET

CVPIDINI

HVMANAE. VITAE. CONSER-
VATORIBVS. SVAVISSIMIS,
HELIODORI. EPISCOPI
TRICENSIS. AETHIOPICA
AMORIS. OMNIS. ET
FESTIVITATIS
DELITIAE
SACRA. SVNTO

LECTORI.

En illibatam Theagenis & Charicleæ pudicitiam, Lector, en jocos illos recreandis inter ſeria ſtudiorum ingeniis, juventuti offero. quanquam nec jocos quidem. Cur enim ſic appellem, ubi ſpirant omnia venuſtatem, Amor caſtitatem,

Venus pudicitiam? ubi habent juvenes quod cum fructu legant, ſenes quo in melius edoceantur? ut recte exemplar omnium pene hic dixeris virtutum, cum ejus potiſſimum, quæ regii animi character eſt; tum in adverſis pietatis & conſtantiæ. Quid enim leve eſt, intemerata contra tot peccandi licentias pudi-

dicitiæ? quantę in puella prudentiæ & religionis est, amatoris sui, cujus in fidem & custodiam se permisit, stimulos tam arcto jurejurando coercere? Cui vero non admirandam ad omnes fortunæ vices & instabilitatem; ac, dum novos casus nova semper excipiunt pericula, imperterritum animum & regio genere

re dignos ſpiritus, qui vel barbarorum prædonum animos in contraria vertere potuerũt, intueri licet? Quòd ſi & pietatem attendas, nonne hac ipſa conſtantiam ſuam amantes fulcierunt, quum Diis ſuis (ſi Ethnicorum tenebris condonandum eſt) è præſentibus malis reſpirationem prudenter ac ſemper tribuerunt?
Vo-

Vota verò & ſacram rem in adverſis qua relligione, quo cultu, quibus animis iidem non ſolverunt? Omitto cætera quæ tibi plena jucunditatis lectio exhibebit: quum tot probatiſſimorum virorũ, & eorum quos tibi ſequentes paginæ exhibebunt, judicia, autorem ſatis commendent, examinationi quorum

ac judicio ſtandum erit. Noſtra ſolùm hæc cura fuit, ut quæ lectione caſtarum aurium digna ſunt, juventuti redderentur: quæ dum à gravioribus & magis ſeriis relaxationem quærit, habeat quod cum fructu legat, probet, amet. Vale.

TESTIMONIA
De
HELIODORO,
ejusque Æthiopicis.

PHOTIUS IN BIBLIOTHECA.

Legimus HELIODORI *Æthiopica. Opus est dramaticum, ea phrasi, qua argumentum conscriptum deceat. multa etenim est in eo sine affectatione simplicitas, atque iucunditas. Affectibus praterea rerum partim præsentium, partim speratarum, aut insperatarum temperata narratio est, salute sæpenumero præter opinionem in mediis calamitatibus allata. Verba quoque adhibentur significantia, & pura, quæ si interdum, ut par est, in figuram deflectantur, perspicua tamen sunt, evidenterque propositam rem exhibent. Periodi etiam, pro subiecta re, aptæ; quippe aliquanto breviores, contractioresque. Compositio denique, ut cætera omnia, narrationi ipsi accommodata, qua viri quidem, fœminæ-*

que

quæ refertur amor, ſed qui caſtitatis præferat deſiderium, cuſtodiamque accuratam.

Dramatis huius argumentum auctori præbuere Theagenes, & Chariclea, caſte inter ſe ac pudice amantes, cum ultro citroque iactati errarunt, & capti etiam identidem, fidem tamen coniugalem conſtanter ſervarunt. Ergo 'nomina horum adducuntur, & ſummatim quidquid paſſi ſunt, egeruntve. Athenienſium feſtus dies, quo, Chariclea ſacerdote, Theagenes curſu certat. ab oculis tunc natus invicem amor, ortusque ex eo morbus in Chariclea, quæ rapta, non invita, è domo Chariclis, qui parens habebatur. Raptor vero, opera Calaſiridis, Theagenes. Abnavigatio atque appulſio in Zacynthum. Navarchus Chariclea amore capitur, & ficta promiſſio facta à Calaſiride coniugii. In litore Chariclea hoſpitio accepta, & indicium factum è piſcatore, qui receperat, Trachinum quendam, latronum præfectum, virginis raptum meditari. Hinc Calaſiridis fuga & Chariclea: quos Trachinus inſectatus, navem capit, captusque amore eſt, & Chariclea nuptias velle fingit. Expoſtulatio Theagenis ut fratris, Calaſiridis

vero

vero ut parentis, qui & voti compotes redditi. Maris hinc tempestate suborta, & naufragium vitant, & ad quandam Ægypti oram navem appellunt. Chariclea nuptiarum a Trachino facta mentio, & Calasiridis ficti parentis promissa, atque deceptio, nuptiali epulo instituto. Peloris amor, incitante Calasiride, & contentio Trachini & Peloris super Chariclea. Strages hinc tandem nata, mutuaque latronum internecio, quam ipsa quoque Chariclea mittendis in illos telis multum promovit. Luctus Charicleæ super Theagene, vulneribus strato. Aliorum iterum latronum incursus, qui aspectu Charicleæ consternati animo, eam deinde rapiunt cũ Theagene, & ad Thyamin adducunt. Is erat latronum Bucolorum (sic enim appellabantur, qui eam insulam tenebant) præfectus. Ardet & hic Charicleam, Theagenesque frater nominatur. Impetus item in Bucolos fit, pugnaque excitata, horum oritur cædes: Thyamis fuga dilapsus, Hermuthis quoque, & Cnemon, atque Theagenes. Chariclea interim illo in antro ad quod abducta fuerat remansit, ad cuius ostium cæsa iacebat Thisbe; qua visa, tanquam super Chariclea ingens Theagenis dolor.

dolor exstitit, donec ex imo antro Chariclea acclamaret. De Thisbes cæde hæsitatio, & super ea Hermuthis luctus, ac fletus. Abitus Cnemonis atque Hermuthis, aliaque ex parte Chariclea atque Theagenis. Cnemon ab Hermuthi discedens Calasiridi occurrit. narrant utrinque, quæcunque acciderint: Cnemon quidem de Thisbe, & Demenete noverca, deque exsilio per testularum suffragia, præter alia adversa: Calasiris vero de Saricle & Chariclea, atque Theagene. Vtrimque comploratio ob hæc ipsa mala. Mox Cnemon lætum narrat nuncium, Theagenem & Charicleam superstites etiamnum esse, se enim cum illis in Thyami manibus fuisse. Nausicles autem, apud quem & Calasiris habitabat, Charicleam adducit, sub Thisbes nomine. Ad huius ergo nomen turbatur Cnemon, quod nosset eam mortem obiisse: verum mox gaudium oritur super Chariclea. Investigatio primum Theagenis, nuptiæque Cnemonis & Nausicleæ. Calasiridis item peregrinatio cum Chariclea, ut Theagenem inveniant. Anus deprehensa, quæ filium bello exstinctum lamentaretur, magicisque artibus ac superstitione filii cadaver consuleret: aspicientibus Calasiride & Cha-

& Chariclea quæ fierent. Interrogat illa iterum diris adhibitis cadaver, alterne filius viveret, & imprecatur mortuus matri, quod vi ageret, ac per nefas: alterum ergo filium occisum iri, sed illam prius, eo quod iniuriam mortuo fecisset. Vetulæ interitus, per hastæ fragmentum in vita morientis.

Thyamis & Theagenes cum reliqua latronũ manu in Ægypti urbem Memphim ibant, ut sacerdotium ille a fratre Petosiri natu minore occupatum, repeteret. Hinc tumultus ad urbem excitatus. Arsace ad urbem sedens, ab armis discedere, duello vero fratres confligere iubet, victorem sacerdotio dignum, idoneumque fore iudicans. Singulare dehinc fratrum certamen, Petosiri invito, utpote armis ferendis insueto, Thyamide contra belligerandi peritissimo. Fratrem hic itaque tergum vertere, abiectisque armis se proripere cogit. insectatur Thyamis, & urbem sæpius cursu ambiunt. Thyamin Theagenes sequitur, quem visum deperit Arsace Oroondati coniux. Superveniunt Calasiris & Chariclea. Et ille quidem liberos cognito in mutuam cædem ruere (Calasiridis enim filii Thyamis ac Petosiris erant) accurrit,

& cla-

& clamore sublato, ægre cædem inhibuit, quod vix parentem liberi agnoscerent. Chariclea ibi in Theagenem incidit, ac positis deinde armis, Sacerdotium Thyamis adeptus a patre est. qui mox vita decessit.

En iterum insidiæ Arsaces in Theagenem adolescentem, & Charicleam. Cybeles quoque ancillæ promptum ad omnia obsequium, domum Arsaces eos evocantis, huius quoque amor in Theagenem immodicus, machinis omnibus nequitiæ adhibitis, viisque quæsitis omni delinimentorum genere. Pravum huc accedit consilium Cybeles, quæ venenatum Chariclea poculum miscuit, sospite tamen Chariclea, sibi necem attulit venefica. Cruciatus, atque ærumna Theagenis & Chariclea, quod Arsaces amorem Theagenes detrectaret. Chariclea ignis pœna condemnatur, sed is Pantarbes lapidis beneficio exstinguitur. Sic evasit in præsentia Chariclea. Arsace interim furibunda necem in posterum diem machinatur Chariclea. Oroondates, Arsaces maritus, mittit [Bagoam eunuchum] qui noctu hos iuvenes secum sumsit. Sic enim imperatum fuerat, postquam Cybeles filius, spe potiundi Charicleæ nuptiis frustratus, quæcunque

ab Arsace patrata essent, ad herum profe-ctus nunciasset omnia.

Æthiopum mox irruptio, raptusque Theagenis & Charicleæ, atque ad Hydaspen Æthiopum regem abductio narratur, & ut ille quidem Soli Deo, Chariclea vero Lunæ consecretur victima. Hinc certamina & sacrificia, præsentibus Sisimithro, Gymnosophistarum principe, cum suis Gymnosophistis, atque Persina regis uxore. Postulat Chariclea sui defendendi potestatem fieri apud Hydaspen. Causa dicta est, iudicante Sisimithro, testibusque superstitibus probantibus, Hydaspis ac Persinæ filiam esse Charicleam. Regi non satis persuadetur, qui etiam sic hostiam, patriæ legi moribusque obsecutus, cædere illos parat. Populus contradicit. Sic rursum libera abire iussa Chariclea; quæ quidem liberatio incredibilem omnibus peperit lætitiam. Sed iterum Charicleæ discrimen creatum. Theagenes vinctus, ut hostia aris adhuc destinatur. Variæ multæque eo nomine apud parentem preces, sed ille liberationem Theagenis, impunitatemque abnuit. Animo itaque externata Chariclea, omnia quæ sibi, & Theageni adversa accidissent, matri enarrat. Thea-

genes interim taurum fortiter pugnando superavit, ingenti spectantis plebis voluptate: Æthiopum item maximum palæstra vicit, illustrique victoria parta, plausum etiam populi meruit. Ducitur nihilominus ad aras coronatus, ut hostiæ instar cadat Theagenes. Charicles tum forte Athenis profectus, huic stadio adstabat, filiamque uti credebat suam ab ipso rege postulat. Spondet rex daturum, si amissam reperisset. Verum illam non inveniebat. Arripitur deinde, trahiturque Theagenes ab Charicle clamante: Hic meam Athenis rapuit filiam. Lata denique sententia, qua & Theagenes tandem indemnis est declaratus, ipso etiam adiudicante Sisimithro, neve posthac humanis victimis mortalium damno litaretur statuente. Gaudio hinc cuncti atque lætitia exsultare, Theagenes etiam & Chariclea, quod tot tantisque defuncti periculis invicem potirentur. Sacerdotiis itaque illa quidem matris, hic soceri beneficio acceptis, & re divina facta, nuptias adornant.

Hæc quidem Heliodorus Theodosii F. domo Phœnix Amindenus conscripsit, finivitque historiam: quem etiam Episcopi post dignitate auctum ferunt.

NICE-

NICEPHORUS CALLISTUS

In

Hiſtoria Eccleſiaſtica.

Sed enim conſuetudo ea quæ in Theſſalia ſervatur, ab Heliodoro illo Tricenſi epiſcopo ortum habuit: cuius amatorii libelli hoc quoque tempore circumferuntur, quæ adhuc iuvenis compoſuit, & Æthiopica inſcripſit. Nunc autem ea Charicleam nominant. Quo nomine etiam epiſcopatus ei ademptus eſt: nam quum lectione eorum opuſculorum iuvenes multi in periculum coniicerentur, ſynodus provincialis ſtatuit, vel libellos ipſos qui amores accenderent, igni conſumptos abolendos, vel qui eos compoſuiſſet autori functionem epiſcopalem abrogandam eſſe. Ille vero epiſcopatum deponere, quam ſcripta ſua ſupprimere maluit.

CRUSIUS.

Multarum hic rerum (ſicut & VINCENTIUS OPSOPOEUS *notavit: cui magnam debemus gratiam de tam bono Autore in lucem prolato) deſcriptio-*

ptiones sunt: ut causarum naturalium, gemmarum, locorum, populorum (præsertim Ægypti & Æthiopiæ) fluminum, & rerum artificiosarum.

Propositum est Heliodoro, tum prodesse legenti, tum delectare, &c.

HIERONYMUS COMMELINUS.

Quam multa in his Rerum Æthiopicarum libellis, ceu emblemata quædam, sententiæ graves & seriæ, Ethicæ, *Politicæ,* OEconomicæ? *quam multa ad Antiquitatis cognitionem, quæ temere alibi non reperias, hinc peti possunt? Atqui hoc ita se habere testantur è vetustioribus* MELISSA *Antonii, & Maximi* CENTURIÆ. *Recentiores recensere longum foret: unum dumtaxat Barnabam Brissonium nominabo. Huius* DE REGIO PERSARUM PRINCIPATU *librum qui leget, quantum Auctori nostro ille debeat, facile intelliget.*

Errores, quos in veteri Editione Hervagiana deprehendere potui, quatuor MSS. *collatione & fide, accurate sustuli, lacunasque supplevi:* Anno CIↃ IↃ XCVI.

IN

At nunc Livoris certe noctemque geluque
Perfregit genii vis radiosa tui,
Heliodore; nec est alibi tam barbara linguis
Tamque suilla animis inveniunda cohors,
Quin te suspiciat, quin te veneretur, ut acre
Inter Graiorum tot monumenta jubar:
Acre jubar, sed dulce jubar, quodq; omne per ævũ,
Ille perannantis Veris amicet honor:
Invidiæque hyemem casto defendat & igne,
Arceat & flammas barbara turba tuas.
Sancta sed immittat Pietatis semina menti,
Vimque Pudicitiæ non sinat esse rudem.
Aptaque constanti præcordia fingat Amori;
Fibrarumque beet quamque tenace Fide.
Induretque animi vires, favor obvius ipsas
Ne solvat crepero stantis in orbe Deæ:
Neve minis eædem Sortis frangantur atrocis;
Stent sed uti medio Petra creata mari.
O lepidissima, nec scriptis Scripta ulla secunda;
Ingenii sive est, seu genii artis opus!
Scripta, Caballino quæ lavit Musa fluento,
Lavit & ambrosio deinde liquore Charis.
Scripta, quibus fixit plus basia mille Iuventas,
Adjecit decoris vimque Diona sui.
Scripta, Cupidineis ferri dignissima pennis
Templa ad Olympiaci lucidiora poli:
Et splendere illic minui metuente nitore,
Seu fuerint noctis tempora, sive dies.
Hoc uti navifrago circumventæ æquore vitæ
Esse Helice nobis aut Cynosura queant.

Scripsit IANVS GRVTERVS,
& CALLIOPIVS *recensuit.*

HELIODORI EPISCOPI,

qui Æthiopica sua servare quàm Præsulatum maluit.

[Auctore Nicephoro Callisto l. xii, c. xxxiv.]

Perdere quum nollet cum libertate pudorem,
Extulit hoc flammis Heliodorus opus.
Infula contempta est: casti meditantur amores,
Oppedis sacro dum Chariclea pedo.
Pulchrior es, quamvis fueras pulcherrima, virgo:
Addidit Antistes majus Hydaspe decus.
Hoc nata es primò, sed præsule nata secundò:
Sic nisi nata fores, jam cinis ipsa fores.
Ecquid Hydaspæi dispendia sanguinis horres?
Ne metuas: vita est ista priore prior.
Bisgenita, o, genitura deos. Debetur Hydaspi:
Mitrato debes plus Chariclea patri.
Nec quoq, nunc opus est te quicquã cedere Baccho
Tu bipater nobis, ille bimater erit.

P. S.

Aliud ejusdem.

Te bipatrem dixi, Bacchũ Chariclea bimatrem.
Quid renuis? Vino quam bene junctus Amor!
Sed Vinum Chariclea nihil moderabile suasit:
Quid suasurus Amor, tu Chariclea vide.

De Constantia

CHARICLEÆ.

Regibus orta nigris nescit Chariclea parentes,
Candida sed similem scit Chariclea procū.
Servaque conservos caste dum servat amores,
His sine sorte vovet non meliore frui.
Lectaque victoris solenni victima pompa
Tartareos patris despicit una Deos.
In medio nequiit virgo comburier igne,
Vir pariter medio salvus in igne stetit.
Conjugium fortuna paret: constantia sponsis
Enitet in summis incaminata malis.
Quisquis amans puras sentit sub pectore flāmas,
Non valet impuras extimuisse faces.

I. BODECHERUS BANNINGIUS.

In

THEAGENIS & CHARICLEÆ

AMORES.

Cupido loquitur.

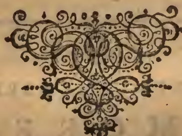
Me puerum Chariclea vocat; vocat ille, sagittæ
Cui nostræ indomitas supposuere faces.
Hinc discas. Puerum quisquis me dixeris esse,
Haud pueri imbelles experiere manus.

ZUERIUS BOXHORNIUS.

PAULUS STEPHANUS H. F.
In Juvenilibus.

AMORES CASTI.

Per terras Iuvenē ſequitur Chariclea, per undas,
Et comitem, ſed non impatienter, amat.
Fidus amans ſociam, ſed caſte, ſervat amantem,
Oſcula eunt teneræ plena pudicitiæ.
Et quum legitimis venerunt tempora tædis,
Senſerunt Veneris gaudia prima ſuæ.
Vos, ô, vos omnes huc appellamus amantes;
Vt vos & purus agat, non furiatus, amor.

HELIODORI
ÆTHIOPICORUM
LIBRI X.

GULIELMUS CANTERUS

ULTRAJECT.

LECTORI.

Elegantem ſane Heliodori hiſtoriam nonnulli cum ſemel legerunt, à ſecunda tamen tertiaque lectione non abſtinent, partim ob voluptatis non exiguum fructum, partim etiam quod ita ſcriptum hoc ordine poëtico, & artificio plane mirabili contextum eſt, ut integram ejus hiſtoriam non facile quis una lectione poſſit aſſequi. Quod cum nobis etiam viſum fuiſſet, quo planior poſthac lectoribus vel minus attentis foret lepidiſſima narratio, breve totius operis argumentum non levi ſtudio concinnavimus, ac rectam univerſæ hiſtoriæ feriē paucis periodis complexi ſumus. Ea ſic habet:

HELIODORI

ÆTHIOPICORUM

PERIOCHE.

Ex Hydaspe rege Æthiopum & Persina nascitur quondam Chariclea: quæ Sisimithri gymnosophistæ cum crepundiis exponenda datur. is eam septennem in Ægypto, legatus ad Oroondatem missus, apud Chariclē collocat. hic enim Pythius sacerdos cum esset, casu in Ægyptum venerat. itaque puellam hinc Delphos defert, & in templo apud se Dianæ sacerdotem educat. Paullo post ad Pythia profectus, inter cæteros Theagenes Thessalus & Charicleæ amore captus, eam rapit, juvante Calasiri Ægyptio, qui forte ibidem aderat, & agnita Chariclea, cujus jampridem inquirendæ curam à matre habebat, suis eam cupiebat restituere. Itaque navi utrumque imponens, postquam Cretam attigit, à Trachino pirata (is puellam in litore Zacynthio forte conspicatus, deperibat)

capitur: cumque ille virginem in Ægyptum appulsus ducere pararet, Pelorum ejus præfectum rivalem opponit, sic ut orta propter prædam contentione, latrones omnes mutuis cædibus pereant. Heic Thyamis latro Memphiticus superveniens, præda potitur. is cum Charicleam itidem ducere pararet, supervenientibus itidem aliis latronibus, illam quidem in speluncam quandam reponit, ipse autem capitur, Theagene interim & Cnemone aufugientibus. Paullo tamen post ad Charicleam Theagenes redit. Iam cum è spelunca uterque exiisset, à Mitrane præfecto Oroondatis (hic Ægypti erat satrapa) capitur. & Chariclea quidem Nausicli qui Thisben sibi ereptam conquiri jusserat, pro Thisbe traditur: Theagenes autem ad Oroondatem, ut regi Persarum Babylone serviat, mittitur. Ad Nausiclem porro Calasiris casu deveniens, Charicleam recuperat. At in itinere Theagenes à Thyamide Bessæ præfecto intercipitur. Quo cognito Mitranes eos adortus, cum suis interimitur. Id cum Oroondates non inultum relicturus videretur, statuunt Memphim profecti eum antevertere. Memphitæ vero, cum Oroondates abesset, Arsaces uxoris jussu Peto-

Petosirim jubent cum fratre Thyamide singulari certamine congredi, qui ab illo simul & sacerdotio privatus, & urbe pulsus fuerat. Iam Calasiris & Chariclea Theagenem ut quærerent profecti, commodum in certamen ipsum incurrunt: ac filios ille diremtos, hæc Theagenem recuperat. Arsace interim Theagenem nequicquam tentat. Quod cum Oroondates Thebis accepisset, ubi cum Hydaspe bellum gerebat, utrunque celeriter ad se mitti curat. at hi rursum ab Æthiopibus intercipiuntur. Hos Hydaspes Oroondate devicto, sacris triumphalibus victimas destinat Itaque Meroen reversus cum sacra fieri juberet, Chariclea quidem statim prolatis crepundiis, & Sisimithre teste citato, filiam se Hydaspis & Persinæ decimo post anno probat: paullo post autem, cum legatis Oroondatis veniens Charicles, qui raptam Charicleam diu à se quæsitam, huc tandem delatam cognoverat, Theagenem primum, deinde Sisimithrem, tum Charicleam agnoscit. Simul etiam parentes re tota cognita, Charicleam Theageni denique bonis avibus uxorem dant.

HELIODORI
ÆTHIOPICORUM
LIBER PRIMUS.

Cum primum dies illucesceret, & sol cacumina montium illustraret, viri ex armis & rapto vivere soliti, supra montem qui ad influxum Nili in mare, & ostium quod Heracleoticum appellatur, protenditur, erecti, paululum consistentes, mare subjectũ contemplabantur. Cumque initio in pelagus oculos conjecissent, nec quicquam applicaret quod spem prædæ ostenderet, in propinquum littus aspectum referebant. Erant autem in ipso res ejusmodi. Navis rudentibus ad continentẽ religata quiescebat, vacua navigantibus, sed plena oneris: quod vel iis qui procul aberant, conjectura

assequi licuit. onus enim usque ad tertiam zonam navis aquam premebat. At in littore plena erant omnia recens cęsorum hominum, partim prorsus extinctorum, partim semimortuorum, partibus corporum adhuc palpitantiũ, & nuper esse finitum bellum declarantium. Cæterum non fuerant justi prælii notæ ac indicia, quæ apparebant, sed mixtę fuerunt infelicis & infausti convivii, ac ejusmodi finem sortiti miserabiles reliquiæ: Mensæ nimirum dapibus refertæ, quarum aliæ humi in manibus cęde stratorum jacebant, cum armorum loco quibusdam in pugna, ut ex improviso orto bello, fuissent: aliæ eos qui se absconderant, ut opinabantur, occultabant. Præterea pateræ eversæ, & ex manibus quædam effluentes, partim eorum qui biberant, partim eorum qui pro lapidibus illis usi fuerant. Subitum enim malum, novum usum afferebat, & jaculorum loco poculis uti docebat. Jacebant vero, hic securi vulneratus, ille cochlea ictus, quæ indidem ex littore suppeditarat: alius ligno confractis membris, non nemo torre adustus, alii alio modo.

Plu-

Plurimi autē jaculis arcu emiſſis confixi. Denique multiplicem ſpeciem parvo in ſpacio numen exhibuerat, vinum ſanguine imbuens, & convivio bellum adjungens, cædes potionibus, libationes mactationibus promiſcue miſcens, & tale theatrum prędonibus Ægyptiis inſtruens. Hi enim cum ſe in monte ſpectatores harum rerum præbuiſſent, ſpectaculum intelligere neutiquam potuerunt, cum proſtratos ibi aliquos cernerent, nuſquam autem victores conſpicerent: tum victoriam manifeſtam, ſpolia vero non detracta: & navem ſolam vacuam quidem viris, ſed quod ad alia attinet, intactam, non ſecus ac multorum præſidio munitam, & tanquam in tranquillo vacillantem intuerentur. Tametſi autem quid eſſet rei ignorarent, nihilo minus tamen lucrum & prædam ſpectabant. Se igitur victores eſſe cum ſtatuiſſent, progreſſi ſunt. Cumque jam non procul abeſſent à navi, & iis qui jacebant, ſpectaculum illis contingit, longe quam priora perplexius. Virgo ſedebat in rupe, inſigni quadam forma prædita, quæque dea credi poſſet, ob præſen-

tem quidem ſortem non mediocri dolore affecta, verum generoſos ſpiritus adhuc gerens. Lauro caput redimitum habebat: pharetra vero pendebat ab humeris: porro ſub ſiniſtro brachio arcus collocatus fuit: reliqua manus negligenter demiſſa. Dextro autem femori cubito alterius manus incumbens, ac digitis amplexa genas, deorſum ſpectans, & quendam procul jacentem ephebum contuens, caput immotum tenebat. At ille vulneribus laceratus erat: & paululum tantum ſeſe erigere, tanquam ex profundo ſomno fere ipſius mortis, videbatur. Verũ vel in his florebat virili pulchritudine, & gena defluxu ſanguinis cruentata, magis tamen albedine reſplendebat. Oculos vero ipſius dolor deprimebat, vultus autem virginis ad ſeſe trahebat ac erigebat. Atque hæc videre cogebantur, quod illam videbant. Ut vero ſpiritum collegit, difficulter admodum reſpirans, languide prolocutus eſt, &, O ſuavium, inquit, ſalvane es revera, an & tu quoque obiter ad belli cladem acceſſiſti? Non potes omnino, ne poſt mortem quidem, à no-

bis.

bis divelli, ſed ſpectrum & manes tui obeundo obſervant fortunas meas? In te ſita ſunt, inquit virgo, mea omnia: denique, ut vivam, aut non. Hic igitur, vides (oſtenſo cultro ſupra genua) hactenus ceſſavi, propter tuam reſpirationẽ cohibitus. Ac ſimulatque elocuta eſt, illico de petra deſiluit. Illi vero ſupra montem præ admiratione ſimul & terrore, tanquam fulguris aſpectu perculſi, alius aliud ſubibat arbuſtum. Majus enim quiddam, magisque divinum erecta illis eſſe videbatur, cum ſagittæ repentina commotione clangorem edidiſſent, auro vero intexta veſtis ad ſolem reſplenderet, & capillus ſub corona bacchico more jactaretur, ac magnam tergi partem occuparet. Hos quidem hæc perterrefaciebant: multoque magis eorũ quæ videbantur, quam quæ patrata fuerant, ignorantia. Quidam enim deam quandam eſſe dicebant, & deam quidem Dianam, aut ejus loci præſidem Iſim: quidam vero ſacerdotem divino furore afflatam, quæ ingentẽ ſtragem, quæ apparebat, edidiſſet. Hæc igitur judicabant, rem ipſam nondum ſcie-

bant. At illa ſubito delata ad adoleſcentem, & illi undiquaque circumfuſa, flebat, oſculabatur, abſtergebat cruorem, ejulabat, & quamvis illum teneret, vix tamen ipſa ſibi credebat. Quod cum animadverterent Ægyptii, mentem in aliam mutavere ſententiam. An hæc ſunt opera deæ? dicentes. mortuumne oſcularetur numen, tanta commiſeratione? Audendum ſibi eſſe, ac abeundum, & quid revera eſſet cognoſcendum cenſebant. Cum itaque ſe recepiſſent, decurrunt, virginemque adhuc apud vulnera adoleſcentis deprehendunt: & à tergo conſiſtentes, reprimunt ſeſe, nihil neque loqui amplius, neque agere auſi. Circumſonante vero ſtrepitu, & umbra illorum incidente in oculos, erexit ſeſe virgo: & poſtquam reſpexit, rurſus deorſum inclinavit, inuſitato coloris conſpectu, & prædonum armatorum ſpecie ne minimum quidem perterrita, ad curationem autem jacentis totã ſeſe componens. Sic omnino deſiderium vehemens, & ſincerus amor, omnia quæ extrinſecus adveniunt moleſta, aut jucunda, deſpicit: in unum vero id quod egre-

egregie animo charum eſt, intueri, & in eo totum animum atque omnem curam ponere cogit. Cum vero prætereuntes prædones in fronte conſtitiſſent, & aliquid aggreſſuri eſſe viderentur, rurſus ſeſe ſuſtulit, & colore nigro eſſe conſpicata, ac facie ſqualida: Si jacentium eſtis, inquit, ſpectra, immerito nobis negotium faceſſitis: plurimi enim veſtris ipſorum manibus interfecti eſtis. quod ſi qui à nobis, jure defenſionis, ad depellendam à pudicitia injuriam ſuſceptæ, id accidit. Sin eſtis aliqui ex iis qui vivunt: prædonum vitam, ut apparet, amplectimini. Per tempus autem advenitis. Liberate præſentibus calamitatibus, cæde hunc actum noſtrum terminantes. Illa quidem ad hunc modum tragice lamentabatur. At illi, cum neque ea quæ dicerentur intelligere póſſent, eos ibi relinquunt, firma illis cuſtodia imbecillitate ipſorum adhibita. Ad navem vero properantes, onus exponebant: aliis ſpretis (multa autem erant, & varia) auri & argenti, & lapidum pretioſorum, & ſerici quantum quiſque poterat efferentes. Cumque jam

ſatis eſſe videretur, & tot res erant ut & prædonum cupiditatem ſatiarent, præda in littore poſita, ein onera & portiones diſtribuebant, non dignitate ſingulorum quæ accepta fuerant, ſed æquali pondere partitionem inſtituentes. Quod ad virginem & adoleſcentem attinebat, id poſtea fuerant curaturi. Interim altera multitudo prędonum advenit, duobus equitibus ordinem ducentibus. Quod cum vidiſſent priores, ne quidem manus contra levare auſi, nec ulla re ex ſpoliis ablata, ne inſequendi hoſti anſam darent, concitato curſu fugiebant: cum non plures eſſent quam decem, triplo autem numerum advenientium ſuperare cernerent. Ac virgo quidem ſecundo jam capiebatur, nondum tamen capta. Prædones autem, etſi ad direptionem feſtinabant, tamen præ inſcitia eorum quæ videbant, ac formidine aliquamdiu ſę reprimebant. Magnam enim ſtragem illam, à prioribus prædonibus editam eſſe arbitrabantur. Virginem autem intuentes, cum peregrina & conſpicua ſtola, eas formidines, quæ in illam irruebant, non ſecus ac ſi nul-

læ essent, contemnentem, totam vero in vulnera adolescentis intentam, & illius dolorem perinde ac suum graviter molesteque ferentem, cum hujus pulchritudinem, & magnitudinem animi mirabantur, tum saucii aspectu percellebantur. Tali forma præditus, & tam procera statura corporis jacebat. Jam enim paululum sese collegerat, & vultus pristinum statum revocarat. Tandem post longum tempus, cũ appropinquasset is qui illis prædonibus imperabat, injicit manum virgini, & surgere ac sequi jubet. Illa vero etsi nihil intelligebat eorum quæ dicebantur, tamen id quod imperabatur conjectura assequens, trahebat una adolescentem, alioqui neque ipsum eam dimittentem: & cultrum pectori admovens, minabatur se sibi mortem conscituram esse, nisi utrunque abducerent. Quod cum dux, partim ex sermone, ac magis ex ipso gestu intellexisset: simul etiam se adolescente ad res maximas adjutore usurũ sperans, si mansisset incolumis, descendens ex equo ipse, ac idem scutifero facere jusso, imponit captivos. Reliquis quidem,

dem, ut ſpoliis collectis ſequerentur imperans: ipſe autem eveſtigio juxta currens, & ſuſtollens ac ſuffulciens, ſi forte quis ex ipſis laberetur. Nec vacabat gloria, id quod fiebat. Servire is, qui imperabat, videbatur, & victor miniſtrare captis in animum inducebat. Sic enim nobilitatis ſpecimen, & pulchritudinis aſpectus, vel prędonum ingenium ſibi ſubjicere, & vincere feriores poteſt. Emenſi igitur ad duo ſtadia itineris juxta littus, deflexerunt recta ad radices montis: & mari ad dextram relicto, ac ſuperato cacumine montis, ad lacum quendam ad alterum latus montis protenſum properabant. qui erat ejuſmodi: Paſcuum vocatus eſt totus locus ab Ægyptiis. Eſt autem vallis in illo ipſo tractu, exundationes quaſdam Nili recipiens, & lacus exiſtens, in medio altitudine infinita, circa oras autē in paludem deſinens. Quod enim mari littora, hoc paludes lacubus fiunt. Ibi prædones Ægyptii, quotquot ſunt, ſuam Rempublicam habent. Et alius, ſicubi pauxillum terræ ex aqua eminet, tugurio compacto: alius ſupra navigium vitam agit,

agit, eodem in transvectione & habitando utens. In hoc illis mulieres serviunt, in eodem quoque pariunt. Edito autem infante, primum materno lacte, postea piscibus ex lacu ad solem assis eum nutrit. Quod si senserit eum reptare cupere, funiculo religato ad talos, ad extremum tantum navigii procedere permittit, novum quendam ductorem vinculum pedis illi adhibens. Atque ita quispiam bubulcus natus est in lacu, eundemque nutricem habuit, ac patriam sibi & idoneum propugnaculum ad tuendos latrones esse duxit. Idcirco quoque ad illum confluit tale genus hominum. Aqua enim omnes tanquam muro utuntur. Porro magna vis arundinis, quæ est in palude, pro vallo ante illos objecta est. Cum enim obliquas quasdam semitas, & multis anfractibus implicatas excidissent, & sibi propter peritiam faciles, aliis vero perplexas transmissiones effecissent, maximam munitionem ad id, ne ex incursione aliquo detrimento afficiantur, excogitarunt. Ac ea quidem quæ ad lacum & eos qui illum incolunt bubulcos attinent, sic ha-

bent. Cæterum ſole jam ad occaſum vergente, pervenit ad eum præfectus cum reliquo comitatu. Et hi quidem deponebant ex equis juvenes, & prædam navigiis imponebant. At magna turba eorum prædonum qui illic manſerant, alio aliunde ex palude egreſſo apparebant, certatimque concurrebant: & præfecto obviam progreſſi, tanquam regem ſuum quendam excipiebant. Cumque multitudinem ſpoliorum conſiderarent, & formam virginis divinam quandam rem eſſe cernerent, templa aliqua aut delubra à conſortibus ſui operis ſpoliata eſſe ſuſpicabantur. Ablatam vero eſſe & ipſam ſacerdotem, vel ipſum Deę ſimulachrum vivum abductum eſſe, conjecturam ex virgine, eo quod negocium illis ignotum fuit, faciebant. Ac multis modis præfecto ob res bene ac ſtrenue geſtas gratulantes, ad illius domicilium eum deducebant. Hoc vero erat exigua inſula, procul ab aliis, ad receptaculum illius tantum, cum paucis aliis qui illi adeſſe ſolebant, abſciſa. Quo cum fuiſſet deductus, reliquam multitudinem in ſuam quem-
que

que domum abire jubebat, datis mandatis, ut postridie omnes ad eum convenirent: ipse vero cum paucis qui manere consueverant relictus, cum brevi intervallo aliis cœnam impertivisset, & ipse una sumpsisset, juvenes Græco cuidam tradit adolescenti, (qui non ita pridem ab illis captus fuerat, ut eo internuncio uterentur) tugurii sui parte propinqua illis attributa: cum ut sedulo curaret adolescentem, tum ut virginem ne ulla in re injuria afficeretur, custodiret, imperans. Ipsum autem labore itineris gravatum, & cura præsentium negociorum implicitum, somnus oppressit. Porro cum quies & silentium tota palude esset, & ad primam vigiliam noctis processisset, solitudinem & absentiam eorum qui tumultuarentur, tanquam occasionem sibi datam ad luctum & lamenta virgo arripuit. Excitante etiam magis dolorem ipsa nocte, & nulla re quæ audiri aut videri posset ad sese animum revocante, sed soli mœrenti vacationem concedente. Cum igitur vehementius ingemuisset apud sese virgo (separata enim erat, prout imperatum

fuit, in quodam humili vilique lecto recumbens) & cum maximopere illacrymasset: Apollo, inquit, quam longe acerbius de nobis pœnam sumis, quam deliquimus. An non sufficiunt tibi hæc ad vindictam, quæ præterierunt? quod necessariis & propinquis caremus, quod à piratis capti fuimus, quod aliis præterea sexcentis in mari periculis jactati, nunc à prædonibus in terra iterum jam comprehensi sumus? Prætereane graviora his quæ experti sumus, expectanda sunt? Ubi tandem hæc sistes? Siquidem in morte vacante omni contumelia, dulcis est exitus: sin me quispiam turpiter cogniturus est, quam neque Theagenes unquam: næ ego quidem laqueo injuriam antevertam, integram me & castam (quemadmodum adhuc feci) ad mortem usque servans, & pulchrum epitaphium pudicitiæ inde referens. te vero nullus erit judex crudelior. Hæc adhuc loquentē repressit Theagenes: Desine, dicens, charissima, & anima mea Chariclia. Merito tu quidem lamentaris: verum exacerbas magis, quā existimas, numen. Neque enim probris

bris incessere, verum orare necesse est: precibus, non criminibus, placatur id quod est potentius. At illa: Bene admones, inquit. Sed quomodo vales, obsecro? Melius, inquit, à vespera, ex adolescentis curatione, quæ mihi inflammata vulnera leniit, imo magis leniri senties sub auroram, subjecit is qui ad custodiam illius abhibitus fuerat. Nanciscar enim tibi ejusmodi herbam, quæ tertia vice conjunget vulnus. Atque hanc esse vim ejus, experientia compertum habeo. Ex quo enim hi me huc captivum adduxerunt, si quis unquã horum qui huic præfecto parent, saucius post conflictum venit, non multis diebus ad curationem indiguit. Quod autem afficior conditione vestrarum rerum, non est quod miremini. Videmini enim mecum communi esse fortuna, simulque vos qui Gręci estis miseror, cum & ipse Græcus sim natus. Græcus, dii immortales! exclamarunt repente præ voluptate hospites. Græcus profecto voce & genere. Paulo post dabitur aliqua à malis respiratio. Sed quem te appellare oportet? inquit Theagenes. At ille:

bat: forma ſenem alliciens, & cum aliis in rebus ambitioſe obſervans (nam ſi ulla alia mulier, maxime poterat furibundum ſui deſiderium excitare: & artem alliciendi, exactius quam credibile eſt, noverat) tum egreſſibus patris mei ingemiſcens, & ad ingreſſus accurrens, & tardius venientem accuſans, quod videlicet periiſſet ſi paululũ commoratus fuiſſet, & amplectens poſt ſingula verba, denique lacrymas addens oſculis. Quibus omnibus pater irretitus, totam illam & ſpirabat & contuebatur. Illa vero & me primum non ſecus ac ſi ſuus eſſem filius, in oculis ferre ſimulabat, hoc etiam ſibi Ariſtippum devinciens: & interdum oſculata eſt accedens, & ſubinde ut mecum ſe oblectare poſſet optavit. Quod ego admittebam, nihil eorum quæ ſuberant ſuſpicans: admirans autem, quod maternum erga me declararet affectum. Quum vero petulantius accederet, & calidiora eſſent oſcula quam decebat, & aſpectus modeſtiam excederet, in ſuſpicionem jam apud me illam multa adducebant, & ſubterfugiebam, ac abblandientem re-

in Prytaneo cœnabat: &,quemadmodum in ejuſmodi conventu,& publico convivio, ibidem pernoctaturus erat. Illa autem venit ad me noctu, & conata eſt contra fas quippiam aſſequi. Sed cum prorſus reſiſterem, & omnibus blanditiis,pollicitationibus & minis repugnarem, graviter & ab imo pectore ingemiſcens abiit: & una tantum nocte interpoſita, inſidias mihi ſtruere ſcelerata cœpit. Ac primum quidem neque è lecto ſurrexit,ſed venienti patri, & quid eſſet rei percontanti, infirma ſe eſſe valetudine ſimulabat. Cum vero inſtaret, & quid illi accidiſſet, ſæpius quæreret: Egregia pietate, inquibat, etiam erga me adoleſcens, communis noſter filius, quem ego (deos conteſtor) plus etiam quam te ſæpe dilexi, cum me gravidam eſſe quibuſdam ex rebus ſenſiſſet (quod ego te tamdiu celavi, quoad aliquid certi ſcire poſſem) & abſentiam tuam obſervaſſet, dum illum ſolito more moneo, & ad temperantiam adhortor, neve ſcortis & ebrietati animum dederet oro (neque enim me id latebat: tibi vero non dicebam, ne in ali-

vultu non invenusto. Hanc in me emittit, ut me amaret imperans. Ac amabat repente Thisbe: & quæ me tentantem antea sæpius rejecerat, tum prorsus alliciebat ad sese, aspectu, nutibus, notis. Ego vero vanus, quod repente pulcher essem, credideram, & ad extremum in thalamum noctu venientem recepi. Illa vero iterum rediit, & deinceps continue veniebat. Verum cum aliquando multum illam adhortarer, sibi ut caveret, ne à domina deprehenderetur: O Cnemon, inquit, quam nimium simplex mihi videris esse, si me ancillam, & argento emptam, tecum deprehendi periculosum putas. Qua porro pœna illam dignam judicabis, quæ se ingenuam esse prædicans, & legitimo jure conjugii cohabitatorem habens, denique mortem sibi finem sceleris esse propositum sciens, adulterium committit? Desine, inquibam, neque enim tibi fidem habere possum. Imo si tibi videbitur, in ipso facto adulterum tradam. Siquidem ita volueris, inquibam. Maxime volo, respondit: & tua causa, qui ab illa tam insigni injuria affectus es: & non mi-
nus.

qui te enutrierunt. Injuria te affecimus, ſed non tamen adeo ut ad mortem usque vindicta de me expetenda ſit. ne indulgeas iræ, neque cæde paterna manus tuas contamines. Ille quidem his, & aliis præterea modis, miſerabiliter ſupplex pro ſe precabatur. Ego autem tanquam fulgure percuſſus, tacitus & attonitus ſtabam, Thisben circumſpiciens, quæ neſcio quo pacto ſubduxerat ſeſe: lectum & thalamum in orbem oculis luſtrabam, nec quid dicerem ſciens, nec ad agendum conſilii quicquam habens. Excidit mihi & pugio è manibus. Et hunc quidem Demæneta propere accurrens arripuit. Pater autem cum jam extra periculum eſſet, injicit mihi manus, & ligare jubebat, Demæneta multis modis irritante, &, An nõ hæc erant quæ prædicebam, clamante, quod caveri oporteret adoleſcentem, utpote occaſione oblata moliturum aliquid? Intuebar vultum, mentem intelligebam. Ille autem, Prædicebas, cum dixiſſet, ſed non credebam: me tum in vinculis detinuit, & exponere quippiam ut geſtum erat volenti, ne dicendi quidem
pote-

poteſtatē fecit. Quamprimum autem illuxit, prehenſum ſic, ut eram vinctus, produxit ad populum, & aſperſo capiti pulvere, Non ad hanc ſpem, ô Athenienſes, hunc educabam, dicebat: ſed bacillum ſenectutis meæ futurum aliquando ſperans, ut primum mihi natus eſt, liberaliter eductum, & initiis literarum inſtitutum; cum in tribules & gentiles introduxiſſem, in epheborum album retuliſſem, civem noſtrum etiam legibus effeciſſem, totam vitam meam ob hunc parum tranquille agebam. Cæterum poſtquam horum omnium oblitus, me injuriis primum & hanc quæ mihi ſecundum leges cohabitat, verberibus affecit: ad extremum & gladio armatus noctu advenit, & eatenus tantum ab eo quominus parricida fieret, abfuit, quatenus fortuna reſtitit, inopinato terrore ut illi gladius è manibus excideret comparans, confugi ad vos, nomenque iſtius defero. tametſi enim mihi per leges liceret, mea manu illum interimere, tamen nolui, idque totum veſtro reliqui arbitrio, melius me facturum exiſtimans, ſi de filio, lege, non cæde,

cæde,ſumerem pœnam. Et ſimul illacrymabat. Ejulabat quoque Demænetа, & ſe ob meum caſum dolore affici, ſimulabat: miſerum appellans, ac juſte quidem, ſed ante tempus moriturum. à malis Geniis adverſus parentes incitatum, non lugens magis,quam teſtificans lacrymis, & ceu veram accuſationem ploratu confirmans. Cum autem & mihi dicendi poteſtatem dari poſtularem,ſcriba accedens,anguſtam quæſtionem inſtituit, An patrem armatus gladio aggreſſus eſſem? Me vero, Aggreſſus ſum quidem,dicente,ſed quemadmodum, audite: exclamarunt omnes,ac neque cauſæ dicendæ jus ad me pertinere judicantes,alii me lapidibus obrui debere, alii carnifici tradi, & in barathrum prȩcipitari cenſebant. Me vero, toto hoc tumultu & temporis intervallo quo de pœna ſtatuebant, O noverca,clamante, heu propter novercam tollor, noverca me injudicatum perimit: adhæſit ad multos id quod à me dicebatur, & ſubibat eos ſuſpicio rei ipſius ut erat acta: verum ne tum quidē audiebar. Ingens enim tumultus & perturbatio populum prȩoccu-

occupaverat. Cum autem calculi discernerentur, mortem mihi decernentes circiter mille & septingenti reperti, quorum alii lapidibus me obruendum esse, alii in Barathrum mittendũ judicabant. Reliqui vero ad mille, qui aliquid dantes suspicioni de noverca, exilio me in perpetuum damnabant. Nihilominus tamen horum vicit sententia. Tametsi enim erant aliis simul conjunctis pauciores, tamen cum illi diversa tulissent suffragia, sigillatim collatione facta, mille majorem numerum efficiebant. Atque ego quidem ita laribus paternis & patria pellebar. Nec tamẽ diis invisa Demæneta hoc deinceps impune tulit: quo autem pacto, postea audietis. Nunc autem vobis est somno indulgendum: nam & ad multam noctem processit, & vobis longa quiete opus est. Imo majore molestia nos afficies, inquit Theagenes, si pessimam hanc inultam in narratione reliqueris. Audite igitur, inquit Cnemon, quandoquidem vobis ita lubet. Ego ita ut eram, post judicium descendi in Piræum, & nactus navem quæ tum solvebat, navigabam Ægi-

nam,

nam, rescifcens illic me habere conso-
brinos matris. Eo cum applicuissem, & eos quos inquirebam invenissem, non insuaviter primo tempus degebam. Vigesimo vero post die solito more expacians descendi ad portum. Ecce autèm lembus appellebat. Paululum igitur commoratus, unde esset, & quos apportaret considerabam. Necdum pons recte jacebat, cum exiluit quidam, & me accurrens amplectebatur. Erat autem Charias, unus ex meis synephebis: &, ô Cnemon, lætum nuncium tibi affero, inquibat: Luit jam tibi inimica pœnas: Demæneta mortua est. O utinam sis salvus Charia. cur autem præteris hoc quicquid est læti nuntii, tanquam quippiam importunum afferens? Expone quæso & modum. Quam metuo, ne usitato more sit mortua, & effugerit mortem, qua digna fuerat. Non omnino deseruit nos (inquit Charias) justitia, secundum Hesiodi sententiam: sed quamvis interdum aliquantisper connixerit in sceleribus hominum, in longum tempus ultionem protrahens, tamen in ejusmodi nefarios acrem injicit ocu-

lum: quæ & de conſcelerata Demæneta ſupplicium ſun poſit. neque me quicquam latuit eorũ quæ dicta aut facta fuerunt, Thisbe mihi pro conſuetudine quæ illi mecum intercedebat, omnia narrante. Cum enim tibi exilium injuſtum decretum attuliſſet, pater infelix, horum quæ fecerat pœnitentia ductus, in agrum quendam & ſolitariam villam ſeſe à conſuetudine hominum abduxit, & ibi degebat ætatem, ſuum animum exedens, ut ait poeta. Illam vero ſtatim furiæ agitabant, & majore cum furore te abſentem amabat, neque luctum intermittebat unquam, quaſi tuum caſum deplorans, revera autem magis ſortem ſuam: & Cnemon, clamabat noctu ac interdiu, puſio ſuaviſſime, animam ſuam te appellans: ut etiam notæ mulieres illam inviſentes, magnopere mirarentur, eamque laudarent, quod noverca materno amore eſſet prædita, & conſolari & confirmare conarentur. Illa vero majus malum eſſe, quam ut conſolatione leniri poſſet, & alias ignorare, quantus ſtimulus cor illius premeret, dicebat. Cum vero ad ſe rediiſ-

diiſſet, multis modis Thisben accuſabat, quod non commode illi inſerviviſſet: Quam nimium prompta & ad res atroces, inquiens, quæ in amore quidem me non adjuviſti, at ut chariſſimo privarer, dicto citius effeciſti, neque ſpatium mutandi conſilii mihi conceſſiſti: & prorſus manifeſtas dabat ſignificationes, quod eſſet illi mali aliquid molitura. Illa vero graviter indignantem videns, & omnino mœrore perditam, paratamque ad inſidias comparandas, ira ſimul & amore inſanientem, ſtatuit illam antevenire, inſidiis illi ſtructis ſaluti ſuæ conſulens, & ingreſſa ad eam, Quid eſt hoc, ô domina, dicebat, cur fruſtra accuſas famulam tuam? Ego quidem voluntati tuæ, cum antea ſemper, tum etiam nunc ſum obſecuta: quod ſi aliquid non evenit ex animi ſententia, illa ſunt fortunæ aſcribenda. Atqui & nunc ſi jubes, in excogitando levamine præſentis mœroris, ſtudium meum tibi non deerit. Quod autem, mea tu, inquit illa, reperiri poſſit, cum is qui hæc levare potuiſſet, magno locorum intervallo à nobis disjunctus ſit, & me

eorum qui judicabant inſperata lenitas peremerit? Si enim lapidibus obrutus fuiſſet, omnino & in me una extincta fuiſſent & mortua hæc cupiditatis incendia. Cujus enim ſpes abjecta ſemel eſt, tollitur ex animo, & quod non amplius expectatur, efficit ut ad omnem ſenſum doloris ægri animi occalleſcant. Nunc videre me illum videor, per errorem præſentem audire arbitror, cum injuſtas inſidias mihi objiciente, ut probrum, colloqui erubeſco. Interdum vero & adveniente fruituram eſſe me exiſtimo, & nonnunquam ipſa ad illum ubi ubi terrarũ ſit, ire ſtatuo. Hæc me inflammant, hæc ad furorem adigunt. Juſta quidem, ô dii patior: cur enim illum non benevolentia complectebar, ſed inſidiis petebam? cur non ſupplex fui, ſed hoſtiliter ſum perſecuta? Non admiſit primum, & merito quidem, ut alienam. Cubile paternum reverebatur. Fortaſſis adductus fuiſſet, cum tempore tum perſuaſionibus in leniorem ſententiam traductus. Sed ego fera & immanis, quaſi non amarem quempiam, ſed illi imperarem, crudele facinus, quod

quod imperio non paruisset, & quod Demænetam contempsisset, quã longe forma superabat, perpetravi. Cæterum ô mea Thisbe, quam levationem facilem nominasti? ô domina, inquit, multorum opinione Cnemon ex urbe abiit, & Attica regione judicio obtemperans excessit. Me vero non latuit, propter te anxie omnia inquirentem, quod hic quodam in loco ante urbem occultaretur. De Arsinoe audisti procuIdubio de tibicina scilicet: cũ hac consueverat. Post calamitatem recipit eum puella, & promittens se una emigraturam esse, detinet domi suæ absconditum tamdiu, quoad sese comparârit. Demæneta autem: O beatam, inquit, Arsinoen, tum propter priorem consuetudinẽ quæ illi cum Cnemone intercessit: tum propter hoc exilium, quod ipsi cum illo contigit. Sed hæc quid ad nos pertinent? Magnopere, ô domina. Amare me ego Cnemonem simulabo rogaboque Arsinoen jampridem mihi notam ex arte, ut me introducat noctu ad eum, suum in locum. Quod si à me obtinebitur, tuum erit, ut te jam Arsinoen esse pu-

tes, & tanquam illa ad eum ingrediaris. Curabo autem id quoque, ut cum aliquantum adbiberit, cubitum eat. Si igitur adepta fueris id quod cupis, maxime tũ convenit vacare amori. Multis primo experimento extinctum est cupiditatis incendium. Amoris enim, quo res prosequimur, finis est satietas. Quod si tum quoque manserit, quod absit, secunda erit, ut ajunt, navigatio, & aliud consilium. Interea curemus id quod in præsentia licet. Approbabat hæc, & collaudabat Demæneta: & ut quamprimum aggrederetur ad ea quæ fuerunt constituta, orabat. Illa vero diem unũ sibi ad hæc peragenda concedi à domina cum postulasset, Arsinoen quidem conveniens :. Teledemum nosti? dicebat. hac vero annuente: Recipe nos, inquit, hodie: pollicita sum enim illi hanc noctem. veniet autem prior, at ego subsequar, cum dominam cubitum deduxero. Ad Aristippum autem cum percurrisset in agrum, sic locuta est: Venio ad te here, accusatrix meiipsius, & statuás in me pœnam arbitrio tuo: filium per me amisisti, non quidem volentem, sed tamen

adju-

adjutricem. Cum enim sensissem, dominam haud recte vivere, sed cubili tuo injuriam inferre, tum mihi ipsi metuens, ne si res per alium quempiam deprehensa fuisset, non effugerem malum: tum præcipue tuam vicem dolens, quod cum tanto amore conjugem tuam complecteretis, talem tamen ab illa referres gratiam: ipsa tibi nunciare verita, juveni hero indico, quum noctu ad illum venissem, ut nullus scire posset: & dicebam, quod adulter cum domina incestam consuetudinem haberet. At ille (erat enim ab illa, ut scis, antea exacerbatus) putans me tum adulterum intus esse dicere, ira vehementi incitatus, arrepto pugione, me sæpius retinere cupientem, & quod tum nihil tale esset dicentem, parum curans, vel etiam pœnitere indicii, & sententiam mutasse arbitratus, ad thalamum tanquam amens ibat. reliqua jam nosti. Nunc vero tibi licet, ut te de filio, quamvis in exilio degat ætatem, in præsentia purges: & de ea quæ utrumque vestrum injuria affecit, sumas pœnas. Ostendam enim tibi hodie Demænetam cum adultero, in do-

mo (quod vel maxime indignitatem auget) aliena, extra urbem, cubantem. Si hæc ita demonſtraveris, inquit Ariſtippus, tibi quidem libertatis pretium perſolvetur: mihi vero tum forte vivere libebit, ubi inimicam illam ultus fuero. Quamdiu ego jam angor animo: nihilominus tamen, etſi rem ſuſpicabar, cum manifeſta argumenta, quibus convincere poſſem, non haberem, quieſcebam. Sed quid faciendum eſt? Hortum ſcis, inquit, ubi eſt monumentum Epicureorum? Ibi me ſub veſperam veniens opperito. Hoc elocuta, recurrebat: & ad Demænetam veniens, Adorna te, inquit: delicatius comptam venire decet. Omnia, quæ tibi à me promiſſa fuerunt, paráta ſunt. Illa autem amiciebat ſeſe, & faciebat ita quemadmodum juſſerat. Poſtea vero quam advenit veſpera, ſecum aſſumptam ducebat, ut erat conſtitutum. Cumque jam prope accederent, eam quidem ſubſiſtere paululum juſſit: ipſa vero antevertens, rogabat Arſinoen, in alteram ut emigraret domunculam, & ſibi quietẽ concederet. Erubeſcere enim ajebat adoleſcentulum, nuper

nuper Veneriis rebus initiatum. Hac vero sibi persuaderi facile passa, reversa adjungebat sibi Demænetam: & cum introduxisset, deponit in lectum, & candelam aufert (ne scilicet agnosceretur à te, qui id temporis in Ægina versabaris) cumque tacentem implere cupiditatem mandasset: Ego vero ad adolescentem (inquit) abeo, & adducam tibi eum: in vicinia enim hic potat. Porro cum exiisset, Aristippum in eo loco qui commemoratus est, deprehendit, & ut veniens ligaret adulterum, incitabat. Ille autem subsequebatur: & cum accessisset, incurrit in domunculam, lectoque vix ad exiguum lunæ splendorem invento: Habeo te, inquit, ô diis invisa. Thisbe autem repente hæc illo loquente, fores ut creparent quam maxime potuit impulit: &, ô rem inauditam, effugit nobis adulter, exclamavit. Vide autem here, ne iterum aberres. Ille vero, Esto fidenti animo, inquit, perditam & sceleratam, quam maxime volui, habeo. comprehensamque ducebat in urbem. At illa, omnia quæ circumstabant apud sese expendens, ut est verisimile:

expectationis suæ frustrationem, delictorum ignominiam, pœnam legibus constitutam: tum excrucians sese ob ea in quibus deprehensa fuerat, & indigne patiens quod decepta & delusa esset: cum ad puteum, qui est in Academia, pervenisset, (notus est tibi locus, ubi Heroibus duces more & instituto patrio parentant) repente divulsis senis manibus, in caput se præcipitem dedit. Et illa quidem jacebat mala male. Aristippus autem, Dedisti mihi pœnas etiam ante leges, tum cum dixisset, postridie omnia populo exponebat: & vixdum veniam consecutus, amicos obibat, quibus rationibus reditum tibi impetraret, cum illis consultans. An autem sit peractum aliquid, non possum dicere. Nam ut vides, antequam aliquid fieret, privatæ cujusdam necessitatis causa huc navigavi. Verumtamen sperare debes, populum ad tuum reditum consensurum, & patrem ad inquisitionem & reductionem tui venturum esse. Hæc ita mihi Charias nunciavit. Quæ vero deinceps consecuta sunt, & quomodo huc veni, & qua fortuna sum usus, lon-

longiore indigent cum oratione, tum tempore. & ſimul collacrymavit. Flebant quoque hoſpites, prætextu quidem illius calamitatis, reipſa autem quiſque ſuorum caſuum memoria: neque deſiiſſent à ploratu, niſi quodammodo ſomnus advolans, pre voluptate fletus lacrymas ſedaſſet. Et hi quidem ita ſe ſomno dederunt. Thyamis vero (hoc enim erat nomen præfecto prædonum) cum maxima parte noctis placide quieviſſet, à quibuſdam viſis ſomniorum errantibus deinde perturbatus, repente ſomno ſolutus eſt: & in ſolvendis illis laborans, invigilabat meditationibus. Quo enim tempore galli canunt, ſive (ut ferunt) naturali ſenſu cōverſionis qua ſol nobis appropinquat, ad dei ſalutationem commoti: ſive præ caliditate, & motus ac eſcæ maturioris appetitu, una habitantes ſua denunciatione ad operas excitantes: tale quoddam in ſomnium divinitus illi apparuit. Memphi in urbe ſua, templum Iſidis ingrediens, viſus eſt ſibi videre totum facibus accenſis igne reſplendeſcere: repletas vero eſſe omni genere animantium aras, ſan-

guine redundantes: ingressus vero templi, & circuitum, hominibus, crepitu & tumultu mixto omnia complentibus. Cum vero venisset in intimum templi palatium, deam obviam progressam, tradere sibi in manũ Charicliam, ac dicere: Thyami, hanc virginem tuæ commendo fidei: veruntamen habens non habebis, sed iniquus eris, & occides hospitem, nec tamen illa occidetur. Hæc ut vidit, angebatur animo, huc atque illuc id quod erat significatum, quonam modo esset intelligendum, volvens. Postremo jam defessus, ad suam sententiam trahit explicationem: hoc quidem, Habebis, & non habebis, uxorem scilicet, non amplius virginem, arbitrabatur. At id, Occides, hymenem vulnerabis, significare conjectabatur: unde non morituram esse Charicliam. Ac somnum quidem hac ratione interpretabatur, sic illi cupiditate ipsius exponente. Quamprimum autem dies illuxit, præcipuos qui sub ejus potestate fuerant, venire jubebat, & prædam spoliorum nomine speciose appellans, in medium proferri imperabat: & Cnemonem ad

sese

ſeſe accerſebat, præcipiens ut eos qui in cuſtodia habebantur, una adduceret. Cum autem ducerentur, Quænam excipiet nos fortuna, clamabant: & vehementer Cnemonem orabant, ut ſi qua re poſſet, eos adjuvaret. Ille vero pollicebatur, & fidenti animo eſſe jubebat, non omnino barbarico ingenio eſſe præfectum affirmans, ſed habere aliquid manſuetudinis & comitatis, utpote illuſtri genere natũ, & neceſſitate cogente tale genus vitæ ſecutum. Poſtea vero quam adducti ſunt, & reliqua turba frequens convenit, cum in editiore quodam loco ante alios conſediſſet Thyamis, inſulam autem concioni deſignaſſet & ea quæ dicturus eſſet, Cnemonem captivis exponere juſſiſſet (intelligebat enim jam Ægyptium ſermonem, Thyamis autem nõ exacte noverat Græcum) Commilitones mei (dicebat) animum meum quo ſemper erga vos fuerim, noſtis. Ego enim, ut ſcitis, cum eſſem filius antiſtitis Memphitici, fruſtratus dignitate ſacerdotii, eo quod frater minor natu poſt patris diſceſſum, eam mihi contra leges ademit, cum ad vos confugiſ-

fugissem, ut injuriam ulcisci, & pristinam dignitatem recuperare possem, munere imperandi mihi vestris suffragiis delato, hactenus vobiscum vitam egi, nihil mihi præ cæteris ex multitudine præcipui tribuens. Sed, seu pecunię distribuendæ fuerant, æqualitatem amavi: seu captivi divenditi, summam in medium attuli, judicans ejus qui præclare velit imperare muneris esse, ut ipse plurimas res gerat, partorum cum aliis æqualiter sit particeps. Ex captis vero, viros quidem vobis adjudicabam semper, qui robore corporis usui erant futuri: imbecilliores divendebam. Injuriæ autẽ in mulieres prorsus sum expers, cum ingenuas, aut pecunia redemptas, aut ipsius fortunæ commiseratione adductus dimitterẽ: inferioris vero conditionis, quas non tám jus belli captivas, quam consuetudo servire cogebat, singulis ad obsequia distribuerem. In præsentia vero, unum tantum ex reliquis spoliis peto à vobis, hanc peregrinam virginem. Quam cum possem mihi ipse dare, melius me facturum existimo, si communi consensu vestro accepero. Stultum est

eſt enim, captivæ vi allata invitis amicis videri aliquid facere conari. Quocirca hoc à vobis peto beneficium, nō gratis, ſed ita vos viciſſim remunerans ut reliquarum rerum ex præda particeps non ſim futurus. Cum enim vulgarem Venerem deſpiciat propheticum genus, non ad voluptatis uſum, ſed ad propagationem ſobolis hanc mihi adjungere conſtitui. Ac ipſas cauſas, quibus ſum ad id adductus, vobis recenſere volo. Initio mihi bono genere nata eſſe videtur. Ejus rei conjecturam facio, cum ex his opibus quæ circa illam repertæ ſunt, tum quod neutiquam calamitatibus fracta eſt, ſed inde uſque ab initio animos contra fortunam attollit. Deinde indolem & ingenium probū & modeſtum, certis argumentis perſpicio. Si enim forma ſuperat omnes, & aſpectus verecundia, etiam illam intuentes ad gravitatem quandam invitat, an non egregiam quoque de ſe exiſtimationem merito relinquet? Quodque omnium eorum quæ dicta ſunt, maximum eſt, ſacerdos cujuſdam deæ videtur eſſe. Sacram igitur ſtolam, & coronas, etiam

tiam in adversa fortuna dimittere, intolerabile & nefas sibi esse ducit. Num quod igitur conjugium, ô vos qui adestis, hoc convenientius esse potest, homine prophetico dicatam deo ducente? Approbarunt omnes, & matrimonium inire bonis avibus jubebant. At ille iterato sermone: Vobis quidem, inquit, habeo gratiam: cæterum convenienter præsenti instituto fecerimus, si quæ sit puellæ hac de re sententia, cognoverimus. Si enim imperii lege utendum fuisset, prorsus mihi velle suffecisset. Quibus enim vi cogere licet, percontari supervacaneum est. Verum, cum nunc de legitimo agatur conjugio, utriusque voluntatem congruere necesse est. & cum convertisset sermonem: Quo igitur animo accipis id, ô virgo, quod de habitando nobiscum proponitur? interrogabat: & simul, quinam essent, & à quibus oriundi, dicere jubebat. At illa, cum longo tempore vultu humi defixo stetisset, subinde caput commovens, orationem quandã præmeditari videbatur. Tandem Thyamidem contuita, & plus quam antea pulchritudine tanquam ful-

fulgore quodam obruens (rubore enim magis quam solebant, præ intentione cogitationis illi genæ suffusæ fuerant, & oculi quodam modo vehementius & acrius sese intenderant) interpretante Cnemone. Conveniebat (inquit) potius fratri huic meo Theageni oratio. Decere enim puto mulierem silentium, virum vero responsionem inter viros. Cum vero mihi dicendi potestatem feceritis, & hoc primum humanitatis indicium exhibetis, ut suadendo potius quam vi id quod æquum est obtinere conemini, maxime cum omnia quæ sunt dicta in me potissimum dirigantur: egredi cogor ex his legibus quas mihi ipsi præscripsi, quæque virginum sunt propriæ: & ad interrogationem victoris respondere, in tanta tot virorum frequentia. Igitur nostræ rationes sic se habent. Natione Iones sumus, Ephesi in illustri familia nati. Cum autem pubertatis annos ingressi essemus, lege tales ad sacerdotii munus vocante, ego Dianæ, frater autem hic meus Apollinis designatus est sacerdos. Cæterum cum sit annuus honor, & tem-

 pus

pus impleretur, profecti sumus in Delum cum sacro apparatu, ibi musicos & gymnicos ludos exhibituri, & sacerdotium more & instituto majorum deposituri. Quamobrem navis onerabatur auro, & argento, & vestibus, & aliis rebus necessariis, quantum ad ludorum apparatum & epulas populo publice instruendas satis esse videbatur. Solvebamus igitur ex portu, cum parentes tum ob ætatem provectiorem, tum ob metum navigationis & jactationis in mari domi mansissent: porro alii cives, magna frequentia, pars eandem navim conscendissent, pars suis navigiis uterentur. Postquam autem maxima pars navigationis confecta est, improviso tempestas orta, & ventus vehemens, turbinesque mixti, & presteres mare concitantes, navem à proposito cursu abripiunt: cum gubernator magnitudine mali superatus remisisset, & tempestatis violentia ex holcade excessisset, fortunæque gubernationem permisisset. Ferebamur igitur continuo venti flatu dies septem, & noctes totidem. Ad extremum in littus ejecti sumus, quo in lo-
co

co nos cepiſtis, atque etiam magnam conſpexiſtis ſtragem. Ubi cum nautæ ſuper convivium, quod propter ſalutẽ quæ nobis contigerat agitabamus, nos aggreſſi eſſent, & propter pecuniam interimere ſtatuiſſent, non ſine jactura omnium amicorum ac neceſſariorum, & illorum pariter internecione cædentium & cadentium, ſoli victoriam obtinuimus, & ſervati ſumus (quod utinam non accidiſſet) miſerabiles reliquiæ. Quod cum ita ſit, hoc nomine tamen in adverſa fortuna felices ſumus, quod in manus veſtras deus aliquis nos adduxit: & quod iis qui mortem metuebant, de conjugio deliberandi facultas eſt data. quod neutiquam recuſare volo. Nam cum captivam victoris thalamo dignam judicari, omnem ſuperet felicitatem: tum diis dicatam, antiſtitis filio, paulo poſt etiam annuente deo antiſtiti cohabitare, omnino ſingulari providentia divina vacare non videtur. Unum tantum ut mihi largiaris, Thyami, à te peto. Permitte me primum cum in civitatem venero, vel eo ubi ara Apollini aut templum dicatum ſit,

 ſacer-

ſacerdotium & ejus indicia deponere. Commodius quidem eſſet Memphi, cum recuperares antiſtitii dignitatem. Eo enim pacto eveniret, ut nuptiæ cũ victoria conjunctæ, & poſt res bene geſtas celebratæ, eſſent hilariores. Veruntamen an id prius fieri debeat, tuo relinquo arbitrio: tantum à me patrii ritus ante perficiantur. Scio autem te aſſenſurum eſſe, qui & à puero, ut ais, ſacris rebus ſis deſtinatus, & graviter ac pie de diis ſentias. Illa quidem poſt hæc dicendi finem, lacrymarum vero fecit initium. At omnes alii qui aderant, collaudare, & ſic facere jubere, & ſe paratos eſſe ad omnia exequenda, clamore promittere. Approbabat & Thyamis, partim volens, partim invitus. Nam præ cupiditate qua incendebatur erga Chariclíam, etiam illam horam qua hæc gerebantur, infinitum eſſe tempus dilationis ducebat. Rurſus autem illius oratione, tanquam alicujus Syrenis cantu demulcebatur, & ad aſſenſionem impellebatur: ſimul etiam aliquid ad ſomnium referebat, Memphi nuptias celebratum iri credens. Solvit deinde concionem, initio

præ-

præda distributo, multa ipse præcipuis ex rebus, sponte illi concedentibus aliis, auferens. Porro mandat in decimum diem paratos esse, tanquã Memphim iter habituros. Græcis autem idẽ quod antea tabernaculum attribuebat. Ac aderat una in eodem tabernaculo Cnemon, jussu Thyamidis, non amplius ut custodiæ, sed colloquii causa adhibitus: & cibum lautiorem quam quo ipse utebatur, præbebat Thyamis: atque etiam Theagenem, sororis reverentia, ejusdem victus participem faciebat. Ipsam vero Charicliam, ne aspicere quidem sæpius cõnstituerat, ne aspectus inflammaret vehemens desiderium, quod illum excruciabat, atque ita aliquid contra ea quæ communi consensu decreta fuerant, quæque jam sunt commemorata, facere cogeretur. Thyamis igitur has ob causas aspectum virginis defugiebat: haudquaquam possibile esse, ut simul aspicere quis, & intra temperantiæ metas cõntinere se possit, existimans. Cnemon autem, postquam omnes celerrime dilapsi sunt, alius aliud in lacu latibulum subeuntes; herbam quam pridie

Theageni promiserat, quæsitum ibat aliquantum à lacu. Sub hoc tempus vacationem nactus Theagenes, flebat & ejulabat: cum Chariclia quidem nihil omnino loquens, cæterum sine intermissione deos contestans. Hac vero quærente, nunquid solito more communem tantum fortunam deploraret, an etiam novi aliquid illi accidisset? Quid autem, inquit Theagenes, tam novum aut magis contra fas fieri possit, quam cum jusiurandum & pacta violantur? Chariclia vero mei oblita est, & alienum approbat conjugium. Dii meliora, inquit virgo: neque mihi sis calamitatibus meis gravior: neve, cum multis argumentis, rebus ipsis comprobatis, quo sim animo erga te, antea sis expertus, ex sermone ad tempus accommodato, & in aliquẽ usum prolato, de me quippiam suspiceris: nisi contrarium potius eveniat, & tu facilius sententiam mutes, quam me de sententia discessisse comperias. Ego enim non defugio, neque deprecor calamitatem: verum ut non caste moderateque vivam, nihil est tam violentum quo pertrahi possim. In uno

me

me tantum ſcio mihi moderatam non eſſe, nimirum in amore quo te ab initio complexa ſum: veruntamen hoc quoque legitimo & honeſto. Non enim tanquam amatori obtemperans, ſed veluti cum viro principio pacta, tradidi me tibi, & ad hoc uſque tempus caſte conſuetudinis expertem aſſervavi, ſæpius tentantem repellens: & conjugii, quod à primo inter nos eſt conſtitutum, & jurejurando poſt omnia ſtabilitum, occaſionem ſicubi legitime contrahi poſſet, circumſpiciés. Porro conſidera quam ſis ineptus, ſi me barbarum Græco, prædonem ei quem amo, anteferre putes. Quid autem ſibi volebant illa, quæ in præclara illa concione ſunt à te recitata? inquit Theagenes. Nam quod me fratrem tuum eſſe finxiſti, perquam ſapiens inventum eſt, & procul Thyamim abducens à zelotypia noſtri amoris, atque efficiens ut nobis una eſſe tuto liceat. Intelligebam quorſum tenderent & illa, quæ de Ionia, & de errore circa Delum dicebantur. erant enim verarum rerum involucra, & revera audientes in errorem inducentia. Cæ-
 te-

terum tam prompte conjugium approbare, & pacisci palam, & tempus præscribere, hæc quid significarent, conjicere nec poteram, nec volebam. Optabam autem, ut hiatu terræ absorberer potius, quam talem laborum propter te susceptorum, & spei exitum aspicerem. Chariclia Theagenem amplexa, & sexcentis modis exosculata, & profusis lacrymis humectans: Quam suaviter, inquit, accipio has formidines, quas mea causa sustines. Hinc enim declaras, quod non labascas in amore erga me, quamvis multis calamitatibus incumbentibus. Cæterum certo scito Theagenes, quod neque in præsentia nobiscum sermones contulissemus, nisi hæc ita promissa fuissent. Vim enim vehementis cupiditatis tergiversatio contrario nixu intendit: oratio vero cedens, & ad motum voluntatis apposita, primum ardentemque impetum sedavit, & concitatam appetitionem suavitate pollicitationis consopivit. Primo siquidem conatu qui agrestius amant, in promissionem efflagitandam sibi incumbendum esse existimant, & se potiri post pro-
missa

miſſa putantes, tranquilliori ſunt animo, in ſpe vacillantes. Quæ ego quoque proſpiciens, ſermone me in illius poteſtatem tradidi: iis quæ deinceps conſecutura ſunt, diis commendatis, & Genio, qui initio amoris noſtri tutelam ſortitus eſt. Multum ſæpe intermiſſus dies unus aut alter momenti ad ſalutem attulit, & proſperos caſus præbuit, quod nullis conſiliis homines conſequi potuiſſent. Quocirca ego ipſa etiam hoc tempore id conſilii cæteris prætuli, certa incertis diſcutiens. Caute igitur eſt, ſuaviſſime, tanquam lucta hoc figmento utendum, & ſilentio occultandum, non tantum apud alios, verùm etiam apud Cnemonem. Tametſi enim rationibus noſtris favet, & Græcus eſt: tamen captivus in præſentia, & victori, ſi ita res ferat, plus gratificaturus. Nam neque amicitiæ tempus, neque jus cognationis, ſatis certum pignus nobis illius erga nos fidei exhibet. Quamobrem etiam ſi aliqua ſuſpicione attigerit aliquando res noſtras, initio negandum eſt. Pulchrum eſt enim mendacium, cum authori commodat, & audienti non

nocet. Hæc & multa alia in eam sententiam Chariclia optime suggerente, Cnemon incurrit nimium festinans, & magnam perturbationem vultu declarans, &, O Theagenes, herbam tibi affero, dicebat, quam apponens curato vulnera. Cæterum oportet ad alia vulnera & mutuas cædes paratos esse. Hoc vero petente, ut quæ dixisset, uberius & planius exponeret: Ratio temporis non fert, inquit, ut nunc audias. Metuendum est enim, ne verba rebus antevertantur. Verum sequere ocyus, sequatur autem una & Chariclia. & assumptū utrunque ducebat ad Thyamidem. Cum autem illum galeam polientem, & acuentem hastam deprehendisset: Tempestive, inquit, versaris circa arma: sed & ipsa ea indue, & idem ut alii faciant impera. Multitudo enim hostium tanta, quanta nunquam antea, nobis imminet: & jam exiguo intervallo distat, ut ex proximo colle erectus eam conspexerim: eoque adventum nuncians, festinato accurram, nihil de celeritate remittens. Quin etiam dum transmitterem, quibus quivi denunciavi, ut sese appararent. Sustulit

ſtulit ſeſe his auditis Thyamis, & ubi eſſet Chariclia quærebat: tanquam illi magis metuens, quam ſibi. Quam ubi proxime limen ſtantem, ut ſe repreſſerat, oſtendit Cnemon: Tu quidem hanc duc in antrum, ubi etiam theſauri noſtri tuto aſſervantur, ſoli, nemine arbitro, dicebat, illa autem demiſſa, chariſſime, & ori operculo ut ſolet fieri impoſito, redi celerrime: nobis bellum erit curæ. Scutiferum autem victimam adducere jubebat, ut ſacrificio diis præſidibus facto, prelium inirent. Cnemon itaque imperata exequebatur, & Charicliam varie lamentantem, identidemque ad Theagenem ſeſe convertentem, ducebat, poſtremo in antrum immiſit. Hoc autem non erat naturæ opus, qualia multa in terra & ſub terra fornicata exiſtunt: ſed artis prædonum, naturam imitantis, & manuum Ægyptiarum foſſio ad cuſtodienda ſpolia affabre excavata. Erat autem factum tali quodammodo. Os illius anguſtum fuit, conclavis cujuſdam abditi foribus ſubjectum, ut limen altera janua in deſcenſu fieret, cum neceſſitas poſtularet. Incidebat

autem facile, & aperiebatur: reliqua pars inde in obliquos cuniculos varie & promiscue secta. Siquidem interiores meatus & sulci, alicubi separatim magna arte errantes, alicubi in sese incidentes, & radicum in morem implicati, ad unam planiciem in fundo confluentes, coalescebant: quo & lumen exiguum quadam rima à summitate lacus incidebat. Eo cum demisisset Charicliam Cnemon, peritia loci deductam, & quum aliis multis modis confirmasset, tum quod ad illam cum Theagene sub vesperam venturus esset, promisisset, (neque enim se illi permissurum esse, ut cum hostibus manus conserat, sed illum effugiturum esse prælium) nihil prolocutã, sed malo veluti morte ictam, & tanquam anima Theagene privatam, spiritu & voce linquentem relinquens, egressus est ex antro: & limine clauso aliquantum illacrymans, tum propter necessitatem sibi impositam, tum propter illius fortunam, quod propemodum vivam defodisset: & lætissimum inter mortales nomen Chariclіæ nocti & caligini tradidisset, recurrit ad Thyamidem.

midem. Quem deprehendit ſtudio pugnandi ardentem, & una cum Theagene egregie armatum, & eos qui circa illum congregati fuerant, propemodum ad rabiem oratione incitantem. Stans enim in medio, dicebat. Commilitones, non video quid attineat vos pluribus hortari, qui admonitione nulla indigeatis, ſed vitam præcipuam bellum ſemper ducatis, præſertim inopinato hoſtium adventu verborum prolixitatem præcidente. Cum enim jam hoſtes re ipſa vim inferant, eam non iiſdem rationibus à nobis propulſare, prorſus eſt eorum qui conſilio rei conuenienti deſtituantur. Scientes igitur, quod nõ de uxoribus, neque de liberis agatur (quod vel ſolum plerisque ad excitandos animos ad prælium ſuffecit: tametſi & hæc minoris momenti, & alia quæcunque victores manent, ſi vicerimus, habere licebit) ſed de vita & animabus noſtris (neque enim unquam pactis bellum inter prædones compoſitum eſt, neque fœderibus finitum: ſed aut ſuperſtites eſſe victores, aut mori victos neceſſe eſt) ita cum inimiciſſimis,

animo

animo & corpore incitati concurramus. Hæc locutus, scutiferum circumspiciebat, & nomine sæpius Thermutim vocabat. Cum vero nusquam adesset, vehementer minatus, ad trajectum cursu contendit. Jam enim prælium commissum fuerat: & licuit videre etiam è longinquo, eos qui extremas partes lacus, & aditum ipsum incolebant, jam venire in hostium potestatem. Nam ii qui advenerant, cadentium, vel fuga sibi consulentium naves & tuguria succenderant: à quibus flamma in vicinam paludem projecta, & arundinem, cujus magna vis in ea erat, acervatim vorante, ingens quidam & intolerabilis splendor ab igne redditus in oculos, in aures autem fragor & strepitus incurrebat, & omnis belli species ciebatur ac exaudiebatur, indigenis omni contentione & robore prælium sustinentibus: illis vero multitudine & improviso accessu longe superantibus, & quosdam in terra cædentibus, quosdam in lacu una cum ipsis navigiis, atque etiam domunculis deprimentibus. Ex quibus omnibus sonitus quidam conflatus in

aërem

aërem ferebatur, cum pedestri prælio & navali decernerent, cæderent & caderent, sanguine lacum cruentarent, igni & aqua implicarentur. Quæ cum vidit & audivit Thyamis, somnium illi in mentem venit, quol sim viderat, & totum templum facibus & victimis refertum. atque illa esse hæc, quæ nunc viderentur, animadvertebat: & ex somnii visione contrariam priori colligebat sententiam; quod habens non habiturus esset Charicliam, utpote bello ereptam: & quod interfecturus esset, & non vulneraturus: gladio scilicet, & non venerea lege. Denique cum deam ut fraudulentam conviciis onerasset, indignum ratus aliquem alium Chariclia potiri, suis aliquantisper se continere jussis, ac si in loco manentibus præliandum esset, furtim circa insulam pugnando, & occultis eruptionibus ex paludibus in circuitu faciendis: sufficere enim vel sic multitudini hostium resistere. Ipse tanquam Thermutim inquisiturus, & diis penatibus vota nuncupaturus, nulli ut illum sequeretur permittens, ad domunculam revertebatur. Haud facile autem

tẽ inde, quo semel contendit, revocari, aut deflecti potest barbaricum ingeniũ: & si saluti suæ desperaverint, prius tollere consueverunt quoscunque charos habent barbari, aut secum una esse velle, etiã post mortem oberrantes, aut à vi hostium & injuria vindicari. Eandem ob causam & Thyamis omnium quæ erant præ manibus oblitus, præcipue cũ veluti retibus, hostium copiis circumdatus esset: amore vero, zelotypia & ira furens, cum ad antrũ contento cursu venisset, desiliens, altaque voce inclamans, & Ægyptiace multa proferens, ut circa os ipsum offendit quandam, quæ illum Græce alloquebatur, ex voce ad illam deductus, injicit capiti sinistram manum, & pectus juxta mammam gladio trajicit. Atque hæc quidem hoc tam tristi modo jacebat, miserabili & ultimo ejulatu edito. Ille autem cum excurrisset, & limen clausisset, tumulumque aliquantum accumulasset, cum lacrymis, & his verbis, Hæc tibi à nobis sponsalia dona dantur: ad navigia perveniens, alios quidem fugam adornare deprehendit, cum jam hostes ex propin-

quo

quo conſpicerentur, Thermutim vero venire, & ſacrificium inchoare. Et hoc quidẽ cum conviciis objurgato, quod à ſe jam ante pulcherrimũ ſacrificium factũ eſſet, conſcendit ipſe cum Thermuthi, & tertio remige. Neque enim plures ferre poſſunt navigia, quibus in lacubus navigantur, ex ligno tantummodo & trunco uno craſſo agreſtius excavata. Solvit ſimul & Theagenes cum Cnemone in altero navigio, eadẽ ratione alius in alia cymba, atque ita deinceps reliqui omnes. Poſtquam autem profecti ſunt non procul ab inſula, circumnavigantes potius quam in altum navigantes: cohibuerunt remigium, & navigia inſtruebant in fronte, tanquam hoſtium impetum ex adverſo excepturi. Deinde appropinquantes tantummodo, neque undarum impetũ ſuſtinentes, reliqui omnes ſimulatque viderunt hoſtes, illico fugiebant, ut ne primum quidem clamorem & ſtrepitũ belli pertulerint. Diſcedebant quoque ſenſim ex pugna Theagenes & Cnemon, non ob metũ pręcipue terga dantes. Solus Thyamis fugere ſibi indignũ fortaſſe ratus, præterea Chariclíæ ne

superstes quidẽ esse volens, immisit sese in confertos hostes. Cumque jã ventum esset ad manus, exclamavit quidã: Hic est ille Thyamis, intentus sit in eũ quilibet. Itaque repente in orbẽm conversis navigiis, conclusum eum tenebant in medio. At illo strenue dimicante, & alios vulnerante, alios interficiente, dignum erat admiratione id quod deinceps fiebat. Nemo enim tanto ex numero gladiũ vel dejiciebat, vel educebat, sed quilibet omni studio annitebatur ut vivum capere posset. Ille autem diu admodum repugnabat: sed tandem privatur hasta, cum simul eum plures obruissent. Amittit & armigerum, qui præclare quidem illum adjuverat: sed letali vulnere, ut videbatur, saucius, desperata salute in lacum sese immisit, difficulterque in paludẽ enavit. quandoquidem nemini, ut illum persequeretur, in mentẽ veniebat. Jam enim Thyamidem ceperant: & eo capto, totã victoriam se adeptos esse arbitrabantur. Cumque tot sociis orbati essent, magis tamen cum istum unum, à quo interfecti fuerant, stiparent, lætabantur, quã cognatos amissos lugebant.

bant. Sic omnino prædonibus, animabus ipsis pecuniæ majore precio æstimantur, & amicitiæ nomen ac necessitudinis ad unũ lucri finem destinatur. Quod & istis accidit. Erant enim ii, qui antea metu Thyamidis, & ejus comitum, ad Heracleoticum ostium fugam fecerant. Indignantes igitur, quod alienis rebus privati essent, & adeptorũ spoliorum jacturam non secus ac propriarum facultatum iniquo ferentes animo, tum iis qui domi fuerant collectis, tum vicinis pagis convocatis: ad parem & æqualem sortem eorum quæ accepturi essent, expeditionis fuerunt duces & signiferi. Thyamidem autem ea de causa capiebant: Petosiris illi Memphi frater erat. Hic insidiis sacerdotium antistitii contra morem & institutum patrium Thyamidi cum eripuisset (erat enim minor natu) & majorem natu fratrem prædonum ducem esse audiret, metuens ne occasionem nactus advenirer aliquando, neve tempus ipsum insidias à se factas patefaceret, ad hæc sentiens multorũ de se suspicionem, existimantium quod ille sustulisset Thyamidem, ut qui nusquã

compareret: missis nunciis in prædonum pagos, pecuniæ magnam vim & pecudum, proposuit præmium iis qui vivum illũ adduxissent. Quibus illecti latrones, neque in ipso fervore belli memoria lucri amissa, postquam quidã eum agnovit, multorum morte vivum adepti sunt. Et hunc quidem in terram ablegant, dimidia parte ad illius custodiam adhibita, multifariam illis lenitatem qua videbantur esse usi, objicientem, ut probrum & vincula gravius ac molestius ferentem quam mortem. Reliqui vero ad insulam versi sunt, ea spe quod thesauros quos quærebant, illic essent inventuri. Sed ubi totam percurrerunt, neque ullam partem intactam aut inexploratam reliquerunt, nihil eorum quibus spe jam atque animo incubabant, adepti, parvis quibusdam exceptis, si quid forte circa antrum, dum reliqua conderentur, sub terram relictum fuerat: igne tabernaculis injecto, vespera jam adventante, & prohibente illos in insula diutius manere, metuentes ne insidias eorum qui effugerant ex prælio, venirent, ad suos reversi sunt.

HE-

HELIODORI ÆTHIOPICORUM

Liber secundus.

Ac insula quidem sic igni atque incendio vastabatur: Theagenem autem & Cnemonem, quamdiu sol erat supra terram, malum latebat. ignis enim species de die attenuatur, radiis diei illustrata. Postea vero quam occubuit, noctemque reduxit, & ignis non impedito splendore recuperato, procul apparebat, ipsi ex palude nocte confidentes sese erexerunt, insulamque prorsus jam flamma comprehensam animadverterunt. Tum vero Theagenes caput feriens, ac vellens crines: Valeat, inquit, jam vita hodie, terminentur ac dissolvantur omnia, metus, pericula, curæ, spes, amores: interit Chariclia, periit Theagenes. Nequicquam ego infelix timidus fui, & fugam viro indignam capessere in

animum induxi, tibi me ſuavium ſervans. Enimvero non amplius ero ſuperſtes, chariſſima, te jacente præter naturæ communem legem, quod eſt omnium graviſſimum: & præter opinionem tuam, haud ſane in iis manibus, in quibus volebas, vitam relinquente. Igni, heu me miſerum, conſumpta es, cum tibi faces hujuſmodi numen pro nuptialibus facibus accendiſſet. Conſumpta eſt præcipua inter homines forma, ut neque reliquiæ nõ fucatæ pulchritudinis in corpore mortuo remanſerint. O crudelitatem ſingularem, & infandam numinis acerbitatem. Erepta eſt mihi facultas ſupremi complexus: ultimis oſculis & exanimibus orbatus ſum. Hæc dicenti, & gladium circumſpicienti, ſubito Cnemon manum repulit, &, Quid ſibi volunt hæc Theagenes, dicebat? quid luges eam quæ vivit? eſt Chariclia, & quidem ſalva: eſto fidenti animo. Cum autem hic, Amentibus iſta & pueris, Cnemon, dixiſſet: perdidiſti me, qui mihi quoque dulciſſimam mortem eripueris: jurabat Cnemon, & omnia dicebat, mandatum Thyamis,

mis, antrum, quo pacto ipse demisisset, quæ sit antri natura, quod nihil omnino sit metuendum ne in profunditatem ignis perveniat, ab sexcentis anfractibus fractus & repulsus. Respiravit ad hæc Theagenes, & ad insulam properabat, jamque veluti præsentem animo circumspiciebat, & cubiculum sibi antrum fingebat, luctus in quibus ibi erat futurus, ignorans. Provehebantur igitur summo ardore, ipsi remigum officio fungentes. Portitor enim ipsorum in primo conflictu, clamore sublato, tanquam pertica quadam excussus fuerat. Huc igitur atque illuc de recto cursu deferebantur, tum quod inscitia non pariter, nec æqualibus intervallis remigabant: tum quod ex adverso ventus incidebat. Veruntamen vincebat inscitiam promptitudo animi. Cum igitur difficulter & multo cum sudore ad insulam appulissent, quanta potuerunt celeritate ad tabernacula cucurrerunt. Et hæc quidem jam conflagrasse deprehendunt, & ex loco tantum cognosci: lapidem vero, qui limen fuerat, tegmentumque antri, eminere & conspici. Ventus enim

vehemens tuguriis illatus, cum ea utpote de tenui arundine, atque hac ipsa palustri texta, sufflando igne in transitu combussisset, propemodum planiciem subjectam ostendebat, flamma quidem acriter emarcescente, & in cinerem resoluta: cinere vero plurimo quidem impetu venti vehementis ablato, reliquo autem qui manserat pauco admodum, flatu extincto, & ad transitum præbendum arefacto. Facibus igitur semiustis inventis, & reliquiis arundinis incensis, ingressu antri aperto, Cnemone duce decurrebant. Postquam autem paululum processerunt, repente exclamavit Cnemon, O Jupiter, quid hoc rei est? perimus, interfecta est Chariclia: tum facem in terram dejectam extinxit, & manibus oculis applicatis in genua collapsus lugebat. Theagenes autem, tanquam aliqua vi protrudente ad corpus jacentis delapsus, diu illud immotus tenebat, & adhærebat undiquaque amplectens. Cnemon itaque cum omnino dolori illum succubuisse & in calamitatem incisum esse intellexisset, metueretque ne sibi aliquid mali consci-

sceret,

fceret, gladium illi clam aufert ex vagina quæ fub latere pendebat: & folo relicto, excurrit tanquam faces accenfurus. Interea tragice & lugubriter fremens Theagenes, O dolorem, inquit, intolerabilem, & calamitatem divinitus immiſſam: quænam uſque adeo inſatiabilis Erynnis, in noſtram perniciem ira percita furit, quæ exilium à patria impoſuit, periculis in mari, periculis piraticis objecit, prædonibus multoties tradidit, facultates à nobis alienavit? Unum erat pro omnibus relictum ſolatium, ſed & hoc ereptum eſt. Jacet Chariclia, & hoſtili manu chariſſima perempta eſt: haud dubie pudicitiam propugnans, & mihi ſe aſſervans. Nihilominus tamen jacet infelix, neque ipſa quenquam ex forma fructum cepit, neque mihi ulli uſui fuit. Cæterum ô ſuavium, alloquere me jam ultimo, ſolito more: manda quippiam, ſi quid adhuc ſpiras. Heu me miſerum, taces. fatidicum illud & divino lepore præditum os ſilentium premit, caligo facis geſtatricem, ac chaos ex ſacrario deorum miniſtram occupavit. Oculi vero lumine carent,

qui omnes pulchritudine illuſtrabant, quos non vidit interfector, certo ſcio. Cæterum quo te nomine quiſpiam appellet? ſponſæne? at deſponſata non es. An porro nuptæ? enimvero expers es conjugii. Quem igitur appellabo? quem poſtremo alloquar? an omnium ſuaviſſimum nomẽ Chariclię? O Chariclia, adeſto animo, fidum habes amatorem, haud ita multo poſt me recuperabis. Jam enim tibi inferias peragam mea ipſius cæde, & libabo tibi ſanguine amico meo, continebitque nos rude ſepulchrum hoc antrum. Licebit autem nobis utique mutua frui conſuetudine poſt mortem, etiamſi vivis à deo conceſſum non eſt. Quod ſimulatque elocutus eſt, illico manum injecit tanquam extracturus gladium. Cum autem non inveniſſet, ô Cnemon, exclamavit, quam me perdidiſti. atque etiam prius injuria affeciſti Charicliam, ſuaviſſima conſuetudine iterum jam privatam. Hæc illo dicente, ex meatibus antri vocis quidam ſonus exaudiebatur, Theagenes, vocantis. Ille autem nihil territus audivit, &, Veniam chariſſima anima, dicebat.

Mani-

Manifestum præbes argumentum, te adhuc supra terram ferri: partim quod à tali corpore, ex quo per vim expulsa es, discedere sine molestia non possis: partim quod, quia sepulta non es, fortassis ab infernalibus umbris arcearis. Et cum interim supervenisset Cnemō facibus accensis, idem sonus iterum exaudiebatur, Theágenem appellans. Cnemon igitur exclamans: Dii boni, an non (inquit) Chariclíæ vox est? Omnino existimo illam servatam esse, Theagenes. Siquidem ex intima antri parte, quo loco scio me illam reliquisse, vox ferit meas aures. Non desines, inquit Theagenes, me toties frustrari ac decipere? Atqui decipio te, dixit Cnemon, ac vicissim ipse decipior, si hanc quæ jacet Charicliam esse compererimus. extemploque jacentem obvertebat in faciem. quam ut vidit, Quid hoc est portenti, ô dii prodigiorum authores! exclamat. Thisbes facies apparet: retulitque pedem, ac tremens immotus cum quodam stupore stetit. Theagenes autem jam inde collecto spiritu, & in bonam spem animo converso, tum revocabat Cnemo-

monem, quem jam deficiebat animus: tum ut quamprimum ad Charicliam duceret, orabat. Parvo autem spacio intermisso, cum ad sese rediit Cnemon, iterum jacentem circumspiciebat. Erat autem revera Thisbe. Nam & gladium qui prope exciderat, ex ansa agnoscebat esse Thyamis, quem ille juxta cædem præ ira & festinatione in ipso vulnere reliquerat. Denique tabella quadam eminēte supra pectus, sub axilla sublata, volebat quid esset in ea scriptum legere: sed non sinebat Theagenes, sine intermissione incumbens, &, Charissimam (dicens) prius excipiamus: nisi nunc etiam nos deus quispiam ludificabitur: hæc autem vel postea licebit cognoscere. Acquievit Cnemon, atque ita accepta tabula gladioque sublato, ad Charicliam festinabat: quæ manibus ac pedibus ad lumen reptans, & accurrens ad Theagenem, ex illius collo pendebat: Ac illa quidem, Redditus es mihi, Theagenes? hic autem, Vivis mihi Chariclia? sæpius dicebant. postremo in solum subito labuntur, & mutuis amplexibus cohærebant, nullam vocem

præter

præter mugitum quendam edentes: parũque aberat quin exanimarentur. Sæpius enim nimia lætitia in mœrorem evasit, & immodica voluptas dolorem genuit,à nobis ipsis accersitum. Quemadmodum & ii præter spem atque opinionem servati periclitabantur: donec tandem Cnemon scaturiginem quandam repurgans, cum confluentem illico aquulam cavis manibus hausisset, faciem illorum conspersit, & nares subinde attrectans, ut ad sese redirent, effecit. Illi autem, cum familiariter impliciti essent, & jacere se deprehendissent, repente erecti, erubescebant propter Cnemonem (ac Chariclia præcipue) qui horum spectator fuerat: & ut veniam illis daret, orabant. Qui leniter arridens, & ad hilaritatem illis animum relaxans: Hæc, inquit, etiam laudem merentur, me judice,& quovis alio,qui cum amore ante luctatus,suaviter in pugna succubuit, & ejus casus inevitabiles moderate cognovit. Verum illa Theagenes neutiquam laudare potui, quorum etiam me revera pudebat, quum viderem te peregrinam, & nullo vinculo

culo necessitudinis conjunctam mulierem, circumfusum lugere turpiter, præsertim me superesse & vivere charissimam asseverante. Theagenes autem, Ne, inquit, me Cnemon apud Charicliam traducas, quam ego in alieno corpore lugebam, hanc esse illam quæ jacebat existimans. Verum quoniam errorem in illa re fuisse benevolentia quædam numinis apertissime ostendit, tuum jam est egregiam illam animi fortitudinem in memoriam revocare, qua meam sortem prior deplorabas, & inopinatam jacentis agnitionem, perinde atque in scena dæmonas productos, refugiebas, armatus & gladio instructus mulierem, atque eam mortuam pertimescens, strenuus & Atticus bellator. Leviter ad hæc arriserunt, & quasi coacti, neque sine lacrymis: ut in tali calamitate, magis luctu & lacrymis occupati. Igitur cum paululum spatii intermisisset Chariclia, genam sub aure scalpens: Beatam quidem, inquit, judico, quam Theagenes luxit, aut etiam osculatus est, ut ait Cnemon, quæcunque tandem illa sit. Veruntamen, nisi me amo-

re angi & morderi suspicabimini, quænam fuerit illa fœlix, & lacrymis digna Theageneis, & quo errore ignotam tanquam me osculatus sis, cuperem, si forte scis, ex te discere. Miraberis, inquit. Thisben enim Cnemon hic dicit esse, Atheniensem illam fidicinam, insidiarum erga se & Demænetam architectatricem. Chariclia autem perterrefacta, &, Quomodo consentaneum esset, Cnemon, dicente, ex media Græcia ad extremos Ægypti fines tanquam ex composito esse transmissam? aut qui fieri potuerit, ut nos huc descendentes lateret? De his non habeo quod dicam, respondit ipse Cnemon. Cæterum quæ de illa comperi, sunt ejusmodi. Postquam enim Demæneta dolo circumventa in puteum se præcipitavit, & pater retulit ad populum de eo quod factum fuerat: initio quidem veniam est consecutus, & in eo, ut mihi reditum impetrare posset apud populum, & ad inquisitionem mei navigaret, erat occupatus. Thisbe autem ex illius occupatione vacationem sibi faciebat, & in conviviis secure tum se, tum artem suam pro-

proſtituebat. Cum autem aliquando gratia ſuperaſſet Arſinoèn, remiſſum quid fiſtula canentem, ipſa celeriter fides pulſans, & concinne ac ſuaviter citharæ accinens, non animadvertit ſe ſibi apud illam conflaſſe meretriciam invidiam & æmulationem, conjunctam cum indignatione ſingulari: præcipue cum eam quidã mercator Naucratites, cognomento Nauſicles, amplecteretur: Arſinoe, cum qua primũ conſueverat, contempta, ea de cauſa quod illi intumeſcere genas inter canendum videbat, & vehementer inflãdo præter decorum ad nares exurgere, oculis incenſis, ac ſua ſede excedentibus. Quamobrem tumens ira, & ardens æmulatione Arſinoe, cognatos Demænetæ accedens, inſidias illi à Thisbe factas expoſuit: quædam ipſa per ſe ſuſpicata, quædam ita quemadmodum illi Thiſbe ſocietate conjuncta dixerat, recenſens. Cum igitur coiviſſent in damnationem patris mei, neceſſarii Demænetæ, & eloquentiſſimos quoſque oratores, ad accuſandum, magna pecunia conductos produxiſſent, injudicatam & non
con-

convictam periisse Demænetam clamabant, & adulterium ad prætextum cædis compositum fuisse narrabant, & ut exhiberet adulterum seu vivum seu mortuum postulabant: denique nomen saltem proferre jubebant: ad extremum, Thisben in quæstionem postulabant. Cum autem pollicitus pater, non posset illam in quæstionem ferre: prospexerat enim illa, cum primum judicium cogeretur, & (sic enim illi erat cum mercatore constitutum) fuga sibi consuluerat: populus inique ferens, interfectorem eum quidem non judicavit, qui omnia ut gesta fuerant, exposuerat: veruntamen ut adjutorem insidiarum contra Demænetam, & exilii mihi injuste indicti, ex urbe pepulit, & proscriptione bonorum mulctavit, ejuscemodi fructum ex secundis nuptiis quæsitis consecutum. At sceleratissima Thisbe, quæ quidem nunc in conspectu meo dat pœnas, ea ratione navigavit Athenis. Atque hæc tantum scire potui, quæ mihi Anticles quidam in Ægina narraverat: cum quo cum iterum in Ægyptum navigassem, ut si forte Naucratiæ Thisben reperis-

ſem, reducens Athenas liberarem patrem ſuſpicionibus & criminibus in eum illatis, ſumerem vero de illa inſidiarum nobis omnibus factarum pœnas: nunc hic, & una vobiſcum, rem inquiro. Porro quid fuerit in cauſa, & modum, & caſus quos hoc intervallo paſſus ſum, deinceps audietis. At quomodo Thisbe in hoc antro, & à quibus ſit interfecta, deo quopiam fortaſſe, qui nobis exponat, opus erit. Cæterum ſi videtur, tabellam, quam in pectore ipſius invenimus, aſpiciamus. Conſentaneum eſt, fore ut inde aliquid præterea addiſcamus. Placuit ſententia. & aperiens, incipiebat in eam ſententiam ſcripta legere. CNEMONI HERO, hoſtis & vindex Thisbe. Initio nuncio tibi Demænetæ mortem, quæ illi à me tua cauſa comparata eſt. Rationem autem, qua id fecerim, ſi me receperis, coram exponam. Porro ſcito me in hac inſula eſſe decimum jam diem, à quodam prædone ex eorum numero qui hic ſunt, captam: qui ſe etiam armigerum eſſe præfecti gloriatur, & me concluſam detinet, ne proſpiciendi quidem

vel extra fores facultatem concedens: hac pœna mihi, ut ipse dicit, propter amorem quo me prosequitur, atquemadmodum ego conjectura assequi possum, propter metum ne à quopiam auferar, imposita. Veruntamen ego te deo quodam offerente prætereuntem, here, & conspexi, & cognovi: atque hanc tibi tabellam clam per contubernalem anum transmisi, formoso & Græco, & amico principis tradere imperans. Eripe me quæso ex manibus prædonis, & suscipe ancillam tuam: & si tua voluntas feret, serva, hoc cognito, quod ea, quibus in te delinquere sum visa, necessitate coacta: quibus autem inimicam tuam ulta sum, ea sponte fecerim. Quod si tam vehemens ira tua est, ut mutari non possit, utere hac contra me ut lubet, dummodo in tua sim potestate, etiamsi mori oporteat. Longe enim melius esse existimo, manibus interimi tuis, & funeris officium Græco ritu consequi, quã morte graviorem vitam, & amorem barbaricum inimicitia acerbiorem Attica sustinere. Talia quidem Thisbe & tabella loquebatur. Cnemon autem,

Factum bene ô Thisbe, inquit, quod interfecta ſis, & ipſamet tuarum calamitatum nuncia, ex tua ipſius cæde narrationem nobis in manus tradens. Sic omnino ultrix Erinnys, ut res ipſa teſtatur, toto orbe terrarum te agens, non prius juſtum flagrum cohibuit, quam me (tametſi in Ægypto ætatem agentem) injuria affectum, ſpectatorem tui ſupplicii conſtituiſſet. Sed quidnam erat ſceleris, quod tibi jampridem ſtruenti contra me, & machinanti per literas, fortuna à manibus eripuit? Quam te etiam nunc ſuſpectam habeo, & magnopere metuo, ne commentum ſit etiam Demænetæ mors, & cum mihi verba dederint ii, qui idipſum nunciarunt: tum tu mari venias, alterum ſpectaculum tragicum ex Attica etiam in Ægypto de nobis exhibitura. An non tandem deſines (inquit Theagenes) nimium eſſe fortis, ſimulachra & umbras reformidans? Neque enim dixeris, quod & mihi, aſpectuique meo, aliquibus præſtigiis impoſuerit, cum ego nulla ex parte hujus fabulæ ſim particeps. Sed hæc quidem jacet revera exanime
corpus,

corpus, & hac de causa nihil est quod labores Cnemon. Cæterum quisnam sit author hujus erga te beneficii, qui illam interfecit, & quomodo huc demissam, aut quando, egomet vehementer ambigens obstupui. Alia non possum tibi dicere, inquit Cnemon. at interfector ejus omnino est Thyamis: si quidem conjectura facienda est ex gladio, quem juxta cædem invenimus. Illius enim esse cognosco, & insigne hoc ansæ: aquila enim ebore cælata est. Dicas igitur, inquit Theagenes, quomodo cædem hanc, & quando, & qua de causa patrarit. Quo pacto autem hoc scire possent? respondit Cnemon: neque enim me fatidicum hoc antrum effecit, quemadmodum adytũ Delphicum: & sicuti iis qui Trophonii specum subierunt, usu venire ferunt, ut divino furore afflati vaticinentur. Collacrymarunt subito Theagenes & Chariclia, atque, ô Pitho & Delphi, plorantes clamabant. Cnemon autem perculsus est, nec potuit conjicere quidnam illis à nomine Pythonis accidisset. Ac hi quidem hisce erant occupati. Porro Thermuthis

ſcutifer Thyamidis, poſtquam è prælio ſaucius in terram enavit, cum nox ſuperveniſſet, navigium quoddam, quod ex naufragio juxta paludem ferebatur, nactus, & conſcendens, ad inſulam ac Thisben feſtinabat. Hanc paucis ante diebus, cum duceretur à Nauſicle mercatore, in anguſta quadam via ad latus montis, ex inſidiis, Thermuthis interceperat. Ut autem tumultus belli perſtrepuit, & hoſtes adventabant, quando illum ad afferendam victimam Thyamis mittebat, extra teli jactum collocans, & ſervare ſibi incolumem cupiens, clam eam in antrum demiſerat, atque adeo præ perturbatione & feſtinatione circa ipſum os reliquerat. Quo in loco, ut injecta erat initio, metu præſentium periculorum, & inſcitia ſemitarum in profunditatem fundi ferentium, manentem Thisben Thyamis offendens, tanquam Charicliam, interfecerat. Ad hanc igitur (ut qui effugerat periculum belli) properans Thermuthis, poſtquam ad inſulam applicuit, contento curſu ad tabernacula perrexit. At hæc quidem, præter cinerem nihil erant

rant amplius. Ore vero ex lapide vix tandem invento, & arundine, ſicubi adhuc reliquiæ manſerant, accenſa, decurrit ſummo ſtudio, nominatim Thisben appellans, tantumque nomine Græciſans: verum ut vidit jacentem, diu ſtupens, immotus ſtetit. Ad extremum, cum murmur & ſonos quoſdam ſenſiſſet, ex concavis antri partibus efferri (colloquebantur enim adhuc Theagenes & Cnemon) illos ipſos eſſe interfectores Thisbes ſuſpicabatur: angebaturque animo, cogitans quid ſibi faciendum eſſet: cum ferocia quidem latronibus inſita, & ira barbarica magis tum etiam propter amoris fruſtrationem intenſa, ad impetum ibidem in eos quos putabat eſſe authores, faciendum impelleretur: rurſus autem inopia armorum & gladii, vel invitus ad moderationem revocaretur. Viſum eſt itaque illi conſultiſſimum eſſe, initio non hoſtiliter ſupervenire: ſi vero ſuppeditarent arma, deinde hoſtes aggredi. Atque hoc apud animum conſtituto, venit ad Theagenem torvis trucibusque oculis circunſpectans, & occultam ani-

mi ſententiam vultu declarans. Illi autem ut viderunt virum nudum, ex improviſo ſupervenientem, ſaucium, cruenta facie, non eodem modo ſe geſſerunt: ſed Chariclia ad interiores partes antri deſcendit, fortaſſis verita nudi & deformis viri, qui apparuerat, conſpectum: Cnemon autem quieſcebat, & pedem referebat, cum agnóſceret quidem Thermuthim, ſed tamen præter ſpem conſpiceret, & aliquid novi aggreſſurum eſſe arbitraretur. Verum Theagenem non magis terrebat ſpectaculum, quam irritabat: & gladium intentabat, tanquam percuſſurus, ſi quid temerarium aggrederetur, &, Siſte gradum, dicebat, aut vulnus accipies: quod autem nondum accepiſti, in cauſa eſt, quod te paululum agnoſcam, & qua mente venias ambiguum ſit. Deprecabatur accidens Thermuthis, ſupplex, temporis magis ratione, quam morum, factus: & Cnemonem in auxilium vocabat, meritumque ſe eſſe ut ſervaretur, dicebat: nulla in re unquam ſe illum injuria affeciſſe, & ſocium pridie fuiſſe, & ad amicos venire aſſeverans. Permotus

motus est his Cnemon, & accedens erexit amplexum genua Theagenis, & ubi esset Thyamis, continue querebat. Ille autem omnia dicebat, quomodo conflixerat cum hostibus, quomodo in mediam aciem sese immittens dimicabat, nec illorum nec suæ saluti parcens: quomodo quemque obvium trucidabat, ipsum vero tuebatur ac protegebat edictum, quo unicuique mandabatur, Thyamidi parceret: denique quod quid ad extremum illi acciderit, non posset dicere, & ipsa saucius in terram enasset, in præsentia vero ad inquisitionem Thisbes in antrum veniret. Illi autem quid ipsius interesset, Thisben inquirere, aut unde ipsam adeptus esset, percontabantur. Dicebat & hæc Thermuthis, ac enarrabat, quomodo mercatoribus abstulisset, quomodo illam deperiisset, quomodo alio quidem tempore clam apud sese asservasset, sub adventum autem hostium in antrum demisisset: nunc autem inveniat à quibusdam interemptam, quos qui sint scire non possit: veruntamen libenter resciscat, causæ & occasionis cædis co-

gnoſcendæ gratia. Cnemon itaque ſingulari ſtudio cupiens ſeſe quamprimum ſuſpicione liberare, Thyamis eſt interfector dicebat: & in teſtimonium adducebat gladium, quem juxta cædẽ invenerant. Eum ut vidit Thermuthis adhuc cruore manantem, calido adhuc ferro recentem cædem exſudante, & cognovit eſſe Thyamidis, vehementius atque imo à pectore ingemiſcens, & quomodo confectum eſſet negotium ignorans, caligine ac ſilentio oppreſſus exibat ex antro, & ad corpus jacentis veniens, ac pectori capite impoſito, ô Thisbe ſubinde, neque præterea quicquam dicebat, uſque dum nomen paulatim mutilans, & paulo poſt ipſe deficiens, ſomno clam oppreſſus eſt. Theagenem autem & Charicliam, una cum Cnemone, ſubibat de ſtatu rerum ſuarum cogitatio, & videbantur quidem quaſi conſultare velle: ſed tum ærumnarum quæ præterierant, multitudo: tum præſentium calamitatum moles, & imminentium incertitudo, obſcurabat atque impediebat partem animæ ratiocinatricem: ſeipſos vero ſæpiſſime intuebantur, &

quili-

quilibet alterum quippiam in rem præsentem dicturum esse expectans, deinde spe lapsus, in terram vultum demittebat, ac rursus attollens suspirabat, gemitu dolore levato. Postremo reclinat sese in terram Cnemon, collabitur in saxum Theagenes, rejicit sese in eum Chariclia: & somnum quidem urgentem diu repellebant, consilium aliquod capere de præsentibus rebus cupientes: verum angoribus & labore fracti, legi naturæ vel inviti parebant, & in dulcem somnum ut ex ingenti mœstitia lapsi sunt. Sic equidem cum affectione corporis & animæ pars intelligens consentire cogebatur. Postea vero quam paululum somnum produxerunt, ita ut palpebræ tantum nonnihil levarentur, Chariclię ibi una cubanti insomnium tale venit: Vir sqalida coma, & truci ac insidioso aspectu, manibus cruentis oculum ejus eruebat. Illa autem statim exclamavit, & sibi ereptum oculum esse dicens, Theagenem vocabat. Atque hic vocatus statim aderat, & illius casum, quasi etiam eum in somnis sentiret, deplorabat. Porro illa manum faciei admo-

admovebat, & partem quam in somnis amiserat, attrectans, ubique inquirebat. Ut vero somnium fuisse intellexit, somnium fuit, dicebat: habeo oculum, ades animo & omitte timorem Theagenes. Respiravit his auditis Theagenes, &, bene est, inquit, quod solares illos radios incolumes servaveris: cæterum quid tibi accidit, aut quis terror te invaserat? vir, inquit, sceleratus & protervus, neque tuum invictum robur pertimescens, jacenti mihi ad tua genua insultabat gladio armatus, atque adeo illum mihi dextrum exemisse oculum omnino putabam. Utinam autem revera id mihi accidisset, potius quam in somnis apparuisset. Hoc vero, Dii meliora, dicente, & hoc quamobrem diceret sciscitante: quoniam sane, inquit, melius fuerat, altero oculo me privari, quam de te esse solicitam. Quam metuo ne te hoc insomnium petat, quem ego oculum & animam, & fortunas meas omnes esse duxi. Desine subjecit Cnemon: (nam exaudierat omnia, ad primum clamorem Chariclia de somno excitatus) Mihi enim aliud quiddam som-

ſomnium videtur ſignificare, & utrum parentes habeas, reſponde. Hac vero annuente, & ſi quando erant dicente: Igitur patrem tibi eſſe mortuum exiſtima, dicebat. Inde autem ejus rei conjecturam facio. Siquidem ut egrediamur in hanc vitã, & hac luce fruamur, parentes ſcimus eſſe authores. Quo circa non abs re patrem & matrem oculorum pari, tanquam ſenſu capaci lucis, & eorum quæ videri poſſunt miniſtro, ſomnia occulte ſignificant. Grave & hoc eſt, inquit Chariclia: veruntamen ſit potius verum, quam illud alterum: & vincat tuus tripus, ac ego falſa vates eſſe pronuncier. Hæc quidem ita evenient, & in iis acquieſcere oportet, dicebat Cnemon. Nos autem revera ſomniare videmur, inſomnia & imaginationes expendentes, noſtrarum autem rationum conſiderationem nullam in medium proponentes, præſertim quandiu licet, Ægyptio hoc (ſignificabat autem Thermuthim) à nobis ſeparato, & exanimes amores fingente, ac lugente. Excipiens itaque ejus verba Theagenes: enimvero Cnemon, inquit, quoniam

te deus aliquis nobis copulavit, & socium calamitatũ fecit, auspicare consilium. Nam & locorum in hisce regionibus, & linguæ peritus es: & nos alioqui minus apti sumus ad id quod sit necessarium intelligendum, utpote majore fluctu ærumnarum obruti. Paululum igitur immoratus Cnemon, sic locutus est: Malis quidem qui magis abundet, incertum est. Satis enim magnum onus calamitatum & mihi numen imposuit. Veruntamen quoniam me ut majorem natu, dicere de præsentibus rebus jubetis, sic accipite. Hæc insula, ut videtis, deserta est, & neminem præter nos continet. Deinde argenti quidem, & auri, & vestium magna copia: (multa enim sunt hæc quæ in hoc antro cum nobis erepta, tum aliis adempta, Thyamis, & qui illi aderant, deposuerunt) cæterum frumenti, & eorum quæ sunt ad victum necessaria, ne nomen quidem relictum est. Periculum est igitur, ne si diutius hic manserimus, vel fame sit nobis pereundum, vel adventu sive hostium revertentium, sive horum qui nobiscum fuerunt, si collecti (quoniam

niam hunc thesaurum non ignorant) propter pecunias advenerint. Tunc enim effugere non possemus, quin interimeremur: aut saltem, si lenius nobiscum agerent, contumeliis eorum & petulantiæ objiceremur. Cum enim semper sit infidum bubulcorum genus tum nunc præcipue, cum duce, pro imperio revocante illorum animos ad moderationem, carent. Relinquenda igitur est nobis, & fugienda, tanquã retia quædam, aut carcer, insula: ablegantibus primum Thermuthim, eo prætextu, ut interroget & curiose inquirat, si quid de Thyamide possit cognoscere. Facilius enim ipsi seorsim consultabimus, & aggrediemur ad ea quæ facienda sunt: & alioquin virum à nobis removere consultum est, natura inconstantem, & feris ac immanibus moribus præditum, præterea aliquid de nobis suspicantem Thisbes causa: neque prius conquieturum, quam nos, si occasionem nactus fuerit, insidiis circumveniat. Approbata sunt hæc, & visum est ut fierent: & abeuntes ad os antri (jam enim & diem esse intellexerant) excitarunt Ther-

Thermuthim, prorſus ſomno torpentem, & cum deliberatorum quæ veriſimilia erant expoſuiſſent, ac facile viro levi perſuaſiſſent, corpus autem Thisbes in alveum quendam impoſuiſſent, & quantum pulveris ex tabernaculis relictum fuerat, id totum ſupra illam aggeſſiſſent, & ea quæ fieri aſſolent propter religionem, eo apparatu quem tempus ſuppeditabat peregiſſent, lacrymisque ac luctu pro omnibus cæremoniis parentaſſent, Thermuthim ad id conſilium perficiendum quod antea fuit conſtitutum, emiſerunt. Sed ille paululum progreſſus, reverſus eſt: neque ſe ſolum iturum eſſe dixit, neque temere objecturum tanto periculo explorationis, niſi Cnemō particeps negocii eſſe vellet. Quod cum detrectare vidiſſet Cnemonem Theagenes (referens enim ea quæ dicta fuerant ab Ægyptio, videbatur angi animo, & formidare) Tu vero, inquit, conſilio valueras, at animis es aliquanto imbecillior: atque id de te comperi, cum ex aliis rebus tum præcipue ex præſenti tempore. Enimvero excita ſpiritus, & ad fortitudinem

erige

erige animum. In præsentia enim ne aliquam suspicionem de fuga concipiat, necessarium esse videtur, ita cum eo pacisci, & initio una ire. (nihil est enim periculi, cum inermi iter facere, ei qui gladium habeat, & sit munitus armis) deinde occasione oblata clam eum relinquere, & venire ad nos in eum locum quem constituerimus. Constituemus autem pagum aliquem propinquum, si quem alibi nosti in quo homines mansueti. Bene monere Cnemoni est visus: & Chemmin quendam pagum sic appellatum indicabat, opulentum, & frequentem hominibus, denique ad ripas Nili in colle munitionis causa contra incursum bubulcorum situm. distare vero transmisso lacu, stadiis propemodum centum: oportere autem, ut meridiem versus recta eant. Difficulter quidem, respondit Theagenes, præsertim propter Charicliam, quæ longioribus itineribus assueta non est: attamen ibimus, mendicos nos esse, & eos qui victus quærendi causa cum præstigiis quibusdam circumvagentur, assimulantes. Hercle, inquit Cnemon: etenim e-

ſtis nimis deformi & diſtorto aſpectu (Chariclia pręcipue, utpote cui oculus nuper ſit eliſus) quare mihi videmini, tales cum ſitis, non ſtipem fruſta panis, ſed cultros & lebetes petituri. Ad hæc arriſit leviter, & dicis cauſa, ita ut ſumma labra tantum riſus percurreret. Jurejurando vero firmatis iis quæ decreverant, & quod nunquam ſponte ſe eſſent deſerturi, conteſtantes deos, exequebantur ea quæ conſtituta fuerant. Cnemon igitur & Thermuthis multo mane tranſmiſſo lacu, iter faciebant per denſam quandam ſylvã, tranſitu difficilem. Præcedebat autem Thermuthis, cum hoc Cnemon dixiſſet & voluiſſet, peritiam difficultatis itineris, qua ille præditus eſſet, prætexens, & illi provinciam monſtrandæ viæ demandans: magis vero ſuæ ſecuritati conſulens, & occaſionem ſibi ad effugiendum præparans. Cum autem longius progreſſi in armenta incidiſſent, & ii qui paſcebant ea, diffugiſſent, denſioreſque ſylvæ partes ſubiiſſent, ariete quodam ex iis qui gregem præcedebant mactato, & ad ignem à paſtoribus præparatum torrefacto, carnes

nes vorabant, neque exactam assationem expectantes, ventre quod fame stimularetur properante. Tanquam igitur lupi quidam, aut thoes, deglutiebant abscisa quælibet, & paululum tantummodo igne denigrata, ita ut quædam adhuc semiusta inter mandendum sanguine stillarent. Postquam autem sese expleverunt, & lacte sitim restinxerunt, iter propositum tendebant: & jam tempus consilii exequendi erat. Itaque cum collem quendam ascendissent (sub hoc situm esse pagum Thermuthis dicebat, atque ibi Thyamidem captum, aut detineri in vinculis aut interemptum esse conjectabatur) affligi sibi ventrem ob nimiam repletionem causabatur, & magno cum cruciatu ex lacte profluere dicebat Cnemon, atque Thermuthim ut progrederetur, orabat, si vero assecuturum esse. Hoc semel atque iterum faciens, & tertio sincere agere visus est, & difficulter se illum assequi confirmabat. Postquam autem Ægyptium assuefecit, ad extremum mansit illo inscio, & in densitatem profundiorem, quanta celeritate potuit,
 per

per declivem ſeſe conjiciens profugit. Et ille quidem cum in cacumen montis evaſiſſet, requieſcebat in quodam ſaxo, veſperam & noctem operiens: qua conſtituerant, cum veniſſent in pagum, Thyamidis ſtatum explorare: ſimul & Cnemonem circumſpiciens ſi forte ſuperveniret, quiddam nefarium illi moliens. Neque enim relinquebat de illo conceptam animo ſuſpicionem, quod Thisben intereniſſet: & quo pacto illum viciſſim interficere poſſet, cogitabat: ac deinde ad aggrediendum Theagenem rabie quadam incitabatur. Cum vero Cnemon nuſquam appareret, & nox intempeſta jam eſſet, in ſomnum verſus Thermutis, æneum quendam & ultimum ſomnum dormivit, aſpidis morſu, fatorum fortaſſe voluntate, non inconvenientem vitæ finem ſortitus. At Cnemon initio cum Thermuthim reliquiſſet, non prius reſpiravit in fuga, quam nocturnæ venientes tenebræ cohibuerunt ejus impetum, eodemque loco ubi nox illum occuparat ſeſe abſcondit, & foliorum quantum poterat ſupra ſe accumulavit: ſub quibus ja-

cens, magna ex parte insomnem ducens noctem excruciabatur, omnem strepitum & quamlibet auram, ac foliorum motum, Thermuthim esse existimans. Quod si quando vincebatur paululum à somnó. fugere se putabat, & statim convertebat sese, & circumspiciebat à tergo eum qui nusquam insequebatur: & dormire volens, aversabatur id quod volebat, in graviora somnia quam res ipsa erat incidens. Ad extremum nocti irasci videbatur, longiorem esse cæteris existimans. Ut autem diem summo desiderio vidit, primum præcidit ex comæ prolixitate tantum, quantum ad comparandam speciem prædonibus convenientem apud bubulcos aluerat, ne illum obvii quique aversarentur, aut suspectum haberent. Bubulci enim cum alia faciunt ut formidabiliores appareant, tū etiam comam ad fastum promittunt, & quatiunt super humeros sparsam, non ignorantes quod coma eos qui amori operam dant acceptiores, prædones autē terribiliores efficiat. Cum igitur præcidisset Cnemon tantum comæ, quantum comptiori alere conve-

nit minus prædone , ad Chemmim quendam pagum qui ad conveniendũ cum Theagene constitutus fuerat, properabat. Jam vero Nilo appropinquanti, & ad Chemmim pagum transmissuro, senex quidam vir in ripa oberrans apparuit, diu sursum ac deorsum juxta alveum deambulans, & tanquam cum fluvio cogitationes quasdam communicans, comam sacro quodam ritu promissam habuit, prorsus canam, mentum hirsutum, angustiore profunditate: pallium & reliquum vestitum, Græcum habitum repræsentantem. Paululum igitur cohibuit sese Cnemon: sed cum sæpius prætercurret senex, neque adesse quenquam sentire videretur (adeo totus erat cogitationi intentus, & mens soli meditationi vacabat) à fronte accedens, in primis illum avere jubebat. Hoc vero se non posse dicente, quod non ita illi à fortuna accideret: admiratus Cnemon. An, inquit, Græcus hospes? aut unde? Neque Græcus, neque hospes, sed hinc Ægyptius. Qui fit igitur quod pallio Græcos imitaris? Calamitates, inquit, mihi

mihi hunc ſplendidum habitum, alio veſtitu commutarunt. Cnemone autem aliquem ſe ornare poſſe ob calamitates demirante, & hæc cognoſcere volente: Ex Ilio me fers, inquit ſenex, & malorum examen, atque ex his infinitum murmur erga te commoves. Cæterum quo iter inſtituiſti, aut unde venis adoleſcens, aut quomodo Græce loqueris in Ægypto? Rem, inquit Cnemon, ridiculam poſtulas. Cum enim nihil de tuis rationibus mihi dixeris, præſertim prius interrogatus, mearum rerum cognitionem expetis. Non accipio ut probrum: videris enim eſſe Græcus: & quædam te quoque, ut apparet, fortuna in aliam figuram transformat: tum omnino deſiderio audiendi rationes noſtras teneris. Atqui dolor meus jam diu parturit aliquibus exponere, & fortaſſe huic arundini expoſuiſſem, juxta fabulam, niſi in te incidiſſem. Ripas igitur has Nili, & ipſum Nilum relinquamus: neque enim eſt idonea longioribus narrationibus extremitas ripæ, locus meridionali ardori ſolis expoſitus: ad pagum vero, quem videmus ex adver-

ſo ſitum eſſe, pergamus, niſi te forte negotium magis arduum avocat. Ibi te hoſpitio excipiam, non in mea domo, ſed in viri boni, qui & me ut ſupplicem recepit: apud quem meas rationes, ſi volueris cognoſces, & viciſſim tuas mecum communicabis. Eamus, inquit Cnemon. Nam alioquin iter ad hunc pagum habeo, ut qui quoſdam neceſſarios hic expectare debeam. Conſcendentes igitur navigiū (multa autem ad ripam fluctuabant, ad uſum tranſvectionis pro mercede parata) tranſmittunt in pagum, & in ædes in quibus diverſabatur hoſpes, perveniunt. Ac patremfamilias quidem non deprehendunt: excipiunt autem eos ſummo ſtudio, filia herilis jam nubilis, & reliquæ ancillæ quotquot domi erant, quæ hoſpitem colebant in patris loco. Sic enim, ut opinor, erat à domino imperatum. Et hæc quidem lavabat pedes, & pulverem abſtergebat ſub tibia: alia lectum curabat: & mollem præparabat accubitum: alia urnam ferebat, & pyram accendebat, alia menſam inferebat, panibus triticeis & fructibus variis refertam.

fertam. Quod Cnemon miratus, Fortasse, inquit, in domicilia Jovis Hospitalis venimus pater, adeo sedula colimur observantia, & singularem animi benevolentiam declarante. Non in Jovis, inquit, sed in ejus viri qui Jovem Hospitalem, & supplicum patronum, exacte novit. Vitam enim, fili, ille quoque in peregrinationibus & mercatu agit, multæque urbes, & multarum gentium mores ac studia sunt illi nota. Quam ob causam, ut est consentaneum, cum alios, tum me quoque non multos ante dies errantem & vagabundum tecto recepit. Quisnam autem erat error, pater, quem narras? Liberis, inquit, à latronibus privatus, & maleficos noscens, sed ulcisci non valens, versor in hoc loco, & luctu dolorem prosequor: non secus atque avis quæpiam, cum illius nidum draco populatur, & præ oculis sobolem vorat, accedere quidem reformidat, fugere autem non potest: amor enim in ipsa repugnat, ac dolor: sed stridens circumvolat obsidionis calamitatem, in aures immanes, & quas natura misericordiam non docuit, nequicquam

maternum & supplicem luctum ingerens. Velis igitur, Cnemon inquit, quomodo & quando grave hoc bellum sustinuisti, enarrare. Postea, inquit. Nunc vero tempus est, ut etiam ventrem curemus. Ad hoc respiciens Homerus, & quod ipso omnia minoris ducantur, præclare perniciosum eum appellavit. Sed primum à nobis, pro Ægyptiorum sapientum disciplina, libetur diis immortalibus. Neque enim me quicquam adducet ut hoc violem: nec unquam tantum dolor invalescet, ut memoriam & observantiam numinis ex animo excutiat meo. Hæc locutus, effundebat ex phiala meram aquam, &, Libo (dicebat) diis hujus terræ, & Græcis, & ipsi Apollini Delphico, ac insuper Theageni & Chariclia, bonis & honestis. Siquidem & hos in deorum numerum refero. simulque collacrymavit, tanquam aliam libationem illis præterea faciens mœrenti fletu. Obstupuit auditis his nominibus Cnemon, & undiquaque senem oculis lustrans. Quid dicis? inquit. tuine sunt revera liberi Theagenes & Chariclia? Liberi, dixit hospes:

qui mihi absque matre nati sunt. Casu enim meos filios dii eos designarunt, & ediderunt animi dolores, & constitutio animi erga illos à me pro natura habita est: ex qua illi me quoque patrem & putarunt esse, & nominarunt. Cæterum dic mihi unde tu illos noris? Non tantum novi, inquit Cnemon, sed etiam illos esse salvos & incolumes tibi nuncio. O Apollo, inquit exclamans, ac dii cæteri, ubinam terrarum sint isti, ostende. Servatorem te meum, ac diis ipsis æqualem esse ducam. Præmium autem, inquit, quodnam erit? In præsentia quidem, ait ille, gratitudo, viro sapienti pulcherrimum munus. multosque novi qui hoc donum tanquam thesaurum in animo reposuerunt. Quod si in patriam venerimus, (quod futurum esse brevi, dii mihi prænunciant,) hauries opes quã maximas. Futura, inquit, & incerta promittis, cum liceat ex præsenti copia remunerari. Indica, si quid in præsentia vides. Adeo cupide vel partem aliquam corporis amittam, ut nullo membro me mutilatum esse, sed integra omnia habere sim existimaturus.

Hoc, inquit, poſtulo, ut de his mihi unde ſint, & quibus parentibus nati, & qua fortuna uſi, enarrare non recuſes. Habebis, reſpondit, præmium quoddam magnum, & cui nullũ aliud comparari poſſet, etiamſi opes omnium hominum poſtulaſſes. Sed nunc cibi aliquid capiamus. Ad hanc enim rẽ longiori tempore utrique noſtrum, & tibi ad audiendum, & mihi ad narrandum opus erit. Cum igitur comediſſent nuces, & ficus, & recens decerptas palmulas, & aliud genus, quibus veſci ſenex conſueverat: (anima enim nihil unquam eſcæ gratia privabat) ſorbebant quoque is quidẽ aquam; Cnemon autem & vinum. Atque hic parvo ſpacio temporis intermiſſo: Bacchus, inquit, quam gaudeat confabulationibus & carminibus convivalibus, non ignoras pater. Quare nunc quoque cum me ſibi vendicarit, ut avea aliquid audire incitat, & ad repetendum præmium à te mihi promiſſum impellit: tempus eſt ut jam fabulam hanc tanquam in ſcena (ut dicitur) inſtruas. Audies, inquit: atque utinam contigiſſet frugi Nauſiclem

nobi-

nobiscum una esse, quem sæpius flagitantem, ut à me initiaretur hac narratione, alias aliter differendo elusi. Ubi autem tum esset interrogabat Cnemō, postquam nomen Nausiclis agnovit. Ad venationem, inquit, profectus est. Qualem? iterum quærente: Ferarum, inquit, immanium, quæ vocantur quidem homines & bubulci, cæterum latrociniis exercendis vitam agunt, & difficulter circumveniri possunt, tanquam lustris & cavernis palude utentes. Cujus autem criminis illos reos facit? Atticæ, inquit, amicæ raptus, quam Thisben ille nominabat. Papæ, dixit Cnemon, atque illico conticuit, veluti sese reprimens. Sene vero, quid illi accidisset, percontāte: ad alia Cnemon eum abducens, Demiror, inquit, qui, aut quibus copiis confisus, illos aggredi in animum induxerit. At ille: A rege magno, inquit, satrapa Ægypti Oroondates est constitutus, cujus jussu, præfectus excubiarum Mitranes, sortitus est hunc pagum. Hunc Nausicles magna summa pecuniæ conductum, ducit cum equitibus & peditibus multis. Moleste autem fert ereptio-

ptionem Atticę puellæ,ut non tantum amicæ & egregie canentis fidibus: sed multo magis, quod eam ad regem Æthiopum secum abducturus fuerat, quemadmodum ipse dicebat, uxori illius in lusum sociam, & familiarem Græcorum more futuram. Tanquam igitur ingenti pecunia, quam pro illa expectabat, privatus, omnem ad eam rem comparat & adhibet machinam. Author etiam ipse fui, & hortator illi ad eam rem aggrediendam: fieri posse, ut alicubi liberos meos repertos mihi servaret, cogitans. Excipiens autem Cnemon: Satis est, inquit, jam bubulcorum, & satraparum, & regum ipsorum. Parum enim aberat quin me non advertentem animum, prorsus aliorsum sermone traduceres. Appendicem hanc nihil (ut ajunt) ad Bacchum annexisti. Quare reducas orationem ad id quod à te promissum est. Inveni enim te quasi Proteum Pharium, non quidem ut illum in commentitiam & fluxam speciem verti, sed me abducere à proposito conari. Cognosces, inquit senex. Exponam autem initio meas res breviter, non fucum tibi faciens in

narratione, ut tu existimas, sed distinctam & cohærentem cum iis quæ sequentur, tibi præparans orationem. Mihi est urbs Memphis patria, pater autem & cognomen Calasiris. Porro genere vitę nunc erro, non multo autē ante antistes fueram. Habui autem & uxorem urbis instituto, sed amisi lege naturæ. Hæc cum è corpore in aliam requiem excessisset, aliquanto tempore ætatem agebam expers malorum, in duobus filiis ex ea susceptis me oblectans. Non post multos autem annos, luminariū cælestis circuitus fatis definitus, mutat totum statum nostrarum rerum, & oculus Saturnius in domum irruit, in deterius afferens mutationem, quam quidem mihi sapientia præmonstravit, cæterum effugiendi facultatem non dedit. Nam fatorum decreta immutabilia providere quis potest, effugere vero non potest. lucrum vero ut in talibus rebus prospicientia est, obtundens adversorum casuum aciem & ardorem. Calamitates enim, fili, quæ inopinato adveniunt, sunt intolerabiles: at prævisæ, æquiore animo perferuntur. Illas enim animus

metu occupatus reformidat, & ægre fert: has autem consuetudo rationi familiares reddit. Accidit autem mihi tale quiddam. Muliercula Thracica, maturo ætatis flore, pulchritudine autem post Charicliam secundas tenens, nomine Rhodopis, nescio unde, aut quomodo, adverso fato eorum qui illam cognoverunt, profecta peragrabat Ægyptum, atque etiam Memphim petulanter veniebat, magna pedissequarum & servorum caterva, & multis opibus stipata, omnibus Venereis illecebris atque lascivia exacte instructa. Neque fieri potuit, ut non quivis, qui in illam incidisset, caperetur: adeo inevitabilem quendam & invictum fascinum meretricium ex illius oculis attrahebat. Ingrediebatur etiam sæpe templum Isidis, cujus ego eram antistes, & deam continue colebat & venerabatur sacrificiis ac donariis, quæ multis talentis constabant. Pudet dicere, attamen non celabo: & me vicit, sæpius visa: vincebat & continentiam, quam in vita summo studio servaveram. Ac diu quidem multumque oculis corporis, animi oculis resistebam:

ad

ad extremum tamen victus, & affectu amatorio, tanquam aliquo onere, pressus sum. Cum igitur initium molestiarum & ærumnarum divinitus mihi incumbentium, quas jam antea præscieram, mulierem esse deprehendissem, & intellexissem quod esset fatalis necessitatis involucrum, quodque is cui tũ sors obtigerat deus, illam sibi tanquam personam induisset: statui non dedecorare sacerdotale munus, cui à pueritia innutritus fueram (& restiti) neque delubra deorum & arcas prophanare. Atque eorum quæ erant fatis destinata, non ob rem ipsam (quod absit) sed sola animi constitutione convenienti mihi mulcta imposita, & ratione in judicium adhibita, exilio punio cupiditatem, & ex patria discessi infelix: tum cedens Parcarum necessitati, & illis quidvis statuendi in nos arbitrium permittens: tum etiam execrandam Rhodopin fugiens. Metuebam enim hospes, ne eo qui tum dominabatur in urbem vim faciente, vel ad turpius opus impellerer. Cæterum quod me in primis & post omnia expellebat, filii erant: quos mihi arcana

ex diis ſapientia, infeſtis armis concurſuros, prædicebat. Tollens igitur ab oculis tam crudele ſpectaculum (quod vel ſolem ipſum averſaturum eſſe exiſtimo, radiis nube objecta tectis) & paternos oculos aſpectu cædis filiorum liberans, emigravi è terra & domo paterna, diſceſſum meum indicans nemini, hæc antevertens: prætexens iter hoc nomine, quod magnas Thebas profecturus eſſem, ut alterum ex filiis majorem natu viſerem, qui ibi tum apud avum agebat. Thyamidi erat illi nomen, hoſpes. Rurſus Cnemon, tanquam nomine Thyamidis ictus, cohibuit ſe tamen ut taceret, propter ea quæ deinceps narrabantur. Ille autem ſic pertexebat narrationem. Relinquo errorem intermedium, adoleſcens: nihil enim pertinet ad id quod tu ſciſcitaris. Cæterum cum audirem eſſe quandam urbem Græcam, Apollini quidem ſacram, deorum autem aliorum delubrum, hominum vero ſapientum tabernam, remotam à tumultu populari: habebam ad illam iter, conveniens homini prophetico receptaculum, ſacris rebus & cæremoniis

moniis destinatam urbem proponens. Et cum per Crissæum sinum ad Cirrhum appulissem, ex navi cucurri ad urbem. Postquam vero astiti, vox proculdubio divina protinus aures meas incessit: & cum aliis de causis urbs mihi commoratio meliorum visa est, tum non minime natura situs. Prorsus enim veluti munitio quædam & arx natura constituta, Parnassus dependet, prominentibus lateribus urbem quasi quodam sinu complectens. Optime dicis, inquit Cnemon, & ut aliquis qui revera afflationem Pythicam sensit. Eum enim esse situm urbis, etiam pater mihi quondam dicebat, quando illum ad consilium Amphictyonicum augurem urbs Atheniensium miserat. Igitur Atheniensis es, fili? Ita, inquit. Nomen vero quod tibi est? Cnemon, respondit. Qua fortuna usus es? deinceps audies: nunc autem continua narrationem. Continuabo, inquit. Ascendebam in urbem. Collaudato igitur à curriculis, agris, & fontibus, oppido, & ipso Castalio fonte, ex quo me etiam aspersi, ad templum festinabam. Etenim

me & murmur multitudinis, quod tempus inſtaret, in quo ſeſe vates motura eſſet, excitaverat. Cum itaque ingreſſus deum venerarer, & quiddam etiam apud me optarem, reſpondit hæc Pythia:

Fertilis à regione ferens veſtigia Nili,
Fortia Parcarum ſtamina ſponte fugis.
Durato, Ægypti quoniam nigricantia tradam
Arva tibi cito, nunc noſter amicus eris.

Hoc oraculum ut reddidit, ego procidens in aram pronus, ut mihi propitius eſſe vellet omnibus in rebus, deprecabar. At magna circunſtantium caterva collaudabat deum propter ejuſmodi reſponſum mihi primo congreſſu datum. prædicabant autem fortunas meas, & me obſervabant inde modis omnibus, amicum me venire deo poſt Lycurgum quendam Spartanum, dicentes. Et cum in area templi habitare vellem, permittebant, utque mihi commeatus daretur ex publico decreverunt. In ſumma, nihil boni deerat. aut enim ad ſacra & ſacrificia, quæ multa & varia tota die peregrini & indigenæ gratificantes deo faciunt,

inqui-

inquirebam aliquid & ſcrutabar, aut cum philoſophis colloquebar. Non parvus autem numerus ejuſmodi hominum confluit ad templum Delphicum, & prorſus eſt Muſæum ipſa urbs, ſub Muſarum duce deo vaticiniis dedita. Ac initio quidem alias de aliis rebus quęſtiones à nobis movebantur. Erant enim, qui quomodo nos Ægyptii deos coleremus, quærerent: alius, quamobrem alia apud alios animalia ſacra & divina haberentur, & quæ eſſet de quolibet narratio: percontabatur. Quidam pyramidum formam & conſtructionem, nonnulli fiſtularum ductus & anfractus ſciſcitabantur. Quid multa? Ægyptiarum rerum nihil non inquiſitum relinquebant. Etenim omnis Ægyptiaca narratio, mirũ in modum Græcas delectat aures. Ad extremum tandem & de Nilo, qui eſſent ejus fontes, & quæ præter alios fluvios peculiaris natura, & unde æſtivo tempore ſolus inter omnes creſcat aquis, quæſtionem mihi quidam ex urbanioribus proponebat. Me dicente ea quæ ſciebam, & quæ de hoc fluvio ſacris libris perſcripta, ſolis antiſtibus co-

gnoſcere ac legere licet: & narrante, quod in ſupremis Æthiopiæ, ultimis autem Libyæ partibus oriatur, qua parte orientale clima deſinens, initium meridiei præbet: creſcit vero æſtivo tempore, non (ut quidam putarunt) Eteſiarum adverſo flatu rejectus, ſed iis ipſis ventis circa ſolſtitium æſtivum, à ſeptentrionalibus partibus verſus meridiem, omnes nubes pellentibus ac trudentibus, donec in zona quæ torretur ardore ſolis colligantur, in qua illorum motus retunditur propter incredibilem circumſtantis æſtus vehementiam, toto qui antea fuerat paululum congregatus & condenſatus: humore liqueſcente, & inde copioſis imbribus cadentibus. Superbitque Nilus, nec ſe fluvium eſſe patitur, ſed effunditur extra ripas, & eluvione tanquam mari quodam Ægyptum operiens, adventu ſuo fœcundat agros. Quare ad bibendum dulciſſimas præbet aquas, ut quæ illi ex cæleſtibus imbribus ſuppeditent: & eſt tactu placidus ac lenis, non amplius calidus, ſicut ubi incipit: veruntamen adhuc tepidus, ut in ejuſmodi

locis ortus. Quam ob causam solus ex fluviis, vapores non exhalat: omnino enim consentaneum esset, si exhalaret, eum ex nive liquefacta, quod quidam docti apud Græcos voluerunt, incrementum capere. Cum de hisce in eam sententiam dissererem, sacerdos Apollinis mihi maxime familiaris, Charicli erat illi nomen, Præclare, inquit, dicis, & ipse assentior huic sententiæ: sic enim etiam à sacerdotibus in Catadupis Nili audivi. Et ego ad illum, ô Charicles, nunquid etiam eo veneras? Veneram, dixit, sapiens Calasiri. Quæ autem necessitas eo deducebat? rursus quærebam. Ille autem, Adversa fortuna rei domesticæ, respondit: quæ mihi & felicitatis causa extitit. Me vero illud in speciem absurdum mirante, Non miraberis, inquit, si rem ita ut gesta est, expositam audieris. Audies autem, quandocunque placuerit. Igitur tempus est, inquibam, ut exponas: nunc enim placet. Charicles autem remota multitudine, Cognosce, inquit: siquidem te mihi jamdudum utilitatis cujusdam causa auditorem meorũ casuum exopta-

ptabam. Ego cum iniissem matrimonium, liberos non habui. Sero tandem, & ætate provecta, assidue deum supplex orans, filiolæ pater sum appellatus, cum deus mihi non feliciter eam nascituram esse prædixisset. Pervenit & ad nuptiarum tempus, & elocavi eam in matrimonium ambienti (multi autem erant) qui meo judicio erat honestissimus. Eadem autem nocte, qua marito accubuerat, mortua est infelix, cum fulmen quoddam, seu manu excitatus ignis in cubile incidisset. Atque ita hymenæum, qui canebatur adhuc, excepit luctus, & ex porticibus ad sepulchrum deducebatur. & faces quæ lumen ediderant nuptiale, eædem ipsæ funebrem rogum succendebant. Addebat ad hanc fabulam & aliam Tragicam calamitatem numen, dum matrem puellæ dolori & luctui indulgentem, mihi aufert. Divinitus igitur immissum malum non ferens, non expello me quidem è vita, iis qui de rebus divinis differentes, id facere nefas esse docent, obtemperans: expello vero me patria clam, & solitudinem domus procul fugio. Magnū est enim

ad-

adjumentum ad oblivionem malorum, recordatio animi, oculorum amotione obſcurata. Cumque multa loca vagabundus peragraſſem, veni tandem aliquando & in tuam Ægyptum, & ipſos Catadupos, ad viſendas cataractas Nili. Rationem igitur profectionis meæ in ea loca, tibi expoſui, amice. Corollarium autem, vel, ut verius dicam, caput ipſum narrationis, te in primis cognoſcere cupio. Cum deambularem per ocium in urbe, & quædam quorum eſt inopia apud Græcos coemerem (jam enim nimio angore animi, temporis intervallo decocto, in patriam redire properabam) vir quidam me accedit gravis, & prudentiam vultu declarans, nuper quidem adoleſcentiæ annos egreſſus, colore vero prorſus nigro, & me ſalutabat, ac de re quadam colloqui ſe velle mecũ dicebat, non exacte Græce loquens. Prompteque obtemperantem, in templum quoddam vicinum introduxit, &, Folia quædam, inquit, & radices Indicas & Æthiopicas te emere vidi: quod ſi hæc à me ſincere & abſque omni fraude emere volueris, libenter ti-

bi proponam. Volo,inquam,& ostende. At hic, vide sis inquit,ne in emendo parcum nimis te exhibeas. Tu fac, inquam,ne in vendendo grande nimis pretium exigere videaris. Hic autem proferens sacculum quendam, quem habebat sub axilla, ostendebat lapides pretiosos quosdam,admirabiles. Margaritę enim inter illos erant, nucis parvæ magnitudine, exacta rotunditate suis partibus omnibus in modum circuli absolutæ, & candore maxime splendentes, smaragdique, & hyacinthi: illi quidem veluti verna seges virentes, quadam lubricitate tanquam olei resplendente: hi vero imitabantur colorem marini littoris, sub arduo scopulo paululum erecti, & subjecta omnia purpureo colore tingentis: denique mixtus erat omnium, variusque fulgor,oculos delectãs atque recreans. Quæ ut vidi, Alios, inquam, hospes, jam emptores tibi ut quæras opus est, quod ego & meæ facultates vix uni ex iis quæ video pares esse possint. Si,inquit, emere non potes, attamen dono accipere poteris. Mihi quidem, inquam, ad accipiendum donum vires
non

non desunt: cęterum tu nescio quo animo nobis illudas. Non illudo, dixit: sed serio & singulari studio facio: & juro per deum hujus templi præsidem, me tibi omnia daturum, si ad hæc præterea donum aliud suscipere volueris, longe his præstantius. Ridebam jam tum, his auditis. Hoc vero causam sciscitante. Ridiculum enim, inquam, mihi videtur, quod tanta dona promittens, præmium insuper pollicearis, longe dona superans. Crede, dixit: sed jura etiam ipse, quod optime sis usurus dono, & ita quemadmodum ego docuero. Mirabar quidem hæsitans: jurabam tamen, tantarum rerum spe adductus. Postquam autem jusiurandum à me factum est, ita quemadmodum ille mandabat, ducit me ad sese, & ostendit puellam insigni & divina forma præditam, quam ipse annos septem natam esse dicebat, mihi vero jam non procul abesse à tempore apto conjugio videbatur. Sic enim formæ excellentia, multum etiam addit ad proceritatis speciem. Et ego quidem stabam stupens, tum propter inscitiam eorum quæ fiebant, tum propter

insatiabilem cupiditatem ea spectandi quæ videbam. Ille vero ejusmodi verba fecit: Hanc quam vides hospes, mater quandam ob causam, quam paulo post audies, fasciis involutam exposuit, fortunæ ambiguitati ejus rationes permittens. Ego aut forte in eã cum incidissem, sustuli. Neque enim fas erat, in periculo versantem animã, semel ingressam humanum corpus, despicere & negligere. Est enim hoc etiã unum ex præceptis gymnosophistarũ, qui sunt apud nos: quorum ut auditor essem, aliquanto ante sum dignus judicatus. Alioqui tum etiam ex oculis infantis, magnum & divinum quiddam elucebat, adeo me circumspicientem acriter & blande intuebatur. Expositus autem fuerat una cum illa cumulus lapidum quem nuper ostendi: & fascia quædam de serico filo texta, literis vernaculis & narratione de rationibus infantis insignita, matre (ut opinor) has notas & indicia puellæ procurante. Quæ ut legi, unde & quæ esset cognovi, atque in agrum asportavi, longe dissitum ab urbe, pastoribus nutriendam tradens, & intermi-

nans ne cuiquam dicerent. Ea vero quæ una erant exposita, apud me detinebam, ne quæ insidiæ propter ea puellæ struerentur. Primum igitur ita res erat occulta. Postquam autem successu temporis puella flore ætatis & forma præstantiore, quam sunt usitatæ, esse videbatur (pulchritudo autem, neque sub terram occultata latuerit, sed mea quidem sententia etiam illinc in lucem prodiret) metuens ne illius rationes patefierent, & ipsa necaretur, & ego aliquid molestiæ inde caperem, dedi operam ut legatus ad Satrapam Ægypti mitterer, & venio, hanc una mecum adducens, ejusque res constituere cupiens. Ac huic quidem illico, quamobrem veniam, exponam: si quidem se hodie legationi audiendæ vacaturum mihi denunciavit. Tibi vero & diis, qui hæc ita gubernarunt, in manum do puellam: conditionibus jurejurando firmatis, quod hanc liberam habiturus sis, & libero in matrimonium daturus, sicuti eam à nobis accipis: vel potius à matre, quæ illam exposuit. Confido autem te omnia de quibus collocuti sumus, expleturum esse,

esse, jurejurando fretus, & tuis moribus, quos per multos dies, quibus hic versaris, revera Græcos esse cognovi. Hæc habui, quæ tibi in præsentia breviter dicerem, jam me avocante negotio legationis: planius vero & exactius arcanis puellæ crastino die initiaberis, circa templum Isidis mecum conveniens. Faciebam ita, quemadmodum ille voluerat: & assumptam puellam ducebam tectam ad me domum. Ac illo quidem die tractabam puellam honorifice & reverenter, variis blanditiis deliniens: & agebam Deo magnas gratias, ex eo tempore filiam meam existimans eam esse, & nominans. Postridie autem propere ad templum Isidis, qui locus mihi fuerat cum hospite ad colloquium constitutus, abii: & cum diu obambulassem, neque usquam appareret, veniens in domicilia Satrapæ, an aliquis legatum Æthiopum vidisset, quærebam. Ibi quidam mihi renunciavit, quod esset profectus, imo potius expulsus, ante solis occubitum: cum Satrapa illi, nisi finibus excederet, morte minatus esset. Me autem quærente

cau-

causam, Quod, inquit, legationem exponens, imperabat ut abstineat à smaragdinis fodinis, tanquam ad Æthiopiam pertinentibus. Reversus sum admodum ægre ferens, non secus atque ii qui gravem plagam acceperunt: quod cognoscere non potuissem quicquam de puella, quæ, aut unde, aut ex quibus esset nata. Ne mireris (interpellans inquit Cnemon) & ipse enim moleste fero, quod non audierim, sed tamen fortassis audiam. Audies, inquit Calasiris. Nunc vero quæ deinceps Charicles subtexuit, à me dicentur. Postquam enim in domunculam, inquit ille, veni, prodit mihi obviam puella, & nihil quidem dicebat, ut quæ nondum Græcam linguam percepisset. Salutabat autem manu apprehensum, & me visa tantum exhilarabat. Mirabarque, quod sicut generosi catuli, cuivis vel paululum noto abblandiuntur, ita & illi meæ erga se benevolentiæ sensus inerat acris; & me ut patrem complectebatur. Statui igitur non diu Catadupis commorari, ne aliqua malevolentia numinis & altera filia me privaret: & per Nilum

deve-

devectus ad mare, aç navem nactus, navigabam domum. Et est nunc hic filia mecum: filia inquam, mea, & meo cognomine appellata. perturbatam enim, ob ipsam, vitam ago. Et quod ad alia quidem attinet, etiam voto melior est, tanta celeritate Græcum sermonem didicit, tam celeriter ad florem tanquam ramus aliquis præclare florens pervenit: pulchritudine autem corporis sic omnes superavit, ut omnium oculi, peregrinorum æque ac Græcorum, in illam conjiciantur. Denique ubicunque apparuerit, seu in delubris, seu cursibus, seu in foro, tanquam recens facta statua dei cujuspiam, omnium mentes ac vultus in se vertit. Cumque talis sit, tamen me dolore intolerabili afficit. Nuncium remisit omnino conjugio, & in virginitatis statu agere totam vitam constituit: & Dianæ ministram se præbens, venationibus ut plurimum vacat, & jaculandi artem exercet. Mihi vero jam vel vita ipsa acerba est, qui sperarim me ipsam nepoti meo ex sorore daturum in uxorem (sane urbano, & morum ac sermonis commen-
datio-

datione gratioso adolescenti) sed frustra, propter immite ejus judicium. Hactenus enim nec observantia, nec pollicitationibus, nec argumentis ullis illi persuadere potui. Sed, quod est gravissimum, meis (ut dicitur) contra me utitur pennis, & multiplicem in dicendo experientiam, atque apparatum, ad id demonstrandum, quod optimum vitæ genus delegerit, confert, divinis laudibus virginitatem ornans, & prope deos immortales collocans, immaculatam & illibatam, & incorruptibilem appellans. Amores vero, & Venerem, & omnem nuptialem pompam ac cæremoniam, extreme vituperans. In hac re ut mihi sis auxilio, te imploro: & propterea nactus occasionem, quæ se ultro quodammodo obtulit, longiore narratione apud te necessario sum usus. Largiaris mihi gratiam hanc bone Calasiri, sapientiā aliquam aut incantationem adhibe, persuadeas aut verbis, aut factis, ut naturam suam agnoscat, & quod mulier sit nata perpendat. Facile autem id negocium exequi poteris, si volueris. Neque enim illa abhorret à colloquiis

virorum, sed utplurimum cum illis conversans est educata, & habitat ibi tecum in eodem domicilio, hic inquã in circuitu & in ambitu templi. Ne me, qui tibi sum supplex, despicias, neque patiaris sine liberis & consolatione, sine successoribus in gravi senectute ætatem agere, per Apollinem ipsum oratus, & deos tuos patrios. Collacrymavi his auditis, mi Cnemon: quoniã & ille non sine lacrymis preces supplices afferebat, & promittebam me illum pro virili adjuturum. Adhuc nobis hisce de rebus deliberantibus, incurrens quidam nunciabat, præfectum legationis Ænianum pro foribus adesse, & jampridem esse solicitum, orareque ut sacerdos adsit, & rem sacram incipiat. Me vero interrogante Chariclem, qui essent Ænianes, & quæ esset hæc sacra legatio, & quod sacrificium celebrarent: Ænianes inquit, Thessalicæ gentis est nobilissima portio, & prorsus Græca, à Deucalione Græco orta, ad Maliacum sinum protensa, metropolim prædicans Hypalam, quemadmodum ipsi volunt, ab eo quod cæteris præsit & imperet cognominatam: ut

autem

autem aliis videtur, quod ſub OEta monte ſita ſit. Sacrificium vero & ſacram legationem hanc, quarto quoque anno, quando & Pythius agon celebratur, (celebratur autem nunc, ut ſcis) Æneanes mittunt Neoptolemo Achillis filio. Hic enim eſt dolo interfectus, ad ipſas Apollinis aras, ab Oreſte filio Agamemnonis. In præſentia vero hæc ſacra legatio, etiam magnificentius quam cæteræ inſtruitur. Achillidem enim ſe eſſe gloriatur legationis dux. Forte enim pridie adoleſcenti obviam veneram: & mihi revera videtur in illo ſingulare quiddam, dignum Achillidis elucere: ejuſmodi ſpecie & proceritate conſpicitur, ut ea quod dea ſit natus confirmet. Me vero mirante, & quomodo ex Ænianum familia cum ſit, Achillidem ſe appellet, dicente: (Homeri enim Ægyptii poëſis, Achillem Phthiotam eſſe oſtendit) Juvenis quidem, inquit, una cum reliquis Ænianibus heroëm ſibi aſſerit. Thetim ex ſinu Maliaco nupſiſſe Peleo, & Phthiam circa ſinum illum eſſe antiquitus appellatam aſſeverans. Alios vero, propter gloriam viri illum

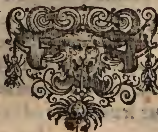
ſibi vendicantes, mentiri. Alioquin etiam alia ratione ſeſe in numerum Æacidarum refert, Meneſthium ſuum avum proferens, Sperchii filium & Polydoræ natæ ex Peleo, qui & cum Achille inter primos duces expeditionem ſuſcepit ad Trojam, & inter præcipuos Myrmidonum propter cognationem copias duxit. Cumque Achilli undiquaque adhæreſcat & annaſcatur, atque omni ex parte illum Ænianibus adjungat, argumenti locõ ſumit præter alia quæ recenſet, etiam hanc parentationem, quæ Neoptolemo mittitur, qua omnes Theſſali (ut ille dicit) ceſſerunt Ænianibus, teſtantes illos propius genus hoc attingere. Illis quidem non invideo, inquam, Charicles, ſive hæc ſibi ita largiantur, ſive etiam vere vendicent: cæterum præfectum ſacræ legationis vocari intro jube: incredibili enim deſiderio illius videndi teneor. Annuente Charicle, ingreſſus eſt adoleſcens, Achillejos quoſdam ſpiritus gerens, & ad illum vultum & animos referens, erecto collo, atque à fronte comam etiam in altum refrenans, & cohibens: naſus & nares libere
aerem

aerem attrahentes, ſignum iræ & impetus: oculi non prorſus ravidi, attamen cum ravo colore nigricantes, aſpectum acriorem, neque tamen inamabilem habentes, tanquã maris poſt fluctus nuper in tranquillitatem compoſiti. Poſtea vero quam nos, ut eſt moris, ſalutavit, & viciſſim eſt reſalutatus, tempus eſſe ut ſacrificium deo offerretur dicebat, ut & inferias heroi, & conjunctam cum illis pompam in tempore perficere liceret. Fiat, inquiebat Charicles: & conſurgens, Videbis (ad me inquit) Charicliam hodie, ſi antea non vidiſti. Adeſſe enim & miniſtram pompæ & parentationi Neoptolemi, conſuetudo eſt. A me autem puella, Cnemon, fuerat jam antea viſa, & una ſacrificia celebrabat, & de ſacris narrationibus interdum aliquid inquirebat. Sed tamen tacebam, futura expectans: ſimulque ibamus ad templum. omnia enim quæ ad ſacrificium pertinebant, erant jam apparata à Theſſalis. Ut autem acceſſimus ad aram, & adoleſcens rem divinam incipiebat, precato antea ſacerdote, ex adyto effatur hæc Pythia:

Gratia cui orditur, sed finit gloria nomen,
Hanc canite o Delphi, progeniemq; deæ.
Qui mea linquētes delubra, salumq; ruētes
Ad solis venient torridū ab igne solum.
Magna ubi præcipue virtutis præmia tādē
Temporibus fuscis, candida serta gerent.

Hæc ut est deus elocutus, multiplex dubitatio eos qui circumstabant, subibat, quid vellet oraculum interpretari nequeuntibus. Alius enim alio responsum detorquebat: & ut quisque volebat, ita & conjecturam faciebat: nondum autem quisquam vera assequebatur. Oracula enim & somnia ut plurimum ex eventibus judicantur. Alioquin autem Delphi stupentes & attoniti ad pompam magnifice instructam properabant, neglecta cura de iis quæ responsa fuerant, accuratius inquirendi.

H E-

HELIODORI ÆTHIOPICORUM

LIBER TERTIUS.

Postquã autem pompa & parentatio peracta est: Atqui haud peracta est, pater, excipiens Cnemon: siquidem me nondum spectatorem tua reddidit oratio, sed magis quam credi possit, audiendi desiderio superatum, & spectare panegyrim festinantem; non secus ac post festum venientem (ut dicitur) prætercurris, cum simul & aperueris theatrum, & clauseris. Ego quidem, ô Cnemon (inquit Calasiris) minime te vellem hisce ab instituto alienis perturbare, ad præcipuas narrationis partes, & ea quæ à principio flagitasti deducens: cæterum quoniam è diverticulo spectator esse voluisti tu quidem, vel hinc te Atticum esse declaras: ego autem tibi pompam celebrem inter paucas cum ipsius causa, tum eorum

quæ ex ipſa evenerunt, breviter exponam. Præcedebat hecatombe, viris myſteriis initiatis, incultiore vita & habitu eam ducentibus. cinctura cuique veſtem albam in nodum colligebat: manus vero dextra cum humero & mammilla nudata ſecurim ancipitem vibrabat. Boves omnes nigri, collo laſcivientes, & ad mediocrem convexitatem illud attollentes, cornua paria & minime intorta gerentes: pars deaurata, pars coronis ex floribus cõfectis implicita: ſimis tibiis, & profundo gutture ſupra genua dependente. Numero autem exacte Hecatombe, & revera nomen implente. Subſequebatur hos aliarum victimarum diverſa multitudo. Cujuſlibet autem animantis genus, ſeorſum & ordine ducebatur, cum tibia & fiſtula initiatoriam quandam & denunciatricem ſacrificii partem inciperat. Hæc armenta & ductores boum, Theſſalicæ virgines excipiebant, pulchra quadã & profunda cinctura, & capillis ſolutis. Diſtribuebantur autem in duos choros. Quæ in primo choro fuerant, ferebant quaſſillos florum & fructuum ple-

plenos. In altero autem bellaria & aromata calathis ferentes, locum odoris fragrantia replebant. Nec vero manuum ministerio in hisce utebantur, sed supra caput gestantes, ad choream justo ordine & transversim ducendam sese mutuo tenebant, ut incedere simul & choreas ducere commode liceret. Cantilenæ autem præscriptum alter chorus illis dabat: huic enim, ut totum hymnum caneret, negocium datum fuerat. Hymnus autem erat, in quo Thetis laudabatur, & Peleus, & postea horum filius, ac hujus deinceps. Post hos, ô Cnemon: Sed quid Cnemon? inquit Cnemon. Jam enim me iterũ suavissimis rebus privas pater ipsum hymnum mihi non exponens, tanquam me spectatorem tantum eorum ex quibus pompa constabat, & non auditorẽ etiam constitueres. Audies inquit Calasiris, siquidem ita lubet. Erat autem talis cantilena:

Cãto Thetin, nitidis ô Theti pulchra comis:
Immortale genus Nereos æquorei.
Quæ nupsit Peleo virgo, jubente Iove.
O Venerem nostram, lumen & æquoreum:
Quæ belli Martem magnanimum peperit,

Deque furente hasta mater Achille fuit,
Fulmine Græcorum: laus adit unde deos.
Cui peperit puerum Pyrrha Neoptolemum,
Excidium Troum, præsidium Danaum.
Tu facilis nobis esto, Neoptoleme,
Felix quem tumulo Pythia terra tegit:
Accipe nunc hymnos munera sacra pios:
Pelle omnẽ nostra promptus ab urbe metũ.
Cãto Thetin, nitidis o Theti pulchra comis:

Hymnus igitur, Cnemon, hac ratione, quantum meminisse queo, fuerat compositus: tantumque concinnitatis inerat in choreis, & sic strepitus saltationis ad cantum quadrabat, ut oculi in contemptum eorum quæ cernebantur, ab auditu adducerentur: & ii qui aderant, virgines semper transeuntes, tanquam à sono cantus pertracti, sequerentur. Usque dum à tergo epheborum equitatus, & horum præfectus cum resplenduisset, omni auditu melius egregiarum rerum spectaculũ repræsentavit. Turma epheborũ quinquagenario numero constabat, in vicenos & quinos utrinque in medio equitantem præfectum sacræ legationis stipantes diviso. Ocreæ quidem ipsis purpureo loro intertextæ supra ta-

los

los contrahebantur: chlamys vero alba, aurea fibula in pectore nectebatur, cæruleis capitibus in orbem ad oram inferiorem picta. Equi autem Thessalici omnes, & illorũ camporum amœnitatem hilaritate aspectus repræsentantes: frenum quidem, veluti dominum recusarent despuebant, & spuma complebant: cæterum menti rectrici sessoris, quocumque verteret, obtemperabant: phaleris vero & frontalibus argenteis ac deauratis ita exornati erant, ut hac in parte certamen de gloria inter ephebos esse videtur. Sed hos, Cnemon, sic exornatos, adeo despiciebant & præteribant oculi eorum qui aderant, & in præfectum equitum (erat autem cura mea Theagenes) conjiciebantur, ut videretur tanquam à fulgure totum id quod prius lucebat, obscuratum esse. Tantam lucem nobis conspectus attulerat, cum eques quoque ipse esset, & armatus, & hastam fraxineam ærea cuspide vibraret, non tectus galea, sed aperto capite sese ostentans, purpurea chlamyde indutus, cujus alias partes aurum variabat, Lapithas contra Centauros armans:

fibula vero Palladem ex electro repræsentabat, Gorgonis caput in scuto pectori præferentem. Addebat autem aliquid gratiæ & commendationis iis quæ fiebant, venti placida aura. Blande enim aspirabat, comam tranquille circa collum carpens, & capillos in fronte discernens, ac oras chlamydis tergo equi & femoribus injiciens. Dixisses & equum ipsum intelligere formam domini, & quod pulcher ipse pulcherrimum gestaret rectorem sentire. Ita collum commovens, & arrectis auribus caput attollens, & trux supercilium supra oculos versans, ferebat & ferebatur exultans ac superbiés: & laxato freno alacriter progrediens, ac in utrumque latus alternis sese librans, extremaque ungula terram leniter pulsans, commotionem cum incessus tranquillitate temperabat. stuporem incutiebat omnibus illud spectaculum, & victricia fortitudinis & formæ suffragia omnes adolescenti tribuebant. Denique pervulgatæ mulieres, & quæ affectum animi continentia occultare non poterant, malis & floribus eum petebant, benevolentiam

quan-

quandã ab ipſo, ut videbatur, captantes. Idem enim judicium apud omnes valebat, non poſſe quicquam humani apparere, quod Theagenis pulchritudinem ſuperaret.

At roſeis poſtquã digitis aurora refulſit, (ut Homerus dixit,) ac è templo Dianæ evecta eſt pulchra & ſapiens Chariclia, tunc quod & Theagenes vinci aliquando poſſet, cognovimus: ſed eatenus vinci, quatenus nativa muliebris formæ venuſtas prima viris comparens, majorem quandam & ſingularem ad alliciendum vim habet. Vehebatur enim in rheda, quam jugum boum album trahebat: veſte vero purpurea ad pedes usque demiſſa, & aureis radiis variata, induta fuerat, Zona porro pectus præcinxerat, in quam artifex totam ſuam artem concluſerat, cum neque antea quicquam ejuſmodi fabricaviſſet, neque iterum pari arte conficere potuiſſet. Duorum enim draconum caudas ad partem dorſi inter ſcapulas connectebat: porro colla ſub mammillas permutatim producens, & in nodum tortuoſum implicans: capita vero elabi è nodo ſinens, tanquam appen-

pendicem nodi ab utroque latere suspenderat. Dixisses serpentes non videri serpere, sed revera serpere: neque rigido & terribili aspectu formidabiles, sed humido somno diffluentes, veluti hoc illicio sopiti quod circa puellæ pectus essent. Ac illi quidem erant, quod ad materiam attinet, aurei, cæterum colore cærulei. Aurum enim arte denigrabatur, ut asperitatem & varietatem squammæ nigrum fulvo mixtum repræsentaret. talis quidem erat zona puellæ. Coma autem neque omnino complicata, neque dissoluta, sed præcipua illius pars & à collo producta, super humeros jactabatur. Cæterum eam quæ à vertice & à fronte descendit, lauri tenelli rami coronabant, rosis similem & candidam, turbarique immodice & præter decorum spiratione aurarum non sinebant. Ferebat autem sinistra arcum deauratum, à dextro humero pharetra dependente, altera vero facem accensam. Cumque eo habitu esset, majus tamen ab ipsius oculis lumen quam à face reddebatur. Illi ipsi, Theagenes & Chariclia, exclamavit Cnemon. Ubinam

terra-

terrarum sunt isti, ostende dicebat, per deos obtestans Calasiris, conspici eos à Cnemone arbitratus. Ille autem: Videre me, inquit, pater, etiam absentes putabam: adeo illos proprie, & quales visos novi, animoque retineo, tua narratio expressit. Haud scio, inquit, an tales videris, quales illo die Græcia & sol est conspicatus: adeo conspicuos, adeo beatos, ut hujus quidem, viris: illius, mulieribus optabilis esset felicitas. Illorum enim conjunctum par immortalitatem esse ducebant: præterquam quod adolescentem indigenæ, virginem autem Thessali magis admirabantur: id quod primum videbant, utrique præcipue suspicientes. Novus enim & insitatus conspectus, facilius quam consuetus, potest animum percellere. Sed ô dulcem deceptionem, ô suavem opinionem, quomodo me in spem sustulisti, quum te videre charissimos, & ostensurum esse expectarem, Cnemon? Tu vero me omnino decipere videris. Cũ enim ipsos jamjam venturos esse, & in conspectu futuros, initio oratione promiseris, obque istæc præmium à me hanc

hanc ipſam de illis narrationem perieris, veſperam jam & nocte adventante, nuſquam præſentes oſtendere potes. Ille autem : Ades animo, inquit, & omitte timorem, eo quod ſint revera venturi. Nunc autem fortaſſis aliquod impedimentum interceſſit, quod tardius veniant quam inter nos convenerat. alioqui ne præſentes quidem oſtenderem, integra mercede prius non reportata. Quamobrem ſi ad conſpectum illorum properas, imple id quod tu viciſſim promiſiſti, & deduc ad finem inchoatam narrationem. Ego, inquit, & alioqui ſponte defugio negocium, quod me ad recordationem eorum ex quibus dolorem capio, ducit, & me moleſtum eſſe tibi tanta garrulitate ſatiato exiſtimavi. Cæterum cum tam cupidus audiendi eſſe videaris, & honeſtis narrationibus inſatiabilis, age, ad eam partem à qua ſum digreſſus, aggrediamur, accenſo prius lychno, & libationibus ante ſomnum diis nocturnis factis : ut uſitatis cæremoniis peractis, pernoctare nobis vacantibus hiſce narrationibus tranquille liceat. Hæc dixit, ſtatimque lychnus

chnus accensus ab ancilla senis jussu inferebatur: & libationem faciebat, cum alios deos, tum præ cæteris Mercurium invocans: ac petebat felicem insomniis noctem: & ut sibi apparerent charissimi in somnis, supplex orabat. His autem peractis: Postquam igitur, inquit, ô Cnemon, sepulchrum Neoptolemi pompa circuivit, & tertio ephebi equis sunt circūvecti, ploratum sustulerunt mulieres; & viri inconditum clamorem ediderunt. Tū quasi ad unum quoddam signum, boves, arietes, capræ mactabantur, tanquā una manu cæde omnibus illata. Denique ara insigni magnitudine sexcentis lignis fissis onerata, & desuper legitimis omnibus victimis impositis, ut inciperet libationem sacerdos Apollinis, & aram succenderet, petebant. Charicles autem libationem quidem ad se pertinere dicebat, aram autem præfectus sacræ legationis ab æditua face accepta succendebat. hanc enim consuetudinem patria sancit lex. Hoc dixit, ac ipse libabat. Theagenes autem facem accipiebat. Sane ut statuamus quid sit, mi Cnemon, & quod di-

 vinum

vinum quiddam anima, cognatumque superiori naturæ, ex operibus & functionibus ejus cognoscimus. Simul enim se invicem intuebantur, tanquã anima sui simile primo congressu cognoscente, & ad cognatum præstantia dignitateque par accurrente. Principio igitur repente, quasi consternati constiterunt: & facem hæc quidem constantius tradebat, ille autem recipiebat, uno obtutu in sese defixis oculis, non secus ac hi qui se alicubi antea noverunt, aut viderunt, alter in alterius memoriam redeuntes. Deinde leniter arriserunt, & furtim, ita ut risum diffusio tantum vultus redargueret. Postea tanquam illos facti puderet, rubore sunt suffusi: & rursus cum affectus, ut arbitror, cor pervasisset, expalluerunt. denique sexcentæ species intra exiguum tempus in illorum vultu vagabantur, ac mutatio omnis generis tum coloris, tum oculorum, significans animi commotionem. Hæc latebant vulgum, ut consentaneum est, cum alius in aliam rem & cogitationem animum intendisset. Latebant & Chariclem, consuetam precationẽ

& invocationem recitantem. Ego autẽ ſoli obſervationi juvenum vacabam poſt illud tempus, quam de Theagene ſacrificante in templo oraculum cecinit, ad ſuſpicandum ea quæ eventura fuerant, ex nominum conjectura commotus. Sed tamen adhuc nihil exacte de iis quę in reliqua parte oraculi prędicta fuerant, conjiciebam. Cæterum poſtquam ſero aliquando, & quaſi per vim à virgine avulſus Theagenes, facẽ ſubjecit, & aram ſuccendit, ſoluta eſt tandem pompa, Theſſalis convivia ineuntibus. Reliqui autem ex populo in ſuam quiſque domum diſceſſerunt. Chariclia quoque albo pallio ſeſe operiens, cum paucis familiaribus ad conclave ſuum, quod erat in ambitu templi, contendit. Neque enim habitabat cum credito patre. quo minus perſuaderi poſſet, omnino ſeſe ab illo ſeparans. Ego igitur curioſior redditus ex his quæ audieram, & videram, obviam venio Charicli, dedita opera. Ille autem: Vidiſtine, interrogabat lumen meum, & Delphorum, Charicliam? Non nunc primum, inquibam, ſed & antea ſæpius, quotieſcunque populus

in templo erat. Et non tantum è diverticulo, ut dicitur, ſed & una mecum non raro ſacrificavit, & de divinis ac humanis rebus, ſi quid aliquando ambigebat, me interrogavit, & ex me didicit. Quid igitur tibi viſa eſt in præſentia? Num etiam aliquem ornatum pompæ attulit; Bona verba, inquibã, Charicle: non ſecus ac ſi luna ſtellis cæteris antecellat, interrogas. Atqui laudabant quidam, inquit, & Theſſalum adoleſcentem, ſecundas illi tribuentes. imo & tertias, ego inquam. Cæterum coronidem pompæ & oculũ revera tuam filiam agnoſcebant. Voluptatem inde capiebat Charicles (mihi vero ex veris ad ſcopum iter præparabatur, id præcipue cupienti, ut fidenti animo vir eſſet) & arridens: Eo nunc ad ipſam, dicebat. Quod ſi tibi placet, eas una, & ne forte aliquid moleſtiæ ceperit ex turbæ tumultu, mecum reviſas. Gaudens quidem annuebam: veruntamen præ me ferebam alii occupationi anteferre illius negocium. Poſtquam autem pervenimus eo quo ſeſe recipiebat, ingreſſi deprehendimus eam in lecto languentem, & con-

conquiescere nequeuntem, & oculos amore madentes. Cumque patrem solito more amplexu excepisset, quærenti quid illi accidisset, dolorem capitis sibi molestum esse dixit: libenterque se quieturam, si liceat. Turbatus his Charicles, exivit è thalamo nobiscum una, ancillis ut pax esset rebus imperans. & progressus ante ædes, Quid hoc autem est, bone Calasiri, dicebat? Quis languor filiolam invasit? Ne mireris, dixi, si cum in tanta populi frequentia sese ostentarit, attraxit invidum aliquem oculum. Subridens igitur ironice, Tu quoque, dixit, vulgi more fascinationem esse aliquam fortasse credis. Ut aliud quippiam quod maxime verum sit, inquã. atque hoc ita existit. Hic aer undiquaque nobis circumfusus, per oculos, nares, & anhelitum, & alios poros intus penetrans, & una secum exteriores qualitates, quibus imbutus est, inferens, qualis influxerit, talem quoque affectum iis qui illum exceperunt, inseminat. Quamobrem cum aliquis cum invidia res præclaras est intuitus, simul & circumstantem aërem infesta

qualitate implevit, & ſpiritum à ſe amarulentia plenum in id quod propinquum eſt tranſmiſit. Ille autem, ut tenuis & ſubtilis, uſque ad oſſa ipſa & medullas penetrat: atque ita pleriſque fuit invidia morbi cauſa, qui proprium nomen faſcinationis accepit. Jam autem & illa conſidera, Chariclcs, quam multi dolorem oculorum & peſtis cõtagionem hauſerint, cum haudquaquã attigiſſent illis morbis laborantes, imo ne lecti quidem, nec menſæ ejuſdem, ſed tantum aëris fuiſſent participes. Argumento tibi ſit, ſi quicquam aliud, tum etiam amorum ortus, quibus objecta viſa initium & anſam dant: & tanquam ſubventaneos affectus per oculos in animas adjiciunt. Ac veriſimili quidem ratione. Cum enim inter cæteros poros & ſenſus qui ſunt in nobis, aſpectus plurimarum mutationũ ſit capax, & calidiſſimus, facilius recipit affectiones circunſtantes, ferventi ſpiritu tranſmigrationes amorum ad ſeſe trahens. Quod ſi opus eſt, exempli cauſa narrationem aliquam tibi ex libris ſacris, à naturæ conſideratione ſumptam, proferam. Charadrius, ictericis

ricis medetur: quæ avis, si isthoc morbo laborans aliquis eam conspexerit, fugit, & aversatur eum conclusis oculis, non invidentia (ut quidam ajunt) auxilii, sed quod aspiciens accersit & trahit ad sese à natura morbum, veluti fluxum quendam: ac ea de causa declinat aspectum, tanquam ictum. Et quod serpens qui basiliscus vocatur, solo afflatu & aspectu obvia quæque exsiccet & inficiat, fortasse audisti. Quod si aliqui & charissimos, ac eos quibus bene volunt, fascinant; mirum non est. Cum enim natura sint invidi, non hoc quod volunt, sed quod à natura est illis insitum, faciunt. Ad hæc paululum commoratus, Hanc controversiam, inquit, sapientissime, & maxime probabilibus argumentis dissolvisti. Utinam autem etiam ipsa desiderium & amorem aliquando sentiret: tunc equidem illam recte valere, non ægrotare existimarem. Scis quod hac etiam in re tuam opem imploraverim. Nunc vero nihil minus metuendum est, quam ne hoc illi acciderit, quæ lectu odit, & amorem aversatur, sed fascinatione revera labo-

rare videtur. Neque mihi dubium est, quod & hanc dissolvere voles, pro nostra amicitia, & sapientia tua omnibus in rebus singulari. Promittebam, si eã ex aliquo laborare sensissem, me pro virili opem laturum. Cumque adhuc de his deliberaremus, accurrit quidam properans, &, O præclari, inquiebat, vos vero tanquam ad prælium, aut ad bellum, & non ad convivium vocati, ita cunctamini, cum quidem illud apparet optimus Theagenes, præses autem sit illius maximus heros Neoptolemus. Huc ite, neque ad vesperam convivium protrahite, cum soli ex omnibus absitis. Inclinatus igitur Charicles, in aurem mihi; Hic, inquit, adest baculo invitans. Quam sublimis est Bacchus, præcipue humectatus. Sed eamus: metuendum est enim, ne ad extremum plagas nobis inferat. Tu quidem jocaris, eamus tamen, inquibam. Postquam autem venimus, prope seipsum collocavit Chariclẽ Theagenes. Mihi quoque tribuebat aliquid honoris, Chariclis causa. Jam quid tibi molestus sim, narrans illa quæ in convivio fuerunt, choreas virginum, tibici-

bicinas, armatam & pyrrhichiam saltationem epheborum, & alia cum quibus lautos & opiparos cibos Theagenes temperaverat, familiare & magis aptum compotationi convivium efficiens: sed quæ & te audire in primis necesse est, & mihi narrare jucundum, hæc sic accipe. Theagenes præ se ferebat quidem lætitiam, & seipsum frangebat, ut humaniter ac festive tractare præsentes videretur: cæterum à me deprehendebatur quorsum animo tenderet, cum jam oculos versaret, jam vehementius & sine ulla causa ingemisceret, nunc tristis esset & veluti cogitabundus, mox vultum hilariorem sumeret, tanquam sibi conscius & seipsum revocans, denique in omnem mutationem facile delaberetur. Mens enim amantis, perinde atque ebrii, flexibilis est, & quæ nulla certa sede manere queat, tanquam animo utrisque in humido affectu fluctuante. Proinde & in ebrietatem amans, & in amorem ebrius proclivis est. Postea vero quam oscitatione mœrenti & anxia plenus apparebat, jam & cæteris qui aderant præsentes, manifestum e-

rat quod non recte valeret. Ut etiam Chariclеs qui præter varietatem hanc nihil animadverterat, submisse ad me diceret: & hunc invidus vidit oculus: idemque mihi videtur, quod & Charicliæ, illi accidisse. Idem, inquibam ego, per Isim: nec injuria, quandoquidem in pompa post illam excellebat. Hæc quidem nos. Cæterum ubi calices circumagi oportuit, propinabat quidem Theagenes cuique vel invitus, benevolentiæ ergo. Ad me autem ut pervenit, cum me accipere ab illo officium benevolentiæ dixissem, sed poculum non recepissem, acriter & ardentibus oculis obtuebatur, contemni se existimans. Quod cum intellexisset Charicles: A vino, inquit, & cibis animantium abstinet. Illo autem causam interrogante: Ægyptius est, inquit, Memphites, & antistes Isidis. Theagenes igitur cum Ægyptium me esse, & antistitem, cognovit, subito ingenti voluptate est affectus: & sicuti ii qui in thesaurum aliquem inciderunt, sese erigens, aquam poposcit: & cum ebibisset: O sapientissime, inquit, ad hanc potionem, qua tibi ex

iis

iis quæ tibi sunt suavissima propinavi, & amicitiæ fœdus inter nos hæc mensa faciat. Faciat, inquam, optime Theagenes, quæ mihi jampridem tecum intercedit: & recipiens bibebam. Ac tunc quidem in hæc desiit convivium, & discedebamus in suam quisque domum, cum me Theagenes sæpius & calidius quam priore notitia, amanter & cum osculis complexus esset. Postquam autem veni eo quo me recipiebam, insomnis primum noctem traducebam in lecto, sursum ac deorsum cogitationem de juvenibus versans, & quid vellent extremæ partes oraculi inquirens. Cum autem ad mediam noctem processisset, video Apollinem & Dianam, ut rebar: (siquidem rebar, & non potius vere videbã) ac ille Theagenem, hæc autem Chariclia mihi tradebat. & nomine me compellantes: Tempus est, dicebant, ut in patriam redeas: id enim postulat Parcarum lex. Ipse igitur egredere, & hos receptos adjunge tibi comites, in liberorum diligens loco, & deduc ex Ægyptia terra, quo & quomodo diis placet. Hæc cum dixissent, illi quidem di-

ſceſſerunt, data ſignificatione, quod non ſomnii viſio fuiſſet, ſed res ipſa ſic ſe habuiſſet. Ego vero alia intelligebam ita quemadmodum videram, cæterum ad quos homines, aut ad quam terram deducendi eſſent adoleſcentes, dubitabam. Hæc quidem, inquit, pater, ſiquidem ipſe poſtea cognoviſti, deinceps mihi quoque narrabis. Cæterum quonam modo dicebas tibi oſtenſos eſſe deos, quod non in ſomnis venerint, ſed manifeſte apparuerint? Eo modo, inquit, fili, quem ſapiens Homerus quaſi ænigmate ſignificat: multi autem ænigma prætereunt:

Namque pedum (ut alicubi ille dicit) *crurumque ſimul veſtigia pone,*
Perfacile agnovi remeante, auraſq; ſecātę:
Dii quoque cognoſci poſſunt, certoq; notari.

At qui ipſe videor ex multorum numero eſſe: & hujus me fortaſſe redarguere volens Calaſiri, horum verſuum feciſti mentionem: quorum ego ſententiam vulgatam teneo, inde uſque ab eo tempore quo & verba ipſa edoctus ſum. Cæterum inſperſam illis theologiæ doctrinam ignoro. Paululum igitur immoratus Calaſiris, & men-

mentem ad arcanam ſignificationem eruendam excitans: Dii,inquit,& numina, Cnemon, venientia ad nos,& à nobis recedentia, in alia animalia rariſſime, in homines autem ut plurimũ ſeſe transformant,ſimilitudine magis, ut viſum inſomnii eſſe opinemur, nobis imponentes. Quamvis igitur prophanos homines latuerint,tamen quin à ſapiente cognoſcantur, effugere non poſſunt: ſed ex oculis notari poſſunt, cùm continuo obtutu intueantur, & palpebras nunquam concludant: & magis etiam ex inceſſu,qui non ex dimotione pedum,neque tranſpoſitione exiſtit,ſed ex quodam impetu aërio,& vi expedita, findentium magis auras quam tranſeuntium. Quamobrem ſtatuas quoque deorum Ægyptii ponunt, conjungentes illis pedes, & quaſi unientes. Quæ etiam Homerus ſciens, ut Ægyptius, & doctrina ſacra inſtructus, occulte & involute verſibus reddidit, relinquens intelligenda iis qui poſſent. De Pallade quidem:

Atque truces oculi fulſere tuenti.

De Neptuno autem:

Namque pedũ crurumq; ſimul veſtigia pone, *Per-*

Perfacile agnovi remeante.

tanquam fluente in incessu. Hoc enim est, Perfacile remeante: non ut quidam decepti, perfacile agnovi, putarunt. His quidem me ô divinissime initiasti, inquit Cnemon. Cum vero sæpe Homerum Ægyptium appelles: neque credere non possum, & vehementer admirans obsecro, ne prætereas hanc partem orationis inexcussam. Etsi alienum est Cnemon ab instituto meo, nunc de his differere: tamen audies breviter. Homerus ab aliis quidem aliunde nominetur: & patria cordato sit urbs quævis viro. Erat autem revera nostras, Ægyptius: & urbs illi Thebæ centiportes, ut ex ipso cognoscere licet: pater autem opinione hominum antistes, sed non mentitus Mercurius. Atqui erat illius existimatus pater antistes, eo quod cum ejus uxore celebrante quædam sacra patria, & in templo dormiente, coivit deus, & Homerum procreavit, ferentem notam incestæ consuetudinis. In utroque enim femore inde usque ab ipso partu, ingens longitudo criniũ innatabat. Unde cum inter alios, tum inter Græcos

ober-

oberrans, & poëma canens, nomen est nactus: ipse quidem nomen proprium non dicens, neque patriam aut genus nominans, cæterum iis qui sciebant illam corporis affectionē, ut in nomen illi verteretur perficientibus. Quorsum autem spectans, pater, tacebat patriam? Aut quod pudebat illum exilii: erat enim pulsus à patre, quando ex ephebis inter consecratos recensebatur, ex eo quod notam ferret in corpore spurius cognitus. vel hoc etiam sapienti consilio fecit: ac dum veram celaret, omnem urbem patriam sibi vendicabat. Hæc quidem recte & vere dicere mihi visus es, facienti conjecturam ex poëmate viri, cum omni voluptate & oblectatione quasi Ægyptia temperato, & ex naturæ excellentia: quæ certe ita omnes non superaret, nisi è divinis quibusdā revera fundamentis extitisset. Sed postquam deos Homerice deprehendisti Calasiri, quid deinceps sit consecutum, mihi expone. Prioribus, Cnemon, similia: rursus insomniæ, & deliberationes, & amicæ nocti cogitationes. Gaudebam, aliquid me eorum quæ non cogitabam,
inve-

inveniſſe ſperans, & reditum in patriã expectans: excruciabar autem, fore ut Charicles filia privaretur, cogitans. Dubitabam qua ratione juvenes eſſent una abducendi, & excogitandus modus comparandi exitus. De fuga eram ſolicitus, quo modo illam clam capeſſere, & quo dirigere deberemus: & utrum terra, an mari: denique procella quædam cogitationum me obruebat, & inſomne reliquum traducebam noctis. Necdum exacte dies illuxerat, perſtrebat oſtium atrii, & ſenſi quendam puerum vocantem. Interrogante autem famulo, quis pulſaret fores, & quam ob cauſam? dixit is qui vocabat, quod Theagenes Theſſalus adeſſet. Delectatus ſum nuncio de adoleſcente, & vocari intro jubebam: offerri mihi ultro & quaſi caſu initium conſilii capiendi, quod præ manibus habebam, exiſtimans. Conjectabar enim, quod cum me in ſympoſio Ægyptium & antiſtitem eſſe audiſſet, veniret adjutorem ſibi in amore aſſumpturus, ita ut plerique (ſicuti exiſtimo) animo affectus, qui Ægyptiorum ſapientiam unam & eandem eſſe exiſtimant,

mant, haud recte judicantes. Est enim quædam vulgata, & ut ita dicam, humi serpens, quæ simulachrorum ministra est, & circa mortuorum corpora volvitur, herbis intabescens, & incantationibus dedita, neque ad ullum bonum finem perveniens, neque hos qui illa utuntur deducens, sed in multis etiam ipsa suis rationibus offendens, tristia vero quædam & sordida interdum præstans: nimirum visiones eorum quæ non sunt, tanquam essent; & frustrationes speratarum actionum, flagitiorum inventrix, & profusarum voluptatum ministra. Altera vero, fili, quæ revera sapientia est, & à qua illa adulterina degeneravit, quam nos sacerdotes & antistitũ genus ab ineunte ætate excolimus, supra res cælestes contemplatur, deorum convictrix, & naturæ præstantioris particeps, astrorum motus inquirens, & futurorum præscientiam in lucro ponens: ab his quidem terrenis malis remota, omnia vero ad honestatem & utilitatem hominum instituens. Propter quam & ego patria cessi ad tempus, si quo modo quę tibi antea narravi, mihi ab ipsa

prædicta, & bellum filiorum meorum inter ſeſe poſſem evitare. Sed hæc cum diis aliis, tum Parcis commendata ſint: in quorum, ut hæç faciant, aut non, poteſtate ſitum eſt: qui etiam mihi exilium non magis propter hæc, ut videtur, quam propter Chariclīæ inventionem impoſuerunt. Id autem quomodo evenerit, ex iis quæ ſequentur cognoſces. Cæterum Theagenē, poſtquam ingreſſus eſt, & ſalutavit, reſalutatum prope me in lecto collocabam, &, Quæ neceſſitas tam mane te ad me adducit? interrogabam. Ille autem cum diu demulſiſſet faciem: Anxius ſum, inquit, de ſumma rerum: erubeſco autem aperire, & conticuit: Animadverti igitur tempus eſſe mentiendi apud ipſum, & divinandi ea quę ſciebam. Itaque hilarius eum contuitus, Etiamſi ipſe dicere cunctéris (inquam) tamen ſapientiæ noſtræ & diis nihil eſt ignotum. Et cum paululum me erexiſſem, & calculos quoſdam nihil numerantes in digitis compoſuiſſem, & comam ſparſiſſem, afflatos vi numinis imitans, Amas (dixi) ô fili. Exiluit ad illud vaticinium. Poſtea

vero quam & Charicliam addidi, jam tam id me divinitus cognovisse existimans, parum aberat quin procumbens adoraret. At cum inhiberem, osculabatur sæpe caput, accedens, & diis agebat gratias, quod spe sua lapsus nō esset, utque illi servator essem precabatur: neque enim se superstitem esse posse, si auxilio, atque hoc ipso celeri destitueretur. Tantum malum se invasisse, atque ita flammis affectus illi, præcipue tum primum amorem sentientem. Consuetudinis enim muliebris expertem se esse dicebat, multis modis jurans: semperque respuisse omnes, & conjugia ipsa, & amores si alicujus audisset, quoad illum Chariclíæ forma convicisset: quod non naturali abstinentia & robore fuisset præditus, sed usque ad illum diem mulierem amore dignam non vidisset: & hæc dicens lacrymabat, veluti invitum & per vim à virgine se victum esse declarans. Erigebam illum, & consolabar, &, Esto fidenti animo, dicebam, cum semel ad nos confugeris: non enim erit illa nostra sapientia fortior. Est quidem austerior, & difficulter in amorem delabi

poteſt, Venerem & conjugium contemnens, vel ſi nomines tantum. Sed propter te omnia movenda ſunt. Ars & naturam frangere poteſt: tantum confidentem eſſe oportet, & imperanti neceſſaria parere. Promiſit ſe omnia facturum, ſicut ego imperaſſem. Ita illo obſecrante ac obteſtante, & præmium omnes ſuas facultates mihi pollicente, veniens quidam à Charicle: Petita te Charicles, dicebat, ut ad ſe venias. Eſt autem hic prope in templo Apollinis, & hymno deum placat, propterea quod turbatus eſt neſcio quomodo in ſomnis. Conſurgo ſubito, & Theagene ablegato, in templum perveniens, deprehendo Chariclem ſedentem in ſella, admodum triſtem, & continue ingemiſcentem. Accedens igitur, Quid ita triſtis es & mœrens? interrogabam. Ille autem: Cur enim non debeam eſſe, cum & inſomnia me turbaverint, & filia mea ſicuti audivi ægra ſit, & totam noctem inſomnem ducat? Me vero cum alioqui dolore afficiat illius adverſa valetudo, tum præcipue quod cum ſequens ſit certamini deſtinatus dies, quo armatis curſoribus æ-
dituam

dituam facem sustollere, & præesse legitimum est, alterum ex duobus evenire necesse sit: ut aut absens pervertat ac destruat morem usitatum, aut vel invita veniens, gravius etiam affligatur. Quamobrem si quidem prius fieri non potuit, nunc saltem opem illi ferens, & adhibens medicamentum aliquod, officium justum erga nos amicitiamque nostram, conjunctum cum pietate erga deum feceris. Scio quod minime sit tibi difficile, si modo volueris, fascinationem (ut ipse ais) curare. Antistibus enim vel maxima præstare, haud est impossibile. Fatebar me neglexisse, illi quoque fucum faciens, & ut mihi spacium præsentis diei concederet postulabam, quod essem aliquid compositurus in usum medicamenti. Nunc autem ad virginem eamus, inquam, diligentius considera-turi, & quoad fieri potest, eam consolaturi. Simul vero, Chariclés, velim te de me verba aliqua facere apud puellam, & me commendatum illi, notiorem efficere, ut mihi reddita familiarior, confidentius quoque sanantem admittat. Sit ita, inquit. Postquam au-

 tem

dem, annuebat tamen Chariclia, tanquam libenter consilium de me datum admittens. Et tunc hisce constitutis, discessimus, reducente mihi in memoriam Charicle, ut ea quæ à me petierat curarem, & cogitarem quomodo in Chariclia cupiditatem aliquam conjugii & virorum efficerem. Deducebam igitur lætum, cum illius voluntati brevi satisfactum iri promisissem.

prætendens.& cum comparuiſſet,continuo totum theatrum ad ſeſe convertit. Cæterum haud ſcio an nemo oculum Theagenes anteverterit. Velox eſt enim amans, ad videndum id cujus deſiderio tenetur. Atqui ille inſuper cum audiſſet antea id quod erat futurum, in eam ſolam obſervationem animo vacabat. Quapropter nè tacere quidem potuit, ſed ſubmiſſe ad me, (ſedebat autem proximus mihi dedita opera) Illa ipſa, inquit, Chariclia eſt. Et hunc quidem quieſcere jubebam. Ad edictum autem præconis, veniebat quidam eximia in habilibus armis ſpecie, & magnos ſpiritus gerens, ſoluſque inter cæteros clarus, ut videbatur: qui in multis jam antea certaminibus coronatus fuerat, tunc autem concertatorem non habebat: nemine, ut exiſtimo, in certamen prodire auſo. Remittebant igitur eum Amphictyones. Neque enim lex permittit, ut ei qui non inierit certamẽ, corona decernatur. Ille autẽ provocari à prçcone in certamen, eũ qui vellet poſtulabat. Imperabant judices, proclamavit præco, ut prodiret aliquis, qui certa-

men inire vellet. Theagenes autem ad me: Hic me vocat, inquit. Me autem, Quomodo hoc dicis? quærente: Sic erit, inquit, pater. Neque enim quisquam alius præsente & vidente me, ex manibus Chariclíæ victoriæ præmium auferet. Frustrationem autem, inquam, & ignominiam quæ hanc consequitur, nihil omnino curas, nec expendis? Quis autem, inquit, tam furiose videre & appropinquare Chariclíæ contenderit, ut me antevertat? cui vero perinde atque mihi, aspectus illius alas addere possit, & eum in sublime rapere? An nescis, quod Amorem etiam alatum faciunt pictores: agilitatem illorum qui eo detinentur, quasi ænigmate quodam significantes? Quod si oportet jactationem accedere ad ea quæ dicta sunt, nemo ad hunc usque diem quod me pedibus præcurrerit, gloriatus est. Hæc dixit, & prosiluit, ac progressus in medium, nomen edebat, & indicabat gentem, & locum cursus sortiebatur: & induta tota armatura, stetit ad carceres, studio currendi anhelans, & signum tubæ invitus & vix expectans.

ctans. Præclarum quoddam erat spectaculum, & conspicuum, & quale Homerus, in quo Achilles prælio ad Scamandrum certat, introducit. Commota enim erat Græcia tota ad illud factum, quod præter opinionem accidebat, & Theageni victoriam precabatur, non secus ac si quilibet certamen iniret. Magnam enim vim habet etiam ad conciliandam aspicientium benevolentiam, formę venustas. Commota quoque fuerat & Chariclea supramodum: & vidi, cum id diu observarem, subinde in alium atque aliũ vultum eam commutari. Nam postquam ita ut exaudirent omnes, præco cursu certantes nunciavit, & proclamavit, Ormenus Arcas & Theagenes Thessalus, relinquebantur carceres, cursus autem conficiebatur propemodum oculorum comprehensionem effugiens. Ibi ne quieta quidem manere amplius virgo potuit, sed commovebatur illius gradus, & pedes præ exultatione saliebant: tanquam animo una cum Theagene sublato, & illum in cursu adjuvante: ac spectatorum quivis pendebat ab eventus expectatione,

tione,& solicitudinis plenus erat. Ego vero etiam magis, qui jam apud me constitueram, ut illius non secus ac filii curam susciperem. Nihil mirum est, inquit Cnemon, quod videntes & præsentes soliciti sunt: nam & ego nunc Theageni metuo, & à te peto ut eò citius, si victor est renunciatus, exponas. Cum jam medium stadium cõficeretur, Cnemon, paululum conversus & Ormenum torve contuitus, allevat scutum in altum, & erecto collo, & visu prorsus in Charicliam intenso, in eam ceu sagitta ad scopum ferebatur: & tantum anticipavit Arcadem, ut ille multis orgiis à tergo relinqueretur: quod intervallum postea mensum est. Accurrens igitur ad Charicliam, totus ex industria in illius pectus incidit, quasi impetum cursus continere non posset: & cum palmam auferret, me non latuit quod virginis manum oscularetur. Beasti, dixit Cnemon, quod & vicit & osculatus est. Sed quænam deinceps consecuta sunt? Non tantum audiendo non satiari Cnemon, sed etiam à somno haud facile opprimi potes: & cum jam nox

parva

parva pars noctis præterierit, vigilias sustines, & ex producta in longum narratione tædiũ non contrahis. Ego vero & Homerum reprehendo, pater, qui cum aliarum rerum, tum amoris satietatem esse dixerit: quæ res (me judice) nullam satietatem admittit, neque cum fruitur quispiam, neque cum auditu percipit. Quod si ab aliquo Theagenis & Chariclíæ amoris fiat mentio, quis est usqueadeo adamantino corde, aut ferreo, ut non se oblectet, totum licet audiat annum? Quam ob rem continua narrationem. Theagenes quidem, Cnemon, coronabatur, & renunciabatur victor, ac deducebatur omnium gratulationibus: Chariclia vero plane victa erat, & mancipata amori, magis quam prius, cum iterum Theagenem vidisset. Amantium enim mutuus aspectus, affectus recordatio ac redintegratio est: & inflammat mentem conspectus, perinde atque ignis materiæ admotus. Ac illa quidem domum veniens, similem noctem prioribus, vel etiam acerbiorem traducebat. Ego autem rursus insomnis eram, quonam verteremur fugæ

celan-

celandæ causa considerans, & in quam regionem mittat juvenes deus cogitans. Ac fugam quidem per mare intellexi capessendam esse, ex oraculo conjecturam faciens, ubi dicebat;

Salumque ruentes,
Ad solis venient torridum ab igne solũ.

Cæterum quo essent deducendi, unam saltem ad cognoscendum rationem inveniebam, si quo modo possem adipisci expositam cum Chariclia fasciã, quam illius rationibus insignitam esse, Charicles dicebat se audisse. Consentaneum enim mihi videbatur, quod inde & patriam & parentes puellæ, quos jam suspicabar, essem cogniturus, quo fortassis etiam fatis mitterentur. Mane igitur ad Charicliam cum venissem, & alios necessarios lacrymantes deprehendo, & non minime Chariclem. Accedens igitur, Quid est tumultus? interrogabam. Ille autem: Intensior est, inquit, redditus morbus filiæ, & graviorem hanc, quã antea, noctem experta est. Secede, inquam, & reliqui omnes exeatis: tripodem autem quispiam tantum, & laurum, & ignem ac thus apponat: neque me

me prius quisquam interturbet, quam advocavero. Imperavit hæc Charicles, & fiebant. Nactus igitur ocium, quasi in scena repræsentationem fabulæ incipiebam: & thus adolebam, & quædam susurrantibus labris precatus, laurum à capite ad pedes Chariclíæ sursum ac deorsum subinde commovebam: & somnolenter, vel potius aniliter oscitans, sero tandem desii, cum multas quasdã nugas in me & in puellam effudissem. Illa autem identidem caput commovebat, & subridebat, errare me frustra & morbum ignorare significans. Assidens igitur propius, Esto bono animo filia, dicebam: morbus enim vulgaris est, & curatu facilis, fascinatio te impetivit haud dubie, cũ pompæ interesses: magis vero, cum præesses certamini. Ego autem suspicor eum qui fascinavit. Theagenes est, qui certavit armato cursu. Neque enim me latuit, quod in te sæpius intentus esset, & oculos petulantius injiceret. Illa autem: Ipse sive ita me vidit, sive non, multum valeat. Cæterum cujas est, aut unde oriundus? Videbam enim multos illum cum quodã stupo-

ſtupore admirantes. Quod Theſſalus ſit genere, audiſti antea ex præcone, quando ipſum renunciavit. Refert vero ſe ad Achillem generis authorem, & mihi vere hoc ſibi ſumere videtur, conjecturam facienti ex proceritate & forma, Achilleam generoſitatem confirmante: præterquam quod non eſt arrogans, neque inſolens, ſicut ille, ſed animi ferociam & faſtum ſuavitate lenit ac temperat. Quod cum ita ſit, tamen acerbiora ipſe patitur, quam intulit: habeat licet invidum oculum, & te aſpectu infaſcinarit. O pater, inquit, tibi quidem habeo gratiam, quod vicem noſtram doles, & moleſte fers: ſed quid fruſtra imprecaris ei, qui nos nulla injuria affecit? Neque enim faſcinatione laboro, ſed alio quodam (ut videtur) morbo. Quid igitur celas, inquam, filia, & non potius audacter exponis, ut eo facilius auxilium invenire poſſimus? An non pater ſum tibi ætate, vel magis benevolentia? An non patri tuo notus, & iiſdem animorum ſtudiis conjunctus? Indica quo labores: habes me fidum, ſi velis etiam jurejurando obſtrictum. Dic confiden-

fidenter, neque dolori vires taciturnitate suppedites. Omnis enim affectio quæ cito cognoscitur, facile curari potest: sed quæ tempore inveterascit, propemodum est insanabilis. Alimentum est enim morborum, silentium: cæterum quod enunciatur, leniri consolatione facile potest. Paululū igitur immorata ad hæc, & varias animi mutationes & affectus vultu declarans: Concede mihi, inquit, hodiernum diem, audies vero postea, nisi ipse antea cognoveris, quandoquidem vaticinandi artis peritum te esse vis. Abibam consurgens, dans facultatem puellæ, ut interim animi pudorem moderaretur. Charicles autem mihi occurrebat, &, Quid habes quod dicas? quærebat. Omnia fausta, dicebam. cras enim dolore, qui illi molestus est, liberabitur. Et aliud quidpiam ex quo voluptatem magnam percepturus es, inceptabit. Interea nihil vetat quo minus medicum accersi jubeas. Atque his dictis recurrebam, ne plura ex me Charicles sciscitaretur. Et cum paululum tantum progressus essem extra domunculam, video Theagenem ibidem

dem circa templum & ambitum templi obambulantem, & secum colloquentem, tanquam sufficeret illi, si habitaculum tantum Chariclię videret. Deflectens igitur præteribam, quasi illum non conspexissem. Ille autem: Salve, inquit, Calasiri: & audi: te enim expectabam, Conversus sum subito, &, Theagenes est, dicebam, formosus. Non hercle animadverteram. Qui formosus, inquit, qui Chariclię non placet? Simulabam vultu, me indignari: &, Non desines, dicebam, me & artem meam afficere contumeliã, à qua jam illa capta, & te amare coacta est, & tanquam aliquem præstantiorẽ se videre optat? Quid dicis, inquit, pater? videre me Chariclia? Quamobrem igitur non ducis ad ipsam? & simul procurrebat. Apprehendens igitur eum pallio: Sta hic, inquio, etiamsi valeas currendi celeritate. Neque enim est negocium hoc tanquam præda, nec ad consequendũ facile, & cuivis volenti expositum: sed magno consilio indiget, ut commode perfici; & magno apparatu, ut secure agi possit. An ignoras, quod pater virginis primum dignita-

gnitatis locum Delphis obtinet? An non legum tibi venit in mente, quæ capitalem pœnã in tales constituunt? Haud multum refert, inquit, etiamsi moriar, potitus Chariclia: sed tamen si videtur, petamus illam in matrimonium mihi dari, patrem accedentes. Neque enim indigni sumus, qui cum Charicle affinitatem contrahamus. Nõ obtinebimus, inquam, non quod aliquid in te reprehendi aut desiderari possit: sed Charicles sororis suæ filio virginem jampridem despondit. Plorabit, inquit Theagenes, quicunque tandem sit: neque quisquam alius, me vivo, in thalamos ducet Charicliam. non usque adeo manus hæc & gladius torpet meus. Desine, inquam, nulla re ejusmodi opus erit: tantum mihi obtempera, & fac sicut ego præcepero. Nunc vero discede, & cave ne sæpius me convenire deprehendaris, sed quiete & solus mecum congredere. Abibat subtristis. Charicles autem postridie mihi factus obviam, quamprimum me vidit, accurrens, multoties caput osculabatur. Tantum valet sapientia, tantum amicitia: continue exclamans:

perfectum est à te magnum opus. Capta est, quæ difficilis captu fuit: & victa est inexpugnabilis antea: Amat Chariclia. Ad hæc lasciviebam, & contrahebam supercilium, & superbe incedens: Minime dubium erat, dicebam, quod ne primum quidem impetum sustinere posset, cum quidem adhuc nihil majus admoverim. Verum unde, Caricle, amantem deprehendistis. A te persuasi, inquit. Medicos enim probatæ fidei, quemadmodum admonueras, cum advocassem, ad inspectionem ducebam, præmium opes quas haberem pollicens, si illi adjumento esse possent. Illi autem quamprimum ingressi sunt, interrogabant, ex quo laboraret? Hac vero aversa, & carmen Homericum exclamante,

Inter Achivos Pelida præstantior omnes.

sapiens Acestinus (novisti fortasse virum) manum carpo etiam invitæ injiciens, videbatur ex arteria affectionẽ judicare, cordis motus (ut existimo) indicante. Cumque nõ parvo tempore arteriam tentasset, & sursum deorsumque sæpius contemplatus esset, O Charicles, inquit, frustra huc nos advoca-

vocasti. Medica enim nihil in hac profecerit opera. Me vero, O dii, quid hoc dicis? exclamante: perit igitur mihi filiola, & jam extra omnem spem salutis posita est. Ne tumultueris utique, inquit, sed audi. & cum me abduxisset seorsum à puella & ab aliis: Nostra, inquit, ars affecti corporis curationem profitetur, animi vero nõ principaliter, sed tum tantum cum compatitur corpori afflicto: vicissim illo sanato, juvatur simul, & convalescit. Cæterũ puella morbo quidem laborat, sed nõ corporis. Non enim humor aliquis redundat, non capitis dolor illam gravat, non febris inflammat, non aliud quicquam in corpore, neque pars, neque totũ morbo detinetur. Hoc profecto, neque aliud quicquam, pro vero habendum est. Me autẽ obsecrante, & ut diceret, si quid intellexisset, postulãte: An non, inquit, etiam ipsi puellæ notũ est? affectum esse animæ, & morbum, amorem manifestum. An non vides quod illi oculi turgescunt, & aspectus distortus est, & facie pallet, cor non accusans? adhæc animo errat, & quidvis oblatum loquitur, & vigilias abs-
 que

que causa sustinet. denique succum corporis & justam amplitudinem subito amisit. Inquirendus est tibi, Chaericles, si modo fieri possit, aliquis qui illam sanet. Præstiterit autem id cupitus solus. & hæc cum dixisset, discedebat. Ad te autem ego cursim abii, meũ servatorem, & deum: quem solum beneficio nos afficere posse, & ego & illa agnoscit. Nam me multis modis petente, & ut diceret quid pateretur obsecrante, unum tantũ respondit: quod ignoraret quidem quid sibi accidisset, sciret autem quod solus Calasiris sanare posset, & ut te ad illam accerserem, orabat. unde vel maxime sum conjectatus, tua sapientia captam esse. An igitur, sicuti quod amat (ad illum ego) ita & quem amet, dicere possis? Non per Apollinem, inquit. Quomodo enim, aut unde hoc scirem? Optarem autem illam præ omnibus divitiis Alcamenem amare, sororis meæ filium, quem jampridem ipsi, quod ad voluntatem meam attinet, sponsum designavi. Me autem dicente, quod liceret facere periculum, introducenti ad illam & ostendenti adolescentem: collaudato

dato consilio, discededat. Rursus autem, quo tempore forum est refertum, mihi factus obviam, Audies rem acerbam & molestam, dicebat: filia insanire videtur, adeo inusitatum quiddam illa detinet. Introducebam, sicut jubebas, Alcamenem, & delicatius exornatum ostendebam. Illa autem tanquam Gorgonis conspecto capite, aut aliqua re adhuc magis formidabili, alta & acuta voce exclamavit, & vultum ad aliam partem conclavis avertit, & manus tanquam laqueum collo admovens, se sibi mortem conscituram esse minabatur: & jurejurando confirmabat, nisi quamprimum exiremus. Ab illa quidem vel dictó citius discessimus: quid enim faciundum fuit, absurditatẽ tantam videntibus? Tibi autem supplices iterum sumus, neve illã interire, neve nos voto nostro frustrari patiaris. O Charicles, inquam, haud falso dixisti insanire puellam. Commovetur enim à copiis quas illi immisi, & his non minimis, sed quæ illam (ut conveniebat) ad ea facienda, à quibus & natura & animi constitutione abhorrebat, cogerent. Sed mihi videtur

contrarius quiſpiam deus, impedire negocium, & cum meis miniſtris digladiari. Quamobrem tempus eſt omnino, ut mihi faſciam oſtendas, quam cum filia expoſitam, te cum cæteris indiciis recepiſſe dicebas. Quam metuo, ne præſtigiis aliquibus imbuta ſit, & impoſturis exacerbantibus animam picta: cum inimicus aliquis illi ſtatim ab initio, ut aliena ab amore, & absque prole totum tempus vitæ degeret, ita inſidias ſtruere voluiſſet. Approbabat hæc, & paulo poſt afferebat faſciam. Tempus mihi ab illo dari peto: obſequitur. ego ad hoſpitem reverſus, ne vel tantillum quidem differens, faſciam perlegi, literis Æthiopicis non vulgaribus, ſed regiis notatam, quæ Ægyptiis ſacris cognominatis ſunt ſimiles. Et cum percurrerem, talia quædam inveni ſcriptum exponere: PERSINA REGINA ÆTHIOPUM, quodcumque tandem cognomen habituræ, & ſolis doloribus filiæ, donum ultimũ exaro hanc inſcriptam lamentationẽ. Obrigui, Cnemon, poſtquam nomen Perſinæ audivi: attamen ea quæ ſequebantur, legebam, quæ erant talia:

QUOD ob nullum scelus, filiolã tē natam exposui, & patrem tuum Hydaspem conspectum tuum celavi, testis mihi sit Sol, author nostri generis: veruntamen excusatam iri me tibi aliquando cupio, filia, si superstes manseris, & ei qui te sublaturus est, si quē Deus adduxerit, totidenique vitæ hominum, retegens causam expositionis. Nobis majores ex diis quidem sunt, Sol & Bacchus. Porro ex numero heroum, Perseus & Andromeda, & Mēnon post hos. Hi igitur qui regia domicilia successu temporis extruxerunt, picturis ea sumptis ab illorum rebus gestis, exornarunt. Ac aliorum quidē imagines & res gestas in habitaculis virorum & porticibus depinxerunt: thalamos autem Andromedæ Perseique amoribus variarunt. Ibi aliquando nos, decimo jam elapso anno, postquã me Hydaspes uxorem cognovit, necdum essent nobis liberi, sub meridiem quiescere contigit, somno æstivo cõpellente. Tum quoque mecum rem habuit pater tuus, somnium illi hoc præcipere jurans: & sensi me continuo gravidam esse. Tempus igitur usque

ad partum, festum publicum erat, & sacrificia gratiarum actionis ergo diis fiebant, tanquam rege sperante successorem generis. Postquam autem te albam peperi, inusitatum Æthiopibus colorem referentem, ego quidem causam cognoscebam, quod cum aspectui, in consuetudine cum viro pictura Andromedam obtulisset, & undiquaque ostendisset nudam, (tum primum etiam eam Perseus ex rupibus deducebat) simile illi in præsentia infœliciter formasset. Veruntamen statui & meipsam liberare ignominiosa morte (pro certo habens tuum colorem adulterii crimen mihi conciliaturum, nec quenquam crediturum esse casum exponenti) & tibi natæ incertitudinem fortunæ largiri, longe morte manifesta, aut omnino spurio nomine optatiorem: teque mortuam esse continuo, apud virum fingens, clanculum & occulte exposui: quam maximas opes potui, præmium ei qui te sustulisset una exponens: & cum aliis rebus te ornans, tum hac fascia, & miserabili narratione tuarum mearumque rationum involvens, quam lacrymis

mis propter te profusis & sanguine sculpsi, cum simul primo enixa essem, & in multiplicem luctum incidissem. Cæterum ô suavium, & ad exiguum tempus filia, si superstes fueris, memineris præclari tui ortus, colens pudicitiam, quæ sola muliebris virtutis & animi regii character est: & parentes imitare, eam exercens. Memineris autem ante omnia, ut inter pignora tecum exposita, annulum quendam inquiras, & tibi vendices: quem pater tuus mihi, cum illi desponsarer, donavit, regio quidem signo in circulo sculptum, lapide autem Pantarbe & occulta vi prædito, in pala consecratum. Hæc tecum sum locuta, scriptũ ad hunc usum inveniens, cum me numen vivo colloquio & coram in oculis posito privasset: quæ ut facile muta & irrita esse, ita & ad utilitatem aliquando pervenire possunt. Etenim incertitudo fortunæ hominibus ignota est. Denique hæc quæ sunt à me scripta (ô nequicquam formosa, quæ nobis crimen forma conciliasti) siquidem servata fueris, indicia tibi erunt: sin, quod utinã semper aures meas lateat,

sepul-

cliam venissem, deprehendo solam já prorsus affectu fessam, & animo quidem eluctari conantem, corpore autem omnino afflictam, cum cessisset morbo, & resistere ingruenti magno impetu non quivisset. Cum igitur procul removissem eos qui aderant, & ne qui quam tumultuaretur imperassem, tanquam preces quasdam & invocationes puellæ admoturus: Tempus adest, inquio Chariclia (sic enim pridie promisisti) dicendi quid patiaris; & non celandi virum te benevolentiá prosequentem, qui etiam te tacente omnia scire possit. Illa autem apprehensam meam manum osculabatur, & illacrymabat &, O sapiens Calasiri, da nobis hanc gratiam primum dicebat, sine me tacentem infelicem esse, cum ipse, ut vis, morbum cognoveris: & ignominiam evitatam in lucro ponere, occultantem ea quæ cum pati turpe, tum enunciare multo turpius est. Me autem etsi dolore afficit morbus invalescens, tamen illud magis, quod initio morbum non superarim, sed victa sim ab affectu, qui mihi semper ante hoc tempus odiosus fuit, & vel

vel auditu ipso venerandum virginitatis nomen contaminat. Confirmans igitur ipsam: O filia, inquibam, duabus de causis recte facis, quod premis rationes tuas. Nam & mihi nihil opus est ut ea cognoscam, quæ jampridem ex arte mihi sunt nota: & non abs re tibi accidit, ut erubescas ea dicere, quæ mulieres occultare magis decet. Sed quoniam semel amorem sensisti, & Theagenes conspectus te cepit (hoc enim vaticinium divinum mihi indicavit;) tu quidem scito te non solã, neque primam hunc affectũ experiri, sed cum multis illustribus fœminis, cũ multis quoque virginibus, alioqui (si spectes cætera) pudicis. Maximus enim deorum est Amor, ac ipsos etiam deos interdum superare dicitur. Cæterũ considera quo pacto optime tuas res in præsentia constituas. Siquidem expertem esse amoris initio, beatitudo quædam est: at ubi captus sis, ad moderationem revocare animum, sapientia singularis. Quod & tibi si credere volueris, licet: cupiditatis nimirum turpe nomen repellere, conjunctionis autem legitimum vinculum amplecti,

& in

& in matrimonium vertere morbum. Sudore multo manabat post hæc dicta, Cnemon; & manifestum erat omnino, quod lætaretur iis quæ audierat: sollicita esset autem, & anxia, de iis quæ sperabat: denique erubesceret, conscientia eorum in quibus erat deprehensa. Cum igitur non parvo temporis intervallo quievisset: O pater, inquit, matrimonium nominas, & hoc amplecti jubes, tanquam manifestum esset, aut patrem assensurum esse, aut inimicum meum illud ambiturum. Quod ad adolescentem attinet, firmũ est, inquibam. Magis etiam ille, quam tu captus est, simili ratione commotus. Siquidem ut est consentaneum, animæ utriusque vestrum, primo congressu mutuam alterius dignitatem cognoverunt, & in parem affectum sunt delapsæ: auxi vero & ego ipse, tibi gratificans, illius cupiditatem. Cæterum qui putatur tuus esse pater, alium tibi parat sponsum, Alcamenem, tibi non ignotum. Illa autem: Alcameni quidem sepulchrum prius quam matrimonium meum paret. Me enim aut Theagenes ducet, aut id quod est fatale

tale excipiet. Tu vero unde cognoveris quod non sit meus pater, sed putetur esse, Charicles, quæso expone. Ex hac, inquam, tænia: simul eam demonstrans. Unde autem eam adeptus es, aut quo modo? Postquam enim me in Ægypto à nutritio acceptā, nescio quomodo huc adduxit, abstrahens illam à me, repositam in cistella asservavit, ne temporis injuria corrumperetur. Quomodo recuperaverim (inquam) deinceps audies. In præsentia vero, an ea quibus est insignita scias, dic mihi. At cum illa nescire se confiteretur: genus, dicebam, & gentem, & fortunam tuam exponit. denique ut aperirem illi quæ scirem, obsecranti, referebam omnia, scriptum alternis legens, & ad verbum interpretans. Postquam autem seipsam agnovit, & animum erexit, magis ad genus suum ferebatur, & Quid facere oportet? interrogabat. Jam tum consilium manifestius incipiebam, omnia ita ut se habebant retegens. Ego dicebam, filia, etiam Æthiopes adii, studio illorum sapientiæ cognoscendæ. Fui & matri tuæ Persinæ notus. Semper enim

hoſpitium & receptaculum ſapientum generis, eſt aula regia: & alioqui conſecutus eram aliquantum gloriæ, Ægyptiacæ ſapientiæ, acceſſione Æthiopicæ, majorem addens authoritatem. poſtquam autem me domum diſceſſurum ſenſit, tuas rationes omnes mihi exponit, jurejurando primum fidem ſilentii à me accipiens, & dicebat, ſapientibus indigenis dicere ſe non auſuram fuiſſe: à me autem petere, ut ſciſciter deos, primum an expoſita ſervata ſis: deinde, qua in terra degas ætatē. Neque enim ſe audire in genre Æthiopum ullam talem eſſe, etſi id anxie inquiſiverit. ego autem cum omnia à diis didiciſſem, & ſuperſtitem te eſſe, & ubi vitam degeres dixiſſem, rurſus petebat ut inquirerem, & in patriam reverti juberem. Se enim ſine prole & liberis, ex dolore quo propter te afficiatur, manere: paratamque eſſe, ſi quando apparueris, confiteri patri tuo id quod accidit. Scireque illum perſuaſum iri, tum diuturnitate temporis quo ſecum vixerit, experimentum de ſe habentem, tum ſucceſſionis liberorum præter opinionem oblatæ, ductū

 cupi-

cupiditate ac desiderio. Hæc illa dicebat, & ut facerem obsecrabat, multis modis me per jusjurandum Solis obtestans: quod violare nemini sapientũ fas est. Ego autem venio, preces jurejurando firmatas executurus: quamvis non eam ob causam hoc iter suscęperim, tamen deorum monitu, maximo ex errore hoc lucri reportans. Et jam longo tempore in id intentus, nec quicquam convenientis observantiæ erga te jampridem intermittens; tacens autem rem ipsam, ut occasionem nancisci, & tæniam arte aliqua, fidei faciendæ causa iis quæ tibi dicturus eram, adipisci possem, expectans. Quãobrem licet tibi obtemperanti, & fugã hinc nobiscum capessenti (priusquam aliquid vel per vim, quod minime velles, sustineas, Charicle tibi jam Alcamenis nuptias apparante summo studio) genus, & patriam, & parentes recuperare, & Theageni viro cohabitare, quascunque in terras voluerimus, sequi nos parato: & cum peregrina & extranea vita, genuinam & principem commutare, una cum charissimo regnanti. Siquidem oportet cum diis &

aliis

aliis rebus, tum oraculo Apollinis fidē habere. & ſimul reducebam in memoriam oraculum, & quid vellet exponebam. Neque enim ignotum fuit Chariclîæ, cum alioqui vulgo eſſet decā-tatum, & illius interpretatio à multis quæſita. Adhæſit ad hæc. Poſtquam igitur deos ita velle & tu dicis, & ego credo, quid eſt tandem faciendum pater? Fingendum, ajo, quaſi approbes Alcamenis nuptias. Grave quidem eſt, inquit, & alioqui turpe, vel pollicitis alium anteferre Theageni; cæterum quoniam me in deorum poteſtatem, & tuam, pater, tradidi, quemnam ſcopum habet, & modum, commentum hoc, ut priuſquam ad rem deducatur, diſſolvi poſſit? Reipſa cognoſces, inquam. Quædam prædicta mulieribus, interdum cunctationē attulerunt; eadem ſubito agi cepta, majore cum audacia plerunque peracta ſunt. Sequere tantum conſilia mea, cum in aliis, tum in præſentia, ut te accommodes ad ſententiam Chariclis de nuptiis, tanquam illo nihil acturo ſine meo ductu & auſpiciis. Promittebat hæc. Atque illam relinquo lacrymantem. Vix au-

rem ex ædiculis egressus, Chariclem, conspicio tristem admodum, & omni mœrore plenum. Et, O præclare, ad ipsum inquio; Quando te oportebat sequi, & lætari, & diis sacrificia facere, gratiarum actionis ergo, ea quæ jampridem optabas consecutum, Chariclia sero tandem arte multiplici & sapientia, ad cupiditatem nuptiarum inclinata, tum tristis es, & mœstus, & tantum non lacrymas, haud scio quem ob casum. Ille autem; Sed cur non esse debeam? cum sit futurum, ut charissima mihi in vita, fortassis ante in alias sedes transferatur; siquidem assentiri oportet somniis cum aliis, tum iis quibus perterrefactus sum hac nocte; qua rebar, aquilam emissam è manibus Apollinis, cum subito devolasset, hei mihi, ex meo sinu filiolam rapuisse, ferentem ad extremum nescio quem terræ terminum, tenebricosis quibusdam simulachris & umbrosis plenū. Denique neque cognosci potuisse quidnam egisset, infinito intervallo interjecto, ut una cum volatu conspectus effugeret, tanquam ex insidiis efficiente. Hæc ut dixit, ego quidem quo tenderet

deret somnium conjiciebam; illum vero à consternatione animi abducens, & ut quamlongissime abesset à suspicione eorum quæ futura erât, efficiês; Sacerdos, inquio, & quidem inter deos vaticiniis clarissimi, non videris mihi conjectationem ex somniis recte nosse; quod cum insomnia tibi nuptias filiæ prænuncient, & aquilam quidẽ accepturum sponsum quasi ænigmate significent; hæc vero futura annuente Apolline, & tanquam ex manu sua maritum adducente annuncient; vultu indignationem declaras, & somnium in deteriorem partem trahis. Quamobrem faustum habeamus os Chariclie, & accommodemus nos ad voluntatem numinum, eo magis in id ut puellæ persuadeamus incumbentes. Hoc vero interrogante, quid facto opus esset, ut magis obtemperantem puellam haberet; Si forte tibi adhuc est, inquio, preciosi aliquid in reposito, aut vestis auro intertexta, aut monile magno constans, hæc tanquam sponsalia affer à sponso, & donis placa Chariclíam. Inrecusabilem habet apud mulierem fascinum, aurum & lapis. Deinde alia

quoque ad hanc celebritatem tibi ſunt apparanda. Oportebit enim continuare nuptias, nulla interpoſita mora, dũ adhuc puella cupiditatem arte extortam immutabilem retinet. Nihil me intermiſſurum eſſe exiſtima eorum quæ in me ſita ſunt, cum dixiſſet Charicles, recurrebat, ex verbis rem ipſam facere præ voluptate accelerans; & fecit, quemadmodum poſtea cognovi, ea quæ illi ſuggeſſeram, nulla dilatione; cum veſtem precioſam, tum monilia Æthiopica, à Perſina cum Chariclia indiciorum ergo expoſita, veluti ſponſalia ab Alcamene præferens. Ego autem obvius factus Theageni, ubi verſarentur ii, ex quibus pompa conſtiterat, interrogabam. Ille autem, virgines quidem dicebat jam egreſſas eſſe, ideo ut lentius iter faciant præmiſſas; cæterum ephebos neque amplius ferre moram, tumultuantes, & ſe ad reditum in patriam impellentes. Quæ ut cognovi, & quæ illis dicenda eſſent, ac ſibi facienda, utque obſervaret cũ à me daretur ſignum occaſionis & tẽporis imperavi, ab hoc diſcedebam. Ad templum autem Apollinis contendebam,

debam, ſupplicaturus deo, ut me oraculo de fuga una cũ juvenibus facienda edoceret. Sed erat vel quavis cogitatione celerius numen; & iis qui actiones ſuas ad illius voluntatem accommodant;auxiliatur etiam non imploratum, benevolentia ſæpius preces antevertens. quemadmodum & tunc, nondum ſciſcitationem factam anticipavit. Apollo reſponſione, reque ipſa ſignificabat ſuum ductum & voluntatem. Siquidem me ſollicitum de iis quæ cogitabam exequendis, & ad vatem (ut dixi) properantem, cohibuit quædam vox prætereuntem; Præclare, properes, hoſpites cum te vocent. Celebrabant autem cum cantu tibiarum, convivium in honorem Herculis.Cohibui impetum,poſtquam hæc ſenſi: neque enim mihi fas erat, divinam vocationem præterire. Poſtea vero quam accepto thure adolevi, & aqua libationes feci,videbantur mirari ſumptum mearum oblationum: ut tamen una particeps eſſem convivii,petebant: obtemperabam & hac in parte, & cum recubuiſſem in thoro, quẽ myrthi & lauri hoſpitibus ſtraverant,

ac ea quæ ſolitus eram deguſtaſſem: O præclari, ad ipſos inquam: convivio quidem ſuaviſſimo non amplius indigeo, cæterum rationum veſtrarum omnino ad huc ſum ignarus. Quare tẽpus eſt ut mihi dicatis, qui, aut unde ſitis. Indecorum enim eſt & agreſte, eos qui ejuſdem libationis & menſæ fuerint participes, & ſacrum ſalem initium amicitiæ fecerint, non etiam cognitis mutuo ſuis rationibus diſcedere. Dicebant igitur ſe eſſe Phœnices Tyrios, mercatores artificio. Navigare autem Carthaginem, ſitam in Africa: navem onuſtam Indicis ac Æthiopicis, & ex Phœnice mercibus, eo ferentes. In præſentia vero Herculi Tyrio pro victoria parta epulationem inſtituere, quod hic adoleſcens (oſtenſo eo qui ante me ſedebat) ornatus ſit hic corona palæſtrica, & victricem Tyrum inter Græcos declararit. Hic enim, poſtquam ſuperata Malea, ventis adverſis uſi ad Cephalenorum inſulam applicabamus, ſomnium illi prædicere futuram victoriam in Pythiis, per patrium hunc deum jurans, cum nobis ut deflecteremus à propoſita naviga-

vigatione, & huc applicaremus, persuasisset, reipsa fidem fecit vaticinio, victor nobis plæclarus, paulo ante mercator cum esset declaratus: & hoc sacrificium deo monstratori, ob victoriam partam, & gratitudinis ergo celebrat. Diluculo enim optime solvemus, si venti nostræ voluntati aspiraverint. Sic igitur revera statuistis, inquio. Ita omnino, responderunt. Quãobrem comitem me habebitis, si volueritis. Mihi enim proposita est navigatio in Siciliam, quadam de causa. Hæc autem insula, ut scitis, præternavigãda vobis est, Africam petentibus. Si volueris, dicebant. Neque enim quicquã commoditatis defuturum nobis existimamus, cum viro sapiente & Græco, & ut testatur experientia, diis grato versantibus. Velim, ad ipsos inquio, si modo mihi unum diem ad apparatum concesseritis. Habebis inquiunt, crastinum tantum, ut sub vesperam sis ad mare. Magna enim ex parte nobis & noctes in navigatione consumuntur, auris à terra consurgentibus, tranquille naves deducentes. Paciscebar me ita facturum esse, jurejurando prius, quod

non essentante soluturi quam promisissent, accepta fide. Ac hos quidem ibi reliqui, adhuc tibiis ac tripudiis operam dantes, quæ ad fidiculas volubile melos Assyriaca quadam consuetudine faciebant, nunc levibus saltibus in altum sublati, nunc ad terram succiduo poplite sese demittentes, & flexus toto corpore tanquam numine afflati intorquentes. Et cum ad Chariclíam venissem, adhuc in sinu pignora à Caricle ferentem & contemplantẽ, & ad Theagenem post illam, & utrique quæ facienda essent, & quando, suggessissem, domum reversus, intentus eram in ea quæ erant futura. Sequenti autem die talia fiebant. Cum mediæ noctes somno urbem mergerent, globus juvenũ armatus ædes Chariclíæ occupabat. Dux autem erat Theagenes hujus amatorii belli, ex pompa in cohortem ephebis instructis. Qui subito ingenti clamore edito, & sonitu scutorum iis qui paululũ sentiebant perterrefactis, cum facibus accensis irruperunt in domunculam, emota haud difficulter janua: quod jam antea ut repagula facile aperiri possent, præparatum fuerat.

rat. Chariclíamque instructam, & omnia prævidentem, ac vim sponte sustinentem rapiunt: non paucam supellectilem, quam virgo volebat, simul efferentes. Postquam autem domo egressi sunt, hi quidem bellico clamore sublato, & horrendum quendam strepitum scutis edentes, transibant per totam urbem, in incredibilem quendam terrorem incolas conjicientes: quod & intempestam noctem ideo, ut formidabiliores viderentur, elegerant: & Parnassus ad illum sonitum ab ære redditum, vicissim resonabat. Postquam autẽ egressi sunt ex urbe, quanta celeritate potuerunt, in Locrensium & Œtæos montes equis avecti sunt. At Theagenes & Chariclia antea constituta facientes, deserunt Thessalos, & ad me clanculum confugiunt, & simul provoluti ad genua, diu amplectebantur, trementes, &, Serva pater, continue dicentes. Ac Chariclia quidem hoc solum, etiam demisso in terram vultu, tanquam recens factum erubescens: cæterum Theagenes & alia me obtestans adjiciebat, Serva (dicens) Calasiri peregrinos, & urbe caren-

rentes ſupplices, omnibus privatos, ut ex omnibus ſe ſolos lucrifaciant: Serva fortunæ deinceps addicta corpora, & caſto amori mancipata exules, voluntarios quidem, ſed alacres, & qui omnem ſpem ſalutis in te collocarunt. Confuſus ſum his dictis: & cum animo magis quam oculis ſupra juvenes collacrymaſſem, ita ut illos lateret, meum autem dolorem levaret, erigebam eos, & confirmabam. Denique bona ſpe eventus illis propoſita, quod divino auſpicio negocium inchoatum eſſet: Ego quidē ad reliqua exequenda, inquam, abeo: vos vero me hoc in loco operimini, in id omni cura & diligentia incumbentes, ne ab aliquibus conſpiciamini. & hoc cum dixiſſem, recurrebam. Sed Chariclia me veſte apprehendebat, ac retinebat. &, O pater, Injuſtitiæ (dicebat) initium hoc, vel magis proditionis, ſi me ſola relicta diſcedes, Theageni noſtris rationibus commendatis: neque cogitabis, quam infidus ſit ad cuſtodiam amator, ſi in illius poteſtate fuerit id, ut amore perfrui poſſit, & iis qui illi pudorem incutere poſſint careat. Magis
enim

enim incenditur, ut existimo, cum omni præsidio destitutum id quod expetit, expositum sibi videt. Quamobrem non prius te dimittam, quã mihi tum præsentis temporis, tum magis etiam consequentis gratia, jurejurando à Theagene securitas firmetur, quod consuetudinem Veneream non sit mecum ante habiturus, quam genus & domum meam recuperavero: aut si hoc numen prohibuerit, saltem, prius quam me sponte consentientem in uxorem acceperit: sin minus, nequaquam. Cumque ego ea quæ dicta fuerant, miratus, omnino ita faciendum esse decrevissem, & domesticum focum in aram succendissem, thusque adolevissem, jurabat Theagenes, injuria se quidem affici dicens, quod anticipatione jurisjurandi fides sponte animi constitutione præstanda præcideretur: neque se laudare posse eam voluntatem, quæ metu potentioris coacta esse videatur: jurabat tamen per Apollinem Delphicum, & Dianam, & Venerem ipsam, & Amores, ita se omnia facturum, sicuti Chariclia vellet. Et hi quidem hæc, & quæcunque tandem

dem alia præterea conteſtantes deos, paciſcebantur inter ſeſe. Ego autem adChariclem contento curſu veniens, tumultu plenam & luctu domum deprehendo: cum jam miniſtri ad ipſum veniſſent, & raptum virginis nunciaſſent: & cives frequentes confluerent, & Chariclem lugentem circumſiſterent: denique inſcitia eorum quæ fierent,& inopia conſilii ad ea ſtatuenda quæ facienda eſſent, laborarent. Intonans igitur magna voce, O infelices, inquio: Quamdiu tandem ſtupidis haud abſimiles,muti & ignavi ſedebitis,tanquam una cum adverſa fortuna mens etiam vobis erepta ſit? An non armati jam perſequimini hoſtes? Non comprehendetis & ſupplicio afficietis eos,qui vos injuria affecerunt? Charicles autem:Supervacaneum eſt fortaſſis,deinceps certare cum præſenti fortuna. Intelligo enim, quod ob iram deorum luo hanc pœnam: quam ab eo tempore,quo intempeſtive in adytum ingreſſus, vidi quæ fas non fuerat, deus mihi prædixit, propterea his quæ animo meo chariſſima eſſent me privatum iri. Attamen nihil impedit,
etiam

etiam cum diis (ut ajunt) pugnare: ſiquidem qui ſint perſequendi, & eum qui tantam cladem nobis intulit, ſciremus. Theſſalus, inquio (qui apud te fuit in admiratione,quē etiam mihi amicum feciſti) Theagenes eſt, & ii qui cum eo fuerunt adoleſcentuli. Atque ita poſſis invenire aliquem adhuc in urbe, qui usque ad hanc veſperam hic morabantur. Quamobrem ſurge, & in concilium convoca populum. Fiebat ita: duces indictivam concionem denunciabant, tuba præconium urbi ſignificantes: populus ſtatim aderat: theatrum nocturna curia fiebat. Charicles in medium progreſſus,ſubito omnibus lacrymas excuſſit, tali habitu viſus, & facie atque capite cinere ſparſis talia dicebat: Fortaſſis me, ô Delphi, meas ipſius rationes nunciare volentem,in medium progredi,& tantam convocaſſe concionem exiſtimatis, magnitudinem mearum calamitatum intuentes. Cæterum aliter ſe res habet. Etſi enim ſæpius ea ſuſtineam, quæ vel cum morte ipſa comparari poſſint: & nunc deſerta, & divinitus vaſtata, & ſola in poſterum mihi ſit do-

domus, omnibus ſimul chariſſimis, in quorum conſuetudine & ſuavitate acquieſcebam, orbata: tamen omnium communis fruſtratio & inanis ſpes, adhuc me ſuſtentat, & ad tolerantiam vocat, inventionem filiæ, cujus res ipſa facultatem dat, pollicens. Sed me magis urbs movet: quam victricem, ſumpta pœna de his qui illam injuria affecerunt, prius me videre expeto & expecto. Niſi forte nobis animum generoſum, & indignationem pro patria, & diis patriis, Theſſalici adoleſcentuli etiam abſtulerunt. Nam quod eſt graviſſimum, pueri tripudiones pauci, & ſacræ legationis miniſtri, abeunt, primaria urbe inter Græcas vaſtata, & templo Apollinis pretioſiſſimo theſauro ſpoliato, hei mihi, meis oculis Chariclia. O implacabilem numinis erga nos, & pertinacem iram. Primum mihi, ut ſcitis, genuinam filiam, una cum ſponſalibus facibus extinxit: matrem præ dolore, quem ceperat ex illius morte, ſimul abduxit: me patria expulit. Sed erant omnia tolerabilia, poſt Charicliæ inventionem. Chariclia mihi vita erat, ſpes & ſucceſſio

cessio generis. Chariclia sola solatium, & ut ita dicam, ancora. Et hanc abrupit, ac abstulit, quæcunque est quæ me invasit tempestas. Nec quidẽ simpliciter, neque fortuito, sed quo tempore consuevit intempestive & crudeliter nobis insultare, propemodum ab ipsis thalamis, tanquam nuptiis vobis omnibus jam ante denunciatis. Adhuc hæc dicentem, & totum in luctum à proposito delabentem, dux Hegesias cohibebat, & amovebat. Et, O vos qui adestis, inquit, Charicli quidem & postea lugere licebit. Nos vero non mergamur hujus dolore, neque inconsiderate illius lacrymis, tanquam aquæ impetu, auferamur, occasionem negligentes, quæ cum omnibus in rebus, tum in bellis maximum momentum habet. Nam nunc nobis ex concione exeuntibus, spes est aliqua hostes posse comprehendi, dum ut neglectum iter faciant, efficit nostri apparatus expectatio. Quod si adhuc miserantes, vel potius muliebri gestu deplorantes, cunctatione majorem illis facultatem ad effugiendum præbuerimus, nihil aliud nisi ut irrideamur, atque idipsum

ab adolescentulis, relinquitur. Quos ego ajo quamprimum comprehensos, cruci affigi oportere: & quosdam ex illis ignominia affici, translata etiam in familiam pœna. Hoc autem facile fieri possit, si ad indignationem commoverimus Thessalos, contra hos ipsos qui effugerint, & eorum posteros, interdicentes illis decreto sacra legatione, & justis funebribus herois, quæ ut ærarii publici sumptu constarent, decreveramus. Cum hæc adhuc collaudarentur, & decreto populi cõprobarentur: Confirmetur suffragiis vestris, inquit dux, si videtur, & illud, ut non amplius ostendatur æditua his qui cursu in armis certant. Quantum enim conjicere possum, inde initium impietatis in Theagene flammas concepit, & de hoc raptu, ut videtur, ex primo aspectu cogitavit. Bonum est enim, in consequens tempus tollere occasionem talis aliquorum conatus. Postquam autem & hæc uno calculo, & manu omnium obtinuit, Hegesias exitus signum dabat, tuba bellicum canebat, theatrum in bellum dissolvebatur, & cursus effusus ex concione in

præ-

prælium fiebat, non tantum robustæ & armatæ ætatis: sed etiam multi pueri & puberes promiscue, promptitudinis accessione florem ætatis augentes, audebant illius expeditionis esse participes. Multæ quoque mulieres, fortiores quam pro natura animos gerebant, & eo quod cuique fuit obvium armorum loco arrepto, nequicquam insequebantur: & fœmineam, suique sexus imbecillitatem conatu frustratæ cognoverunt. Vidisses & senis cum senectute pugnam, & tanquam trahentem corpus animum, ac illi præ ardore & promptitudine infirmitatem ut probrum objicientem. Tantum omnino dolorem urbs cepit ex raptu Chariclię: & tanquam uno affectu commota, ad persecutionem subito, ne diem quidem expectans, publice sese effudit.

HELIODORI
ÆTHIOPICORUM
LIBER QUINTUS.

rbs igitur Delphorum his erat occupata, quicquid tandem effecerit: neque enim scire possum. Mihi vero occasionem fugæ illorum persecutio attulit: & assumptos juvenes ducebã ad mare, ut erant eadem nocte, & imponebam in navem Phœniciam, continuo funes soluturam. Etenim jam diluculo aliquomodo apparente, non existimabant se amplius jusjurandum mihi datũ violaturos Phœnices, diem tantum & noctem unam expectandi mecum pacti. Magno igitur cum gaudio venientes nos recipiunt, & statim è portu remigio primum in altum provehebantur: deinde postquam placido vento à terra aspirante, fluctus humiles subibant, & quasi arridebant puppi, navem velis passis ferri permitte-

tebant. Atque ita Cyrrhæi ſinus, & eminentiæ Parnaſſi, ac Ætoli & Calydonii ſcopuli propemodum tranſvolantem holcadem præteribant: & inſulæ Acutæ figura ac nomine, ac mare Zacynthium, ſole tum primum ad occaſum vergente, apparebant. Sed quid hæc intempeſtive produco? Quid porro mei ipſius & veſtri ſum oblitus, & narrationem extendo, pelago vos deinceps revera committens? Hic reliquum ſermonis cohibeamus, viciſſimque paululum ſomni capiamus. Etſi enim minime ſis in audiendo tædioſus, & fortiter ſomno repugnes, Cnemon, tamen exiſtimo te jam deinceps labaſcere, cum egò meos affectus ad multã noctem produxerim. Et me alioqui, fili, cum ſenectus gravat, tum calamitatum recordatio mentem diſſolvens, in ſomnum defert. Cohibe, dixit Cnemon, pater; non tanquam me narrationem ſubmovente: nam mihi quidem, etiamſi multas noctes, & dies plures conjungas, id accidere non poſſe videtur, adeo inſatiabili quadam ſuavitate & Syreniis illecebris condita eſt. Sed me jam pridem murmur quod-

dam, & ſonitus tumultus cujuſdam circa ædes circumſonat. Et quidem nõ erant perturbatione vacuus, ſed tacere per vim conabar, cum cupiditate à te dicendorum traherer. Ego quidem nõ ſenſi, inquit Calaſiris, tum quod ſim vel ob ætatem hebetiori ac languidiori auditu: (ſenectus enim cum aliarum partium, tum aurium præcipue morbus eſt) tum fortaſſis eo quod narrationi animo vacarim. Videtur autem mihi Nauſicles venire, ædium dominus: ſed quid tandem, ô dii, effecit? Omnia, ut volebam, inquit Nauſicles, cum ſubito illis apparuiſſet. Neque enim me latuit, bone Calaſiri, quod ſollicitus eſſes de meis actionibus, & tanquam animo una peregrinareris. Sed te perſpexi, cum alias ex tua erga me obſervantia & voluntate, tum ex his de quibus te hic colloquentem ingreſſus deprehendi. Sed quis eſt hic hoſpes? Græcus (inquit Calaſiris) alia vero deinceps audies. Tu vero ſi quid à te dextre confectum eſt, nuncia citius, ut habeas quoque gaudii participes. Sed & vos, inquit Nauſicles, diluculo audietis: in præſentia autem

vobis,

vobis, quod meliorem Thisben acquisiverim, scire sufficiat. Mihi enim cum ex itinere, tum ex aliis cogitationibus molestia somno brevi utique est lenienda. Hic quidem cum hæc dixisset, recurrebat facturus ut dixerat. Cnemon autem contristatus est, audito Thisbes nomine, præque sollicitudine omnem cogitationem retro convertebat anxius, & graviter continueque ingemiscens, reliquum noctis sese discrucians traducebat: ut neque Calasiridem ad extremum lateret, quamvis arctiore somno detineretur: sed erigens se senex, & cubito innixus, quid illi accidisset interrogabat, & quam ob causam tantopere inquietus esset, non multum distans ab insanis. An non merito insaniam, ad ipsum Cnemon, cum quod Thisbe sit superstes, audierim? Quæ autem est hæc Thisbe, inquit Calasiris, aut unde auditam agnoscis, & nuncio allato quod vivat, sollicitus es? Et ille: Alia quidem audies postea, quando tibi & meas rationes exponam: cæterum illam interfectam hisce oculis ego agnovi, & apud bubulcos hisce meis manibus sepeli-

pelivi. Dormi, dixit Calaſiris. Hæc autem quomodo ſe habeant, non ita multo poſt cognoſcemus. Non potero, inquit. Sed tu quidem quieſce immotus: ego autem haud ſcio an poſſim vivere, niſi quamprimum clam egreſſus, aliquo modo curioſius inquiſiero, in quo errore Nauſicles verſetur, & quomodo apud ſolos Ægyptios mortui reviviſcant. Arriſit ad hęc leniter Calaſiris, & rurſus lapſus eſt in ſomnum. Cnemon autem egreſſus conclavi, inhibuit quidem ſeſe ut conſentaneum erat, eum qui noctu & in tenebris in ignota domo oberraret: attamen omnia ſuſtinebat, metu propter Thisben, & ſuſpicione exonerare ſe quamprimum properans. Donec ſero tandem, & ſæpius iiſdem locis, tanquam in aliis ſeſe volvens: ſenſit mulierem clam & lugubriter tãquam vernam luſciniam, lugubri & miſerabili cantilena lamentantem: & ad domunculam luctu quaſi manu ductus contendit, & foribus qua parte inter ſe committebantur, aurem admovens, audiebat, talique modo adhuc lamentantem deprehendit. Ego vero miſera, ex

ra, ex manibus prædonum me elapsam esse, & mortem cruentam expectatam effugisse arbitrabar, & acturam me deinceps cum charissimo peregrinam & erraticam vitam, sed cum illo suavissimam futuram. Nihil est enim mihi tam molestum, aut grave, quod non cum illo sit tolerabile. Nunc autem nondum satiatum, me autem initio sortitum numen, cum parum voluptatum proposuisset, rursus decepit. Servitutem me effugisse existimabam, at servio rursus: carcerem, & in custodia detineor. Insula me habuit antea, & tenebræ: præsens status illi jam est similis, vel, ut verius dicam, etiam acerbior: eo qui hæc consolatione lenire & voluisset & potuisset, separato à me, & avulso. antrum prædonum die qui præcessit, diversorium mihi fuit: infernus & barathrum, denique quid aliud quam sepulchrum illa habitatio? Cæterum & hæc omnium mihi charissimus, præsens levabat. Illic & vivente luxit, & propter mortuam (ut rebatur) lacrymas profudit, tanquamque interfectam deploravit. Nunc & his sum orbata. Perit particeps mearũ

calamitatum, mecum dolores tanquã onera partiri solitus. Ego autem sola, & deserta, & captiva, & multis modis deploranda relinquor, acerbæ fortunæ arbitrio exposita, & eo tantum vitam retinens, quod superstitẽ esse charissimum spero. Sed ô anima mea, ubi tandẽ es? aut quæ te excepit fortuna? An & ipse, hei mihi, servis libero animo, & servitutis impatiente, præter amoris, præditus? Sed superstes sis tantum, & conspicias aliquando Thisben tuam. Ita enim me vocabis etiã nolens. Non amplius se continere potuit Cnemon, ut hæc audivit: neque expectabat ut reliqua audiret, sed ex primis alia suspicatus, ex his autem quæ sub finem audierat, Thisben esse prorsus statuẽs, parum aberat quin collaberetur apud ipsas propemodum fores. Cæterum cum vix restitisset, metu ne ab aliquo deprehenderetur (jam enim galli secundo occinebant) recurrebat lapsans, & nunc pedes offendens, nunc vero in parietes subito incidens, & jam liminibus superis, jam vasis sicubi forte laqueari dependebant, caput impingens. Cum autem ad domunculam, in quam

se

ſe recipiebant, longum tandem poſt errorem veniſſet, continuo in lectum corruit: & ipſius quidem corpus tremor invadebat, dentium autem multa colliſio exiſtebat. & fortaſſe ad extremum periculum deveniſſet, niſi ſtatim Calaſiris, poſtquam id ſenſit, aſſidue illum foviſſet, & ſermone omnino ut ad ſe rediret effeciſſet. Utque paululum reſpiravit, cauſam ex eo ſciſcitabatur. Ille autem: Actum eſt de me, inquit. Vivit enim revera peſſima Thiſbe. & cum hæc dixiſſet, iterum emoriebatur. Calaſiris autem rurſus multum negocii habuit, dum confirmare illum conaretur. Enimvero illudebat plane Cnemoni quoddam numen, quod, ut alioqui ut plurimum res humanas in ludibrii & luſus loco collocat, ita neque tum ſuaviſſimis tranquille & abſque moleſtia frui permittebat: ſed ei quod magnam voluptatem allaturum paulo poſt fuerat, caſum adverſum implicabat: vel quod ea ſit ipſius conſuetudo, etiam tunc oſtendens: vel quod natura humana, meram & non temperatam lætitiam capere non poſſit. Quamobrem Cnemon quoque tũ

fugie-

risque tantum mixti osculis. Etenim Chariclia, si quid Theagenem molientem, & decori fines egredientem, senserat, commemoratione jurisjurandi coërcebat. Ille autem haud difficulter reduci se in viam patiebatur, & ad moderationem revocari, cum amore quidem inferior, voluptate autem superior esset. Cæterum cum sero tandē in memoriam eorum quæ essent agenda rediissent, necessitate coacti, se satiatos esse statuerunt: & Theagenes ejusmodi orationem exorsus est: Ut mutua consuetudine præsentes fruamur Chariclia, & hoc consequamur quod omnibus rebus anteposuimus, & propter quod omnia sustinuimus, & nos optamus, & dii Græcanici præbeant. Atqui cum humanarum rerum ratio sit instabilis, & alias alio inclinet, & multa passi sumus, & multa speramus, propositum est nobis etiam, sicuti pacti sumus cum Cnemone, omnino ad Chemmim pagum properare: tum incertum est, quæ nos fortuna sit exceptura: & magnum, immensumque (ut videtur) intervallum, ad terram quæ speratur à nobis, conficiendū restat:

reſtat:age notas aliquas componamus, per quas & præſentes arcana cognoſcemus, & ſi aliquandò ut ſejungamur acciderit, abſentes nos veſtigabimus mutuo. Bonum eſt enim erroris compendium, amicorum teſſera, quæ inventionis cauſa aſſervatur. Collaudabat hæc Chariclia: & viſum eſt, ſi à ſe invicem ſepararentur: ut templis aut ſtatuis inſignibus, hermis & lapidibus in triviis, Theagenes quidem, Pythicus: Chariclia vero, Pythias inſcriberent, ad dextram, an ad ſiniſtram abierit, ad hanc urbem, pagum, aut gentem, diem inſuper & horam exprimentes. Quod ſi convenirent, ſufficere quidem ut alter ab altero tantum conſpiciatur. Nullum enim tempus obſcurare in illorum animabus amatorias notiones poſſe: attamen Chariclia paternum annulum ſecum expoſitum oſtendebat: cicatricem autem in genu, ex vulnere inflicto à ſylveſtri ſue, Theagenes. Porro verborum teſſeras, illa quidem facem, hic autem palmam ut haberet, inter ſe conſtituerunt. Ad hæc confirmanda, complectebantur ſe invicem, & rurſus plorabant, lacry-
mas

mas (ut existimo) tanquam libationes fūdere incipientes, & oscula jurisjurandi loco figentes: His ita inter se constitutis, antro egrediebantur, omnino thesauros qui ibi erant reconditi, non attingentes. Etenim opes ex spoliis partas, impuras ducebant. Cæterum quæ secum ipsi Delphis advexerant, prædones autē eripuerant, ea collecta ad iter secum apparaverant. Chariclia vero etiam veste mutavit, imposito in sarcinulam quandam monili, & coronis, & sacra veste: atque ut occultiora essent, etiam alia supellectili viliori desuper injecta: arcu autem & pharetra Theageni ad ferendum tradita, onere illi suavissimo, & armis dei imperium in illū obtinendis propriis. Quamprimum autem lacui appropinquarunt, & navigium conscensuri erant, multitudinem armatam ad insulam transmittentem conspiciunt. Cum igitur in vertiginem ex illo formidabili spectaculo incidissent, diu steterūt obstupefacti, tanquam præ magnitudine doloris occalluissent ad fortunæ injurias, ita sine intermissione in illos sævientis. Sero igitur tandem, & propemo

pemodum applicantibus iis qui adveniebant, Chariclia ut refugerent, & antro sese absconderent, atque ita clam delitescere possent, petebat: simulque ipsa refugiebat. At Theagenes illam retinebat, &, Quousque tandem (dicebat) fugiemus fatum, quod nos ubique insequitur? Cedemus fortunæ, & non opponemus nos impetui qui in nos irruit. Quid aliud quam errorem irritum, & vitam erraticam, & insultum numinis, alium alii succedentem, lucrabimur? An non vides, quemadmodum exilio conjungat piratarum latrocinia & periculis marinis longe asperiora in continenti, magno studio & contentione conflare nitatur? Bella non ita pridem excitavit, prædones paulo post abduxit: captivos paulo ante detinuit, solitarios rursus & desertos effecit, liberationem & fugam liberam proposuit, evestigio interfectores admovit. Tale bellum quasi per lusum contra nos suscepit, nostras rationes non secus quam scenam aut fabulam repræsentans. Cur non igitur præcidimus & abrumpimus hoc tragicum ipsius poëma, & nos ii qui volũt inter-

interficere, tradimus; ne si forte intolerandum finem fabulæ imponere conetur, nobis ipsis manus afferre cogat. His dictis non omnibus assentiebatur Chariclia, Fortunam quidem juste ab illo accusari, dicens: cæterum hostibus sponte sese tradere, neutiquam consultum esse censens. Neque enim exploratum esse, an sint illos comprehensos statim interfecturi: neque se cum tam facili ac benevolo numine luctari, ut celerem calamitatum exitum & liberationem concessurum sit, sed fieri posse ut ipsos etiam reservare servituti velit. Quod qua tandē morte non esset acerbius? barbaris sceleratis ac perditis expositum esse ad injuriam indignam & ominosam: quam omnibus modis, & quoad fieri potest declinemus, spem, successus, experimento casuum qui præterierunt metientes: cum sæpe jam etiam illinc unde minus credibile fuerat, superstites evaserimus. Faciamus ut vis, cum dixisset Theagenes, sequebatur præeuntem, non secus ac si traheretur. Neque tamen hostes, fuga ad antrum anteverterunt: sed dum eos qui à fron-

te adveniebant circumſpicerent, non animadverterunt ſe à parte hoſtium, quæ in aliam partem inſulæ deſcenderat, à tergo cinctos & concluſos eſſe. Et hi quidem perculſi ſteterunt, confugiente ſub Theagenem Chariclia, ut ſi etiam mori opus eſſet, in manibus Theagenis id fieret. Ex his autem qui invadebant, intentaverant jam quidem ictum: cæterum poſtquã contuitu ſuo juvenes illuſtrarunt eos qui irruebant, concidit illis animus, & torpebant dextræ. Formoſos etiam barbaricæ manus verentur, ut videtur: & ad amabilem aſpectum, etiam immanis oculus manſueſcit. Comprehenſos igitur ducebant ad ducem, magnopere cupientes ſpoliorum pulcherrimum in primis adducere. Et quidem hoc unum tantum allaturi fuerãt. Neque enim quicquam aliud ullus eſt adeptus, quamvis ab oris ad oras inſulã percurriſſent, & armis tanquam retibus, totam undiquaque circumdediſſent. Nam reliqua quidem inſula priore bello conflagraverat: ſolum antrum relictum fuit, quod ignorabatur. Et hi quidem ita ad Polemarchum ducebant-

bantur. Is autem erat Mitranes, præfectus excubiarum Oroondatis, satrapiam Ægypti magno administrantis, magna summa pecuniæ (ut dictum est) à Nausicle conductus, inquisitionis Thisbes gratia ingressus insulã. Postquam igitur Theagenes & Chariclia adducti sunt propius in conspectũ, servatores deos sæpius invocantes, mercatorio quodam & callido consilio inito Nausicles exiluit, & accurrens, Illa ipsa est Thisbe, magna voce dicebat, qua privatus fueram à perditis bubulcis, nunc autem eam tuo & deorum beneficio recupero Mitrane. Tum apprehendebat Charicliam, magnopereque se gaudere simulabat: & Charicliam, ut se Thisben esse fateretur, siquidem salva esse vellet, adhortabatur, submisse & Græce illam alloquens, ut lateret id eos qui aderant. Successitque illi sophisma. Chariclia enim cum sensisset linguam Græcam, & aliquid quod esset sibi profuturum à viro agi conjectaretur, accommodabat se quoque & componebat ad scopum, & Mitrani interroganti quænam cognominaretur, Thisben se vocari fateba-

tebatur. Tunc accurrens ille, osculabatur diu Mitranis caput, & fortunã ipsius demirans, inflabat barbarum, quod cum alia multa præclare gessisset in bellis, tum præsentem expeditionem prospere & feliciter suscepisset. Ille autem inflatus laudibus, & simul rem ita se habere, ex nomine falso, existimans, etsi perculsus est forma quæ ex veste, atque hac vili, tanquã ex nube lunæ splendor relucebat: tamen cum levitas mentis illius, fraudis celeritate comprehensa & conclusa esset, & tempus pœnitendi præreptum: Hanc igitur, inquit, cum tua sit, recuperatam ducito. & cum hoc dixisset, tradebat illi in manus, respiciens in illam continue, & quod invitus, ac propter præmium ante acceptum cederet de possessione puellæ, significans. Hic autem, quicunque tandem est (Theagenem innuens) sit nostrum spolium: & sequatur, custodia illi adhibita, mittendus Babylonem. Siquidem ea inest corpori dignitas, ut ad mensam regiam ministrare possit. His dictis, transmittebant lacum, & separati à se invicem, Nausicles quidem Chem-

Chemmim, habens Chariclíam, pervenit: Mitranes vero, cum ad alios pagos suæ ditionis deflexisset, nulla mora interposita, Theagenem una cum literis, ad Oroondatem, qui tum erat Memphi, emisit. Sic autem erat scriptum in literis: OROONDATI SATRAPAE, MITRANES PRAEFECTVS. Adolescentem Græcum, præstantiorem quam ut sub meo degat imperio, & dignum qui in dei regis maximi solius conspectu versetur, & illi sit ab obsequiis, captum ad te transmisi, concedens tibi ut tantum & tale donum hero communi offeras, quale aula regia nec unquam antea vidit, nec postea conspectura est. Hæc ille quidem per literas significavit. Cæterum cum nondum dies exacte illuxisset, Calasiris cum Cnemone sperans se aliquid cogniturum quod ignoraret, ad Nausiclem venit. Atque ita quærenti, quid confecisset: omnia Nausicles dicebat, quod venisset ad insulam, quod desertum deprehendisset, quod primum nemo illi obvius fuisset, quod Mitranem fraude circumvenisset, quod quãdam virginem quæ apparuerat, tanquã

Thisben accepiſſet: & quod melius illi ſucceſſiſſet hanc nacto, quam ſi illam inveniſſet. Neque enim parvum diſcrimen eſſe, ſed quantum fieret in comparatione deæ ad hominem. Adeo nullam eſſe præſtantiam formæ, quæ illius pulchritudinem ſuperet: neque ſe id exponere verbis digne poſſe, præſertim cum liceat præſentem demonſtrare. Hæc ut audierunt, ſtatim ſuſpicari rem ipſam incipiebant, & obnixe orabant, ut quamprimum adeſſe puellam juberet. Ineffabilem enim pulchritudinem Chariclię eſſe cognoſcebant. Sed poſtquam eſt adducta, & (cum incederet oculis in terram dejectis, & faciem usque ad ſupercilia velaret) Nauſicle ut bono animo eſſet adhortante, paululum oculos ſuſtulit, viditque ac viſa eſt præter omnem ſpem & opinionem: repente ploratus ab omnibus ſimul ſublatus eſt, & tanquã ad unum ſignum aut plagam eandem ejulare cœperunt. Licebatque audire ut plurimum eas voces, ô pater, ô filia revera Chariclia, non Thisbe Cnemonis. Nauſicles autem præ ſtupore & pene oblivione ſui, obmuteſcebat,
cum

cum Calasirim amplexum Charicliam, lacrymas non tenuisse intueretur: & quænam esset tanquam in scena agnitio mutua, ignoraret ac dubitaret: donec illum dissaviatus Calasiris, allocutus est. Tibi quidem, vir optime, dii tanta largiantur, quanta tuo desiderio & voluntati satisfaciant. Servator meæ filiæ nunquam speratæ extitisti, & effecisti ut fruar conspectu mihi longe omnium jucundissimo. Sed ô filia, ô Chariclia, ubinam Theagenē reliquisti? Ploratum sustulit ad interrogationem, & parvo spacio intermisso: Comprehensum, inquit, captivū ducit, quicunque tandem est, qui & me huic tradidit. Petebat igitur Calasiris à Nausicle, ut indicaret ea quæ de Theagene sciret, quis esset qui in illum imperium haberet, & quo illum captum duceret. Dicebat omnia Nausicles, cum intellexisset illos esse hos, de quibus sæpe cum illo senex collocutus fuerat, iisque inquirendis oberrare ipsum in luctu sciebat. Addebat autem, nihil illis inde accessurum esse præter cognitionem, hominibus inopibus & egentibus: cum mirum sit fu-

turum, ſi vel magna ſumma pecuniæ propoſita inducat in animum Mitranes, ut dimittat adoleſcentem. Sunt nobis & pecuniæ (clam ad Calaſarim Chariclia) & promitte ſummam quãtamcunque vis. Monile, quod tute ſcis, aſſervo, & mecum fero. Erectus igitur animo ad hæc Calaſiris, cæterum metuens ne aliquam ſuſpicionem rei, ut ſeſe habebat, caperet Nauſicles, & eorum quæ Chariclia offerebat: Bone Nauſicles, inquit, nunquam ſapiens laborat inopia, ſed facultates voluntate metitur: tantum accipiens à præſtantioribus, quantum petere honeſtũ eſſe judicat. Quamobrem dic tantum ubi ſit is, à quo detinetur Theagenes: ſiquidem divina beneficentia nobis non deerit, ſed ſuppeditabit quantum voluerimus, ut avaritiæ Perſicæ hac ratione medeamur. Subriſit ad hæc Nauſicles, &, Tunc (inquit) efficies ut credam, te poſſe repente tanquam ex machinatione diteſcere, ſi pro hac mihi prius precium quo redimatur depoſueris. Omnino autem ſcis, quod Perſicum & mercatorium genus perinde ſtudeat opibus. Scio, dixit Calaſi-

lasiris, & habebis. Cæterum cur non cunctaris,& nedum nullum genus beneficentiæ erga nos intermittis, sed etiam anticipas nostras petitiones, & restitutionem filiæ sponte adprobas ac denuncias? me autem prius precari oportet. Nihil invideo, inquit Nausicles. Quin etiam si ita videtur, (faciam enim rem divinam,) adesto sacris, & precare deos, & nobis quidē opes petito, tibi autem accipe. Ne ludas, neque sis tam incredulus, ad ipsū inquit Calasiris: sed incipe & instrue sacrificium pro facultatibus, nos autē aderimus omnibus paratis. Faciebant ita: & paulo post à Nausicle quidam veniens, vocabat ut properarent ad sacrificium. Illi autem (jam enim quæ essent facienda, inter illos convenerat) læti & alacres ibant: hi quidē una cum Nausicle, & reliqua multitudine invitatorum (publicum enim instruxerat sacrificium) Chariclia vero cum filia Nausiclis, & aliis mulieribus, quæ varias consolationes adhibentes, & obsecrantes, vix illi ut una irent persuaserant: & haud scio an unquam sibi persuaderi passa fuisset, nisi prætex-

tu ſacrificii defũgi precibus pro Theagene cogitaſſet. Poſtquam igitur ad templum Mercurii pervenerunt (huic enim ſacrificium faciebat Nauſicles, tanquam forenſi & mercatorum præſidi, præ cæteris diis ipſum colens & venerans) & ſacrificium fiebat, paululum extra Calaſiris contemplatus, & varium ſignificari rerum futurarum eventum, jucundarum pariter ac triſtium, mutationibus vultus declarãs, injicit manus altari adhuc flagranti, & tanquam è pyra extraxiſſet ea quæ jãpridem ipſe ferebat, Hoc tibi, inquit, pretium redimendæ Chariclíæ, ô Nauſicles, dii per nos offerunt, & ſimul tradebat annulum quendam regium, eximiam rem & divinam, quod ad circulum attinet ex electro confectum, cæterum in pala amethyſto Æthiopica relucentem, tanta magnitudine, quãtam oculus virginalis circumſcribit & occupat: pulchritudine autem longe Ibericum & Britannicum ſuperante. Hæc enim inerti, & cui nullus adeſt ſplendor, flore rubet: ſimilisque eſt roſæ, quæ primum ex baccis in folia ſinditur, & tum radiis ſolis rubeſcere inci-

incipit. at amethystus Æthiopica valde & ex profundo rutilat. Quod si tenens illam circumverses, radium projicit aureum, non obscurantem asperitate visum, sed gratia & puritate singulari illustrantem. Atqui & vis ipsi inest genuina præ occidentalibus. Neque enim falso sibi vendicát appellationem, sed vere arcet ebrietatem ab eo à quo fertur, sobrium illum in conviviis retinens. Ac ejusmodi quidem est omnis Indica & Æthiopica amethystus: cæterum illa quam Nausicli offerebat Calasiris, longe vel has superabat. Pictura enim fuerat exornata, & ad imitationem animalium exsculpta. Ac pictura quidem talis erat. Puer pascebat oves, non admodum editæ rupi circumspiciendi causa tanquam speculæ insistens, pascua gregi obliquis tibiæ cantibus distribuens: illæ autem parebant, ut videbatur, & ad signum ac præcentum fistulæ in pastione perseverabant. Dixisset quispiã eas etiam aurea vellera habere, non arte id gratiæ addente, sed amethysto proprio rubore in tergis illarum rutilante. Depictæ erant & agnorum teneræ

neræ lasciviæ: & quidam gregatim cursu petram conscendentes, quidam circa pastorem petulantius sese in orbem intorquentes, pastorale theatrum præcipitium repræsentabant: alii vero in flamma amethysti tanquã in sole lascivientes, saltibus extremarum ungularum petram radebant. Nonnulli autem ex ipsis recens nati, & ferociores, etiam transilire velle circulum videbantur, cæterum ab arte prohiberi, auream palam illis, & rupi tanquam speluncã quandam circumdante. Erat autem rupes revera, & non imitatio. Cum enim extremam partem lapidis ad hoc ipsum circumscripsisset artifex, ostendit nativa veritate id quod volebat: supervacaneum esse existimans, lapidem in lapide fingere. Talis igitur erat annulus. Nausicles autem perculsus novitate rei, magis etiam delectatus præstantia, facultatibus suis omnibus precio lapidem respondere existimans: Ego quidem ludebam, dixit, bone Calasiri, & alioqui verba tantum erant postulatio precii ad redemptionem: scopus autem, ut tibi non redemptam filiam liberam dimitterẽ. Enim

nimvero cum non rejicienda ſint (ut dicitis) præſtantia dona deorum, accipio hunc divinitus miſſum lapidem: perſuaſum habens & hoc inventum mihi venire more ſolito, à Mercurio Deorum optimo & beneficentiſſimo, qui tibi omnino donũ per ignem ſubminiſtravit: unde & videre eſt, eum flamma relucere. Et alioqui judico lucrum eſſe pulcherrimum, quod cum nulla jactura præbentis, ditiorem efficit accipientem. His dictis, cum conſummaſſet ſacrificium, epulas cum aliis una iniit: mulieribus ſeorſim in interiori templi parte loco attributo, viris autem in veſtibulo collocatis. Poſtquam autem oblectationis ex cibis ſatietas illos cepit, & poculis menſæ cedebant, viri quidem Bacchum invocabant, cum libatione & cantu uſitato in ingreſſu in navim: mulieres autem ad hymnum in honorẽ Cereris compoſitum ſaltabant. Chariclia vero ſecedens, res ſuas agebat: orans ut Theagenes ſalvus & incolumis ſibi ſervaretur. Cæterum jam egregie fervente compotatione, & alio ad aliam oblectationem verſo, phiala ſinceræ

aquæ

ſentia negligis & vilioribus concedis: cæterum arcanas res, & cum voluptate quadam divina temperatas, aves audire. Et mihi quidem videris numinis vim & naturam optime intelligere, qui Mercurium juxta Bacchum colloces, & ſermonum oblectationem potationi miſceas. Quamobrem etſi reliquum ſacrificii ſplendorem & apparatum juſte ſum miratus, tamen haud ſcio an quiſquam magis ulla ratione Mercurium placare poſſit, quam ſi narrationum illius in primis propriam ſymbolam in convivium conferat. Parebat Calaſiris, & cum Cnemoni gratificans, tum Nauſiclem ſibi propter ea quæ conſecutura erant devinciens, omnia dicebat; prima quidem, & quæ jã Cnemoni expoſita fuerant, contrahẽs, & præcipua tantum quaſi capita repetens: quædam autem ſponte transgrediens, quæ Nauſiclem ſcire, non eſſe operæprecium judicabat. Porro ea quæ nondum erant narrata, & cohærebant cum his quæ dicta fuerant, continuabat, inde inducto exordio: Ipſos, cum navem onerariam Phœnicũ conſcendiſſent, poſtquam Delphos effuge-

gerunt, primum navigasse ex sententia, cum secundo vento etiam à tergo impellerentur: at cum ad Calydonium fretum pervenissent, non mediocriter turbatos esse, cum incidissent in mare natura inquietum ac turbulentum. Cnemone autem ut neque hoc prætermitteret petente, sed diceret, si quam causam commotionis illo in loco existentis investigasset: Pelagus, inquit, Ionium, ex magna latitudine ibi in angustias redactum, & tanquam per ostium quoddam sese in sinum Crissæũ infundens, & misceri cum mari Ægeó properans, ab Isthmo Peloponnesiacò inhibetur ac retunditur: providentia numinis fortasse, ne ex adverso sitam terram eluvione obruat, objecto collo interclusum. Et cum inde ut consentaneum est, refluxus existat, & circa hoc fretum magis quam in reliquo sinu cogatur & coarctetur, eo quod adhuc influit, in id quod reciprocatur sæpius incidente, bullitionem aqua efficit, & æstum ferventem excitat, ex mutuo concursu & collisione in fluctum cumulatum. Quæ cum plausu & laudibus excepta essent,

his qui aderant verã esse causam contestantibus: Calasiris continuabat narrationem. Cum superassemus, dicens. fretum, & conspectum insularum Acutarũ amisissemus, Zacynthiorum promontorium prospicere nos conjectabamur, tanquam obscuram quandam nubem in oculos nostros incurrentem: & gubernator velum contrahere jubebat. Nobis autem percontantibus, quamobrem dissolveret & laxaret impetum, cum navis secundum ventum haberet: Quoniam si secundis auris vela permiserimus, circa primam noctis vigiliam ad insulam appellemus: cum interim metuendum sit, ne in tenebris, in loca saxis latentibus magna ex parte plena, & prærupta impingamus. Consultum est igitur pernoctare in mari, & ventum cessim & leviter excipere, ea proportione, qua sufficere possit ut mane ad terram applicemus. Hæc dixit quidem gubernator, cæterum non fiebant. Nausicles: sed una cum oriente sole, nos quoque anchorã demittebamus. Porro insulæ incolæ, qui habitabant circa portum, non procul distantem ab

urbe, ad ſpectaculum noſtri adventus, tanquam novum & inuſitatum quippiam, confluebant, admirantes (ut apparebat) habilitatem navis onerariæ, ad pulchritudinem ſimul & altitudinem elaboratæ, Phœnicum induſtriam & artificii gloriam vel inde cognoſci dicentes: & quod incredibili & inuſitata fortuna uſi eſſemus, qui tranquillam navigationem & ſecundam hyberno tempore, & jam occidentibus Plejadibus confeciſſemus. Reliqui igitur omnes, cum adhuc funes religarentur, relicta navi, ad urbem Zacynthũ negociaturi currebant. Ego vero, audieram enim fore à gubernatore, quod in inſula eſſent hybernaturi, ibã quæſiturus alicubi diverſorium circa littus: navem, quod eſſet inconveniens nobis habitaculum futurum, propter turbam nauticam: urbem autem, quod parum tutum propter fugam juvenum, devitans. Cum igitur paululum progreſſus eſſem, video ſenem piſcatorẽ, ſedentem pro foribus, & retis lacerati nexus reficientem. Accedens igitur propius: Salve, dicebam, vir optime, & dic ubinam diverſorium quiſpiam adipi-

adipſci poſſit? Ille autem, Circa propinquum promontorium (inquit) ſaxo latenti heſterno die illiſum, laceratũ eſt. Rurſus ego: Hoc quidem cognoſcere mea nihil interfuit: cæterum officioſe feceris, & humaniter, ſi aut ipſe me hoſpitio receperis, aut alterum demonſtraris. At ille: Non ipſe, inquit, neque enim una navigabam (abſit enim ut ita offendat, aut tantopere à ſenectute prematur Tyrrhenus) ſed eſt puerorum culpa, qui inſcitia ſaxorum ſub mari latentium, ubi non oportebat, retia tetenderunt. Sero igitur tandem cum intellexiſſem, quod hebetiorem haberet auditum, alta voce intonans, Salvere te jubeo, dicebam, & ut nobis hoſpitibus diverſoriũ oſtendas, oro. Sed & ipſe viciſſim, Sis ſalvus, reſpondit, & maneas ſi vis apud nos: niſi forte es aliquis ex eorum numero, qui domos multis lectis exornatas inquirunt, aut famulitii ac ſervorum turbam ſecũ adducunt. Ego vero cum dixiſſem, quod liberi mihi eſſent duo, & ego tertius; Grata eſt, inquit, proportio: uno enim plures vos invenietis. Etenim & mihi ſunt

duo filii convictores) majores autem natu, ductis uxoribus, sunt ipsi patresfamilias) & quarta, nutrix infantum. Siquidem mater ipsis est non ita pridem mortua. Quamobrem optime, ne cuncteris, neque dubites quin te simus læti & alacres excepturi, virum etiam ex primo colloquio generositatis specimen exhibentem. Faciebam ita: & non multo post cum Theagene & Chariclia me venientem, lubens Tyrrhenus excipit, & partẽ calidiorem domus nobis attribuit. Saneque non insuaviter hybernum tempus initio transigebamus, dies quidem simul consumentes: sejunctim autem cum dormiendum fuit, cum nutrice quidẽ Chariclia: ego autem separatim & Theagenes, Tyrrhenus vero in altero conclavi cum suis liberis, requiescentes. Mensa nobis etiam communis apponebatur, alia quidem nobis præbentibus, Tyrrheno vero obsonia affatim ex mari juvenibus suppeditante, cum partim ipse piscaretur, partim nos quoque interdum per ocium in captura adjuvaremus, quam variam, & ad omne tempus accommodatam instru-

xerat.

xerat. Et erat locus jaciendis retibus idoneus, & piscosus, adeo ut plerique quod capiebat ex arte commodum, fortunæ benevolentiæ referrent acceptum. Sed haud fieri potuit, quin (ut dicitur) semel infelices, non semper adversa fortuna laborarent. Neque in solitudine turbis & molestiis caruit forma Chariclia: Sed Tyrius ille mercator, victor in Pythiis renunciatus, cum quo navigaveramus, seorsim me conveniens, sæpius mihi molestus erat, & dolorem afferebat, obsecrans, ac in matrimonium sibi dari tanquam à patre Charicliam petens: multa de se prædicans, & partim genus illustre exponens, partim præsentes opes enumerans, & holcadem quod illius propria possessio esset, quodque majorem partem mercium præ cæteris possideret, quæ essent auri, lapidum multis talentis constantium, & serici. Nec parvum momentum ad accessionem splendoris & gloriæ, etiam victoriam in Pythiis partam nominabat, & alia præter hæc multa. Me vero præsentem inopiam prætendente, & id quod nunquam in animum inducturus essem, ut

in alia regione & gente habitanti, quæ tanto intervallo distet ab Ægypto, filiolam meam elocarem: Omittas hæc pater, dicebat. Dotem quidem me tulisse multorum talentorum, & universarum opum, ipsam puellam arbitrabor. Gentem vero & patriam vestrã cum mea permutabo, deflectens à proposita navigatione versus Carthaginẽ: vobis autem me comitem, quo volueritis, adjungens. Cum igitur viderem Phœnicem non remittere, sed & vehementi calore, in ea voluntate & proposito persistere, & diem nullum quin de iisdem mihi molestus esset intermittere, statui in præsentia rem blandis pollicitationibus differre, ne aliquid per vim in insula pateremur: & omnia me facturum, cùm venissem in Ægyptum, pollicebar. Ita cum hunc, paululum removissem, rursus fluctum (ut ajunt) supra fluctum numẽ advolvit. Nam Tyrrhenus non multis post diebus, cum me in littus quoddã flexuosũ assumpsisset: Calasiri, inquit, per Neptunum juro, & alios marinos deos, me & te non secus si meus esses frater, & tuos liberos perinde atque
meos

meos ferre in oculis. Dicturus sum autem tibi negocium quod contra te struitur, molestum quidem & acerbum, cæterum quod & me reticere fas non est, cum iidem lares fuerint mihi tecum communes: & tua scire omnino interest. Insidiatur holcadi Phœniciæ piratica officina, sub latere hujus promontorii eos tegente & amplectente delitescens, & speculatoribus per vices egressum navis observans. Quamobrem vide ut caveas, & cogites quidnam tibi faciundum sit. Siquidem propter te, magis autem propter filiam tuam, hoc tam crudele facinus, illis autem usitatum, conceperunt. Ego autem ad ipsum: Tibi quidem dii pro his dignas referant gratias: cæterum unde insidias deprehendisti Tyrrhene? At ille: Ex arte, inquit, viris sum notus, & cum illis opsonia affero, majus precium quam ab aliis reporto. Itaque heri cum nassas colligerem circa præcipitia, mecum congressus archipirata, Num audisti quando Phœnices è portu sunt soluturi? quærebat. Ego autem cum intellexissem insidias sermonis, Certi

quidem (inquio) quod dicam habeo nihil, Trachine: cæterum ineunte vere primum illos soluturos puto. Igitur, inquit, & virgo quæ apud te diversatur, una cum illis navigabit? Incertum est quidem, dixi, verum cur tam curiose & anxie id scrutaris? quod depereo illam, ita ut vix sim compos mentis, cum semel tantum viderim. Neque me scio unquam incidisse in talem formam, præsertim cum multas & non deformes captivas ceperim. Occulte igitur eum pertrahens eo ut mihi totius consilii sui rationem explicaret: quid igitur, inquiebam, te opus est conserere manus cum Phœnicibus: & non potius sine sanguine, & priusquam conscendant, adipisci ex ædibus meis? Servatur, inquit, & apud prædones conscientia erga notos, officii & humanitatis. Tua igitur causa parco, ne tibi ea res difficultatem & laborem pariat, cum à te hospites amissi reposcerentur: tum una opera duo maxime consequi volo, opes navis, & matrimonium virginis: quorum altero omnino me frustrari necesse est, terra negotium aggredientem: & alioqui

qui neque tutum eſt, cum ſi quid ejuſmodi accideret prope ſita urbe, continuo & factum ſentiretur, & perſecutio futura eſſet. Cum igitur eum multis modis ob prudentiam collaudaſſem, ab illo diſcedebam. Tibi vero indicans inſidias, quæ ab his ſtruuntur piaculis, magnopere oro & obteſtor, ut in id curam & cogitationam intendas, quo pacto teipſum & tuos ſervare poſſis. Diſcedebam triſtis, cum hæc audiſſem, & varia verſabam apud me conſilia: donec forte caſu mihi obviā factus mercator, & de iiſdem mecum colloquens, anſam cujuſdam conſilii præbuit. Occultans enim ex iis quæ erant indicata à Tyrrheno, quæ volebam, illam tantum partem retegebam, quod quidam indigenarum cogitaret rapere virginem, cui reſiſtere ipſe & ſe opponere non poſſet. Ego autem tibi potius, inquiebam, mallem ipſam deſponſare, tum propter notitiam quæ mihi tecum jam antea intercedit; tum propter opes tuas: & in primis quod te in noſtra patria habitaturum, ſi matrimonium conſecutus fueris, ante promiſiſti. Quamobrem ſi id tibi o-

mnino cordi eſt, propere hinc abnavigemus, priuſquã anticipemur, aliquid vel per vim paſſi. Vehementer eſt delectatus, his auditis: &, Recte pater, inquit: ſimulque accedens caput oſculabatur, & quærebat quando ſolvere juberem? Etſi enim nondum tempeſtiva eſſet navigatio, licere tamen in alium portum ſeſe transferentibus, inſidias quæ ſtruuntur evitare, & veris conſtantiam operiri. Igitur, inquiebam, ſiquidem valebit meum imperium, ſub initium noctis navigare velim. Et ille quidem ſic futurum cum dixiſſet, diſcedebat. Ego autem domum reverſus, Tyrrheno quidem nihil, liberis autem dicebam, quod poſt crepuſculum rurſus holcadem conſcendere oportebit. His autem repentinum illud factum mirantibus, & cauſam quærentibus, diſtuli, poſtea me dicturum pollicens: nunc autem conducere ut ita fiat, dicebam. Cæterum poſtquam ſumpta cœna modica in ſomnum lapſi ſumus, in ſomnis mihi apparuit quidam ſenex, reliquo quidem corpore arefactus: verum ſuccincta veſte genu paululum oſtendens, ſatis

satis apparebat, quæ ipsius ætate vegeta vires fuissent: galerum in capite gerens, & sapientiam ac versutiam aspectu declarans, & tanquam ex vulnere aliquo femur claudicans post se trahens. Cum igitur ad me propius accessisset, & minaci oris habitu subrisisset: O præclare, inquit, tu vero nullam rationẽ nostri habuisti, sed solus omnibus quicumque Cephalenẽ præternavigarunt, & nostram domum contemplati sunt, gloriamque nostram cognoscere magni ęstimarunt, adeo nos contẽpsisti, ut neque vel hoc quod vulgare est, allocutus sis, præsertim in vicinia habitantem. Ac tu quidem horum non multo post lues pœnas, & senties eosdẽ casus & calamitates, quas ego sum expertus, mari ac terra simul in hostes incidens. Virginẽ vero quam ducis, meæ conjugis nomine alloquere: Salutat illam, quod in primis colat & omnibus rebus anteferat castitatẽ, finemque illi prosperum ac felicem annunciat. Proripui me, prę visione tremens: & Theagene, quidnam mihi accidisset, quærente: Propemodum (inquiebam) exitum navis è portu neglex imus: & ex-

per-

pergiſcens,ea cogitatione ſum perturbatus. Sed & ipſe ſurge, ac tuas res collige. Charicliam autem ego accerſam. Aderat filia, cum ſignificaſſem. Tyrrhenus quoque cum ſenſiſſet, ſurrexit, & de eo quod fieret inquirebat. At ego, id quod in præſentia fit, tuum conſilium eſt, dicebam. effugere conamur inſidiatores. Te vero dii ſalvum & incolumem conſervent, qui optimi viri officio erga nos functus es. Hanc autem da nobis ultimam gratiam ac beneficium: Tranſmittens in Ithacam, ſacrifica pro nobis Ulyſſi, & pete ut iram ſuam erga nos mitiget, qua ſe commotum eſſe, tanquam ſpretum & contemptum, cum nobis hac nocte apparuiſſet, ſignificavit. Promittebat ſe ita facturum eſſe, & usque ad navem deducebat, magnam vim lacrymarum profundens: & ut nobis navigatio feliciter, & ex animi ſententia ſuccederet, à deo deprecans. Quid multis opus eſt? Cum primum lucifer illuxiſſet, in altum provehebamur, initio quidem nautis magnopere contradicentibus, ad extremum autem à Tyrio mercatore perſuaſis, cum ſe fugere adven-

adventum piratarum sibi prænunciatum dixisset. Et illum quidem latebat, quod vera diceret, cum figmento uti voluisset. Nos autem ventis adversis ac violentis usi, & tempestatem infestam, & fluctum ineffabilem experti, & eo propemodum ut non procul ab interitu abessent pervenientes, ad promontorium quoddam Creticum appulimus, altero clavo amisso, & maxima parte antennarum confracta. Visum est igitur, reficiendæ navis causa, & nostrum ipsorum recreandorum, dies aliquot in insula commorari. & his ita factis, navigatio nobis iterum denunciabatur in primum diem Lunæ accensæ, post conjunctionem cum sole. Et provecti in altum, spirantibus jam zephyris vernis, ferebamur diem & noctem, gubernatore ad Africæ terram holcadem dirigente. Dicebat enim, recta, & continuo cursu, vento impellente, pelagus transmitti posse. Accelerare autem se, ut possit continentem attingere, aut portum. Piraticum enim esse acatium, quod ex puppi appareret. Nam postquam à Cretico promontorio solvimus, sequitur vesti-

veſtigiis noſtris inſiſtens, & nuſquam declinans, perſequitur noſtram navigationem, tanquam ex eodem curſu ſuſpenſum: deprehendique illud ſæpius una circumvehi, cum ego navem ex induſtria à recto curſu deflecterem. Hæc cum dicta eſſent, quidam commoti ſunt, & reliquos adhortabantur ut ſe ad defenſionem appararent: quidam vero negligebant: Solere dicentes, in mari breviores naves, magnas conſequi, tanquam majori experientia & certitudine viam demonſtrantes. Cum hæc adhuc in utramque partem diſputarentur, erat diei tempus, quo aratro bovem eximit agricola, & ventus jam ex nimio impetu langueſcebat, & paulo poſt remiſſus, inefficaciter & molliter in vela incidebat, concutiens magis quam promovens aut protrudens lintea. Ad extremum & in tranquillitatem ſubſedit, tanquam una cum ſole occidens, vel (ut verius dicam) perſequentibus inſerviens. Nam hi qui erant in acato, quamdiu impulſu venti navigabamus, longe à tergo navis onerariæ, ut eſt conſentaneum, relinquebantur, majoribus velis plus

venti capientibus. cæterum poſtquam tranquillitas mare ſtravit, & neceſſitas remos advocabat, celerius quam dici poteſt ſupervenerunt, cum (ut exiſtimo) omnes remigum officio fungerentur, leveque acatium, & ad remigium magis accommodatum, impellerent. Cum autem jam in propinquo eſſent, exclamavit quidam ex Zacynthiis qui nobiſcũ una conſcenderant: Hoc illud eſt, viri, periimus: piratica claſſis: agnoſco Trachini acatum. Concuſſa eſt ad nuncium holcas, & in tranquillitate tempeſtate implebatur, tumultu, lamentis, & tranſcurſationibus incitata: aliis in concavas partes navis ſubeuntibus, aliis ſeſe ad pugnã in tabulatis adhortantibus, quibuſdam deſcendendum eſſe in ſcapham & effugiendum cenſentibus: donec interim dum cunctarentur, vel invitos ipſos ancicipans bellum ſedavit & cohibuit, eo quod obvium fuit cuique armatos. Ego autem & Chariclia amplexi Theagenem, totum æſtuantem & ardentem pugnandi ſtudio, vix cohibuimus: Illa quidem, ut neque in morte (ut dicebat) ab eo ſepararetur,
ſed

ſed uno gladio, & eodem vulnere communicatam cum illo calamitatem ſuſtineret: ego vero, poſtquam Trachinum eſſe qui adveniebat agnovi, aliquid quod eſſet in poſterum profuturum, providens. Quod & ita evenit. Cum enim appropinquaſſent piratæ, & tranſverſim eſſent advecti, periculum facientes, ſi quo modo incruenti holcadem occupare, & in ſuam poteſtatem redigere poſſent, tela non conjiciebant, ſed tantum circumnavigationibus orbicularibus, nusquam navem progredi permittebant: denique obſidentibus erant ſimiles, & iis qui pactis ac deditione navem capere omnino cuperent: &, O infelices, dicebant, cur ita amentes eſtis, & contra vires adeo invictas, & longe veſtris ſuperiores, adverſas manus tollentes, manifeſtum vobis interitum accerſitis? adhuc humaniter vobiſcum agimus. Permittimus ut ſcapham conſcendatis, & ſervetis vos incolumes, ſi velitis. Illi quidem hæc proponebant. At ii qui erant in holcade, quamdiu prælio ſine diſcrimine, & bello incruento decernebant, audaces erant, & neuti-

neutiquam se excessuros esse dicebant. Sed postquam quidam ex piratis audacior, insiliens, & gladio obvium quemque feriens, cæde & morte bella geri docuit: tum pœnitebat facti Phœnices, & procumbentes, ut ipsis parcerent, quod imperata facturi essent, orabant. Illi autem, quamvis jam cæde grassabantur (conspectus enim sanguinis, irritatio & excitatio fit animi) tamen jussu Trachini præter omnem spem parcebant procumbentibus. & erant induciæ atroces, & bellum reipsa quidem crudelissimum: pacis autem falso & adulterino nomine dissolutũ, conditione prælio ipso graviore proposita. Siquidem ut cum una tantum veste nave excederent, pronunciabatur: & mors ei qui violasset, edicebatur. Sed est hominibus, ut videtur, anima omnibus rebus preciosior: propter quam tum quoque Phœnices, spe opum navis spoliati, tanquam jacturã non fecissent, sed lucrum consecuturi essent, ut alius alio prius scapham conscenderet, accelerabant: quilibet se in primis, & celerius quam cæteros, superstitem esse magna contentione ex-

petens. Poſtquam autem & nos decreto obtemperantes aderamus, Trachinus erecta Chariclia: Nihil ad te, inquit, pertinet hoc bellum, chariſſima, ſed propter te ſuſceptum eſt. Et te jampridem inde usque ab eo tempore quo Zacynthum reliquiſtis, ſequor, tantum propter te & pelagus & periculum aggreſſus. Quamobrem omitte timorem, & ades animo, & ſcito te dominam omnium horum mecum eſſe futuram. Hæc ille quidem dicebat. At illa (eſt enim prudentis conſilii, temporis rationem conſiderare; & in bonum cõmodiſſime vertere) induſtria ſingulari, & nonnihil ex mea admonitione mœrore ob circumſtantia mala vultu excuſſo, & ad venuſtatem ac illecebras compoſito: At ego, inquit, diis ago gratias, qui hoc in animum tuum, ut lenius in nos ſtatuas, inducunt. Quod ſi me vis omnino confidentem eſſe, & manere, exhibe hanc primam ſignificationem tuæ erga me benevolentiæ: fratrem hunc meum & patrem ſerva, neque jubeas illos navem deſerere. Nã his ſeparatis, nulla ratio eſt quæ me in vita retinere queat. & ſimul hæc di-
cens,

cens, procumbebat ad illius genua, & diu tenebat ſupplex, Trachino ſe amplexibus oblectante. & promiſſionem ex induſtria protrahente. Tandem cũ & ob lacrymas in commiſerationem deduceretur, & vultu ad obſequendum manciparetur, erecta virgine: Fratrem quidem, inquit, dono tibi ſumma voluntate. Video enim adoleſcentem plenum fortitudinis, & qui rationibus noſtris adjumento eſſe poſſit. Senex autem hic, inane pondus, in gratiam tuam tantum adſit. Hæc cum dicerentur & fierent, ſol quidem, cum circuitu ſuo exacte ad occaſum perveniſſet, ſpatium inter diem & noctem interpoſitum, obſcurum & opacum reddidit: mare autem repente, ſeu cauſa mutationis à tempore accepta, ſeu fortunæ alicujus voluntate transmutatum commovebatur, & murmur deſcendentis venti exaudiebatur: flatusque nimius ac violentus irruens, tumultu inopinato, & perturbatione piratas implebat, cum propriam acatum reliquiſſent, & in holcade in direptione mercium deprehenſi eſſent, & quonam modo magnitudine navis
 uſuri

uſuri eſſent ignorarent. Quælibet igitur navigationis pars, à quovis obvio ex tempore & inconſulte tractabatur, & artem alius aliam quam nunquam didicerat, proprio marte audacter aggredicbatur, quibuſdam vela tumultuarie & perturbate remittentibus, aliis funes imperite diſtribuentibus. Atque aliquis imperitus proram ſortiebatur, alius puppim tenebat & colla. Præcipue igitur nos in ultimum periculum conjecit, non vis tempeſtatis (nondum enim prorſus fuerat commota) ſed inſcitia gubernatoris, qui reſtiterat quidem quamdiu luminaris diurni fulgor lucebat: ſed ad extremum ſuccubuerat, cum tenebræ ſuperaſſent. Itaque cum jam mergerentur, & non procul abeſſet quin deprimerentur, initio quidam ex piratis conabantur in ſuam acatum tranſcendere: deinde repreſſerunt ſeſe, excuſſi à propoſito, tempeſtate: & Trachini conſilio, qui perſuadebat illos ſexcentis navigiis abundaturos, ſi holcadem, & opes quæ illa continerentur, integras retinerent: & ad extremum etiã, funem, in quo pendebat, ab holcade abſci-

abſcidit, aliam tempeſtatem hanc ipſos accerſere affirmans, & ſimul ſecuritati in poſterum ſe proſpicere docens. Suſpectum enim eſſe, applicare aliquo cum utraque nave: cum ſit futurum omnino, ut de his qui in altera navigaſſent, inquiratur. Videbaturque probabilia dicere, & duabus in rebus uno facto conſilium ſuum probare. cum brevem remiſſionem ſenſiſſent, poſtquam acatum ſeparavit: quamvis non omnino periculis liberati eſſent, ſed fluctibus continuis ſine intermiſſione jactarentur, & multas navis partes amiſiſſent: denique omnem periculi ſpeciem ſuſtinerent, donec illa nocte vix elapſa, circa occaſum conſequentis diei, ad litus quoddam, juxta oſtium Nili, quod Heracleoticum appellatur, appulimus, & in terram Ægyptiam fortuito, & præter noſtram voluntatem infelices deſcendimus: alii quidem læti, nos autem magno cum dolore, & mari ſalutis beneficium ut probrum objicientes, quod nobis mortem omnis expertem injuriæ invidiſſet, & terræ formidabiliori, & expectationi tradidiſſet, nefario ac ſcelera-

to piratarum arbitrio expositos. Quod cernere licebat ex iis, quæ cum nondum in terram propemodum descendissent, piacula, aggrediebantur. Nam cum se Neptuno sacrificia gratiarum actionis ergo facturos dixissent, vinũ Tyrium, & alia id genus ex navi efferebant, quosdam ad pecudes in vicinis locis coëmendas dimittebant, cum plurimo argento, datis mandatis, ut pretium quod primum postularetur, solverent. Postquam autem illi statim aderant, totum ovium & suum agentes gregem, & hi qui manserant, iis receptis pyram succendebant, ac victimis excoriatis convivium apparabant: Trachinus me seorsim, ut alii exaudire non possent, assumpto: O pater, inquit, filiam tuam despondi mihi in uxorem: & nuptias, ut vides, celebraturus sum hodie, solennitatem suavissimam cum sacrificio deorum conjungens. Quam ob rem ne & tu ipse re antea non audita aliquid tristitiæ aut mœroris in convivio præ te feras: & filia à te edocta, læto animo accipiat id quod est futurum: statui tibi meam prædicere sententiam: non quod suffragio tuo

con-

confirmari illam velim, siquidem non deest mihi potestas, despondens & obligans voluntatem: sed quod alioqui faustum & decorum esse judicem, si majori assensu & alacritate sponsa se præparet, cum à parente nuptias præsciverit. Collaudabam hæc ab illo dicta, gaudereque me assimulabam, & gratias agere Deo quam maximas, qui dominum filiæ maritum designassent. Cumque discessissem paululum, ac animum intendissem in cogitationem eorum quæ facienda essent, reversus obsecrabam, ut gravius celebrarentur ea quæ inchoata essent, & ut thalamũ puellæ holcadem designaret, datis mandatis ne quisquam ingrediatur, aut molestus sit: ut etiam ornatus spõsæ convenientis, ac reliqui cultus ac decoris cura in tempore suscipi possit. Etenim esset omnium absurdissimum, si ea quæ generis dignitate & opibus efferatur, & quod est maximum, Trachini conjunx sit futura, neque his quibus licet cometetur: etiamsi nobis splendidiorem pompæ nuptialis apparatum, tempus & locus ademissent. Diffusus est gaudio, his auditis, Tra-

chinus: & lubens se ita facturum promittebat, jussitque ut statim omnibus quibus illis esset opus, exportatis, deinceps ad navem non appropinquarent. Et hi quidem quæ fuerant imperata, faciebant: efferebant mensas, pocula, tapetes, aulæa, Sidoniarum manuum & Tyriarum opera, & alia quorum in instruendo convivio usus est: omnes denique profuse & sine ullo ordine in humeris exportabant opes, quas multi labores & frugales cumulaverant, eas profusi convivii petulantiæ tradente fortuna. Ego vero assumpto Theagene, cum ad Charicliam venissem, & illam lacrymantem invenissem: O filia, inquam, hæc tibi jam sunt usitata, & non peregrina, attamen luges, & haud scio an eadem quæ prius, vel etiam aliquid novi. Illa autem: Omnia quidẽ, inquit: præ omnibus autem, ea quæ expecto, & mihi invisam Trachini benevolentiam, quam consentaneum est illi rationem temporis intendere. Solent enim successus inopinati, ad petulanter agendum provocare. Cæterum Trachinus, & Trachini odiosus amor lugebit, qui à me anticipatione

tione mortis evitabitur. Mea autem de te, & de Theagene, cogitatio, si quidem me à vobis separari ante finem continget, ad luctum deduxit. Rem ipsam, inquam, conjectaris. Nam Trachinus in nuptias suas & tuas, post sacrificium, convivium transmutat, & mihi ut patri consilium exposuit, jampridem cognitam habenti illius erga te furibundam commotionem, ex his quæ mecum Tyrrhenus in Zacyntho collocutus est: tacenti autem apud vos, ne ob impendentes calamitates animo ante tempus frangeremini, præsertim cum fieri potuerit ut insidias effugeremus. Cæterum ô liberi, quoniā quo minus id fieret, Deus restitit, & in extrema pericula venimus, age generosum & abruptum facinus aggressi: contra periculi summum incrementum eamus: aut re bene gesta præstaturi, ut nobis generose & libere vivere liceat: aut saltem id, ut caste & fortiter moriamur, in lucro posituri. Postquam autem se facturos esse quicquid juberem promiserunt, & quid faciendum esset ego docui, illos quidem relinquo sese apparantes. Ad eum

autem prædonem, qui ſecundas poſt Trachinum tenebat, (vocabatur autem Pelorus, ut opinor) cum veniſſem, habere me quidpiam utile, quod cum illo communicarem, dicebam. Cumque ille prompte obtemperaſſet, & eo ubi nullus exauditurus eſſet, perveniſſet: Audias, inquam, fili, breviter & compendio: neque enim anguſtia temporis prolixitatem orationis admittit. Amat te filia mea, ſiquidem ut à præſtantiore victa eſt. Suſpicatur autem, quod archipirata convivium nuptiarũ cauſa apparet. nam ejuſmodi quidpiam ſignificavit, cum ut elegantius exornetur imperaſſet. Quamobrem vide, quomodo id diſcutere, & tibi potius filiam vendicare poſſis. Dicit enim ſe prius morituram eſſe, quam nupturam Trachino. Tum ille. Eſto fidenti animo. Nam cum jampridem & ipſe perinde ſim affectus animo, atque puella, optabam me aditum aliquem ad rem, & occaſionem nanciſci poſſe. Itaque aut ſua ſponte mihi ſponſa Trachinus cedet, aut acerbas ſentiet nyptias, ab hac dextra quæ convenit paſſus. Recurrebam cum hæc audiſſem, ne aliqua

qua oriretur ſuſpicio;& ad liberos veniens, confirmabam eos animo, conſilium rectam tenere viam nuncians. Cœnabamus paulo poſt. Tum ego, quandojam madidos vino, & in petulantiam proclives videbam, ſubmiſſe ad Pelorum (ſedebam autem proxime ipſum dedita opera) Vidiſtine, inquiebam, quomodo puella exornata eſt? Hoc vero, Nequaquam, dicente; Atqui licet, dixi, ipſam videre, ſi clam perveneris ad navem. ſcis enim, quod & hoc Trachinus prohibuit. ipſam Dianam ſedentem videbis; ſed ita ut in præſentia moderate aſpicias, ne & tibi & ipſi mortem concilies. Ille autē nihil cunctatus, tanquam urgente aliquo neceſſario negocio, ſurgit, & clam incurrit in holcadem. Cumque vidiſſet Charicliam, coronam ex lauro capite gerentem, & auro intexta veſte refulgentem (ſiquidem ſacra veſte Delphis aſportata, amicta fuerat tanquam aut victoriæ ornamento, aut funeri parentationi futura) & alia circa ipſam exornata, & ſpeciem thalami nuptialis referentia, incenditur (ut eſt conſentaneum) ſpectaculo, cum

ſimul

ſimul deſiderium ac æmulatio concurriſſent. Eratque manifeſtum indicium in vultu redeuntis, quod infeſtum quidpiam & furibundum cogitaret. Siquidem cum vixdum accubuiſſet; Ego vero, inquit, præmium, quod debetur ei qui primus navem conſcendit, quamobrem non reporto? Quoniam inquit, Trachinus, non poſtulaſti; ſed ne diviſio quidem adhuc eſt propoſita, eorum quæ capta ſunt. Tum ille; Igitur virginem captivam mihi depoſco. At cum Trachinus, Præter ipſam quod vis accipe dixiſſet; Pelorus ſermonem excipiens, Diſſolvis igitur, & abrogas piratarum legem quæ ei qui primus navem hoſtilem conſcendit, & ſe pro omnibus certamini periculoſiſſimo obtulit, electionẽ pro ipſius arbitrio tribuit. Non hanc, inquit Trachinus, optime, diſſolvo, ſed alterius legis authoritate & patrocinio nitor, quæ ut præfectis cedatur imperat. Sane affectus ſum ſingulariter erga puellam; & accipio mihi illam in uxorem; anteferri me tibi juſtum eſſe pronuncio. Tu vero niſi id quod lex imperat feceris, non multo poſt plo-

plorabis, percussus hoc poculo. Pelorus autē eos qui aderant intuitus; Videtis inquit, quæ sint laborum pręmia? Sic & vestrum quilibet aliquando pręmio privabitur. Quid igitur deinceps videre licuit Nausicles? Mari comparasses viros repentino turbine concitatos: adeo cæcus quidam & stultus impetus ad ineffabilem tumultum eos impellebat, vino simul & ira tanquam furore quodam correptos. Cum igitur alii in hujus, alii in illius partes inclinassent, hi honorem & reverentiam tribui præfecto, illi non dissolvendam esse legem tumultuabantur. Ad extremum Trachinus quidem intentabat ictum, tanquam poculum impacturus Peloro: at eum hic (erat enim instructus antea) prævertit, pugione mammam trajiciens. Itaque ille jacebat mortifero vulnere accepto. inter reliquos autem atrox continuabatur bellum: & concurrentes sese feriebant, nihil omnino sibi parcentes: illi quidem tanquam pręfectum ulciscentes, hi autem tanquam Pelorum juste protegentes. Eratque unus gemitus omniū, fustibus, lapidibus, poculis, mensis, pul-

pulſantium & pulſatorum. Ego autem cum me longiſſime removiſſem ac ſejunxiſſem, in quodam tumulo ſpectaculum ab omni periculo vacuum mihi præbebam. Cæterum neque Theagenes erat expers belli, neque Chariclia. Siquidem ea quæ conſtituta fuerant facientes, ille armatus gladio, alteri parti ſeſe initio adjungebat ſociũ, omnino furore afflati ſimilis: hac poſtquam commiſſum eſſe prælium vidit, è navi jaculabatur, ſingulari certitudine ſagittas dirigens, & tantum Theageni parcens. Jaculabatur autem non in unam prælii partem, ſed quem in primis viderat, eum conficiebat: cum ipſa non videretur, ſed hoſtes facile ad ignem conſpicaretur, & perluſtraret: illis interea malum ignorantibus, & quibuſdam divinas eſſe plagas ſuſpicantibus: usquedum, cum alii cecidiſſent, ſolus Theagenes relictus eſt, cum Peloro ſingulari certamine dimicans, viro valde ſtrenuo, & plurimis cædibus exercitato: cum ne Charicliæ quidem jaculatio prodeſſe quicquam poſſet amplius, dolentis quidem quod auxilium non ferret, metuentis autem

fru-

frustrationem, cum jam cominus & consertis manibus prælium inirent. Veruntamen ad extremum non sustinuit illius impetum Pelorus. Postquã enim ad inopiam auxilii reipsa ferendi redacta Chariclia, sermonem auxiliarem Theageni ejaculata est, Strenuus esto charissime, exclamans, tum jam longe Pelorum superabat Theagenes, tanquam robur & audaciam illi voce subministrante ac suppeditante, & quod pugnæ præmium superesset indicante. Nam erecto animo, multis vulneribus jam fracto & afflicto, insiluit in Pelorum, & gladio cæsim in caput dejecto, ab hoc quidem aberravit, cum ille paululum ictum declinasset: cæterum summitate humeri præfecta, manum illi in commissura cubiti abscidit; & inde ille quidem versus est in fugam, hic autem insequebatur. De aliis, quæ hæc sunt consecuta, non habeo quod dicam, nisi quod clam me reversus est, cum mansissem in tumulo, nec ausus essem noctu versari in loco hostili; sed minime inscia Chariclia. Nam animadverti, postquam dies illuxit, illum quidem non absimi-
lem

lem mortuo jacere; hanc autem assidere, & plorare, & quod se desuper confodere vellet declarare; cæterum parva spe quod superstes mansurus esset, reprimere se, ac sustentare. At ego infœlix, nec alloqui prius potui, neque rem cognoscere neque consolatione levare calamitatem, nec ea quæ fieri potuissent curare, quam marina mala, terrestria nullo spacio interposito, excepissent. Cum primum enim, simulatque diem conspexi, è tumulo descenderem, prædonum Ægyptiorum manus, ex monte qui illac protenditur, ut videbatur, decurrebat; & jam ceperat adolescentes, ac paulo post abducebat, quæcunque ferre poterat è navi exportans. Ego autem nequicquam è longinquo loquebar, meas & illorum deplorans fortunas, cum neque defendere possem, neque illis immisceri consultum esse judicarem, ad spem auxilii me reservans. Cæterum minime equidem par fui, procul relictus, senectute impediente, ut per ardua loca cum Ægyptiis una decurrere possem; nunc autem in inventione filiæ, deorum clementia, & tua Nausi-

cle

cle benevolentia usus, cum quidem ipse nihil ad id contulissem, sed luctus tantum solos & lamentationes affatim largirer. Ad hæc lacrymabat ipse, lacrymabant & ii qui aderant: denique in fletum cum voluptate quadam temperatum, transmutatum fuerat convivium. (Vinum enim proclives quodammodo in lacrymas efficit.) usque dum Nausicles confirmans Calasiridem, O pater, inquit, tu vero jam in posterum esto lætus, ac hilaris, quandoquidem filiam hanc recuperaveris: & ne nō filium videas, sola nocte prohibearis. Mane enim Mitranem conveniemus, & omni ratione liberare, & redimere optimum Theagenem conabimur. Vellem omnino, dixit Calasiris. Nunc vero tempus est dissolvendi convivii. Recordatio fiat numinis, & gratiarum actio pro liberatione, cum libatione conjungatur. Post hæc circumducebantur libationes, dissolvebatur convivium. Calasiris autē Chariclià circumspiciebat. Cumque transitum multitudinis observans, eam non invenisset, sero tandem indicio cujusdam mulierculæ, aditum ingres-

ſus, deprehendit veſtigia ſimulachri amplexam: & cum orationis prolixitate, tum doloris acceſſione, in arctiorem ſomnum delapſam. Cum igitur paululum collacrymaſſet, & à Deo, ut ejus rationes in melius verteret, ſupplex petiiſſet, paulatimque ipſam excitaſſet de ſomno, ducebat ad conclave erubeſcentem, ut videbatur, quod eſſet à ſomno victa imprudens. Hæc igitur cum ſe in gynæceo ſeorſum cũ filia Nauſiclis ad ſomnum compoſuiſſet, vigilando vacabat curis, & cogitationibus, quæ illi incumbebant.

HE-

HELIODORI ÆTHIOPICORUM

LIBER SEXTUS.

Calasiris autem, & Cnemon, cum in quadam parte conclavis virilis quievissent: postquam reliquum noctis tardius quidem quam volebant, celerius autem quam existimabant, elapsum est: quod illius maxima pars super convivium, & narrationum prolixitatem insatiabili conditam suavitate præterierat: neque exactum diem expectantes, ad Nausiclem veniunt, & ut exponeret, ubi Theagenem degere arbitraretur, ac eo quamprimum duceret, orabant. Atque hic quidem illis morem gerebat, & secum sumptos ducebat. Chariclia vero cum multis modis ut sequeretur oraret, manere coacta est: Nausicle, quod neque procul essent progressuri, & quamprimum cum Theagene redituri, affirmante.

Hanc igitur ibi relinquunt: inter mœrorem, propter illorum discessum: & lætitiam, propter ea quæ sperabat, fluctuantem. Ipsi vero cum primum è pago egressi essent, & ripas Nili præterirent, crocodilum conspiciunt, qui à dextra parte in alteram reptabat, & alveum fluvii concitato impetu subibat. Alii igitur illo viso, ut consueto minime movebantur: præterquã quod Calasiris impedimentum quoddam in itinere futurum significari prędicebat: Cnemon autem vehementer etiam fugerat, conspectu perterritus, quamvis non exacte illi animal apparuisset, sed umbra potius tenuis illum subiisset: adeo ut parum abesset quin refugeret. Calasiris igitur, Nausicle in risum effuso, Cnemon (inquit) putabam ego te nocturnam tantum timiditatem infestare, atque eam tibi ex strepitu obscuro, ac tenebris involuto accidere: tu vero & interdiu nimium es, ut videtur, animosus: & non nomina tantum exaudita, sed jam etiam spectacula vulgaria, & cuivis obvia, ac minime metuenda, tibi terrorẽ incutiunt. Cujus autem dei, Nausicles inquit, aut numi-

numinis appellationem audiens bonus hic, ferre non poteſt? Sane ſi ex diis alicujus, reſpondit, aut numinibus, non haberem quod dicerem: cæterum ad nomen hominis, quod magis eſt mirandum, neque viri cujuſpiam, aut eorum qui gloria fortitudinis ſunt illuſtres, ſed mulieris, & hujus (ut ipſe dicit) mortuæ, ſi quis illud commemoret, cohorreſcit. Hac enim nocte qua veniſti à bubulcis: incolumem nobis adducens Chariclìam: neſcio quo pacto, aut unde, hoc de quo dico exaudito nomine, ne paululum quidem ſomni me capere permiſit, continue præ metu emoriens: ut multum negotii habuerim, illo revocando ad ſeſe, & reficiendo: & niſi illum dolore affecturus eſſem, aut perterrefacturus, & nunc dicerem, Nauſicles, nomen, ut rideas magis: ſimulque Thisben commemorabat. Nauſicles autem non amplius ridebat, ſed contriſtatus eſt, cum audiſſet: & diu ſtetit cogitabundus, hæſitans & quærens apud animum, qua de cauſa Cnemoni, aut quo commercio, aut quid à Thisbe accidiſſet. Tum vero miros

risus edidit, præ nimia lætitia, Cnemon: &, O bone Calasiri, vides, dicebat, quanta sit hujus nominis vis, & quod non mihi tantum est personæ instar ac terriculi, sed etiam Nausicli nostro. Quinetiam plane mirificam affectus mutationem attulit. ego enim vicissim rideo: scio enim non amplius esse superstitem: generosus autẽ Nausicles antea multo risu aliis illudebat. Desine, inquit Nausicles: satis enim nos ultus es Cnemon. Sed per hospitii & amicitiæ custodes deos, per sales & mensam, quæ in nostra domo experti estis, ut arbitror, summa voluntate vobis exhibita, unde sit Thisbes nomen, sive scitis, sive me terretis, sive jocum in me composuistis, indicate. Calasiris autem: Tibi jam incumbit, inquit, narratio, Cnemon: quam cum sæpius mihi te expositurum promiseris, & communicaturum mecum de rationibus tuis, nihilominus tamen hactenus variis effugiis distuleris, opportune in præsentia institues: Nausicli simul gratificans, & nobis molestiam itineris levans, narrationeque amoliens. Morem illis gerebat Cnemon, & narrabat

omnia compendio, quæ antea Theageni & Chariclîæ exposuerat: Quod illius patria Athenæ, quod pater Aristippus, quod Demęneta noverca fuisset. Recensebatque nefandum amorem, quo illum Demæneta deperibat; & quod spe lapsa, insidias illi struxisset, ministra insidiarum Thisbe subornata. Addebat & modum, & quod pulsus esset in exilium è patria, populo tanquam parricidæ hanc pœnam irrogante; quodque illi in Ægina degenti, primum Charias unus ex synephebis Demænetam esse mortuam, & modum mortis nunciasset, à Thisbe ipsi quoque structis insidiis; deinde Anticles, quod pater in calamitatem incidisset, facta bonorũ publicatione, cum ii qui conjunctione sanguinis Demænetam attingebant, in damnationem illius coivissent, & populum in eam suspicionem, quod ipse cædem perpetrasset, adduxissent. Denique quo pacto Thisbe fugisset Athenis, cum amatore quodam, mercatore Naucratensi. Ad extremum commemorabat Cnemon, quod cum Anticle ad inquisitionem Thisbes navigans in Ægyptum, ut si

forte illam ibi invenisset, reducens A-thenas, liberaret patrem calumnia, & de illa pœnas sumeret; cum in multa alia pericula incidisset, & varios casus medio temporis intervallo fuisset expertus, etiam in piratarum potestatem venisset. Deinde, cum quodam modo effugisset, & ad Ægyptum rursus appulisset, à bubulcis captus fuerit, atque ibi cum Theagene Charicliaque familiaritatem inierit. Simul etiam Thisbes interitum adtexebat, & reliqua deinceps ordine, usque ad ea quæ erant Calasiridi & Nausicli nota omnia. Quibus auditis, Nausicles sexcenta versabat in animo consilia, nunc aperire suas & Thisbes rationes cogitans, & rursus differre statuens. Postremo vix sese continuit, partim ipse commodius esse judicans, partim alio casu impeditus. Cum enim circiter sexaginta stadia fuissent emensi, & ad pagum in quo Mitranes habitabat, propius accederent, cuidam qui fuit Nausicli notus, fiunt obviam, & quo contenderet tanto studio, rogabant. Ille autem, ô Nausicles, inquit, quæris quo properem? tanquam ignores, quid mihi

mihi in præsentia incumbat? A me omnia studia ad unum diriguntur scopum, ut Isiadis Chemmitensis imperata faciam. Illi colo agrum, illius causa quæro & comparo omnia, propter illam noctes diesque insomnes duco, nihil omnino recusans (quamquam inde nihil præter mulctam, & laboris molestiam reportem) quod mihi imperarit, seu magnum, seu parvum fuerit, Isias illa. Et nunc accelero, avem quamdam hanc, ut vides, Niloticam phœnicopterum charissimæ mandato ferens. Quam facilem es, inquit Nausicles, amasiam consecutus, & quam exigua sunt illius imperia, quod tibi phœnicopterum, & non ipsam phœnicem potius, quæ ab avis Æthiopibus aut Indis huc ad nos pervenit, afferre jusserit. Et ille rursus: Illa quidem, inquit, more solito ex me meisque rationibus lusum facit. Cæterum quo vos vicissim, & quam ob causam iter instituistis? Postquam autē, quod ad Mitranem contenderent, responderunt: Inane est, inquit, & irritum vestrum studium, quod Mitranes in præsentia hic non sit, sed contra inco-
 las.

las Bessæ bubulcos hac nocte exercitum duxerit. Adolescentē enim quemdam captivum, quem ille Memphim ad Oroondatem miserat, ut inde (ut arbitror) ad regem magnum muneris loco perveniret, Bessaenses & eorum dux declaratus Thyamis, incursione facta ereptum detinent. Et ille quidem his dictis abibat; Mihi vero ad Isiadem est properandum, inquiens, quæ me nunc forsitan suis acribus oculis circumspicit, ne mihi aliquam offensam in amore mora & cunctatio afferat. Est autem nimium callida in accusationibus etiam sine causa, & criminibus ac insimulationibus contra me fingendis. Illi vero ut hæc audiverunt, taciti & stupentes diu steterunt, quod præter opinionem spe & expectatione sua frustrati essent. Donec sero tandem ipsos Nausicles revocavit ad sese, & confirmavit, admonens non oportere brevis frustrationis causa, & quæ ad tempus tantum acciderit, omnem spem & curam eorum quæ præ manibus essent, abjicere; sed nunc quidem Chemmim redeundum esse, & cum consilium gerendæ rei capere,

tum peregrinationem majore viatico instructos, ad inquirendum Theagenem, sive apud bubulcos, sive apud alios quoscumque illum esse audiverint, suscipere; bona spe inventionis ubique sibi proponenda. Nam neque nunc absque numine & providentia deorum videri factum esse, quod cum in quendam ex notis incidissent, iis quæ nunciata sunt quasi manu ducantur eo ubi Theagenē inquirere oportebit, iter ad bubulcorum pagum tanquam ad scopū dirigentes. Hæc quum dixisset, haud difficulter illis persuasit, simul (ut existimo) alia spe ex iis quę nunciata fuerant elucente: & Cnemone seorsim etiam Calasirim bono animo esse, quod Thyamis Theagenem servaturus esset, jubente. Placuit igitur, ut redirent. Reversi Charicliam in vestibulo deprehendunt, procul & in omnes regiones illorum causa circumspectantem. Cum vero nusquam cum illis Theagenem cerneret, lugubri ploratu edito: An soli, inquit, pater, & quemadmodum hinc existis, rursus revertimini? Theagenes vero proculdubio, ut conjicere licet, occubuit?

buit? Exponite, per deos orati, quamprimum si quid habetis, neque augeatis mihi calamitatem nuncii dilatione. Cum humanitate quadam conjunctum est, festinum adversæ fortunæ indicium, ut quod animum ad resistendum magnitudini mali præparet, & satietatem doloris cito afferat. Præcidens igitur ejus mœrorem, admodum ægræ animo, Cnemon: Quæ malum est, inquit, ista consuetudo Chariclia? Proclivis es quodammodo in augurium deteriorum, sed falsorum utique: qua quidem in parte recte facis. Theagenes enim est, & diis volentibus manet incolumis: & quomodo & apud quos, breviter referebat. Calasiris autem: Apparet te nondum amorem expertum esse, Cnemon, ex iis quæ locutus es, dicebat. Scires enim profecto, quod & ea quæ nihil habent periculi, formidolosa amantibus existunt: solisque oculis, in iis quæ jucundissima & gratissima sunt, fidem habent. Illorum vero absentia, metum jam & sollicitudinem in animabus amore captis efficit. Porro in causa est, quod sibi persuaserunt uterque alteri
cha-

chariſſimi nunquam ſe relicturos eſſe, niſi illorum conjunctioni aliquod triſte obſtet impedimentum. Quare mi Cnemon Chariclıæ quidem veniam damus, quæ vere exacti amoris affectu laboret: ipſi vero ingreſſi oſtium, de iis quæ ſunt agenda, cogitemus. His dictis, acceptam à manu Charicliam, cum quadam obſervantia paterna in ædes introduxit. Nauſicles autem recreare illos à curis volens, atque etiam aliquid aliud moliens, convivium ſplendidius quam ſolebat inſtruxit, & ſolis cum filia ſympoſium conceſſit, ut delicatior & comptior ſolito appareret, illam inſtruens, & ſumptuoſius exornans. Cum autem convivio ſatis eſſe oblectatos exiſtimaret, ita ad illos eſt locutus: Mihi inquiens, hoſpites (dii ſunt teſtes eorum quæ à me dicentur) præſentia veſtra eſt jucunda, etiamſi hic apud me totum velitis degere tempus, communi jure facultatum, & eorum quæ mihi chariſſima ſunt. Cumque vos non in advenarum hoſpitum loco, ſed amicorum in poſterum, amantium mei, & verorum habeam, nihil erit mihi oneri quod

in vos collatum fuerit. Quin etiam quandiu vobis adfuero, paratus sum, id si velitis, à necessariis meis postulare, ut operam suam vobis & auxiliũ quibuscunque in rebus possint, impertiantur. Cæterum haud dubie ipsi scitis, quod mihi ratio vitæ ad mercaturam est instituta, & hanc artem colo & exerceo tanquam agrum. Cum itaque jam Zephyri egregie flantes, ut navigationi mare pateat efficiant, & navigandi commoditatem mercatoribus promittant, me quoque negotium tanquam præconium quoddam ad peregrinationẽ in Græciam evocat. Recte igitur feceritis, si mecum vicissim vestram sententiam communicaveritis, ut & ipse ad scopum vobis propositum, meas rationes constituere possim. Post hæc dicta paululum quiescens Calasiris: O Nausicles, inquit, Tu quidem bonis avibus navigationẽ pares, Mercuriusque lucrum præstans, & Neptunus tranquillitatis effector, comites & deductores tibi adsint, teque in omne pelagus latum & tranquillum deducant: omnem portum tutum, & omnem urbem accessu facilem

&

& mercatorum ſtudioſam efficiant, quod & præſentes nos tanta benevolentia complexus es, & diſcedere volentes dimittis hoſpitii & amicitiæ leges exacte ſervans. Nobis autem etſi grave & moleſtum eſt, à te & domo tua, quam ut noſtram eſſe exiſtimemus effeciſti, ſeparari: neceſſarium eſt tamen & irrecuſabile, ad inquiſitionem chariſſimorum omnino aggredi. Et hæc quidem mea eſt & Charicliæ ſententia. Cnemon autem quid habeat in animo, & ſive nobiſcum una oberrare, & gratificari nobis, ſive aliud quidpiam facere ſtatuit, ipſe dicat in præſentia. Volens igitur ad hæc reſpondere Cnemon, & jamjam aliquid prolocuturus, ſingultivit ſubito, & repente illi calidæ lacrymæ profuſæ, linguam obſtruxere: donec ſero tandem ſpiritu collecto, & gemitu edito: O fortunæ, inquit, humanæ omnis mutationis plena & inſtabiliſſima ratio, quantum malorum, refluxum: cum in aliis multis ſæpius, tum in me declaraſti. Genere & domo paterna me privaſti, patria & urbe quæ mihi eſt chariſſima, extorrem egiſti ad Æ-
gyptiam

gyptiam terram (ut multos intercapedinis casus taceam) impegisti, prædonibus bubulcis tradidisti: Paululum quidem bonæ spei ostenderas, familiaritatem virorum, etsi calamitosorum, Græcorum tamen, concilians: cum quibus ego me reliquum tempus vitæ transacturum putabam. Sed & hanc, ut videtur, præcidis consolationem. Quo enim vertar? quidve mihi faciendum est? An relinquam Chariclіam, quæ nondum Theagenem invenit? Sed intolerandum ô terra, & nefas factu est. An sequar, & una inquiram? Siquidem certa est inventio, præclarum est subire laborem spe felicis exitus: sin inexplorata est futurorum ratio, & major molestia nos excipiet, incertum est ubi tandem consistet, aut quem finem consequetur hic meus error. Quid si à vobis & diis amicitiæ præsidibus, veniam deprecatus, nunc tandem in familiam & patriam reditus mentionem faciam? præsertim cum occasio opportune divina providentia, ut videtur, inciderit, & Nausicles hic (ut ait) in Græciam sit soluturus, ne vel interim si patri ali-

quid

quid acciderit, omnino successore orba & exhæres domus relinquatur. Etenim, etiam si in inopia victurus sim, servari tamen per me aliquas reliquias generis honestum est, & propter se expetendum. Sed ô Chariclia, tibi enim me præcipue excusatum velim, & à te veniam peto, ac deprecor, da mihi hoc beneficium: usque ad bubulcos sequar, à Nausicle, ut parumper expecter, etsi nimium properet, impetrans: ut si te forte tradidero in manus Theageni, sedulus depositi custos fuisse declarer: bona quoque spe futurarum rerum, cum bona conscientia factorum à vobis separer. Sin autem, quod absit, spe lapsi fuerimus, sic quoque veniam merear; neque te solam tum relinquens, sed adhibens tibi Calasirim hunc bonum & custodem & patrem. Chariclia vero & Cnemonem multis argumentis conjiciens erga Nausiclis filiam commotũ esse (acris enim est amans in deprehendendo eo qui simili affectui succubuit) & Nausiclem ex iis quæ ab eo dicta fuerant, ut affinitas contraheretur jampridem moliri, & Cnemonem

variis illecebris allicere intelligens, simulque ne convenientem quidem itineri comitem, & suspicione vacantem in posterum futurum Cnemonem existimans. Quemadmodum lubet, inquit. Ac pro officiis quidem antea nobis præstitis, habeo tibi gratiam, & debere confiteor; quod autem ad consequens tempus attinet, non omnino incumbit necessitas ut nostrarum rerum curam suscipias, & in aliena fortuna vel invitus una pericliteris. Sed tu quidem Athenas tuas, & familiam, & domum tuam recuperes: Nausiclem hunc, & occasionem quæ cum ipso offertur, neutiquam negligens & contemnens. Ego vere & Calasiris cum iis quæ acciderint pugnabimus tamdiu, quoad finem erroris invenerimus; etiam si nemo hominum adjuvet, deos comites nos habituros esse confidentes. Hæc verba Nausicles excipiens, Chariclia quidem, inquit, ex animi sententia quæ vult eveniant, & dii comites juxta illius preces adsint, & propinquos recuperet, quandoquidem tam excelso animo, & prudentia singulari prædita est. Tu vero Cnemō,
quod

quod Thisben Athenas non reducas, non amplius ægre feras, presertim cum me habeas reum raptus illius, & clandestinæ Athenis avectionis. Ille enim mercator, Naucratites, Thisbes amator, ego sum. Quod si tibi perinde atque mihi placebit, & pecuniæ magnā copiam consequeris, & domum & patriam tuam recuperabis, reducente me; denique si uxorem ducere volueris, hanc meam Nausicliam tibi conjungente, & maximam dotem addente; & illam, quod à te vicissim expectandum est, accepisse statuente, postquam genus & familiam tuam cognovi. Ad hæc ne paululum quidem cunctatus Cnemon, sed quæ optans antea & expetens non sperabat, ea tum præter spem oblata arripiens; Omnia, inquit, lubens accipio quæ promittis. simulque dexteram porrigenti, filiam Nausicles tradebat, & despondebat; & hymenæum cani à suis jubens, choreā primus incipiebat, subitas nuptias ex præsenti convivio efficiens. Alii igitur in cœtu reliquo erant, & hymenæum non denunciatum, in thalamis cum saltationibus & cantu celebrabant, &

 nu-

nuptiali face tota nocte domus collucebat. Chariclia vero separata ab aliis, consuetum ingreditur conclave, ac ostium claudens ac muniens, à nulloque se impeditum iri confidens, quasi furore quodam bacchico percita, capillos nihil omnino sibi parcens solvit & turbat, & veste scissa; Age, inquit, & nos numini, quod res nostras sortitum est, qua postulat ratione, choreas ducamus. Canamus illi ploratus, & lamentis tripudiemus; tenebræ autem resonent, & nox obscura hac face terræ impacta, iis quæ agentur præsit. Quales enim etiam nostra caussa porticus extruxit? quemve thalamum nobis comparavit? Solam & orbatam sponso numen habet, quod me sibi vendicavit, eo inquam, hei mihi miseræ, qui nomine tantum est sponsus. Choreas ducit Cnemon, conjugium contrahit; Theagenes vero errat, atque adeo captivus fortassis & vinctus. Atque hic quidem esset benignioris fortunæ casus, si modo maneret incolumis. Nausiclia nubit, & à me disjuncta est, quæ usque ad præteritam noctem una cubarat; Chariclia vero

&

& sola, & deserta. Nec offendimur illorum fortuna, ô dii & numina: quinetiam ut illis ex animi sententia succedat, optamus; sed nostris rationibus, quod non æque nobis hæc impertiamini. Sic hunc actum nostrum in immensum produxistis, ut ultra omnes scenas repræsentetur. Sed quid importune de calamitatibus divinitus immissis queror? Perficiantur & reliqua, quo usque diis placet. Sed ô Theagenes, ô sola mihi cura suavis; si quidem mortuus es, & hoc audiero (quod utinam nunquam resciam) neque ipsa differam, quin una sim tecum futura. In prȩsentia vero has tibi perago inferias (simulque vellebat crines, & in lectum imponebat) & has tibi desuper fundo libationes ex oculis, qui tibi chari sunt (moxque humectabatur stratum lacrymis:) Si manes incolumis, sicuti merito debes, huc ades, & una requiesce, in somnis mihi apparens. Parce tamen tum quoque mi Theagenes, & custodi connubiali lege tuam virginem, neque commerciũ ullum cum illa in somnis habeas. Ecce te & amplector, adesse te & me intueri
 existi-

existimans. Atque hæc elocuta, dejicit sese in lectum repente pronam, & circumfusa hærebat in amplexu singultiens, atque vehementius ingemiscens; donec illam præ nimio dolore stupor & vertigo subiens, & parti animæ intelligenti caliginem quandam offundens, clam in somnum deduxit, & ad diem usque claram detinuit. Quamobrem Calasiris mirans, & quod nusquam præter consuetudinem appareret, inquirens, ad thalamum venit, pulsansque fores vehementius, & nominatim continue Charicliam compellans, excitavit è somno. Illa vero subita vocatione turbata est, & eo habitu in quo deprehensa fuerat, ad ostium sese proripiens, vectem removit, & ad ingressum senis fores aperuit. Ille vero ut vidit capillos turbatos, & vestem scissam circa pectus, aspectumque adhuc fluctuantem, & quo furore antequam in somnum laberetur, agitata esset, satis indicantem, causam intellexit. Cumque illam ad lectum reduxisset, & collocatam exornasset, palliumque illi imposuisset: Quid hæc malum, inquit, Chariclia?

riclia? Cur tam graviter & absque modo te excrucias? Cur ita omni abjecta ratione succumbis casibus? In præsentia te non agnosco, quam semper generosam & modestam antea cognovi. An non ab hac ingenti amentia desines? An non cogitabis hominē te esse natam, rem instabilem, & levibus momentis ad utramque partem declinantem? Cur te ipsa interimis ante spes fortasse meliores? Parce nobis nata, parce inquam, si non tua ipsius causa, saltem Theagenis, cui vita tecum tantum est optabilis, & te superstite in lucro ponitur. Erubuit his auditis Chariclia, maxime cum reputaret ea in quibus deprehensa fuerat. Cumque diu tacuisset, Calasiri responsionem flagitante: Veras quidem ob causas, inquit, objurgas pater, sed tamen mihi fortasse condonandas. Neq; enim me pervulgata, aut nova quædam cupiditas ad hæc impulit miserā, sed purum & castum utique, quamquam me non attigerit, desiderium, atque hoc ipsum Theagenis, qui me mœrore afficit quod una mecum non est: ac magis etiam terret, quod utrum

vivat, an non, ſcire non poſſim. Quod ad hanc rem attinet, bono animo eſto, dicebat Calaſiris, tanquam illo ſuperſtite, & tecum una victuro, diis annuentibus: ſiquidem oportet iis quæ ſunt de vobis oraculo prædicta, fidem habere: atque etiam credendum eſt ei, qui heri, quod à Thyamide cum Memphim duceretur captus eſſet, nunciavit. Quod ſi captus eſt, haud dubie quoque ſervatur incolumis, cũ illi jam antea amicitia & familiaritas cum Thyamide intercedat. Quo circa non eſt cunctandum, ſed properandum quantum fieri poteſt ad Beſſam pagũ, & inquirendi, tibi quidem Theagenes, mihi vero inſuper filius. Audiviſti enim omnino antea, filium meum eſſe Thyamidem. Tum Chariclia cogitabunda: Siquidem, inquit, filius tibi eſt Thyamis, & eſt tuus, & non alterius cujuſpiam, & alius, nunc res noſtræ in ſummum diſcrimen adducuntur. Mirante & cauſam quærente Calaſiri: Scis, inquit, quod veneram in poteſtatem bubulcorum captiva. Ibi igitur & Thyamidem impuleratin amorem mei infauſta qua prædita eſſe
videor

videor forma: & periculum eſt, ne ſi inquirentes in eum inciderimus, conſpectam me, illam ipſam eſſe recordatus, nuptias quas aliquando mihi ab illo propoſitas fallaciis eluſeram, ad rem deduci cogat. Calaſiris autem: Abſit ut tanta ſit vis cupiditatis, ut etiam paternum vultum conſpectum audeat contemnere, & oculos patris non revereatur filius, & non reprimat ſi quæ eſt pravam cupiditatem. Sed tamen quid prohibet, quominus aliquam machinam ad eludenda ea quæ tibi ſunt formidabilia, excogites? Videris autem eſſe induſtria, & callida, ad excogitanda contra eos qui te adoriuntur effugia, & dilationes. Exhilarata eſt his Chariclia, &, Sive ſerio dicis, inquit, ſive jocaris, omittatur in præſentia. Ego vero artem etiam prius cum Theagene compoſitã, à fortuna vero præciſã, & nunc quod fauſtum felixque ſit, introducam. Cum enim, ut fugeremus ex inſula bubulcorum, neceſſitas poſtularet, placuerat permutato habitu, pannoſus, & ad mendicorum ſimilitudinem, verſari in pagis & urbibus. Quam ob rem ſi pla-

cet, fingamus hunc habitum, & mendicorum personam agamus. Sic & minus erimus obnoxii insidiatorum injuriis. Securitas enim inter ejuscemodi tenuitate comparatur: fereque commiserationi propior est paupertas, quã invidiæ: & quotidie necessarium victum facilius adipiscemur. Etenim in peregrina terra empturis, ignorantibus loci consuetudinem, omnia carius venduntur: mendicantibus vero dantur facilius. Collaudabat hæc Calasiris, & quamprimum iter ingredi properabat. Itaque cum Nausiclem & Cnemonem accessissent, & exitum cum illis communicassent, perendie sunt egressi, (neque jumentum ullum, etsi dabatur, neque hominem quemquam comitem sibi adesse patientes) Nausicle & Cnemone deducente, & reliqua domus multitudine. Deducebat etiam Nausiclia, multis modis patrem ut hoc illi concederet orans, sponsæ convenientem pudorem amore erga Charicliam superante. Ad quinque autem fere stadia progressi, valedicebant sibi invicem ultimo, pro sexus ratione, & dextras jungebant. Cum-
que

que magnam vim lacrymarum profudissent, & ut prospere ac feliciter à se invicem separarentur, precati essent: ac etiam Cnemon veniam, quod una non iret, quod recens illi thalamus coaluisset, peteret: & quod illos esset assecuturus, occasionem nactus, fingeret, digressi sunt à se invicem: hi quidem ad Chemmim: Chariclia vero & Calasiris in mendicorum fictum habitum se transformarunt: pannis sese, antea præparatis, vilibus admodum, operientes. Postea vero Chariclia & faciem conspurcavit, intersa fuligine, & luto illito contaminans,& fasciæ conspurcatæ oram desuper à fronte demissam, circa oculos incomposite loco tegmenti jactari sinens. Porro peram sub hala eo prætextu,tanquam buccellarum & viatici promptuarium esset: re ipsa vero ad receptaculum sacræ vestis, Delphis asportatæ, & coronarum ac monimentorum cum illa à matre expositorum,indiciorumque suspendens. Calasiris autem pharetram quidem Chariclia corrupto & inutili corio involvens, tanquam onus aliquod aliud, transversũ
in

in humeris ferebat: arcum vero nervo laxato, postquam celerrime ad rectitudinem rediit, loco baculi sumpsit, totus illi, & magno onere incumbens. Etsi forte se venturum alicui obviam praeviderat, dedita operamajorem gibbum simulabat, quam senium cogebat, & altero pede claudicabat, à Chariclia interdum manu ductus. Postquam autem persona ejuscemodi fuerat illis prope assimulata ac effícta, paucisque scommatibus sese petierunt, & alter alterius habitum ut convenit joco perstrinxit, à deo illorum rationes gubernante, ut mala ibi sisteret, & præteritis esset contentus, deprecati, ad Bessam pagum properabant: ubi cũ Theagenem & Thyamim se inventuros fuisse speravissent, optato eventu frustrati sunt. Propius enim ad Bessam circa solis occubitum accedentes, ingentem stragem recens cæsorum hominum conspiciunt, plurimorum quidem Persarum qui ex habitu & armatura cognoscebantur, paucorum vero quorundam etiam indigenarum. Et belli quidem esse repræsentationem conjectabantur, cæterum à quibus &
cum

cum quibus gesti ignorabant. Donec circum euntes cadavera, simulque circumspicientes ne forte aliquis ex propinquis alicubi jaceret (cum enim sint meticulosi & solliciti animi de iis quæ charissima sunt, facile etiam acerbiora augurantur) inciderunt in quandam vetulam mulierem, corpori cujusdam indigenæ adhærentem & multiplices edentem ploratus. Statuerunt igitur conari aliquid, si fieri posset, ex anu cognoscere. Et cum propius assedissent, principio quidem consolari & sedare illius vehementem luctum conabantur: deinde cum consolationem admitteret: quem lugeret, & quodnam bellum esset gestum percontabantur, Calasiride cum muliere, Ægyptiaca lingua loquente. Illa autem dicebat omnia breviter: Propter filium quidem jacentem se lugere, & ex industria ad cadavera venisse, ut aliquis armatus decurrens illam tollat è vita: interea vero justa filio pro facultatibus, lacrymantem & lamentantem, solvere. Quod ad bellum attinet, ita narrabat. Deducebatur quidā peregrinus adolescens, forma & proceri-

ceritate excellens, ad Oroondatem regis magni principem, Memphim. Missus autem fuerat à Mitrane, ut existimo, excubiarum præfecto, captus, tanquam maximum quoddam donum, ut ipsi aiunt. Hunc nostri ex hoc pago, (ostendens in vicinia situm) advenientes eripuerunt, cognoscere se ut suum, sive revera, sive prætextum fingentes, dicebant. Mitranes igitur cum hæc audisset, ut est consentaneum, iratus, adduxit exercitum contra pagum, ante hoc biduum. Est autem bellicosissimum genus hominum in hoc pago, semperque prædando vitam agunt, & mortem despiciunt omnino: multasque propterea sæpius alias, & me in præsentia, viris & filiis orbas reddiderunt. Postquam igitur adventum illius certis argumentis cognoverunt, occupant insidiis loca quædam occultandis copiis idonea, & exceptos hostes vincunt: pars collatis signis, & à fronte prælium ineuntes, pars à tergo ex insidiis cum clamore incautos Persas adorti. Cadit igitur inter primos Mitranes prælians, cadunt & reliqui propemodum omnes

cum

cum eo, tanquam circundati, & neque fugæ patentem locum habentes: cadũt & nostri pauci. Ex quorum numero, gravi & aspera numinis voluntate, etiã filius meus hic est, qui jaculo Persico, ut videtis, in pectore vulnus accepit. Et nunc quidem misera hunc jacentem lugeo: deinceps autem eum qui mihi est relictus, luctura videor, quod & ille heri cum reliquis, contra Memphitarum urbem expeditionis fuerit socius. Quærebat & causam expeditionis Calasiris. & anus, audivisse se à filio superstite dicens, narrabat, eos, cum militibus regiis cæsis, & præfecto cohortium magni Regis interfecto, scirent propter ea quæ perpetrassent, rem non in parvum, sed in ipsum de summa rerum discrimen illis desiturum esse, Oroondate principe qui est Memphi maximis copiis instructo, & quamprimum audisset, primo adventu cincturo pagum, & internecione eorum qui locum incolunt, injuriam vindicaturo: statuisse, quod semel se in periculum de summa rerum conjecissent, magnos ausus majoribus, si fieri possit, redimere, & antevertere Oroonda-

ondatis apparatum: existimantes se cum inopinato advenerint, aut illum etiam sublaturos esse, si Memphi deprehenderint: aut si absit, bello quodam (ut ajunt) Æthiopico nunc occupatus, & facilius urbem ad deditionem compulsuros, tanquam propugnatoribus desertam, & ipsos extra periculum in præsentia futuros: insuperque Thyami suo præfecto egregiam navaturos operam: & antistitii sacerdotium, quod injuste à fratre natu minore per vim tenetur, cum illo recuperaturos esse. Sin spe frustrari illos acciderit, præliantes tamen occubituros esse, neque aliter venturos in Persarum potestatem, & illorum cruciatibus & ludibriis expositos fore. Cæterum hospites quo nunc ibitis? Ad pagum, dixit Calasiris. Illa vero: Non est tutum vobis, inquit, & intempestive, & præterea ignotis, versari inter eos qui relicti sunt. Sed si nos hospitio exceperis, inquit Calasiris, non desperamus nos securos fore. Verum temporis ratio non patitur, anus respondit. Siquidem nocturnas quasdam inferias agere constitui. Attamen si ferre

re poteſtis, neceſſe eſt autem fortaſſe, etiamſi nolitis, alicubi à cadaveribus ſejuncti vacuo in loco, noctem tranſigatis. Diluculo vero, ego vobis me ſecuritatis conciliatricem, hoſpitio exceptis, recipio fore. Hæc illa elocuta, Calaſiris omnia Chariclîæ exponens, & eam ſecum aſſumens, ſeceſſit. Cumque paululum cadavera prætergreſſi eſſent, in quendam tumulum humilem incidunt. Ibi ille quidem recubuit, capiti pharetra ſuppoſita: Chariclia vero ſedebat, pera loco ſellæ ſubjecta, oriente tum primum luna, & lumine ſuo illuſtrante omnia: tertia enim dies poſt plenilunium fuerat. Et Calaſiridem quidem, ut & alioqui ſenem, & itineris labore feſſum, arctior ſomnus complectebatur: Chariclia vero præ curis quæ illam angebant, pervigilem noctem ducens, ſcenæ cujuſdam impiæ quidem & abominandæ, cæterum indigenis uſitatæ, ſpectatrix fiebat. Anus enim vacationem ſe, ut à nullo neque interturbari, neque videri poſſet, nactam eſſe exiſtimans, primum quidem ſcrobem fodit, poſtea rogum ex utraque

parte ſuccendit, & medium inter utrumque cadaver filii collocans, & craterem fictilem ex quodam tripode qui juxta aderat promens, mel in foſſam infundebat, rurſus autem ex altero lac, ex tertio porro tanquam libationem faciebat: deniquę piſtam quandam farinæ maſſam, ad viri ſimilitudinem effictam, lauro & marathro ſive bdellio coronatam, in foſſam injecit. Deinde gladio inter ſcuta ſublato, tanquam furore quodam percita, multa ad lunam peregrinis auditu nominibus precata, brachium incidit, & lauri ſurculo ſanguine abſterſo, rogum conſpergebat: aliaque multa portenti ſimilia pręter hæc faciens, tandem ad cadaver filii inclinata, & quædam illi ad aurem accinens, excitavit, & ſubito conſiſtere præſtigiarum vi coëgit. Chariclia vero, quæ neque antea ſine metu & formidine ſpectabat, tum quidem & cohorruit: & inuſitato ſpectaculo prorſus conſternata, Calaſiridem de ſomno excitavit, & ut ſpectator eſſet eorum quæ fiebant effecit. Ipſi igitur ut in tenebris non conſpiciebantur, conſpiciebant vero ea quæ agebantur ad lucem

cem

cem & ad rogũ facilius, atque ea quæ dicebantur, quod non procul aberant, exaudiebant, anu jam clarius etiam cadaver percontante. Erat autem interrogatio hæc: An frater quidem illius, filius vero suus, superstes, esset salvus rediturus? Illud autem nihil respondit, sed annuens tantum, & matri spem quandam successus ex animi sententia ambigue præbens, collapsum est subito, & jacebat pronum. Illa vero convertit corpus, ut supinum jaceret, & non intermittebat quæstionem, sed vehementioribus coactionibus (ut videtur) multa ad aures rursus accinens, & transiliẽs armata gladio, nunc ad rogum, nunc ad fossam, excitavit rursus, & erectum de iisdem rebus interrogabat, non nutibus tantum, sed voce etiam, vaticinium manifeste & perspicue indicare cogens. Interea vero multis modis Calasiridem orabat Chariclia, ut propius accedentes ad ea quæ fiebant, & ipsi inquirerent aliquid ab anu de Theagene. Ille autem recusabat, dicens, & spectaculum quidem impium esse, sed tamen necessario à se tolerari. Non enim decere antisti-

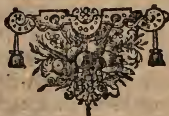
tes, aut delectari, aut adesse ejusmodi actionibus: sed his vaticinia ex sacrificiis legitimis & precationibus fieri, non ex impuris, & revera circa terram & corpus mortuum errantibus: quale nunc Ægyptia petente ut videremus, casus hujus temporis attulit. Hæc illo adhuc dicente, cadaver tanquam ex angulo quodam, aut antro confragoso, grave quiddã & asperum prorumpens: Ego quidem, inquit, initio tibi parcebam, mater, & delinquentem te graviter in naturam humanam, & Parcarum leges violantem, atque ea quæ manere debent immota, præstigiis atque incantationibus moventem, patiebar. Servatur enim & apud mortuos erga parentes, quoad fieri potest, reverentia. Cæterum postquam & hanc tollis, & pergis, non contenta nefanda & scelerata actione, quam initio es aggressa, in immensum nefandum hoc facinus producere, & non erigi tantum, & nutus dare, sed etiam loqui corpus mortuum cogis, sepulturam meam negligens, & venire in cœtum reliquarum animarum prohibens, privatæ necessitatis causa: audi jam ea,

quæ

quæ jampridem tibi indicare verebar. Neque filius tuus incolumis redibit: neque ipsa mortem, quam à gladio debes occumbere, effugies: sed quæ tuã vitam in tã nefandis actionibus consumpseris, violentam mortem destinatam talibus omnibus, non ita multo post obibis: quæ non sola seorsim, sed in cõspectu etiam aliorum, hæc tam arcana & silentio occultanda mysteria agere sis ausa, ac testibus his mortuorum enuncias & prodis fortunas: ex quibus alter est antistes. Et hoc quidem esset levius: scit enim, quæ est ejus sapientia, talia ne evulgentur, silentio apud se obsignata occultare: & alioqui diis est charus, ac filios suos in cruentũ certamen armatos descendentes, & monomachia dimicaturos, interventu suo prohibebit, & rem componet, siquidem acceleraverit. Sed illud est multo gravius, quod & virgo quædam, horum quæ hic circa me aguntur, est spectatrix, & exaudit omnia: muliercula inquam amore concita, & omnem ut ita dicam, terram, amasii cujusdam causa pererrans. Cum quo post infinitos labores, & sexcen-

ta pericula, in extremis terræ terminis, tandem in præclara fortuna & regia vitam transiget. His dictis, illud quidem jacebat corruens. Anus vero intelligens, hospites esse eos qui spectabant, quo fuerat habitu gladio armata, & furibunda ad ipsos contendit, & per omnes partes jacentium ferebatur, inter cadavera ipsos latitare suspicans: in animo autem habens interimere, si invenisset, tanquam insidiatores, & eos qui speculatores illius præstigiis adversi fuissent: donec dum incautius præ ira inter cadavera illos inquirere pergit, fragmento hastæ erecto per inguen trajecta est imprudens. Hæc igitur ita jacebat, vaticinium redditum à filio extemplo juste implens.

HE-

HELIODORI
ÆTHIOPICORUM
LIBER SEPTIMUS.

Calaſiris autem & Chariclia cum proxime tantum diſcrimen eſſent, tum ſegregantes ſeſe à præſentibus terroribus, tum etiam propter ea quæ vaticinio prædicta fuerant accelerantes, iter Memphim feſtinato continuabāt. Et quidem accedebant ad urbem, cum jam ea fierent, quæ mortuus, quem evocaverat mater, prædixerat. Hi enim qui erant Memphi, paulo ante quam adveniſſet, prædonum manum è Beſſa ducens Thyamis, portas clauſerant, milite quodam qui ſub Mitrane meruerat, & ex prælio ad Beſſam effugerat, adventum illius prævidente, & iis qui erant in urbe prænunciante. Thyamis igitur circa quandā muri partem arma deponere imperans, ſimul quiete poſt continuum laborem

itineris reficiebat exercitum, & obsidionem urbis inchoare statuebat. Oppidani autem, qui prius metu magnarum copiarum adventus consternati fuerant, cum paucos esse ex muris despicientes cognovissent, extemplo collectis sagittariis & equitibus, qui pauci ad præsidium urbis relicti fuerant, & reliqua multitudine civium armis quæ cuique casus obtulerat, instructa, exire ex urbe, & cum hostibus prælium committere properabant: grandiore quodam & claro viro contradicente, & docente, etiam si satrapam Oroondatem abesse contigisset, ad Æthiopicum bellum profectum, attamen ad Arsacen illius conjugem rem prius deferri convenire, quod illius consensu milites qui in urbe reperirentur, facilius esset & promptius ad opem ferendam civitati, concursuri. Cumque recte dixisse videretur, contenderunt omnes ad domicilia regia, in quibus absente rege satrapæ habitant. Arsace autem erat alioqui formosa & procera, & singulari industria in rebus administrandis prædita, atque animo elato propter ortus sui nobilitatem:

tatem: qualem extitisse in ea, quæ soror magni regis nata esset, consentaneum est: cæterum propter voluptatem illicitam ac dissolutam in vita, culpa & reprehensione non carebat. Inter cætera quoque & Thyamidi aliqua ex parte causa aliquando extiterat exilii, quo Memphi cedere coactus est. Cum enim, simulatque Calasiris propter ea quæ illi divinitus de filiis responsa fuerant, Memphi clam emigrasset, ac nusquam compareret, atque etiam periisse putaretur: illico Thyamis, tanquam filius natu major, esset ad dignitatem antistitii vocatus, & sacrificia in ingressu celebraret publice, cum incidisset in templo Isidis Arsace in adolescentem gratiosum, & ætate florentem, atque etiam in illa panegyri magis conspicuum & exornatum, oculis illum petiit intemperantibus, & nutibus turpiorum rerum involucris. Quæ quidem Thyamis ne paululum quidem ad animum admittebat, cum natura ad temperantiam idoneus, tum à puero præclare institutus. Alioqui etiam ea quæ ab illa agebantur, longius fuerant petita, quam

ut ille ſuſpicari poſſet: & fortaſſis aliter quodammodo fieri exiſtimabat, cum totus eſſet ſacris rebus intentus. Cæterum frater Petoſiris, qui & jampridem illi antiſtitii dignitatem inviderer, & illecebras Arſaces obſervaſſet, occaſionem ad inſidias fratri faciendas, illius illegitimam ſollicitationem arripuit. Et Oroondatem clam accedens, indicavit non illius tantum cupiditatem, ſed inſuper, quod Thyamis jam cum illa paciſceretur: falſo id adjiciens. Ille autem facile ſibi perſuaderi paſſus eſt, propter ſuſpicionem quam jam antea de Arſace conceperat: veruntamen moleſtus illi non fuit, tum quod manifeſtum argumentum, quo illam convincere poſſet, non haberet: tum quod reverentia generis regii, etiam ſi quid ſuſpicabatur, tolerandum, & premendum eſſe putaret. Cæterum Thyamidi palam denunciare & minari mortem non prius deſtitit, quam illum in exilium pepulit, & fratrem ejus Petoſiridem in antiſtitii dignitate collocavit. Sed hæc quidem temporibus quæ præceſſerant, acciderunt. Tum autem Arſace, cum multi-
tudo

tudo ad illius domicilia confluxisset, adventumque hostium, quod & illa præsenserat, nunciaret, & ut imperaret convenire milites qui essent, peteret: non ita se facile id permissuram dixit, cum nondum quantæ sint hostium copiæ, aut qui sint hostes, aut unde, sciret: ad hæc, ne causam quidem, propter quam venerint, cognovisset. Oportere igitur usque ad muros prius transcendere, & illinc omnibus rebus conspectis, aliisque insuper collectis, ad ea quæ fieri posse, & conducere videbuntur, aggredi. Recte dixisse visa est: contenderuntque inde recta ad murum. Ibi cum tabernaculũ purpureis, auroque intextis, intentum velis, Arsaces jussu collocatum esset, ipsaque sumptuose exornata venisset, pro tribunali editiori considens, collocatis circa se satellitibus, in armis auro fulgentibus, & caduceo prolato, tanquam colloquii pacificatorii symbolo, primos & præcipuos ex hostibus propius ad murum venire jussit. Postquam autem Thyamis, & Theagenes electi à multitudine venerunt, & sub muro constiterunt, reliquo corpore arma-

armati, cæterum aperto capite, præco hæc dicebat: Arſace Oroondatis primi ſatrapæ uxor, ſoror autem magni regis, quærit ex vobis, qui ſitis, quove animo, & qua de cauſa huc venire auſi. Illi autem, multitudinem quidem Beſſaenſium eſſe reſponderunt. De ſe vero Thyamis, quis eſſet, expoſuit, & quod injuria affectus à fratre Petoſiride, ac Oroondate, & antiſtitio per inſidias privatus, in priſtinam dignitatẽ a Beſſaenſibus reduceretur. Quod ſi ſacerdotium recuperaverit, pacem eſſe, & Beſſaenſes domum reverſuros nullo omnino damno illato: ſin minus, bello ſe judici & armis rem committere ſtatuiſſe. Merito autem debere & Arſacen, ſi quid cogitet eorum quæ fieri oporteat, opportune de Petoſiride pœnas ſumere, inſidiarum ſibi factarũ, & criminum nefariorum, quorum cum falſo illam apud Oroondatem inſimulaſſet, & ipſi apud virum illicitæ turpisque cupiditatis ſuſpicionem, & ſibi exilium è patria, dolo & inſidiis comparaſſet. Ad hæc perturbata eſt tota Memphitarum multitudo, cum & Thyamim cognoſcerent, & inopinati

illius

illius exilii causam, quam initio tum cum pelleretur, ignorabant, ex his quæ dicta fuerant, suspicarentur, & veram esse crederent. Arsace autem omnium maxime perturbatione plena erat, & tanquam procella cogitationum undiquaque premebatur. Nam ira contra Petosiridem inflammata, & ad eorum quæ jampridem acciderant cogitationem animum revocans, quo pacto illum ulcisci posset, deliberabat: Thyamidem vero aspiciens, & rursus Theagenem, distrahebatur animo, & alternis in cupiditatem erga utrunque rapiebatur: erga alterum quidem, veterem amorem renovans: erga alterum autem, acrioris adhuc & vehementioris initia flammasque cōcipiens: ut neque circumstantes latuerit illa animi anxietas, ac sollicitudo. Veruntamen cum se parvo spacio intermisso, non secus ac ii qui ex morbo sacro redeunt ad sese, recepisset: Optimi, inquit, sane vos ad bellum amentia quædam impulit, cum omnes Bessaenses, tum vos etiam florentes ætate & venustos adolescentes, & bono genere natos, qui vos (ut animad-

verto, & conjecturam facere licet) in manifestum discrimen pro prædonibus conjecistis: cum ne primum quidem impetum, si prælium sit committendum, sustinere possitis. Non enim eo angustiæ redactæ sunt Regis magni rationes, ut etiamsi satrapam abesse contingat, non à reliquiis exercitus qui est in urbe, omnes vos cingi possitis. Sed nihil attinet, ut existimo, vulgus affligi: præstatque, cum privata quorundam injuria, adventus sit caussa, non publica, neque communis, privatim etiam controversiam componere, & finem qui à diis & æquitate illis designabitur, ratum habere. Æquum igitur mihi esse videtur, & impero, ut reliqui Memphitæ quieti sint, neque sibi vicissim sine caussa bellum inferant. Hi autem quibus est de antistitio controversia, singulari certamine dimicent, ea conditione, ut victori sacerdotium præmium proponatur. Hæc cum Arsace fuisset elocuta, omnes qui erant Memphi, exclamarunt, & ea quæ dicta fuerant, collaudabant: cum & Petosirim in suspicionem sceleratæ voluntatis & propo-

siti

ſiti vocarent: & periculum ob oculos poſitum, & imminens, alieno ſe quiſque certamine depuliſſe lætaretur. Multitudo vero Beſſaenſiũ, non utique decreto contenta eſſe, neque periculo exponere ſuum ducem velle videbatur, tamdiu, quoad illis Thyamis, ut aſſentirentur, perſuaſit, imbecillas vires Petoſiris & inſcitiam bellandi exponens: & quod longe meliore conditione, propter peritiam, prælium ipſe initurus eſſet, eos confirmans. Quod etiam, ut eſt veriſimile, Arſace cogitans, ſingulare certamen propoſuerat: animadvertens fore, ut ſine ulla ſuſpicione, id quod animo expetebat, ex illius ſententia eveniret: & quod conveniente modo Petoſiris illi daturus eſſet pœnas, cum Thyamide longe generoſiore dimicans. Ibi conſpici potuit, vel dicto citius eá quæ fuerant imperata perfici, cum Thyamis omni ſtudio ad id quod denunciatum fuerat, properaret, ac reliquum armorum quod deſiderabatur ad juſtã armaturam, alacriter ſumeret: Theagene quoque multis modis illi animũ addente, & galeam capiti imponente egre-

egregie criſtatam, & deaurato fulgo-re micantem, & reliqua arma firmiter circumligante: Petoſiris autem vi, prout imperatum fuerat, extra portas truderetur, multa ad deprecandum certamen clamans, & arma invitus & coactus capiens. Cum igitur illum cõſpexiſſet Thyamis: Bone, inquit, Theagenes, an non vides, quantopere præ metu tremat Petoſiris? Video, inquit. Cæterum quo modo iis quæ ſunt præ manibus, uteris? Neque enim ſimplex hoſtis, ſed frater tibi objectus eſt. Ille autem: Recte dicis, inquit, & proxime ſcopum meæ mentis attigiſti. Ego vero vincere, annuente deo, non interficere decrevi. Abſit enim, ut tantopere ira & indignatio propter ea quæ antea ſum paſſus, in me efferveſcat, ut cum ſanguine fratris, & germani cæde atque contaminatione vindictam injuriæ præteritæ, honorẽ autem futurum commutare velim. Generoſi hominis verba ſunt, inquit Theagenes, & naturæ vim egregie intelligentis. Mihi vero quid ut obſervem imperas? Tum ille: Certamen quidem propoſitum nihil habet peri-

culi, ita ut facile contemni possit: veruntamen quoniam multa, atque ab opinione hominum aliena sæpius fortunæ humanæ varietas efficit, si victor evasero, una ingredieris urbem, & habitabis mecum æquali jure: sin aliquid præter spem acciderit, Bessaensium istorum, qui tibi magnopere favent, dux eris, & prædonum vitam ages, donec aliquem finem tuis rationibus dexteriorem Deus ostenderit. His ita cõplectebantur se mutuo cum lacrymis & osculis. Et hic quidem ibi quo fuerat habitu, sedebat, circumspiciens id quod futurum erat: & Arsacæ pręebebat, inscius ipse, occasionem voluptatem capiendi ex suo spectaculo, undiquaque illum circumspicienti, & oculis tum cupiditate frui permittenti. Thyamis vero ad Petosiridem contendit. Cæterum ille non sustinuit ejus adventum: sed cum illum se commovisse vidisset, conversus ad portã, recipere se in urbem voluit. Sed nihil proficiebat, cum ab iis qui ad portas stabant, rejiceretur: & hi qui erant in muro, ad quam partem cursum direxisset, ne à quoquam reciperetur, adhorta-

tanquam in tragœdia auxit ea quæ agebantur, quasi æmulatione quadam initium alterius fabulę afferens: & Calasiridem die ac hora illa tanquam ex composito, socium cursus, & infelicem spectatorem certaminis liberorũ de vita, constituit. Qui etsi multa perpessus fuerat, & multa tentaverat, exilioque se & secessu in peregrinas terras mulctaverat, ut tam crudele spectaculum evitare posset: tamen fato victus, videre ea quæ illi jampridem dii oraculo prædixerant, coactus est. Et è longinquo cursum & insectationem prospiciens, ex iis quæ illi sæpius prædicta fuerant, filios suos esse intellexit: intensiorique cursu, quam alioqui ætas patiebatur, antevertere illorum ultimam manuum consertionem conatus est, etiam vim faciens senectuti. Postquam igitur supervenit, & propius jam una currebat: Quid hoc sibi vult ô Thyami & Petosiri? continuè vociferabatur: quid malum hoc amentiæ est, filii? sæpius inclamabat. Illi autem cum nondum patris vultum agnoscerent, adhuc mendicorum pannis vestiti, & ipsorum animus totus

essct in certamine, tanquam aliquem circulatorem, aut alioqui non satis mentis compotem, præteribant. Ex iis vero qui erant in muro, non nemo mirabatur, quod sibi non parceret, & inter digladiantes sese conjiceret: aliqui vero tanquam amentem, & frustra sese medium inferentẽ ridebant. Cum igitur senex intellexisset, se propter vilitatem habitus non agnosci, dejecit pannos quibus desuper erat indutus, & sacram comam cum non esset religata promisit, ac onere quod gerebat in humeris cum baculo quem habebat in manibus abjecto, stetit adversus, & facie ipsis paruit, veneranda ac pontifice digna, sensimque se curvavit, & manus supplices protendens, lacrymis obortis, ejulando infit: O filii, en ego sum Calasiris, en ego sum vester pater. Hic jam consistite: & furorem, qui malo fato exortus est, compescite, cum patrem & habeatis, & revereri debeatis. Jam tum languebant, tantumque non collapsi, provoluti sunt ad genua patris, & amplexi, primum defixis oculis intuebantur, examinantes illius agnitionem: deinde postquã

non

non ſpectrum eſſe, ſed ipſum revera cognoverunt, variis affectibus, & inter ſe contrariis commovebantur. Lætabantur propter parentem, præter ſpẽ ſuperſtitem conſpectum: excruciabantur, & erubeſcebant propter actionem in qua deprehenſi fuerant: & erant ſolliciti ob futurorum incertitudinem. Hæc autem adhuc iis qui erant in urbe mirantibus, & neque dicentibus quicquam, neque agentibus, verum pene ſtupentibus præ inſcitia, & pictorum ſimilibus ad ſolum ſpectaculum arrectis, alius actus obiter inſerebatur fabulæ. Chariclia veſtigiis inſequens Calaſiridem, cum è longinquo cognoviſſet Theagenem (acris eſt enim in cognoſcendo amantium aſpectus, ſæpiusque motus tantum & habitus, quamvis è longinquo, aut etiam à tergo, ſimilitudinis opinionem præbuit) tanquam icta illius aſpectu, furibunda ad ipſum fertur, & hærens in amplexu, è collo nulla voce edita pendebat, lugubribusque quibuſdam lamentis eum ſalutabat. Ille autem, ut eſt veriſimile, vultum ſqualidum, & ex induſtria contaminatum & pollutũ

videns, & veſtem vilem ac laceram, veluti aliquam ex circulatricibus, & revera vagabundam repellebat, ac rejiciebat: & ad extremum, cum non deſiſteret, tanquam ſibi moleſtæ, & ſpectaculum illud Calaſiris impedienti, etiam alapam inflixit. Illa autem: ô Pythie, ſubmiſſe ad illum, neque faculæ amplius recordaris? Tum Theagenes verbo illo tanquam jaculo ictus, & ex conſtitutis inter illos teſſeris faculam cognoſcens, defixisque oculis contuitus, & obtutu Chariclíæ tanquam ex nubibus radio emicante illuſtratus, in collum invadebat: poſtremo tota pars ad murum, in quo ſederat Arſace tumens, & non ſine zelotypia jam Charicliam aſpiciens, plena erat ſcenica quadam mirificaque repręſentatione. Diremptum eſt nefarium bellum inter fratres: & certamẽ, quod cruentum fore putabatur, in comicum finem ex tragico deſiit. Pater filios armatos contra ſeſe, ſingulari certamine dimicantes conſpicatus, qui eo diſcriminis venerat, ut pene oculis parentis infelix mors liberorum ſubjiceretur, ipſe pacis fiebat arbiter. Qui effugere qui-

quidem fatorum necessitatem non poterat: cæterum tempori ad ea quæ definita fuerant veniens, fortunæ successu usus videbatur. Filii parentem post decennalem erroris intercapedinem recuperabant, & eum qui fuerat causa propemodum cruentę propter antistitium seditionis, ipsi paulo post coronabant, sacerdotiique insigniis ornatum deducebant. Inter omnia vero amatoria pars fabulæ, Chariclia atque Theagenes, formosi & venusti juvenes, cum præter omnem spem & opinionem se recuperassent, vigebat: & magis quam cætera, urbem ad spectaculum sui convertebat. Effusa namque fuerat per portas, & patentē campum frequentia cujuslibet ætatis impleverat: parte civitatis pubere, & virilem ætatem tum primum attingente, accurrente ad Theagenem: ad Thyamidem vero, florentis ætatis, & exacta maturitate viros constituentis, atque etiam per ætatem Thyamim cognoscentis. Porro virginea urbis portio de sponso jam cogitans, ad Charicliam adhærescebat. Senile autem & sacrum genus totum stipabat Calasiri-

 dem.

dem. Atque ita pompa quædam ſacra repente conſtiterat, cum Thyamis Beſſaenſes remiſiſſet, gratiasque illis pro navata ſibi cupide opera egiſſet: boves centum, mille vero oves, & ſingulis decem drachmas paulo poſt ad plenilunium. ſe miſſurum promittens: collum vero manibus patris ſubjiceret, & itineris moleſtiam levaret, inceſſumque ſenis præ inſperato gaudio ſenſim languefactum ac diſſolutũ, ſuffulciret & ſuſtentaret. Faciebat vero idem ex altera parte Petoſiris, & cũ facibus accenſis deducebatur in templum Iſidis ſenex, plauſu,& gratulationibus ſtipatus, multis ſimul fiſtulis & tibiis ſacris reſonantibus, & ad tripudia ferventem & vegetam ætatem exuſcitantibus. Porro nec Arſace à tergo relinquebat ea quæ fiebant: ſed ſuam quoque catervam & comitatum, ſeorſim magno cum faſtu oſtentans ſequebatur: monilia multumque auri in templum Iſidis impoſuit, eo quidem prætextu, quod exemplum reliquæ urbis imitaretur: ex ſolo vero Theagene ſuſpendens oculos, & præ cæteris illius conſpectu perfruens, nec tamen ſince-

ſincero erga illum ſtudio ſe oblectans. Porro cum Charicliam Theagenes manu tenens duceret, turbamque confertam removeret, acrem quendam zelotypiæ ſtimulum Arſacæ infixit. At Calaſiris, ut ingreſſus eſt interiorem templi partem, procidit in faciem, & cum veſtigiis ſimulachri incubaret, multoque tempore ita maneret, parum aberat quin moreretur. Revocantibus autem eum ad ſeſe circumſtantibus, vix conſurgens, cum libaſſet deæ, votaque nuncupaſſet, demens ſuo capiti ſacerdotii coronam, filium Thyamidem coronabat, ſe jam ſenem eſſe, ad multitudinem dicens, & alioqui ſibi imminere mortem proſpicere: filio vero majori natu, & deberi inſignia antiſtitii, lege: & illum ſatis habere dotum animi & corporis ad ſacerdotii munia obeunda. Cum ad hæc populus exclamaſſet, ſeque approbare laudibus & præconiis ſignificaſſet, ipſe templi quandam partem occupans, quæ antiſtitibus eſt attributa, filios una ſecum habens, & Theagenem, ibi manſit. Reliqui vero in ſuam quisque domum diſcedebant. Diſcedebat & Ar-

ſace, vix quidem, & ſæpius revertens, quaſique majori obſervantia circa deam immorans: veruntamen diſcedebat aliquando, identidem ſeſe ad Theagenem quamdiu licuit, convertens. Poſtquam igitur in regiam aulam eſt ingreſſa, recta ad thalamum ibat, & dejiciens ſeſe in lectum, eo habitu quo fuerat jacebat, nulla voce edita: muliercula alioqui proclivis in libidinem, tum vero præcipue, conſpectu formæ Theagenis excellentis, & reliquas omnes quaſcunque antea cognoverat, ſuperantis, inflammata. Jacebat igitur tota nocte, ſubinde in alterũ latus corpus obvertens, identidemque vehementius ingemiſcens, nunc ſe erigens, nunc in ſtrato labans, & magna ex parte veſte ſeſe nudans, & rurſus repente in lectum corruens. Aliquando & ancilla vocata ſine cauſa, nihil dans mandatorum, iterum eam ablegabat. Denique in furorem illam inſciis omnibus in poſterum egiſſet amor, niſi quædam anus, nomine Cybele, cuſtos cubilis, & rerum Venerearum Arſaces miniſtra, incurriſſet in thalamum: (neque enim illa clam erat quic-

quicquam eorum quæ fiebant, tanquã lucente candela, & flammam Arsaces amori addente:) Quid hæc malum, domina? inquiens. Num quis te novus aut inusitatus affectus excruciat? Cujusnam conspectus meam turbat alumnam? Quis est adeo insolens, atque amens, qui tanta tua forma non capiatur, neque felicitatem ducat esse singularem, tuam Veneream consuetudinem, sed nutum tuum & voluntatem contemnat? Expone mihi tantum, suavissima filiola. Nemo est adeo adamãtinus, quin nostris capi possit blanditiis & illecebris. Expone quamprimum, & non frustraberis successu ex animi sententia. Re ipsa vero sæpius, ut existimo, idipsum experta es. Ista quidem hæc, & alia horum similia accinebat, multum pedibus Arsaces abblandiens, & variis adulationibus ab illa confessionem affectus flagitans. Illa autẽ cum paululum quievisset: Accepi vulnus, inquit, mater, quantum antea nunquam: cumque multis beneficiis, & sæpe, sim à te in similibus casibus affecta, haud scio an nunc sis eadem felicitate rem gestura. Bellum enim

enim quod ad muros hodie propemodum commiſſum fuerat, aliis quidem incruentum fuit, & in pacem deſiit: mihi vero initium verioris belli, & vulnus non partis tantum alicujus, aut membri, ſed etiam ipſius animæ extitit: cum peregrinum illum adoleſcentem, qui juxta Thyamim ſub monomachiæ tempus currebat, infeliciter mihi oſtendiſſet. Scis omnino mater quem dicam. Neque enim parvo intervallo, reliquorum formam ſua tanquam fulgore quodam, obruebat: adeo ut neque agreſtem quenquam, & prorſus ab amore pulchritudinis alienum id latuerit, nedum tuam multiplicẽ ſapientiam latere poſſit. Quamobrem chariſſima, cum vulnus meum cognoveris, tempus eſt ut omnem admoveas machinam, omnem anilem faſcinum, & blanditias, ſiquidem tuam alumnam ſuperſtitẽ eſſe volueris. Neque enim eſt ulla ratio quæ me poſſit in vita retinere, niſi omnino illo potita fuero. Novi, inquit anus, adoleſcentem. Lato fuit pectore, & latis humeris, collo erecto & ingenuo ſupra cæteros eminens, & ut uno verbo tanquam

quam fastigio rem absolvam, omnes superans. Igne micantes habens oculos, amanter & severe simul aspiciens. Ille, qui omnino delicate capillum nutrit, & genas nunc primum flava lanugine vestit: ad quem muliercula quædam peregrina, non deformis quidem, sed insigniter impudens, ut videbatur, subito accurrens, annata illi est, & circumfusa ex illo dependebat. An non hunc dicis hera? Hunc, inquit, mater. Recte enim mihi & insigne in memoriam reduxisti, os illud impurum & sceleratum, cui forma longo tempore domi asservata, quotidiana tamen & fucata, animos attollit: attamen me longe fœlicior est, quæ ejusmodi nacta sit amasium. Ad hæc leviter arridens anus: Adesto animo, & omitte sollicitudinem, inquit, hera: ad hodiernum diem illa est à peregrino formosa habita: si vero effecero, ut te & tua forma potiatur, aurea (ut ajunt) cum æreis permutabit, illa meretricula petulante, & frustra sese jactante, contempta. Siquidem ita facies, Cybelion charissima, duorum pro uno morborum eris mihi curatrix, amoris & zeloty-

lotypiæ:illo quidem implens,hac vero liberans. At illa: Hoc meæ curæ cogitationique incumbet. tuum est autem ut te revoces,& in præsentia quiescas, neque despondeas animum, antequam ad rem aggrediamur:sed bona spe te sustentes. Hæc dixit & ablato lychno, atque conclusis thalami foribus, abiit. Cum autem vixdum diem sensisset, uno ex regiis eunuchis assumpto, præterea pedissequa una cum placentulis, & aliis rebus ad sacrificiũ destinatis subsequi jussa, ad templum Isidis properabat. Postquam stetit pro foribus, sacrificium se deæ facturam dicens pro domina Arsace,quibusdam insomniis territa, & placare visa volente, quidam ex æditais prohibebat, & ablegabat, mœstitiæ plenum esse templum referens. Antistitem enim Galasiridem, cum post longum tempus domum rediisset,convivatum esse lautius, una cum charissimis sub vesperam, & usum esse remississimo ad omnem hilaritatem ac delectationem animo. Post convivium autem libasse, & multum supplicasse deæ: cumque filiis dixisset, quod hactenus essent

ſent viſuri patrem, dediſſetque mandata de juvenibus Græcis qui cum eo venerunt, ut illis diligentiſſime proſpicerent, & quibus in rebus opem implorarent, pro virili adjumento eſſent, cubitum ſe contuliſſe. Deinde ſeu propter gaudii magnitudinem, meatibus ſpirituum ultra modum ſolutis & laxatis, tanquam ſenio confecto corpore, ſubito viribus deſtituto: ſeu diis, à quibus hoc petierat, illi præbentibus: circa gallicinium cognitum eſſe mortuum, filiis propter ea quæ illis prædixerat pater, tota nocte in illius obſervationem intentis. Et nunc, inquit, miſimus nuncios, accerſituros ex urbe reliquum pontificium & ſacerdotale genus, ut illi juſta funebria ſecundum legem patriæ perſolvant. Diſcedendũ eſt igitur vobis. Neque enim fas eſt cuiquam ingredi templum, nedum mactare quicquam, per hos totos ſeptem dies, præter hos qui ſacerdotio funguntur. Quomodo itaque hoſpites hoc tempus traducent? quærebat Cybele. Tum ille: Habitaculum illis extra templum adornari juſſit novus antiſtes Thyamis: & ut vides, iſti ipſi ce-

quendum esse, tanquam meliorem consecutum requiem, & præstantiorem statum sortitum, divina & sacra doctrina præcipit. Quanquam vobis quidem venia danda est, qui (ut dicitis) patrem, & patronum, & eum qui sola spes vestra fuerit, amiseritis: verumtamen non omnino vos despondere animum oportet. Thyamis enim (ut videre est) non tantum in antistitium, sed etiam in studium & benevolentiam erga vos illi successit, & in primis provideri vobis imperavit: habitaculumque vobis instructum est splendidum, & quale sibi optaret aliquis altioris gradus hominum, & indigenarum, nedum peregrinorum, & eorum quorum in præsentia angustæ rationes, & humilis fortuna esse videatur. Sequimini igitur hanc (ostendẽs Cybelen) communem vestram existimantes esse matrem, & excipienti vos parere. Hæc ille quidem dicebat: faciebat autem Theagenes, vel quod veluti procella quadam eorum quæ præter spem acciderant depressus esset: vel quia in tali statu rerum, quodcunque oblatum habitaculum & receptũ

boni consuleret. Cavisset autem sibi, ut est consentaneum, si tragicos & intolerabiles casus, allaturum esse habitaculum illud, & magno malo ipsis futurum, suspicatus fuisset. Tum vero fortuna, illorum rationes gubernans, cum paucarum horarũ intervallo illos recreasset ac refecisset, & unius diei tantum spacio lætitia frui permisisset: subito tristia & adversa adjungebat, & tanquam sua sponte vincula sibi accersentes, hosti adducebat: prætextu benigni hospitii, juvenes, & hospites, & ignaros futurorum, captivos efficiens. Sic hercle vita quæ in errore agitur, inscitiã tanquam cæcitatis tenebras offundit iis qui in peregrinis terris & exteris nationibus versantur. Hi igitur cum venissent ad domicilia satrapæ, & ingrederentur vestibula magnifica, & editiora quam ut cum privati hominis conditione comparari possent, & stipatorum fastu, aliorumque aulicorum frequentia repleta, mirabantur ac turbabantur, ædes præsentem illorum fortunam superare videntes. Sequebantur tamen Cybelen multis modis adhortantem, & adesse illos animo juben-

bentem, & quod expectare deberent læta, quæ illos essent exceptura, promittentem. Ad extremum, postquam eos in conclave, in quo habitabat anus, separatum & sejunctum à turba, introduxit, remotis arbitris, sola illis assidens: O liberi, dicebat, mœstitiæ in qua nunc versamini, causam cognovi, atque dolorem, quem ex antistitis Calasiridis morte, merito à vobis culti in parentis loco, accepistis. Æquũ est autem, ut præterea mihi qui sitis, & unde, exponatis. Nam & hoc, quod Græci sitis, cognovi: & quod bono genere nati, ex iis quæ in vobis cernuntur, argumentum capere licet. Vultus enim adeo liberalis, & elegans atque liberalis forma, specimen præstantis generis exhibent: sed ex qua Græcia, atque adeo urbe, sitis, denique quomodo oberrantes huc veneritis, cum aveam id cognoscere, vestræ utilitatis causa, quæso mihi exponite, ut etiam dominam meam Arsacen, regis magni sororem, Oroondatis vero maximi satraparum conjugem, Græcorumque & elegantiæ amantem, & in hospites beneficam, de vestris rationibus cer-

tiorem facere poſſim: atque ita cum majore debitoque vobis honore, in conſpectum illius veniatis. Dicetis vero mulieri non prorſus à vobis alienæ. Sum enim & ipſa natione Græca: Lesbia vero, urbis in qua ſum nata cognomine, captiva quidem huc adducta, cæterum ſucceſſu fortunæ meliore quam domi utens. Sum enim dominæ omnium rerum miniſtra, & tantum non per me ſpirat, & videt: ſed mens illi, & aures, & in ſumma omnia ſum ego, probos honeſtosque ſemper in illius notitiam deducens. Theagene vero ea quæ dicta fuerant à Cybele, cum iis quæ pridie ab Arſace facta fuerant conferente: & quod illum defixis oculis, & laſcive, denique ſine intermiſſione, & cum indecoro parumque moderato nutu ac ſignificatione intuita fuiſſet, cogitante: nihilquè boni inde eventurum augurante, & jam dicturo aliquid ad anum, ſubmiſſe in aurem illi Chariclia: Sororis, inquit, memineris, in iis quæ dicturus es. Cum igitur intellexiſſet id quod illi ſuggeſtum fuerat: Mater, inquit, quod Græci ſumus, jam & ipſa ſcis. Illud autem

cogno-

cognoſce, quod cum germani eſſemus, parentibus à prædonibus captis, ad illorum inquiſitionem profecti, magis adverſa fortuna quam illi uſi ſumus, in crudeliores viros incidentes, & omnibus facultatibus (multæ autem erant) ſpoliati, vix vero ipſi ſervati, & quadam dextra numinis voluntate, cum heroe Calaſiri congreſſi, cum veniſſemus huc tanquam reliquum tempus vitæ cum illo tranſacturi, nunc (ut vides) ab omnibus deſerti & ſoli relicti ſumus: eo qui videbatur eſſe pater, & erat, cum aliis parentibus amiſſo. Ac noſtræ quidem rationes ſic habent. Tibi vero ingentem habemus gratiam pro hoc officio humanitatis, & hoſpitalitatis. Majore autē beneficio nos tibi devincies, ſi ut ſeorſim & clanculū habitemus, effeceris: officiū quod nuper commemoraſti, ſcilicet ut per te Arſacæ innoteſcamus differens, neque introducens in tam ſplendidā & illuſtrem fortunam, peregrinam, erroneam, tetricamque vitam. Notitias enim & familiaritates cū ſimilibus (ut ſcis) inire convenit. Non potuit ſe reprimere Cybele, cum hæc dicta fuiſ-

ſent : ſed ex hilaritate vultus, manifeſtum exiſtebat indicium, quod magnopere audito germanorum nomine fuiſſet delectata, cogitans nullo ſibi impedimento fore in rebus Venereis Arſaces Chariclìam; &, O pulcherrime adoleſcens, inquit, nunquam hoc de Arſace dices, poſtquam expertus fueris mores mulieris. Æqualis eſt enim, & accommodata ad omnem fortunam. Quinetiam magis eſt auxilio iis, qui præter dignitatem quippiam ſunt paſſi. Cumque ſit Perſis genere, magnopere ingenio Græcos imitatur, gaudens iis, & ſe oblectans qui inde adveniunt, moreſque & conſuetudinem Græcorum ſupra modum amplectitur. Eſte igitur bono animo, quod ſit futurum, ut tu omnibus dignitatibus quæ ad viros pertinent, orneris: ſoror autem tua familiaris & convictrix illius ſit futura. Cæterum quæ veſtra nomina illi nunciare oportet? Cum vero Theagenis & Chariclìæ audiſſet, ut ibi illam operirentur dicens, ad Arſacen cucurrit, datis prius mandatis janitrici (erat autem & ipſa anus) ut neminem ingredi pateretur*, atque adeo ne ipſos quidem juvenes quoquã

egredi permitteret. Hac vero, Neque si tuus filius Achæmenes advenerit? interrogante: modo enim & post tuum discessum in templum egressus est, ungendi oculi gratia, quod aliquantulũ adhuc doloris & molestiæ sustineat: Neque si ille veniat, respondit: sed obserata janua, & clavem ipsa apud te habens, dic me asportasse. Sicque accidit. Nam cum vixdum Cybele abscessisset, solitudo Theageni & Chariclіæ luctuum & recordationis suarum calamitatum tempus subministravit: iisdemque propemodum verbis, & mente eadem sese deplorabant, illa quidem, ô Theagenes: at ille, ô Chariclia, identidem ingemiscentes. Et hic, Quænam fortuna nos invasit? Illa autem, In qualinam statu rerum versabimur? & post singula verba amplectebantur se invicem. & rursus cum illacrymassent, dissaviabantur. postremo Calasiris recordati, in illius luctum ploratus conferebant. In primis autem Chariclia, tanquam majore spacio temporis, magis illius studium & benevolentiam erga se experta. Et, ô bonum Calasiridem, exclamabat

plorans: etenim orbata sum suavi nomine, quominus illum patrem vocare possim, cum numen mihi patris appellationem undiquaque præcidere contendisset. Patrem qui me procreavit, non agnovi: eum vero qui me adoptivam filiam fecerat, hei mihi prodidi; porro hunc qui me recepit, & aluit, & servavit, amisi, & neque lugere funerum ritu ac cæremonia, adhuc jacens cadaver, à cœtu prophetico mihi est permissum. Enimvero nutricie & servator, addam autem & pater, ecce etiamsi nolit numen, ubi licet, & quomodo licet, facio tibi libationes meis lacrymis, & addo inferias ex meis capillis. simulque vellebat plurimos crines: & Theagenes quidem eam reprimebat comprehendens, tendensque manus supplex. Illa vero lamentabatur nihilominus. Quid enim (dicens) vel vivere jam conducit? In quã spem oculi conjiciendi sunt? Ductor in peregrina terra, bacillus erroris, dux reditus in patriam, parentum notio, solatium in adversis rebus, adjumentum ac depulsio infortuniorum, omnium nostrarum rationum anchora

ra Calasiris periit, nos miserum jugum quasi cæcos inscitia gerendarum reru in peregrina terra relinquens. Omne nobis iter, omnis denique navigatio præ inscitia præcisa est: atque gravis & blanda, sapiens & cana revera mens evolavit, beneficiorum erga nos neque ipsa finem conspiciens. Cum talia atque alia præterea miserabiliter lamentaretur, Theagene partim apud sese clam fugente, partim se ut parceret Charicliæ cohibente, advenit Achæmenes, & januā sera firmatam deprehendens: Quid malum hæc? ex janitrice quærebat. Cum vero matris esse factum cognovisset, accedens ad fores, & causam perpendens apud animum, sensit Charicliam lamentantē: & inclinans sese, per angustias per quas aperitur claustri compages, vidit omnia quæ fiebant, & rursus janitricem, quinam essent intus, interrogabat. Illa autem, aliud quidem se nescire dicebat, præter quam quod essent virgo & adolescens, peregrini quidā, ut conjectari licet, nuper ab ipsius matre introducti. Tum ille iterum sese incurvans, conabatur exactius cogno-

ſcere eos quos videbat. & Chariclîam quidem cum omnino non noſſet, propter formam tamen demirabatur : atque adeo quæ apparitura eſſet, & qualis , niſi mœrore ac luctum conficeretur, cogitabat ; denique admiratione , in amatorium affectum clam deferebatur. Theagenẽ vero obſcure & ambigue ſe agnoſcere opinabatur. Atque ita intento in illam conſiderationem Achæmene, advenit reverſa Cybele , (cum omnia de adoleſcentibus,quemadmodum geſta fuerant,nunciaſſet;& multis modis Arſacen beatam ob fortunæ ſucceſſum prædicaſſet, à qua illi tantum caſu quodam eſſet perfectum bonum , quantum ſexcentis conſiliis & machinis nemo ſperaſſet confici potuiſſe, ut cohabitatorem habeat amaſium; ita ut alter ab altero abſque ullo metu conſpici poſſet. Et cum multis ejuſmodi verbis Arſacen inflaſſet,properantemque ad aſpectum Theagenis, jam vis cohiberet,propterea quod nollet illam pallentem, & turgidis oculis ex inſomnia præbere ſe conſpiciendã adoleſcenti;ſed poſt præſentem diem, quam requieviſſet , priſtinamque formam

mam recuperaſſet. Ita cum lætam ipſam, & bonę ſpei de eventu ex animi ſententia plenam effeciſſet, tum quæ facere conveniret, tum quomodo hoſpites accipere cum illa conſtituiſſet) ut advenit, inquam, & ſubſtitit; Quid, ait, ita curioſe rimaris fili? Ille autem; Eos qui ſunt intus hoſpites, qui ſint, aut unde, dicebat. Non eſt fas, inquit ad eum Cybele; imo id quod ſcis preme ſilentio, & apud te retine, neque cuiquam narres, neque multum verſare inter hoſpites. Sic enim dominæ viſum eſt. Ille igitur abibat, facile matri obtemperans; & ad conſuetum ac Venereum miniſterium Arſaces Theagenem aſſervari ſuſpicans, & diſcedens, An non hic eſt (ſecum loquebatur) qui mihi nuper, cum eum accepiſſem à Mitrane præfecto excubiarum, ut deducerem ad Oroondatem, mittendum regi magno, à Beſſaenſibus ereptus eſt, quando & de vita propemodum periclitatus ſum, & ſolùs éx iis qui eum ducebant, vix effugere potui? An vero me fallunt oculi? Atqui melius jam valeo, & fere ita quemadmodum antea conſueveram, per-

perſpicio. Quin etiam Thyamidem audivi heſterno die advenisse, & cum ſingulari certamine cum fratre dimicaſſet, ſacerdotium recuperaſſe. Ille ipſe eſt omnino. Cæterum in præſentia hoc indicium tacendum eſt, & ſimul obſervandum qui ſit animus dominæ erga hoſpites. Hic quidem hæc ſecum. Cybele vero ad juvenes incurrens, veſtigia eorum quæ faciebant deprehendebat. Quamvis enim ad ſtrepitum forium, cum aperirentur, componebant ſeſe, & conſuetum vultum & habitum aſſimulare conabantur: tamen non potuerunt celare anũ, oculis adhuc lacrymis innatantibus. Exclamans igitur, O ſuaviſſimi liberi, dicebat, quid ita intempeſtive ploratis, quando gaudere oportebat, & gratulari vobis ipſis fortunæ dexteritatem, Arſace optima quæque, & quæ vobis optare poſſetis cogitante, & ut cras in illius conſpectum veniatis annuente, ac nunc vobis omnia officia humanitatis & omnem obſervantiam attribuente? Quamobrem abjiciendi ſunt vobis iſti fatui & pueriles plane fletus, intueri vero voſmetipſos & cõpone-

ponere convenit, accedere ac obsequi Arsaces voluntati. Theagenes autem; Memoria, inquit, mortis Calasiridis dolorem in nobis excitavit, & ad lacrymas nos deduxit, qui illius paternam erga nos voluntatem amiserimus. Nugæ sunt, inquit anus, istæ: Calasiris, & pater quispiam fictus, qui communi naturæ legi, & ætatis tempori cessit. Omnia tibi adsunt per unum hominem, præfectura, divitiæ, deliciæ, & fructus florentis ætatis: denique fortunam tuam esse puta, & adora Arsacen. Tantum mihi obtemperate, quomodo illam accedere & aspicere debeatis, quando hoc præceperit, & qua ratione agendum tractandumque sit, si quid imperaverit. Animus enim illius magnus est, ut scis, & excelsus, & regius, ætate juvenili & forma insuper elatus, & qui se contemni si quid postularit non patiatur. Cum ad hæc reticuisset Theagenes, & apud sese, quod turpium quarundam rerum, & cum flagitio conjunctarum significationes essent cogitaret; paulo post eunuchi aderant, reliquias satrapicæ mensæ, quæ omnem sumptum & molliciem superabant,

rabant, in aurea ſupellectili afferentes. Et cum dixiſſent quod his domina honoris cauſa excipit hoſpites, & appoſuiſſent juvenibus, continuo diſcedebant. At hi, Cybele quidem hortante, ſimul vero proſpicientes ne quid officio detrahere viderentur, aliquantulum deguſtabant ea quæ erant appoſita. Atque hoc & veſperi fiebat, & reliquis deinceps diebus. Poſtridie vero fere circiter horam primam diei, iidem eunuchi venientes ad Theagenem; Accerſitus es ô nimium felix à domina, dicebant; & juſſi ſumus ut te in illius conſpectum deducamus. Quamobrem eas fruiturus felicitate, quam ſane paucis & rariuſcule impertiri ſolet. Ille autem paululum quievit; deinde tanquam vi traheretur, invitus conſurgens; Solumne me venire imperatum eſt, ad ipſos dicebat, an etiam una mecum ſororem hanc meam? Cũ autem, ſolum, reſpondiſſent, & illam ſeorſim eſſe venturam; nunc vero adeſſe Arſacę quoſdam ex magiſtratibus Perſarum. alioqui moris eſſe ut ſeorſim cum viris, cum mulieribus autem alio tempore agatur; inclinans ſeſe

Thea-

Theagenes, Neque honesta hæc sunt, neque non suspecta, ad Chariclia͂ submisse cum dixisset, ab illaque vicissim audisset quod non oporteret contraire, sed cursum una tenere initio, & præ se ferre voluntatem omnia ex illius sententia faciendi, sequebatur præeuntes. Cumque modum quo illam oporteret compellare atque alloqui, & quod moris esset adorare ingredientes, docerent, nihil respondit. Cæterum ingressus est, & illam sedente͂ pro tribunali deprehendens, purpura & auro intexta veste exornatam, moniliumque pretio & tiaræ dignitate superbientem, ac delicate delibutam & fucatam, satellitibus astantibus, & primariis utrinque magistratibus, assidentibus: non consternatus est animo, sed tanquam eorum quæ illi fuerant cum Chariclia constituta de assimulata observantia & veneratione oblitus, magis est erectus animi magnitudine co͂tra fastum Persici spectaculi: & neque genu flectens, neque adorans, sed erecto capite, Salve (inquit) regie sanguis Arsace. Indignantibus vero iis qui præsentes aderant, & murmur quoddam

dam contra Theagenem, tanquam temerarium & audacem, quod non adoraſſet, emittentibus: Arſace ſubridens, Date veniam, inquit, tanquam ignaro & peregrino, & prorſus Græco, & illinc contemptu noſtri laboranti. Simul & de capite tiaram depoſuit, multum iis qui aderant prohibentibus. hoc enim faciunt Perſæ, ad reddendam gratiam ei qui ſalutavit. & cum ad illum, Bono animo eſto hoſpes, per interpretem dixiſſet (quamvis enim intelligebat linguam Græcam, loqui tamen non potuit) & dic ſi qua re indiges, repulſam non paſſurus: remittebat, innuens eunuchis. Deducebatur vero cum pompa ſatellitum. Ibi & Achæmenes cum illum iterum conſpexiſſet, cognovit exactius: & nimii honoris qui illi tribuebatur, cauſam ſuſpicans, mirabatur: tacebat tamen, ea quæ decreverat faciens. Arſace autem optimatibus Perſarum & magiſtratibus magnifico apparatu acceptis, eo prætextu quod id honoris cauſa, quemadmodum ſolebat, faceret, verius vero propter colloquium cum Theagene habitũ convivium agitans, non tantum portiones

nes

nes ciborum, ut consueverat, Theageni mittebat, sed etiam tapetes, & peristromata versicoloria, Sidoniæ & Lydiæ manus arte elaborata. Mittebat quoque una & mancipia ab obsequiis futura, ancillam quidem Chariclıæ, puerum vero Theageni, gene Ionica, ætate vero pubertatem attingentia: multis modis adhortata Cybelen, ut accelerarct, & quamprimum scopum illi propositum perficeret, non amplius affectum ferenti: neque ipsam quicquam remittentem, sed variis rationibus circumdantem Theagenem. Ac manifeste quidem non exponebat Arsaces voluntatem, cæterum circuitione & involucris tectam intelligendam relinquebat: benevolentiam dominæ erga ipsum prædicans: & cum pulchritudinem non apparentem tantum, sed & eam quæ vestitu contineretur quibusdam convenientibus occasionibus ob oculos ponens: tum mores, quod essent amabiles, & cum quadam facilitate conjuncti, & quod delectaretur delicatioribus, & valentioribus adolescentibus. Et in summa, experimentum capiebat in iis quæ narrabat, an

Venereis rebus alliceretur. Theagenes autem benevolentiam illius erga se, & quod moribus esset propensis in amorem Græcorum, & quæcunque talia præterea collaudabat, & insuper agebat gratias. Porro illecebras absurdiorum rerum neque intelligens ab initio, sponte præteribat. Angor igitur quidam invasit anum & quasi pungebatur dolore cordis, cum conjectaretur eum intelligere illecebras, fastidire autem & repellere omnes conatus videret: & Arsacen non amplius ferre sciret, tumultuantem, & non amplius se cohibere posse dicentem, & pollicita reposcentem, quæ alias aliis prætextibus Cybele differebat: interdum quamvis vellet, reformidare adolescentem dicens: interdum vero aliquid incommode cecidisse fingens. Et cum jam quintus & sextus dies prçteriisset, Charicliamque Arsace semel atque iterum ad se vocasset, & ad gratificandum Theageni honorifice illam accepisset, benevolentiaque singulari fuisset intuita, cogebatur planius colloqui cum Theagene, amoremque aperte exponebat, multa & sexcenta bona si assen-

aſſentiretur certo pollicens: &, Quæ malum eſt hæc tergiverſatio? addens: quidve adeo alienum à rebus Venereis? adoleſcens tam formoſus, & florenti ætate, mulierem ſimilem & amore illius contabeſcentem repellit, & non prædam ducit, & in lucro ponit negotium: præſertim nulla formidine rem conſequente, neque viro præſente, & me quæ illam educavi, ac omnia arcana in poteſtate habeo, hanc conſuetudinem illi procurante? Neque quod ad te attinet, ullo intercedente impedimento, non ſponſa, non uxore. Atqui & hæc ſæpius multi contempſerunt, qui ſana mente præditi, domeſticis ea re nihil ſe nocituros intellexerunt: ſibi autem profuturos poſſeſſione opum, & fructu voluptatis in lucro accedente. Ad extremum & minas quaſdam immiſcebat orationi. Comes (dicens) mulieres, & juvenum cupidæ, implacabiles exiſtunt, & ſævam iram concipiunt, cum ſua ſpe labuntur: & contumaces, tanquam eos à quibus injuria ſunt affectæ, merito ulciſcuntur. Jam de hàc, quod & Perſis ſit genere, cogita: & regius ſanguis, quod

tu ipſe antea tua confeſſione teſtatus es, & quod magnis viribus & potentia ſit ſtipata, qua illi & honore afficere benevolos erga ſe, & punire ſibi obſiſtentes impune liceat. Tu vero & peregrinus es, & deſertus, & qui tibi opem ferat nemo eſt. Parce partim tibi ipſi, partim & illi. Digna vero eſt cui à te parcatur, quæ deſiderio tui, quo juſte potiri debet, tam furioſe ſit inflammata. Verearis & iram amatoriam: caveto quoque quæ contemptum ſequitur vindictam. Multos novi, quos poſtea ejuſmodi animi pœnituit. Majorem experientiam quam tu, in rebus Venereis conſecuta ſum. Canus capillus ipſe, quem vides, in multis ejuſmodi rebus eſt verſatus: ſed usque adeo rigidum, & incicurabilem neminem unquam cognovi. Denique converſo ſermone ad Charicliam (neceſſitate enim adducta, auſa eſt audiente illa talia loqui,) Adhortare, inquit, filia tu quoque, neſcio quem merito appellē, iſtum tuum fratrem. Proderit & tibi hæc ipſa res, non pilo minus ab illa amaberis, majores conſequeris honores, diteſces ad ſatietatem usque, de

con-

conjugio tibi prospiciet splẽdido. Hęc vero & felicibus optanda sunt, nedum peregrinis, & egestate in præsentia laborantibus. Chariclia vero torve & ardenter contuita: Optandum quidẽ, inquit, fuerat, & pulcherrimum omni ex parte, optimam Arsacen nihil ejusmodi pati: sin minus, saltem moderate ferre affectum. veruntamen cum quiddam humanum illi acciderit, & victa est, ut dicis, succubuitque cupiditati, consulerem & ipsa Theageni huic, ut rem non recuset, si tuto id facere possit, ne & sibi per inscitiam, & illi mali aliquid accersat, si hæc in lucem prodierint, & alicunde cognoverit hoc flagitiosum factum satrapa. Prosiliit ad hæc dicta Cybele, & amplexa & dissaviata Charicliam: Recte, inquit, facis filia, quod & mulieris natura tui similis miserta es, & securitati fratris sollicite prospicis. Verumtamen hac de causa non est quod labores: quod neque sol, ut dici solet, id sit cogniturus. Desine in præsentia, inquit Theagenes, & concede nobis deliberandi spacium. Cum vero illico exisset Cybele: O Theagenes, exorsa est Cha-

riclia: numẽ tales successus nobis conciliat, in quibus plus inest adversæ fortunæ, quam quæ extrinsecus apparet felicitatis. Quod cum ita sit, prudentium tamen est, etiam parum prosperos casus, quatenus fieri potest, in melius convertere. An igitur habeas in animo prorsus perficere hanc rem, dicere non possum: quamvis non admodum repugnem, si omnino in hoc ut servemur, aut non, momentum consistit. At si, ut fieri debet, ac honestum est, absurdum indicas esse id quod petitur, finge tu quidem te assentiri, & alens promissis barbaræ cupiditatem, dilatione præcide, ne præcipitanter durius aliquid in nos statuat, spe deliniens, & molliens pollicitatione iræ incendium. Consentaneum est enim, aliquod remedium (Deo volente) interjectum tempus pariturum esse. Cæterum Theagenes, vide ut ne ex meditatione in turpitudinem rei delabaris. Arridens leniter Theagenes: Sed tu neque in adversis rebus, inquit, mulieribus innatum morbum zelotypiæ effugisti. Me vero scito neque fingere talia posse. Facere enim turpia, ac dicere,

cere, æque indecorum est. Et alioqui ut omnino desperet Arsace, hoc ipsum aliquid commodi adfert, videlicet ne pergat nobis amplius molesta esse. Si vero pati aliquid oportuerit, ad ferenda ea quæ accidunt, sæpius jam me, & fortuna, & animi constitutio præparavit. Ne te lateat, quod in magnum malum nos conjicies, cum dixisset Chariclia, conticuit. His autem in harum rerum consideratione versantibus, Cybele cum rursus Arsacen in bonam spem sustulisset, & quod meliora expectare oporteret, dixisset, significasse enim tale quiddam Theagenem: rediit rursus in conclave, & intermissa illa vespera, ac multis modis Charicliam, quam sociam lecti initio habuerat, adhortata ut illi esset auxilio, mane rursus interrogabat Theagenem, quid statuisset apud animum. Cum autem manifeste recusaret, ad omnino ne quicquam ejusmodi expectaret, indicasset, tristis ad Arsacen recurrit Cybele. Postquam autem ferociam Theagenis renunciavit, Arsace anu in caput præcipitari jussa, incurrens in thalamum, jacebat in lecto seipsam lacerans.

rans. Vixdum autem conclave muliebre egressam Cybelen, conspicatus filius Achæmenes tristem & lacrymantem: Numquid importuni aut molesti, mater, accidit? percontabatur. Nũ quod nuncium cominam excruciat? Num aliqua calamitas ex castris renunciata est? Num hostes sunt superiores in hoc bello Æthiopum domino Oroondate? & multa ejusmodi quærebat. Illa vero: Nugaris ociose, cum dixisset, recurrit. At ille nihilo magis intermittebat, sed affectans, & manibus apprehendens, & compellans, ut exponeret suo filio ea quæ illam dolore afficerent, supplicabat. Accepto igitur illo à manu, in quandam partem horti secedens: Alii quidem, inquit, non exposuissem mea & dominæ mala. Postquam vero illa omnino fluctuat, & ego expecto periculum de vita (scio enim quod Arsaces amentia ac furor in me sit redundaturus) dicere cogor, si forte aliquam opem ei quæ te genuit, & in lucem edidit, & his enutrivit uberibus, excogitare possis. Amat adolescentem, qui est apud nos, domina, non tolerando quodam, neque

que usitato, sed insanabili amore; & quem ego & illa nobis ex sententia eventurum esse sperantes, ludebamus operam. Hinc erant illa multa humanitatis officia, & multiplex benevolentia erga hospites. Cæterum postquam, ut stultus quidam & ferox, & intractabilis adolescens, recusavit ea quæ nos volebamus, neque illam existimo esse victuram, & me interfectam iri intelligo. Hic est status præsentis temporis. Quod si quid habes quo auxilieris, adus mihi tua ope: sin minus, mortuæ matri justa exequiarum facito. Ille autem: Præmium autem quod mihi, inquit, erit, mater? Neque enim est tempus, ut apud te me jactem, aut longis ambagibus & circuitu orationis auxilium promittam, usque adeo consternatæ, & propemodum deficienti animo. Omne quod vis, expecta, inquit Cybele. Etenim te nunc quoque summum pocillatorem, honoris mei causa constituit. Si vero majorem aliquã dignitatem animo complexus es, enuncia. opum enim neque numerus erit, quas pro præmio feres, si servator miseræ extiteris. Jampri-

dem hæc,inquit,mater, ego ſuſpicans, & intelligens, tacebam,id quod eventurum eſſet expectans. Verum neque dignitatem ullam, neque opes curo: virginem vero quæ ſoror Theagenis dicitur, ſi mihi dederit in uxorem, omnia illi ex animi ſententia & belle cadent. Amo autem virginem haud moderate, mater. Quamobrem ex ſuis rationibus privatis,cum cognoverit domina effectum, quantus & qualis ſit, juſte & ipſa erit adjumento ei qui eodem morbo laborat, atque adeo tantum ſucceſſum promittenti. Nihil dubites, inquit Cybele. Etenim domina reddet tibi gratiam, nulla mora interpoſita, cum hoc beneficio illam affeceris,& ſervator illius extiteris. Quin etiam fortaſſis nos ipſi virgini privatim perſuaſerimus. Sed expone quæ ſit auxilii ratio. Non dicam (inquit) priusquā jurejurando fuerit mihi confirmata promiſſio à domina. Tu vero nihil coneris efficere principio apud virginem. Video enim quodammodo illam quoque magnos & excelſos animos gerere, ne forte imprudens negocium pervertas.Omnia futura cum dixiſſet,

xiſſet, incurrit in thalamum ad Arſacen, & provoluta ad illius genua: Bono animo eſto, inquit, omnia deo volente commode cadunt, filium tantum meum Achæmenem vocari intro jube. Accerſatur, inquit Arſace, niſi mihi rurſus verba datura es. Ingreſſus eſt Achæmenes, & cum omnia narraſſet anus, juravit conceptis verbis Arſace, ſe illum compotem facturam eſſe nuptiarum ſororis Theagenis. Achæmenes tum, Quieſcat (inquit) deinceps Theagenes, cum ſit ſervus, & tamen erga ſuam dominam petulantius ſeſe gerat. Quomodo hoc dicis? cũ interrogaſſet, omnia enarrabat: Quod lege belli fuiſſet captus, & captivus abductus Theagenes: quod Mitranes miſiſſet eum ad Oroondatem, mittendum deinceps Regi magno: quod ipſe inter ducendum, illum amiſiſſet infeſto adventu Beſſaenſium & Thyamis: quod ipſe vix effugiſſet: denique præter omnia, literas Mitranis in promptu habens, oſtendebat Arſacæ. Et ſi opus eſſet aliis argumentis, habiturum ſe vel Thyamim teſtem. Reſpiravit ad hæc Arſace, & nihil cunctata, thala-

mo

ſed tibi ſervimus: quæ erga eos qui videntur eſſe alieni & peregrini, tantam humanitatem & benevolentiam declaraſti. Cæterum de ſorore mea, quæ cum captiva non ſit, proinde neque ſerva, parata ſit tamen ad obſequia tibi præſtanda, & ea quæ tibi placent facere decreverit, ſtatue id quod rectum eſſe judicas. Arſace autem: collocetur (inquit) in ordine eorum qui ſunt ab obſequiis ad menſam, & pocillandi artem ab Achæmene edoceatur, ut ad regium miniſterium multo ante aſſuefiat. Exiverunt igitur, triſtis quidem Theagenes, & vultu ad deliberationem de iis quæ agenda eſſent compoſito: ridens vero Achæmenes, & Theagenem ludibriis excipiens: Ecce, inquiens, qui nuper fuiſti inſolens & faſtuoſus, qui erecto collo & ſolus liber videbaris, & caput ſubmittere ad adorandum indignum judicabas, qualis jam nunc factus inclinas illud: niſi forte paulo poſt etiam pugnis illud ſis, dum inſtitueris, ſubmiſſurus. Arſace autem aliis ablegatis, ad ſolam Cybelen: Nunc, inquit, Cybele omnis eſt ſublata excuſatio, & dic huic ſuper-

omnium graviſſimum eſt , Achæmeni Cybeles filio te in uxorem daturam Arſace promiſit. At id quidem, quod aut non fiet, aut à me non videbitur, manifeſtum eſt, quoad vita gladiis & armis ad propugnandum ſuppeditabit. Verum quid agere oportet? aut quam excogitare machinam, qua & meus cum Arſace & tuus cum Achæmene deteſtandus congreſſus diſcuti poſſit? Unum, inquit ad eum Chariclia, cum comprobaris, alterum qui ad me pertinet impedies. Bona verba, inquit. Abſit enim,ut tantopere numinis erga nos acerbitas invaleſcat,ut ego Chariclia expers, alia conſuetudine inceſta me polluam. Sed quiddam præſentis conſilii inveniſſe me puto:(inventrixque omnino conſiliorum eſt neceſſitas.) Simul ad Cybelen ſecedens: Renuncia dominæ, dicebat, me velle ſolum cum ſola & abſque arbitris congredi. Illud eſſe putans anus, & ſuccubuiſſe Theagenem, recurrit ad Arſacen: & cum juſſa eſſet ut poſt cœnā adduceret juvenem, ita faciebat. Nam aſſidentibus imperans, ut quietem dominæ concederent, & non tumultuaren-

rentur circa thalamum, clam introduxit Theagenem, cum reliqua omnia tanquam nocturno tempore tenebris continerentur, & occulta esse quævis paterentur, solum autem thalamum lychnus illustraret. Cum autem introduxisset, subducebat sese. verum Theagenes eam cohibuit: Adsit & Cybele in præsentia, domina, dicens. Scio enim quod singulari fide in asservandis arcanis prędita est: & simul manus Arsaces apprehendens, O domina (dicebat) neque prius eo ut resisterem voluntati tuæ, differebam id quod mihi imperabatur: sed ut securitatem facto providerem. Nunc vero postquam me etiam servum tuum singulari quodam beneficio fortuna declaravit, longe promptior sum ad obsequendum tibi omnibus in rebus. Unum mihi tantum te largituram annue, cum quidem multa & magna promiseris; Renuncia nuptias Chariclíæ Achæmeni. Nam ut alia taceam, eam quæ splendore maximo generis excęllit, vernæ cohabitare fas non est. alioqui juro tibi per deorum pulcherrimum, Solem, & reliquos deos, quod neque morem ge-

iam

ram tuæ voluntati, & quod prius quã aliqua Chariclię vis illata fuerit, visura sis me mihi ipsi mortem consciviſſe. Arſace autem: Haud aliter existimes (inquit) quam me velle tibi omnibus in rebus gratificari, ut quæ parata sim vel meipsam tibi tradere. sed anticipata juravi, me elocaturam Achæmeni sororem tuam. Bene se res habet, inquit, domina. Sororem igitur meam quæcunque est, elocato: cæterum eam quam ego ambio, & sponsam meam, denique quid aliud quam uxorem, quod neque voles elocare, satis scio: neque si velis elocare poteris. Quomodo inquit: dicis? At ille: Rem ipsam, respondit. Neque enim sororem habeo Charicliam, sed sponsam, ut dicebam. Quamobrem jurejurando soluta es. Licet vero tibi, si volueris, & aliud habere argumentum, cum convivium nuptiale mihi & illi (quandocunque tibi visum fuerit) instruxeris. Pupugit illam sane, cum sponsam esse Charicliam, non sororem; haud sine zelotypia audivisset. Veruntamen fiat ut postulas, dixit Arsace. Nos autem Achæmenem aliis nuptiis conso-

labimur. Præstabitur & tibi à nobis, inquit Theagenes, postquam hæc irrita sunt facta. & simul accedebat tanquam manus osculaturus. Illa vero inclinans sese, & os pro manibus objiciens, eum osculata est. & exiit Theagenes, osculum referens, non vicissim ipse osculatus: & Chariclíæ, nactus occasionem omnia exposuit (non sine zelotypia quoque ipsa quædam cognoscente) & inusitatum promissionis scopum addidit, & quod multa per unum sint confecta: Achæmenis disturbatæ nuptiæ: cupiditati Arsaces, prætextus dilationis in præsentia excogitatus: denique quod caput est omniū, effectum ut Achæmenes omnia tumultu impleat, ægre ferens quod iis quæ expectabat frustretur, & indignans quod à me superetur apud Arsacem gratia. Neque enim quicquam clam illo futurum esse, matre illi omnia expositura, quæ ut adesset præsens iis quæ dicebantur, ex industria provideram, cum volens hæc Achæmeni indicari, tum testem illam consuetudinis ejuscemodi quę verbis tantum constaret faciens. Quamvis enim

suf-

ſufficit fortaſſe, nullius ſceleris ſibi conſcium, benevolentia numinis confidere: tamen honeſtum eſt, idipſum de ſe hominibus, cum quibus verſaris, perſuadentem, tranquille vitam hanc quæ ad tempus tantum durat, tranſigere. Addebat & illa, prorſus eſſe expectandum, etiam inſidias facturum eſſe Arſacæ Achæmenem, virum conditione ſervum (oppoſitum autem eſt propemodum in univerſum id quod ſubjectum eſt; ei qui imperium in illud obtinet) injuria præterea affectũ, & jurejurando fraudatum, videntem quoque alios ſibi honore prælatos eſſe, & conſcium omnium flagitiorum ac ſcelerum, & cui nihil ad inſidias faciendas comminiſci ſit opus, quod ſæpius multi exacerbati ſunt auſi, ſed ex veris liceat habere expeditam ultionis rationem. Talia multa cum narraſſet Chariclíæ, & ut mediocria ſperaret adhortatus eſſet, poſtridie ducebatur ab Achæmene, miniſtraturus ad menſam. nam hoc ab Arſace imperatum fuerat: & veſte pretioſa, quam miſerat, induebatur: & aureis torquibus, & monilibus gemmis diſtinctis, partim volens,

partim & invitus ornabatur. Et cum Achæmenes præmonstrare illi, & exponere artem pocillandi inciperet, accurrens Theagenes ad unum tripodẽ, in quo pocula disposita fuerant, & phialam tollens preciosam: Nihil, inquit, magistris indigeo, sed ipse meo Marte ministrabo dominæ, in tam facilibus rebus nugas has rejiciens. Te enim optime fortunæ ratio talia scire cogit. mihi vero & natura, & tempus ea quæ sint facienda, suggerit. Et simul infundens leviter, afferebat Arsacæ, concinno quodam & apto gradu, extremis digitis sublatam tenens phialam. Et hanc quidem magis, quam antea, illa potio concitavit, sorbentem simul, & defixis oculis Theagenem intuentem, & amoris plus quam vini haurientem: ac phialam dedita opera non ebibentem, sed arte, parvisque reliquiis Theageni propinantem. Vulnus accepit vicissim altera ex parte Achæmenes, ira simul ac æmulatione impletus, ut neque Arsacen id latuerit, cum torvis oculis aspexisset: & iis qui aderant præsentes, quiddam submisse insusurrasset. Cum autem convivium dissol-

veretur: Primum à te peto beneficium ô Domina, inquit Theagenes, inter ministrandum tantum me uti hac stola jube. Postquam annuit Arsace, consuetum habitum recipiens exivit. Exibat una & Achæmenes, multis modis petulantiam Theageni, ut probrum objiciens, & quod puerilis esset ejusmodi temeritas, quodque initio domina tanquam in peregrino & ignaro ad factum connixerit. Cæterum si perrexeris esse ita contumax, haudquaquam gratificaberis, inquiens. & quod ut amicus consuleret, ac paulo post affinitatis vinculo jungendus, & sororis illius juxta pollicitationem dominę maritus futurus. Et talia multa hic dicebat. ille autem ne audienti quidem similis, humi defixos oculos tenens præteribat: usque dum forte Cybele supervenit, deducere cubitum dominam tempore meridiano accelerans. Et tristem filium conspicata, quærebat causam. Ille autem: Peregrinus hic adolescentulus, inquit, prælatus est nobis, & heri & hodie, obrepens quadam elegantiæ specie, jussus est esse à poculis: & nobis architriclinis & pocil-

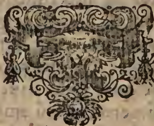
latoribus valedicens porrigit phialam, & assistit proxime regium corpus, dignitate nostra, quæ verbo tenus tantum jam est dignitas, contempta. Et quod hic quidem honoretur, & adipiscatur etiam majora, & particeps sit vel magis arcanorum, quia nos ipsi perversa quadam ratione tacemus, & adjuvamus, minus acerbum est. Cæterum illud utique licuisset sine contumelia erga nos ministros, & socios honestarum actionum, talia fieri. Ac de his quidem aliud erit sermonis tempus. In præsentia vero mater, sponsam mihi suavissimam Charicliam videre vellem, si quo modo morsum hunc animi illius aspectu sanare possim. Et Cybele; Qualem sponsam fili? Videris mihi ob minimas molestias indignari, porro majores offensas ignorare. Jam non accipies in uxorem Charicliam. Quid dicis? inquit exclamans, An non sum dignus ut ducam conservã meam? Quam ob rem, mater? Propter nos, inquit, & nostram illegitimam erga Arsacen benevolentiam & fidem. Postquam enim illam præferentes nostræ securitati, & illius cupiditati magis
quam

quam nostræ saluti consulentes, omnia illius arbitratu perfecimus, semel ingressus in thalamum generosus hic & præclarus amasius, & tantum conspectus, persuasit ut violaret tibi factum jusjurandum; & ut sibi Chariclia desponderetur, non sororem, sed sponsam suam esse asseverans. Promisit igitur hæc illa, ô mater? Promisit fili, respondit Cybele, præsente me, & audiente; & nuptias illorum splendido apparatu celebrabit paucis post diebus. Tibi vero aliam se in matrimonium daturam promisit. Vehementius ad hæc ingemiscens Achæmenes, & complosis manibus; Ego, inquit, acerbas omnibus reddam nuptias, tantum me adjuva in nuptiarum ad tempus conveniens dilatione. Et si quis inquisierit, graviter me affectum decumbere in agro renuncia. Sponsam generosus nominat sororem, tanquam intelligi non possit, hæc tantum ad discussionem eorum quæ mihi sunt promissa fieri. Quasi vero etiamsi amplectatur, si osculetur, sicuti nunc facit, denique etiamsi una dormiat, manifestum sit indicium, quod non soror, sed sponsa

 est.

est. Mihi hæc erunt curæ, & jurijurando ac diis quorum est religio violata. Hæc dixit, & ira simul ac zelotypia, amoreque & frustratione percitus, (quę res alioqui & ad alium, nedum ad hominem barbarum perturbandum sufficerent) cogitationem quæ inciderat non expendens ratione, sed primo impetu approbans, equum Armenium qui satrapæ ad pompas & panegyres alebatur, cum illum clam subducere posset, conscendit, ad Oroondatem iter tendens, tum Thebis magnis contra Æthiopem exercitum colligentem, & omne genus belli & varias copias congregantem, atque exitum contra illum jam adornantem.

HE-

HELIODORI ÆTHIOPICORUM

LIBER OCTAVUS.

Rex enim Æthiopum cum fraude circumvenisset Orondatem, & altero belli præmio potitus esset, ac Philas urbem semper expugnatu facilem, anticipatione sibi subjecisset, ad summã rerum penuriam eum, adeo ut raptim ac tumultuarie magna ex parte expeditionem susciperet, redigebat. Urbs enim Philæ sita est ad Nilum, paululũ supra minores cataractas: à Syene vero & Elephantina centum stadiis circiter distat. Hanc aliquando exules Ægyptii cum occupassent & incoluissent, ut de illa inter Æthiopes & Ægyptios ambigeretur, effecerunt: illis quidem, Æthiopiam cataractis terminantibus: Ægyptiis vero etiam Philas, quod eas exules illorum incoluissent, tanquam bello partas sibi vendi-

care volentibus. Cumque continue transiret ab aliis in aliorum ditionem urbs, & eorum qui antevertissent ac devicissent, esset, tunc vero præsidio Ægyptiorum & Persarum detineretur: Æthiopum rex, in legatione ad Oroondatem, reposcebat Philas, reposcebat & smaragdifodinas. Et cum jã pridem hæc denunciasset, ut dictum est, & non obtinuisset quod postulabat, paucis diebus præcedere legatis jussis, ipse subsequebatur, cum antea omni apparatu se instruxisset tanquam ad aliud quoddam bellum, & nemini quo versurus esset molem belli indicasset. Postquam autem Philas superasse legatos conjectabatur, qui negligentia & securitate incolas implebant, & tanquam pacis causa & amicitiæ legatione fungerentur, nunciabant: ipse subito adveniens, & præsidium ejecit, quod ultra biduum triduumve multitudinem hostium & machinas quibus muri oppugnantur, sustinere non poterat; & urbem tenuit, nemini ex incolis ullo damno illato. Propter hæc perturbatum deprehendens Achæmenes Oroondatẽ, & de omnibus

ab

ab his qui effugerant edoctum, adhuc magis perturbavit, cum inopinato, & non advocatus adesset. Extemploque, Ecquid male Arsacæ, aut reliquæ domui cecidisset, quærenti; Cecidisse quidem, cæterum seorsim se velle dicere, respondit. Postquam alii secesserunt, omnia indicabat; Quomodo à Mitrane captus esset Theagenes, & ad Oroondatem missus, ut donum regi magno (si visum fuisset) deinde mitteretur. Etenim esse adolescentem aula regia & mensa omnino dignum. Quomodo à Bessaēsibus ereptus esset, qui & Mitranem præterea interfecissent; quod postea venisset Memphim; simul renovans & Thyamis rationes. Ad extremum, Arsaces amorem erga Theagenem, & migrationem Theagenis in regia domicilia, & honores illi cum quadam benevolentiæ significatione habitos, ac illius ministeria, & pocillationes; & quod adhuc fortasse nihil incestæ consuetudinis intercessisset, resistente adolescente, & repugnante. Metuendum esse tamen, ne adducatur aut vi, aut alioqui temporis diuturnitati succumbens, nisi aliquis

illum

illum ante Memphi rapiat, & totum ſcopum amoris Arſacæ præcidat. Atque eam ob cauſam ſe quoque acceleraſſe, & clam elapſum venire indicem, benevolentia erga dominum, occultare ea quæ contra voluntatem domini fierent non valentem. Ut hac oratione ira Oroondatem implevit, & totus indignatione & vindictæ ſtudio effervescebat; rurſus eum cupiditate inflammabat, narrationem de Chariclia adjiciens, & in ſummum faſtigium ſicut erat attollens, & pulchritudinem virginis & formam omnino divinis laudibus ornans, quod nunquam talis fuiſſet viſa, neque iterum videri poſſet; Floccifaciendas exiſtima, dicens, omnes tuas pellices præ ipſa, non tantũ eas quæ ſunt Memphi, ſed & eas quæ te ſequuntur. Et alia multa ad hæc addebat Achæmenes, ſperans, etiamſi rem habuiſſet Oroondates cum Chariclia, ſe tamen illam paulo poſt, cum eam pro præmio indiciorum petiiſſet, in uxorem accepturum. Jãque prorſus irritatus erat & inflammatus ſatrapa, in retia ſimul iræ & cupiditatis injectus. Et neque minima dilatione interpo-

terposita, Bagoa quodam ex eunuchis (quis fide & authoritate apud illum valebat) accersito, traditisque illi equitibus quinquaginta, Memphim misit, ut ad se adduceret Theagenem & Charicliam primo quoque tempore, & ubicunque se deprehensurus esset, imperans. Dedit & literas, alias ad Arsacen, ejuscemodi; OROONDATES ARSACÆ; Theagenem & Charicliã captivos germanos, regios vero servos, ad regem transmittendos, mitte. Ac sponte mitte, quoniam & te invita abducentur, & Achæmenis fides apud nos valebit. Ad Euphratem vero supremum eunuchum Memphi, tales; Negligentiæ in curanda mea domo, postea reddes rationes. In præsentia vero peregrinos Græcos captivos, Bagoæ trade ad me deducendos, seu volente Arsace, seu invita. Omnino autem trade. Alioquin scito à me imperatum esse, ut ipse vinctus adducaiis, officio tuo privandus. Bagoas igitur ad id quod imperatum fuerat, profectus est cum literis signo satrapæ obsignatis, quo majorem fidem illis haberent hi qui erant Memphi, & eo ce-
leiius

lerius juvenes traderent. Profectus est & Oroondates ipse ad bellum contra Æthiopes, Achæmene quoque sequi jusso; qui silentio, & cum nihil tale suspicaretur, usque, dum ea quæ indicaverat, vera esse comprobaret, custodiebatur. Iisdem diebus hæc Memphi gerebantur. Statim postquam in viam se dedit Achæmenes, Thyamis cum jam antistitium pleno jure recepisset, & propterea primas in urbe teneret, ac ea quæ ad funus Calasiris pertinebant perfecisset, justaque exequiarum patri omnia intra dies constitutos persolvisset, redibat in memoriam Theagenis & Chariclíæ inquisitionis, quando jam versari etiam cum extraneis lege pontificia permittebatur. Postquam autem ubique explorans, & sollicite inquirens, cognovit eum in satrapæ aulam traductum esse, quanta celeritate potuit veniens ad Arsacen, quærebat juvenes peregrinos, tanquam ad ipsum cum multis aliis de causis pertinentes, tum quod pater Calasiris moriens, extrema voce illi omnino inculcasset, peregrinis ut provideret, & eos tueretur imperans. Ac se illi quidem agere gra-
tias,

tias, quod acceptos hoſpitio juvenes peregrinos & Græcos, per hos elapſos dies, quibus verſari in templo non initiatis interdictum erat, humaniter tractaſſet. Petere autem ut ipſi ſuum depoſitum recuperare rurſus liceat. Arſace autem: Miror, inquit, quod cum nobis comitatem & humanitatem teſtimonio tuo tribuas, rurſus inhumanitatis nos condemnes, dum ſtudes ut aut non poſſe, aut nolle proſpicere peregrinis, & convenientibus officiis illos ornare videamur. Non hoc, inquit Thyamis: ſcio enim affluentius hic victuros, quam apud nos, ſi modo manere vellent. Nunc vero cum ſint præclaro genere orti, alioqui autem varios fortunæ inſultus experti, & in præſentia oberrantes, nihil illis potius eſt, quam ut ſuum genus recuperent, & in patriam redeant. Qua in re ut ſim illis adjumento, hæredem me reliquit pater: cum mihi alioqui intercedant cum hiſce peregrinis & alia multa amicitiæ vincla. Recte facis, Arſace ad ipſum, quod omiſſo jurgio & ira, æquitatem objicis: quam magis nobiſcum facere apparebit, quanto dominari,

quam

mittunt. Qui latet, cunctantior est: qui deprehensus est, audacior efficitur. Quemadmodum & illā conscia mens redarguebat, & Thyamim aliquid suspicatum esse de se existimans, nō faciens flocci antistitem, & antistitii dignitatem, omnemque pudorem muliebrem abjiciens, Sed neque (inquit) ea quæ in Mitranem admisistis, vobis condonabuntur. Cæterum tempus erit, quando de interfectoribus illius, & eorum qui una aderant, Oroondates sumet pœnas. Hos vero non dimittā, qui in præsentia sunt mea mancipia: paulo post vero fratri meo Regi magno, secundum legem Persicam mittentur. Ad hæc rhetoricare quantumvis, justa & honesta & utilia frustra definiens, quod nullius indigeat is qui habet imperium in aliquem, suum arbitrium quodlibet horum esse statuens: & ex aula nostra e vestigio spōte discede, ne forte incautius agens, invitus cedere cogaris. Thyamis igitur exibat, deos testes invocans: & tantum affirmans, quod hæc bonum finem non essent sortitura: indicare urbi, & eam in auxilium advocare

cogitans. Arſace autem: Nihil curo tuum antiſtitium, cum dixiſſet: Amor ſolum reſpicit antiſtitium, potiendi ſolatium: in thalamum ſecedens, & Cybelen accerſens, de præſentibus rationibus deliberabat. Etenim jam aliquo modo & fugam Achæmenis non comparentis in ſuſpicionem vocabat: Cybele, ſi quando percontaretur & inquireret de Achæmene, varios & alio tempore alios prætextus comminiſcēte, & omnia magis quam ut ad Oroondatem eum venturum eſſe crederet, illi perſuadente. Veruntamen non omnino ad extremum fidem faciebat, ſed jam propter diuturnitatem temporis illi fides non habebatur. Tunc igitur. Quidnam faciemus, dicebat, ô Cybele? Quæ tandem erit ratio, qua me ex iis quæ circumſtant, extricare poſſim? Nam amor non remittit quicquam, ſed magis intenditur, tanquam materia à juvene hoc, magno cum impetu accenſa. Ille autem eſt & ferox, & intractabilis, & qui humanior eſſe prius quam nunc videbatur. Tunc quidem fraudulentis pollicitationibus me conſolatus: nunc autem omnino etiam

manifeste nostra recusans postulata. Quod me magis perturbat, ne forte de Achæmene quæ suspicor ipse quoque audierit, atque ita magis rem refugiat ac reformidet. Enimvero præ omnibus me angit Achæmenes, qui nunc ad Oroondatem profectus est, aut persuasurus illi fortasse, aut non omnino credibilia dicturus. Videam ego modo Oroondatem: unas blanditias, & lacrymulam unam Arsaces non sustinebit. Magnam ad faciendam fidem viris, habent vim & fascinum, muliebres & familiares aspectus. At illud est acerbissimum, si non potita Theagene, antevertar accusatione: aut fortassis etiam pœna, si quid audierit Oroondates priusquam ipsum videro, aut allocuta fuero. Quamobrem Cybele omnem move lapidem, omnem inveni machinam, videns in extremū periculum res nostras devenisse: & simul cogitans, quod cum de me ipsa desperarim, haud quaquam aliis sim parsura. Prima siquidem fructum capies ex tui filii conatibus: quos quomodo ignorare potueris, conjectura assequi non possum. Cybele autem:

Quod ad filium meum, inquit, attinet, & fidem meam erga te, domina, non vera te opinari, re ipsa cognosces. Porro cum ipsa tam segniter cures tuum amorem, non est quod conferas culpam in alios, qui vacui sunt à culpa. Neque enim ut domina imperas, sed ut serva blandiris adolescenti. Quæ initio quidem recte fortasse fiebant, cum tenero & juvenili animo esse putabatur. Postquam vero exurgit contra amasiam, experiatur te, & agnoscat ut dominam, & flagris cæsus ac tormentis excruciatus, supplex tuæ voluntati se subjiciat. Consueverunt enim adolescentes, cum coluntur, despicere: vi autem coacti, cedere. Quamobrem & hic faciet pœnis adactus, quæ antea negabat, blande & leniter tractatus. Videris tu quidem recte dicere, inquit Arsace: cæterum quomodo ferre possem, oculis meis videns illud corpus cædi, aut alio quocunque modo affligi? Rursus, inquit ipsa, mollitie diffluis, quasi non sit futurum, ut & ipse paucis tormentis adhibitis, meliora amplectatur: & tu paululum excruciata consequaris omnia ex sententia.

tia. Atqui licet neque oculis dolorem accersere ex iis quæ fient, sed illo EUphrati tradito, & puniri jusso tanquam ob aliquod delictum, abesse à spectaculo quod te dolore afficeret (auditus enim, aspectu ad commovendum dolorem minus est efficax) & si illum sententiam mutasse senserimus, rursus pœna tanquam resipiscentem eximere. Passa est sibi persuaderi Arsace. Amor enim ubi desperat, amato nihil parcit: & repulsam in vindictam convertere gaudet, & accersito supremo eunucho, ea quæ decreverat imperavit. Ille autem & natura eunuchorum zelotypia laborans, & jampridem infensus Theageni, ob ea quæ videbat & suspicabatur, statim eum in vincula ferrea conjecit, & affligebat fame & verberibus, in habitaculo tenebroso conclusum: & scienti quidem, sed tamen assimulanti inscitiam, & quærenti causam, nihil respondens, quotidieque pœnas intendens, & magis quam volebat Arsace, ac præceperat, excrucians, neque ullum introgredi sinens, præter solam Cybelen. sic enim imperatum fuerat. Illa vero perpetuo ve-

niebat, & alimenta se illi clam inferre simulabat, tanquam miserans illius sortem, & propter familiaritatem quæ sibi cum eo intercesserat, deplorans: re ipsa autem, quid haberet animi in præsenti fortuna, & si remitteret aliquid & mollior fieret tormentis, explorans. Ille autem magis virum se præbebat, & tunc præcipue repugnabat conatibus: corpus quidem affligi sinens, cæterum animos castitatis conscientia attollens: & glorians in illa fortuna, ac exultans, quod cum maximam partem affligeret, præcipue præstantissimæque gratificaretur: insuper occasione declarandæ benevolentiæ erga Charicliam oblata. Tantum si sciret hæc illa, optime secum agi existimans: & continue Charicliam, lucem & animam & vitam appellans. Quod cum etiam Cybele videret, & quamvis cõtra sententiam Arsaces (ex qua quod leviter Theagenem affligi vellet audiebat, ut non ad mortem, sed ad coactionem traditum) ipsa ut pœnæ intenderentur Euphrati renunciaret, neque ita se quicquam proficere sentiret, sed omnino res desperata fuerat,
&

& ipsa præter spem experientia edocta, quibus in malis esset, intelligeret: nunc quidem pœnam ab Oroondate, si hæc audisset ex Achæmene, jamjam expectans: nunc vero, ne antea mortem sibi consciseret Arsace, territa amoris deprehensione, metuens, statuit niti contra ea quę illi incumbebant, & magno quodam malo peracto, aut exequi ea quæ Arsace vellet, & in præsentia expectatum ab illa evitare periculum, aut argumenta omnium negociorum tollere, necem simul omnibus moliens animo. Atque ita ad Arsacen ingressa, Ludimus, inquit, operam, domina. Neque enim quicquam remittit ferox ille, sed semper audacior efficitur, Charicliam semper in orę habens, & illius appellatione tanquam blanditiis se consolans. Ultimam igitur, si placet, ancoram (ut dicitur) jaciamus, & eam quæ est impedimēto è medio removeamus. Si enim cognoverit eam interiisse, consentaneū est fore ut mutata sententia assentiatur nostræ voluntati, cum prorsus desperaverit de illius amore. Rapuit id quod dictum fuerat, Arsace: cum zeloty-

piam, qua jampridem laborabat, ira propter eà quæ dicta fuerant intendiſſet, &, Recte mones, inquit. Mihi curæ erit, ut jubeam hoc piaculum tolli. Quis autem erit qui obtemperabit? reſpondit Cybele. Cum enim omnia ſint in tua poteſtate, interimere tamen abſque judicio magiſtratuum Perſicorum, legibus eſt prohibitum. Opus igitur erit, ut laborem & moleſtiam ſuſcipias, in confingendo crimine & accuſatione contra puellam. Præterea incertum eſt, an ſimus cauſam probaturi. Sed ſi videtur (omnia enim tua cauſa & audere & ſuſtinere ſum parata) veneno inſidias exequar, & potione fuco facto adverſariam è medio tollam. Approbavit hæc Arſace, & facere jubebat. Illa autem ſtatim aggreſſa eſt ad factum: & cum deprehendiſſet Charicliam in lamentis & lacrymis, & quid aliud quam lugentem, ac quomodo è vita migraret cogitantem (jam enim ſubſenſerat Theagenis fortunam, quamvis Cybele initio varie dolis eam falleret: & quod non appareret, neque veniret ſolito more in conclave, ſubinde alios atque alios

præ-

prætextus fingeret) O misera, dicebat. An non desines te macerare, & frustra consumere? Ecce tibi jam & Theagenes emittitur, & veniet hodie ad vesperam. Domina enim, quæ ob quoddam illius erratum in ministrandi munere paululum fuerat commota, & concludi jusserat, hodie se illum emissuram promisit, festum quoddam patrium celebratura, simul etiam precibus meis adducta. Quamobrem consurge, ac te recipe, cibum una nobiscum tandem aliquando capiens. Quomodo autem tibi credere debeam? inquit Chariclia. Nam consuetudo tua me continue mendaciis fallendi, fidem iis quæ à te dicuntur adimit. Cybele autem: Per deos, inquit, omnes juro, omnino fore ut omnia tibi sint expedita hodie, & ut ab omni cura deinceps vacua sis futura: modo ne te ipsā ante interimas, cum jam tot diebus à cibo abstinueris: sed degusta utique obediens nobis, ea quæ nunc tempori sunt parata. Vix sane, sed tamen parebat Chariclia: fraudem quidem usitatam illi suspicans: Cæterum jurijurādo ex parte assentiens, & suavitatem eo-

rum quæ promiſſa fuerant, lubens recipiens. Quæ enim expetit animus, libenter credit. Recumbentes igitur comedebant. Et cum Arſaci miniſtranti, & poculis infuſum vinum porrigenti, ut prius Chariclia afferret, Cybele nutu ſignificaſſet, poſt illam ipſa viciſſim accepto poculo bibebat. Necdum erat totum epotum, cum jam æſtuare anus videri, & eo quod ſuperfuerat effuſo, torvis oculis ancillam intueri, & vulſionibus ac inflammationibus acutiſſimis premi. Inceſſit autē horror & perturbatio Charicliam, & erigere illam conabatur. Inceſſit & alios, qui aderant præſentes. Malum enim, ut apparebat, omni jaculi impetu celerius eſt, tabifico veneno tinctum, & vel ad juvenem & florentem ætate interimendum ſatis viriū habet. Tunc autem, cum in ſenili & jam effœto corpore verſaretur, celerius quam dici poteſt in præſtantiſſimas partes permanabat. Itaque anus ita conſumebatur, & membra vulſionibus remiſſis, motu omni deſtituebantur ac diſſolvebantur, & color niger ſuperficiei cutis inducebatur. Sed erat, ut exiſtimo,

mo, vel veneno ipſo animus fraudulentus acerbior. Siquidem Cybele jam efflans animam, dolos non intermittebat, ſed partim nutibus, partim interruptis & morientibus vocibus ſignificabat Chariclia͂ eſſe, quæ illi ſtruxiſſet inſidias. Itaque anus extremum ſpiritum edebat: & ſimul Chariclia vincta detinebatur, & ad Arſacen continuo ducebatur. Hac vero quærente, utrum venenum ipſa paraſſet: & ſi nollet verum fateri, cruciatus ac tormenta minitante: novum erat Chariclia inſpicientibus ſpectaculum. Neque enim triſtis aut aliquid præ ſe ferens, quod degenerem animum argueret, ſed ridens venit in conſpectum, & ludibrio habens præſentia negotia: partim propter conſcientiam recte factorum, calumniam negligens: partim gaudens, ſi Theagene non amplius ſuperſtite eſſet moritura: & quaſi in lucro poſitura nefarium facinus, quod ipſa ne ſe admittere ſtatuerat, aliis conficientibus. Et O præclara inquit, Si quidem vivit Theagenes, dico me eſſe inſontem hujus cædis. Sin aliquid illi accidit, tuis impiis conſiliis, nihil eſt tibi

opus.

opus, ut ullis tormentis à me confessionem extorqueas, Habes me, quæ sustuli eam quæ te enutriit, & ad pulcherrima facta instituit, ac interfice sine ulla cunctatione. Nihil enim tantopere est cordi Theageni, qui tuos sceleratos conatus, optimo jure aversatus est. In furorem verterunt hæc Arsacen: & cum illam colaphis cædi jussisset, Ita quemadmodum est vinctam ducite (dicebat) piaculum hoc, ut illi ostendatis, in simili statu esse pro dignitate præclarum illius amasium: & cuilibet membro vinculis injectis, EUphrati quoque istam tradite, ut custodiatur ad crastinum diem, & capitali pœna judicio magistratuū Persicorum damnetur. Cum autem jā duceretur, puella quæ erat à poculis Cybelæ (erat autem altera ex Ionicis mancipiis, quæ initio juvenibus in visum obsequii ab Arsace donata fuerant) sive quodam modo commota benevolentia erga Chariclíam, propter familiaritatem & consuetudinem, sive divina voluntate impulsa, collacrymavit, & vehementius ingemiscens: O miseram, inquit, quæ omnino est à
culpa

culpa vacua. His vero qui circumſtabant admirantibus, & perſpicue quid vellet dicere, proferre cogentibus, ſe dediſſe Cybelæ venenum confitebatur, & accepiſſe ab illa ipſa, ea conditione ut Chariclíæ daret: deinde ſeu perturbatione ex re inuſitata anticipatam, ſeu inhibitam à Cybele, quæ ut prius daret Chariclíæ innuerat, permutaſſe pocula, & anui obtuliſſe id in quo venenum fuerat. Ducebatur igitur recta ad Arſacen in lucro ponens, ſi à crimine vacua Chariclia inveniretur. Generoſæ enim indolis & vultus commiſeratio, etiam barbaricum genus ſubire ſolet. Cumque eadem dixiſſet ancilla nihil proficiebatur: ſed ipſam quoque conſciam & adjutricem eſſe dicens Arſace, in vincula conjici, & cuſtodiri ad judicium præcepit: at primates Perſarum, in quorum poteſtate conſilia de Rep. & judicia & pænarum determinationes continebantur, nunciis dimiſſis, ad judicium in ſequentē diem convocabat. Et cum multo mane venientes conſediſſent, accuſabat Arſace, veneficii crimine, omnia ut geſta fuerant narrans, & identidem illa-

cry-

crymas, quod nutricem, & eam quæ illi omnibus rebus fuisset preciosior, & maxima benevolentia erga se præditam, amisisset, provocans ad ipsos judices testes, quod cum peregrinam recepisset, ac omnia humanitatis officia illi impertivisset, talibus ab illa injuriis gratiæ loco afficeretur. In summa, illa quidem fuerat acerrima accusatrix, nihil autem respondebat Chariclia: sed rursus etiam confitebatur crimen, & quod venenum dedisset affirmabat: addens insuper, quod & Arsacen libenter sustulisset, nisi anticipata fuisset: aliaque præterea, Arsacen directe conviciis onerans. Cum enim omnes suas rationes noctu in carcere cum Theagene communicasset, ac illius vicissim audivisset: pactaque esset, ut, si oporteret, omne genus mortis quod decerneretur, sponte adiret, ac discederet è vita molestiarum plena, & errore irrito, & fortuna implacabili, denique cum illi ultimo (ut est consentaneum) amanter valedixisset, moniliaque cum illa exposita, quæ alioqui semper & occulte ferre ex industria solita fuerat, tum intra vestem

utero succinxisset, quasi quædam justa exequiarum secum ferens, omne crimen, omnemque mortem cujus insimulabatur, consitebatur, & non insimulata nihilominus ipsa comminiscebatur. Quam ob causam judices, neque cunctati, parum aberat quin illam atrociori,& Persico supplicio subjicerent: veruntamen fortasse quodãmodo commoti aspectu, ac juvenili & invicta forma, ut igne cremaretur decreverunt. Rapta est igitur continuo à tortoribus, & paululum extra murum ducebatur, præcone quod propter veneficium ad rogum duceretur continue proclamante,& magna multitudine hominum præterea ex urbe sequente. Quidam enim ipsi eam videbant cum duceretur, quidam vero ex auditu & rumore,qui celerrime urbem pervaserat, properabant. Venit autẽ & Arsace,& spectatrix de muro fiebat. Acerbum enim illi esse videbatur, si se aspectu supplicii Chariclix nõ exsatiasset. Postquam autem rogum maximũ tortores extruxerunt,& flammis subjectis clare succenderunt, paululum sibi concedi temporis Chariclia, ab his

qui trahebant, cum petiisset, & se sponte rogum conscensuram promisisset: O sol, exclamavit, & terra, beatique quicunque supra terram estis, & infra terram hominum sceleratorum inspectores & vindices, quod sim insons eorum quorum insimulor, vos estis testes. Sponte autem me laturam mortem, propter intolerabiles animi dolores, benigne clementerque suscipite. De hoc vero piaculo Arsace, quæ se sceleratis factis polluit, & adultera est, & hæc ut meo sponso me privet facit, quamprimum sumite pœnas. Hęc cum dixisset, omnibus quiddam exclamantibus ad ea quæ dicta fuerant, & aliis inhibere pœnam ad aliud judicium adornantibus, aliis jam conantibus, prævertens rogum conscendit: & in medium sese conferens, diu intacta stetit, circumvagante potius igne quam appropinquante, & nihil nocente, sed cedente, in quam partem se Chariclia conjecisset, ac ut illustraretur tantum, circumstante splendore, magis ob pulchritudinem conspicua, & quasi in igneo thalamo nubens efficiente. Illa autem nunc in hanc, nunc in aliã partem

tem rogi transiliebat, admirans illud quod fiebat, & ad mortem accelerans: cæterũ nihil proficiebat, semper dante locum igne, & tanquam ad illius motum refugiente. Tortores autem non remittebant quicquam, sed magis etiam tum incumbebant (Arsace quoque nutibus minacibus imperante) ligna congerentes, & fluviatilem arundinem cumulantes, ac omni ratione flammam alentes & concitantes. Sed nec ita quicquam proficiebatur, sed magis urbs perturbabatur: & divinam opem esse existimans, Munda est muliercula, insons est muliercula, exclamabat. & accedentes plerique, tortores à rogo repellebant: Thyami incipiente, & populo ad auxilium ferendum, animum addente (jam enim & ille advenerat, immenso clamore id quod fiebat indicante) & Chariclíam eripere cupientes, proxime quidem accedere non audebant, sed ut ipsa rogo excederet puellæ imperabant. Non enim quicquam periculi esse metuendum ei quæ in igne versata sit, si eum relinquere voluerit. Quæ videns & audiens Chariclia, & ipsa putans se di-

vino præsidio defensam esse, statuit se non ingratam esse debere erga numen, nec rejicere beneficium: & exiluit è rogo: ut urbs præ gaudio simul & stupore magnũ clamorem, & consonantem tolleret, ac magnos deos invocaret: Arsace vero nõ compos sui ipsius, desiliret ex muris: & per portulam excurrens, cum magna caterva stipatorum, & proceribus Persarum, injiceret ipsa Chariclíæ manus: & populum proterve aspiciens, Non pudet vos, diceret, sceleratam mulierem, & veneficam, & authorem cædis in ipso facinore deprehensam, & confessam, conari pœnæ eripere? cum quidem interim dum scelestæ mulierculæ opẽ fertis, simul Persarum legibus, & ipsi regi, & satrapis & proceribus ac judicibus resistatis: inde fortasse, quod non conflagravit, ad misericordiam errore quodam flexi, & diis eventum illum ascribentes. An non tandem redeuntes ad meliorẽ mentem, intelligetis, quod hoc ipsum magis illius veneficium confirmet, cui tanta sit præstigiarum copia, ut etiam ignis viribus repugnare possit? Convenite, si videtur, in conci-

cilium craſtino die, quod ex vobis publice conſtabit: ibi cognoſcetis & ipſam confiteri, & à conſciis quos aſſervo in cuſtodia, convinci. Simulque abducebat ipſam, collo inhærens, & ſtipatores removere confertos ut in turba imperans. Illi autem partim indignabantur, & reſiſtere cogitabant: partim cedebant, aliquo modo ſuſpicione veneni adducti: quidam etiam metu Arſaces ac illius potentiæ deterrebantur. Ac Chariclia quidem EUphrati iterum traditur, rurſusque in plura vincula conjiciebatur, ad ſecundum judicium & ſupplicium aſſervanda: in lucro maximo in adverſis rebus ponens conſuetudinem Theagenis, & facultatem rationes ſuas illi enarrandi. ab Arſace enim & hoc ad augendam pœnam excogitatum fuerat, quo juvenes tanquam illis illudens excruciaret, ut in uno carcere concluſi, ſpectatores eſſent mutuo ſuarum calamitatum, dum vinculis & cruciatibus affligerentur. Sciebat enim, quod dolor ejus qui amatur, magis amantem quam ſuus excruciat. At vero iis factum hoc, conſolationis loco potius erat, & in ſimi-

milibus doloribus verſari lucrum ducebant: ſi alteruter ex ipſis minus cruciatuum ſuſtineret, victum ſe eſſe ab altero, & quaſi inferiorem ac languidiorem in amore exiſtimans. Licebat vero illis verſari ſecum, & mutuo ſe conſolari, confirmareque, ut fortiter & generoſe fortunam quę accidat, & propter pudicitiam & fidem erga ſe mutuam adita certamina uterque ferrent. Cum igitur multa usque ad nocturnum tempus inter ſe colloquerentur ejuſcemodi, qualia conſentaneum eſt eos eſſe locutos, qui poſt illam noctem amplius de colloquio deſperaſſent, & ſe conſuetudine mutua quoad fieri potuit exſatiaſſent: ad extremum in miraculum illud, quod circa rogum acciderat, animum intenderunt. Ac Theagenes quidem deorum benevolentiæ cauſam acceptam ferebat, qui averſati fuiſſent injuſtam Arſaces calumniam, & miſerti innocentis ac nihil promeritæ: Chariclia vero ambigere videbatur. Nam iſta quidem inuſitata ratio ſalutis, inquit, divino quodam beneficio omnino contigiſſe videtur. Cæterum hujuſmodi calamitatibus affligi,

ſine ulla intermiſſione, ac tormentis cruciari variis, ac ſupra modum, horum eſſe qui divinitus affligantur, & in majus odium incurrerint. Niſi forte ſit aliquod miraculum Dei ſecretius, qui in extrema pericula conjiciat: & ubi nihil ſpei ſit reliquum ſervet. Hæc cum adhuc diceret, Theagene ut in bonam partem interpretaretur adhortante, & ut magis pie ſentiret, ac reſipiſceret admonente: Propitii nobis eſtote dii, exclamavit. Quale enim nunc mihi ſomnium (ſeu viſum fuit) in mentem venit, quod cum priori nocte vidiſſem, tunc quidẽ neſcio quo modo exciderat animo: nunc vero in memoriam illius redii. Somnium vero verſus erat, in metri rationẽ aptatus. Verſum autem expoſuit diviniſſimus heros Calaſiris: cujus talis quędã fuit ſtructura:

Pone metũ flãmæ, Pantarbes freta medela:
Res facilis Parcis, prodigioſa licet.

Theagenes quoque concuſſus eſt, non ſecus ac ii qui divino ſpiritu concitantur, quantumque concedebant vincula, proſiluit, & Benigni ſitis in nos dii, exclamavit. Nam ego etiam poëta ex recordatione efficior, & oraculum

quoddam mihi à simili vate, (seu Calasiris fuit, seu deus aliquis Calasiris forma apparens) editum est: videbaturque talia dicere:

Ad terram Æthiopum venies, comitante puella,
Vinclis Arsaces crastinus effugiens.

Quod quidem ad me attinet, quorsum tendat oraculum conjicere possum. Terram enim Æthiopum, eorum qui sub terra ætatem degunt, dicere videtur. Unà autem cum puella, id est cum Proserpina cohabitaturum: & solutionem ex vinculis, hinc ex corpore discessum. Tibi autem quidnam dicit versus, qui ex contrariis sibi constat? Nomen quidem Pantarbe, omnia metuens significat: cæterum promissum vult, non metuendũ esse rogum. Tum Chariclia: Suavium, inquit, meum Theagenes, consuetudo versandi in calamitatibus effecit, ut omnia in deteriorem partem accipias, & conjectura interpreteris. Solẽt enim fere homines, ad rationem eorum quæ accidunt, accommodare animum. Cæterum meliora quam tu existimas, indicare mihi ea quæ vaticinio prædicta sunt videntur,

tur,ut puella fortasse sim ego,cum qua te patriam meam Æthiopiam conscensurum esse promissum est,cum Arsacen & illius vincula effugeris. Quomodo autem id sit futurum,neque nobis manifestum est,neque incredibile: diis vero possibile est, & curæ erit iis qui vaticinia reddiderunt. Nam prædictio quæ ad me pertinet, jam ut scis voluntate illius perfecta est, & vivo in præsentia,de qua jam prorsus desperatum fuerat. Atque adeo cum salutem meam revinctam mecum portarem, tunc quidem ignorabam : nunc vero ut mihi quidem videtur, intelligo. Cũ enim indicia mecum exposita , etiam temporibus quæ præterierunt gestare ex industria solita fuissem, tunc magis judicio de me futuro,quod ultimũ fore expectabam,occulte utero illa succinxeram, si quidem servarer, victum & res necessarias suppeditatura : sin aliquid mihi accidisset , ornamenta ultima & justa exequiarum futura. Inter hæc Theagenes , quæ sunt monilia magno sumptu constantia , & lapides Indici & Æthiopici valde preciosi : est etiam quidam annulus, dono datus a

patre meo matri, tum cum illi deſponderetur, lapidem qui vocatur Pantarbe, in pala inſertum habens, & literis quibuſdam ſacris pictus: denique cæremonia quadam, ut videtur, diviniore plenus: à qua conjector vim aliquã lapidi accedere, quæ ignem depellat hoc iis qui illum habent, ut nullo ſenſu, nec detrimento in flamma afficiantur, dono dantem. Quæ & me forſitan voluntate divina ſervavit. Hęc & conjicere poſſum, & ſcire ex eo quod diviniſſimus Calaſiris mihi ſuggeſſit: cũ eadem & dici & doceri, iis notis quibus eſſet inſignita expoſita mecum faſcia, nuncvero uterum meum obvolvens, ſæpius narrare ſolitus fuerit. Iſthæc magis probabilia ſunt, & vera, & cum beneficio quod tibi contigit convenientia, inquit Theagenes: cæterum ex craſtini diei periculis, quænã alia Pantarbe nos liberabit? Neque enim utique immortalitatem (utinam tamen) ut vim ex antipathia depellendis rogis, promittit: ſcelerata Arſace, ut conjecturam facere licet, alium quendam & magis novum pœnæ modum in præſentia excogitante. Atque uti-

utinam ſimul ambos, & uno genere mortis, & eadem hora condemnaret: non mortem profecto hoc eſſe ducerem, ſed ab omnibus malis requietem. Chariclia autem: Ades animo, inquit. Pantarben aliam habemus, ea quæ ſunt nobis vaticinio prædicta. Ac diis confidentes, ſervabimur jucundius: & ſi opus fuerit, majore cum pietate patiemur. Hi quidem in horum conſideratione verſantes, & nunc lugentes, magisque excruciari & anxium eſſe alterum alterius cauſa quam ſua affirmantes, nunc vero ultimis obteſtationibus ſeſe mutuo obſtringentes, & quod usque ad mortem ſervaturi eſſent ſibi fidem in amore, per deos & præſentem fortunam jurantes, ita tempus tranſigebant. Bagoas autem, & equites cum illo miſſi quinquaginta, multa nocte, ſomno omnia detinente, Memphim perveniunt. Et cum eos qui erant ad portam ſilentio excitaſſent, & quinam eſſent, dixiſſent, & cogniti eſſent, in aulam ſatrapæ propere & confertim ingrediuntur. Ac equites quidem Bagoas ibi relinquit, domicilia ſatrapica illis cingens, ut ſi forte

existeret aliquis resistendi conatus, ad defensionem essent parati. Ipse vero per quandam januam vicinam portæ, ignotam multitudini, cum infirmas fores parvo negocio emolitus fuisset, & ei qui ibi habitabat, se indicasset, atque ut silentio premeret, imperasset, ad Euphratem consuetudine & peritia locorum accelerabat, adhuc etiam tum paululum lucente luna. Cumque illum deprehendisset in lecto, excitavit de somno, & tumultuantem, & Quis hic est? clamantem, compescuit Bagoas: Ego, dicens: sed lumen inferri jube. Advocato igitur puero, qui erat assidue circa illum, lychnum accendere, ita ut alios dormire sineret, jussit. Postea vero quam venit puer, & in candelabrum imposito lychno discessit, Euphrates tum dicebat, Quidnam calamitatis novæ portendit tuus subitus & inopinatus adventus? Ille autẽ: Non multis, inquit, verbis est opus, sed has literas acceptas lege, & ante hoc ipsum symbolum signi cognosce: & quod Oroondates sit is qui dat mãdata, fidem habe: quodque ea quæ sunt imperata, conducat exequi, ipse

prius.

prius apud animum æſtima. Cum itaque Euphrates accepiſſet epiſtolas, & utramque percurriſſet, Arſace quidem, inquit, lugebit, & in præſentia eſt in extremo periculo, cum febri quadam tanquam divinitus immiſſa pridie tentata eſſet, & acutus calor ſucceſſiſſet, qui illã hactenus detinet, & exiguam ſpem quod ſuperſtes eſſe poſſit relinquit. Ego autem has ne quærenti quidem & poſtulanti darem, quæ potius ipſa moreretur, & nos una perderet, quam ſponte juvenes hos traderet. Tu vero ſcias, te per tempus adveniſſe, & acceptos peregrinos abducas, ac pro virili parte ad auxilium illis ferendũ, ſtudium tuum afferas. Ac miſere illorum omnino qui miſeri ſunt ac infœlices, & ſexcentos cruciatus ac tormenta, me quidem invito, cæterum ab Arſace juſſo ſuſtinuerunt: alioqui, ut videtur, bono genere nati, & quod me res ipſa & experientia docuit, omnibus in rebus modeſti. Atque hoc dicto, ducebat eum ad carcerem. Cæterum Bagoas cum vidiſſet juvenes captivos, quamvis jam cruciatibus exhauſtos & attenuatos, obſtupuit admira-

eo loci mansit. Bagoas autem, & equites, dempto onere vinculorum juvenibus, & iis tantum quæ illos custoditura, non cruciatura fuerant, relictis, & utroque in equum sublato, ipsos in medio collocatos in orbem stipantes, quanta celeritate potuerunt Thebas proficiscebantur. Cumque quod superfuerat noctis sine ulla intermissione itineri tribuissent, & postridie usque ad horam fere tertiam nusquam genu flexissent, radiorum solis fervorem, veluti æstivo tempore in Ægypto, non amplius ferentes, & exhausti insomnia: magis vero Charicliam continua jactatione equitandi defessam videntes, statuerunt aliquo adequitantes recreare sese, reficere & equos, & puellæ respirandi spatium dare. Erat autem ripa quædam & promontorium Nili, circa quam à recto fluxus perpendiculo aqua reciprocata, & in gyrum semicirculi inflexa, & ad oppositum locum deflexionis conversa, tanquam sinum quendam Epiroticum efficiebat, id quod circumscribebatur, multa pratensi herba, ut qui totus esset irriguus, plenum: multa præ-

terea

terea gramina, paſtionem pecudibus & paſcua pinguiſſima, ſponte ferentem: arboribus Perſæis & ſycomoris, & aliis quæ Nili ſocietate & alimento gaudent, contectum & adumbratum. Ibi Bagoas, una cum his qui cum eo erant, immoratus eſt, arboribus tentorii loco uſus: cibumque ipſe ſumpſit, & Theageni cum Chariclia impertitus eſt: renuentes primum, cogens: & ſupervacaneum eſſe cibum capere ſtatim morituros dicentibus, perſuadens, quod nihil ejuſcemodi eventurum eſſet affirmando: & quod non ad mortem, ſed ad Oroondatem ducerentur, edocendo. Jam autem intenſo æſtu meridiei relaxato, ſole non amplius vertici imminente, ſed in latera, & à partibus occidentalioribus radios conjiciente, & Bagoa ſeſe ad iter apparante, advenit quidam eques, ex perpetuo curſu (ut videbatur) anhelans ipſe, ac ſudore manantem equum ægre ſuſtinens: & cum quiddã ſeorſim Bogoæ dixiſſet, quieſcebat. Ille autem aliquandiu humi defixo vultu, & quaſi cogitatione ea quæ dicta fuerant expenderet: Hoſpites, inquit,

quit,

quit, adeste animo, pœnas vobis dedit hostis, mortua est Arsace, laqueo se suspendens, postquam vos discessisse nobiscum audivit, & necessariam mortem spontanea antevertit. Nam non effugisset ab Oroondate & à Rege supplicium, sed aut interfecta fuisset, aut in reliqua vita perpetua ignominiæ nota haudquaquam caruisset. Nunc autem hæc significat & nunciat EUphrates. Quare confidite, & bono este animo, qui nulla injuria, ut exacte cognovi, quenquàm lacessiveritis: ea vero quæ vos injuria affecit, sublata sit. Hæc dicebat Bagoas astans, non recte quidem pronuncians linguam Græcam, & multa adulterinà parum apte coagmentans: dicebat tamen, cum ipse gaudens, propterea quod protervitatem Aasaces tyrannice viventis graviter tulisset: tum etiam juvenes confirmans, & consolans. Sperabat enim, quod maximi faciebat, suum studium Oroondati egregie probatum iri, si servasset ipsi adolescentem incolumen, qui omnem aliam turbam ab obsequiis, adumbraturus esset: ac puellam invicta forma, uxorem illius

post

co autem exercitu tanta celeritate ad vim inferendam uſo, ut nuncii famam adventu prævertérit: deflectens de itinere Thebas inſtituto Bagoas, Syenen proficiſcebatur. Jam autem appropinquans, in Æthiopicas inſidias, & manum juvenum armatorum incidit: qui miſſi fuerant, ut eſſent ſpeculatores, & ſecuritatem itineris toti exercitui explorando præſtarent: tunc vero propter noctem & inſcitiam locorum (id enim fuerat illis imperatũ, ut cũ à ſuis remotius diſceſſiſſent, ubicunque cõmodum eſſet inſidias occuparent) quoſdam vepres ad fluvium ſubeuntes, ſimul & ſibi præſidii & hoſtibus inſidiarum faciendarum cauſa, inſomnes ad illam veprium quaſi munitionem excubabant. Primo itaque diluculo cum ſenſiſſent Bagoam & equites cũ ipſo præterire, & quod pauci eſſent diſpexiſſent, paululumque eos præterequitare ſiviſſent, & nullos alios ſubſequi certo cognoviſſent, ſubito ex palude cum clamore egreſſi, eos inſequebantur. Bagoas autem, & reliquus equitatus, cum inopinato clamore perculſi ſunt, tum ut ex colore Æthiopes eſſe eos

qui erupissent cognoverunt, & multitudini neutiquam se resistere posse viderunt. (mille enim fuerant ad explorandum missi, leviter armati) ne exacte quidem aspectum illorum sustinentes, fugam fecerunt: lentius quidem initio quam potuissent, & ita ut non præceps & effusa fuga videretur, discedentes. Hi autem insequebantur, primos emittentes eos qui inter ipsos Troglodytæ fuerant circiter ducenti. Troglodytæ autem sunt natio Æthiopica, pascuis dedita, & Arabibus contermina: qui pernicitatem eximiam & à natura consequuntur, & à pueritia exercent. Ad gravem quidem armaturam prorsus non sunt assuefacti: cæterum funda in præliis jacientes, aut impressione facta, detrimento aliquo afficiunt resistentes: aut si senserunt eos esse superiores, refugiunt. at illi statim omnem spem insequendi abjiciunt, valere illos pedum celeritate, & quasdam cavernas angusti aditus & latebras occultas saxorũ subire scientes. Hi igitur tum pedibus equites assequebantur, & fundis jacientes vulnerabant: veruntamen conversorum impe-

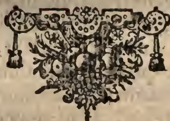
impetum non exceperunt, sed sensim ad suos refugiebant. Quo animadverso, Persæ, & contempta paucitate, ausi sunt acie conversa in illos impetũ facere: & pulsis paulum iis qui instabant, rursus fugam accelerabant, calcaribus equos concitantes: & quãtum illis erat virium, & celeritatis, haxatis habenis omne id effundentes. Alii igitur effugiunt, sub verticem quendam Nili, tanquam arcem, cursu sese conjicientes, & tegmento ripæ ne ab hostibus conspici possent, sese abscõdentes Bagoas autem capitur, cum equo offendente collapsus, altero crure ut movere illud non posset luxato. Capiuntur quoque Theagenes & Chariclia, partim relinquere Bagoam indignum judicantes, cujus viri benevolentiam erga se jam perspexerant, ac in posterum sperabant: eamque ob causam astiterunt illi, desilientes ad pedes: partim effugere nequeuntes, vel magis etiam sponte se in illorum potestatem dedentes: Theagene ad Charicliam, Hoc illud esse somnium, dicente, & Æthiopes hos, in quorum terram nos captivos perventuros esse
 fatis

fatis deſtinatum eſt. Conſultum eſt igitur dedere nos ipſis, & committere potius incertæ fortunæ, quam certo apud Oroondatem periculo. Et Chariclia quidem reliquum intelligebat, cum in rem ipſam ſerie quadam fatali quaſi manu duceretur: & melioris fortunæ ſpem concipiebat, amicos magis quam hoſtes qui advenirent exiſtimans. attamen nihil dicens Theageni, eorum quæ cogitabat, ſe aſſentiri illius ſententiæ tantum ſignificabat. Cum igitur appropinquaſſent illis Æthiopes, & Bagoam quidem eunuchum eſſe de facie cognoviſſent, hos vero inermes & vinctos, forma & proceritate inſignes viderent, quærebant quinam eſſent: Ægyptio quodam ex ſuorum numero, & altero qui Perſicam linguam callebat, ad percontandum adhibito, tanquam aut utrunque, aut alterum certe intellecturis. Etenim ſpeculatores & exploratores ad ea quæ fiunt & dicuntur cognoſcẽda miſſi, ut ejuſdem linguæ & ſermonis peritos, qua indigenæ & hoſtes utuntur, ſecum ducant, neceſſitate ſunt edocti. Poſtquam igitur Theagenes

longo

longo uſu linguæ, ad Ægyptiam & brevem interrogationem, reſpondit: Illum eſſe præcipuum ab obſequiis Perſici ſatrapæ, ſe autem & Charicliã natione Græcos, à Perſis quidem primum captos, nunc autem Æthiopibus, ductu melioris fortunæ oblatos & traditos: ſtatuerunt illis parcere, & captivos abducere, ut ita primam quaſi prædam & maximam regi ſuo offerrent, precioſiſſimum quiddam ex facultatibus ſatrapæ. Perſarum enim regiis aulis, oculi ſunt & aures eunuchorum genus: quicum neque liberos neque cognatos habeant, quibus eorũ animi devincti eſſe poſſint, pendent ex eo ſolo qui ſe illis crediđit. Juvenes autem, donum pulcherrimum, ad obſequium regis, & ornamentum aulæ futuros exiſtimabant. Deducebant igitur eos ſtatim equis impoſitos, illum quidem ut ſaucium, hos vero tanquã vinculis impeditos, feſtinationi itineris celeritate non futuros pares. Et erat tanquam in actione fabulæ prologus, id quod fiebat. Peregrini & captivi, qui paulo ante ſuſpenſi tenebantur metu cædis ob oculos verſantis, non

ducebantur amplius, ſed deducebantur, in captiva fortuna, caterva eorum qui illis ſubditi paulo poſt futuri erãt, ſtipati. Et hi quidem in tali ſtatu erant.

HELIODORI ÆTHIOPICORUM

Liber nonus.

Syene autem jam prorſus obſidione cincta fuerat, & tãquam retibus, copiis Æthiopũ concluſa. Oroondates enim, cum propemodum accedere Æthiopes ſenſiſſet, & omiſſis Cataractis, ad Syenem infeſtis ſignis contendere, paululum illos antevertens, ingreſſus fuit urbem: & clauſis portis, ac in muris miſſilibus, & armis & machinis diſpoſitis, expectabat id quod futurum erat. Rex autem Æthiopũ Hydaſpes, cum procul adhuc Perſas Syenem eſſe ingreſſuros per exploratores cognoviſſet, atque adeo ea ſpe quod illos antevertere poſſet, in inſequendo acceleraſſet, nihilominus tamen tardius affuiſſet: exercitum admovit ad urbem, & in orbem muro circumfundens, ſine ullo prælio, tantum quaſi in ſpe-

ſpectaculo aſſidebat, ſexcentis myriadibus tam virorum & armorum, quam animalium, Syenenſium campos complens, & in anguſtum redigens. Atque ibi illũ ſpeculatores deprehendentes, captivos adducebant. Ille autem cum delectatus eſt aſpectu juvenum, jam inde benevolentia liberos, quanquam neſcius, animi præſagio quodam complectens: tum lætus accepit omen illud vinctorum adductorum. &, Euge, exclamavit, vinctos nobis dii hoſtes ex initiis ſpoliorum tradunt. Atque hi quidem, inquit, cum primi ſint capti, ad primitias belli ſerventur incolumes in eum finem, ut in ſacrificiis triumphalibus, ſicut recepta moribus & inſtitutis Æthiopum lex poſtulat, victimæ fiant diis patriis, cuſtodiendi. Speculatores autem donis remuneratus, hos ipſos & captivos ad impedimenta remittebat, præſidio firmo ejuſdem linguæ peritorum attributo: & datis mandatis, cum ut omnis cura & diligentia in illorum rationibus adhiberetur, & victus ſplendidus illis ſuppeditaretur, atque ab omni contaminatione ac macula vacui, tanquam victimæ

quæ-

quædam asservarentur: tum ut vincula permutarentur, & laurea illis injicerentur. In quem enim usum apud alios ferrum, in eum apud Æthiopes aurũ destinatur. Et hi quidem ea quæ fuerant imperata, faciebant. Cumque prioribus vinculis demptis, & spe liberalioris vivendi rationis facta, nihil amplius præberent, & aureas catenas illis aptarent: tunc & risus subiit Theagenem, &, Papæ (inquit) unde tam splendida mutatio? Magnopere nobis profecto fortuna blanditur: aurea cum ferreis permutamus, & locupletes custodia redditi, majoris precii vincti extitimus. Arridebat quoque Chariclia, & Theagenem in aliã sententiam traducere conabatur, tum his quæ à diis prædicta fuerant erigens, tum melioribus spebus deliniens. Hydaspes vero Syenen aggressus, cum antea primo clamore se cum muris ipsis urbem direpturum sperasset, tum autem propemodum à propugnatoribus rejectus esset, & re ipsa strenue impetum hostium propulsantibus, & verbis ad contumeliam & irritandos animos illudentibus, ira commotus, quod pror-

ſus reſiſtere decreviſſent, & non ſtatim ab initio ultro ſe in illius poteſtatem dedidiſſent: ſtatuit non terere tempus cum exercitu, ocioſa cunctatione: neque ejuſmodi oppugnationes inſtituere, quibus quidam capi, quidam autē effugere poſſent: ſed obſidione magni operis, & inevitabili, urbem funditus quamprimum evertere. Faciebat igitur tale opus. Circulum circa murum in portiones diviſit, & denas orgyas denis attribuens, latitudinemque & profunditatem maximam deſignans, fodere foſſam juſſit: illi vero fodiebant, & alii materiam effoſſam efferebant: alii tumulum in altum aggerebant, alterum murum contra eum qui obſidebatur excitantes. Nemo autem impediebat opus, nec obſiſtebat, quo minus muri ambitus perficerentur: erumpere ex urbe propter ingentem exercitus multitudinem non audens, & miſſilium uſum ex propugnaculis inutilem eſſe videns, cum medium intervallum inter duos muros tantum eſſe colligeret, ut extra teli jactum eſſent ii qui operas faciebant. Poſtquam autem & hoc dicto citius perfecit, utpo-

te

te ingentibus copiis operi celeriter instantibus, aliud tale incipiebat. Parte circuli latitudine semiplethri, plana & non accumulata relicta, desinenti ex utraque parte extremitati crus aggeris conjungens, ad Nilum in longitudinem ducebat, ab humiliori structura in altiorem semper & magis arduam, crus utrunque erigens. Contulisset aliquis longis muris molis illius rationem, cum æqualem latitudinem semiplethri ubique servaret, longitudine vero id quod est inter Nilum & Syenem spatii occuparet. Postquam autem junxit ripis aggerem, deinde tanquam ostio quodam fluvium in alveũ cruribus interceptum derivavit. Sicuti igitur ab editiori loco in declivem, & ex immensa Nili latitudine angusto sinu aqua incidens, manuque factis ripis cohibita, ingentem quendam & ineffabilem cum ad ostium strepitum, tum sonitum in alveo, ut vel ab iis qui longissime aberant exaudiri posset, edebat. Quod cum audirent jam, & viderent hi qui erant Syene, & in quanta mala incidissent intelligerent, quod videlicet illius circunvallationis eluvio

vio ſcopus eſſet, neque effugere ex urbe poſſent, aggere & aquæ affluxu exitum intercludente: neque manere tutum eſſe cernerent, ad opem ferendam ſibi, quantum facultatis præſentis ſtatus ratio dabat, ſeſe apparabant. In primis autem, ubi tabulata circa portas diſceſſerant, ſtupa & bitumine obmuniebant & obturabant: deinde murum, ut firmiori in ſede maneret, ſuffulciebant. Hic humum, ille lapides, non nemo ligna & quilibet id quod obvium fuerat, aggerens. Denique nemo quieſcebat: ſed & mulieres & pueri, perinde ac ſenes, in opus incumbebant. Nullius enim ſexus, nec ætatis opem, repudiat periculum de vita. Robuſtiori autem ætati, & vegetæ, quæ in armis erat, cuniculi cujuſdam anguſti & ſubterranei ad hoſtium aggerem agendi negotium datũ fuerat. Et quidem hac ratione opus perficiebatur. Puteum prope murum fere quinque orgyarum, recta inſtar perpendiculi profunditate cum effodiſſent, & fundamẽta ſubiiſſent, tranſverſim deinceps facibus accenſis, recta ad aggeres ducentem cuniculum agebant:

bant: iis qui subsequebantur à tergo, & posterioribus, semper à prioribus justo ordine humum effossam recipientibus, & in quandam partem urbis jampridem hortis occupatam efferentibus, ac in tumulum aggerentibus. Hæc vero faciebant eo consilio ut si aqua ad locum illum terra vacuum pervenisset, ad perruptionem occasionem & aditum haberet. Sed tamen calamitas antevertebat civium promptitudinem. Nilus enim jam longum ductum aggeris transgressus, impetu in spaciũ circuli delabebatur, & undiquaque circumfluens, spacium inter muros interceptum quasi stagnum quoddam efficiebat. Atque ita continuo existebat insula Syene, & mediterranea urbs circumflua, Nili fluctibus æstuans. Initio quidem, & unius diei spacio suffecit sustinendæ moli murus. Cæterum postquam ingruens vis aquæ in altum attollebatur, & per fissuras terræ, quæ cum nigra & pinguis esset, æstivo tempore discesserat, in profundum penetrabat, & fundamenta muri subibat: tum jã ponderi cedebat subjecta moles, & qua parte ob mollitiem & laxita-

tatem terra desedisset, ibi murus inclinabat, & vacillatione periculum ruinę denunciabat, cum propugnacula quassarentur, & propugnatores ebullitionis impetu concuterentur. Porro vespera adveniente, jam & quædam pars muri turribus intercepta corruit, non quidem ita ut ruina stagno inferior fieret, neque ut aquam recipere posset, sed ut quinque ulnas utique èmineret, minitans propemodum terrorem eluvionis. Propter quæ comploratio mixta eorum qui fuerant in urbe, quæ & ab hostibus exaudiri poterat, oriebatur: & manus ad cælum tendentes, quod spei reliquum erat, Deos servatores invocabant. Et Oroondatem, ut legatos ad Hydaspem de pace acturos mitteret, supplices orabant. Ille autem parebat quidem, servus fortunæ vel invitus factus. Cæterum aquis interclusus, & rationis qua transmittere nuncios ad hostes posset inops, necessitate est edoctus. Cum enim scripsisset quæ volebat, & ad lapidem deligasset, funda ad hostes nuncii loco adjiciebat, supplices preces trans mare mittens. Cæterum nihil proficiebat,

cum

cum jactus languidior esset, quam ut longitudinem æquare posset: & prius in aquam incideret, quam spacium superaret. Ille autem rursus quoque eadem ratione epistolam ejaculatus, spe lapsus est, omnibus sagittariis & funditoribus, tanquam iis quibus erat de scopo fortunæ contentio, summo studio trajicere intervallū annitentibus, universis autem eadem ratione laborantibus: ad extremum autem manus tendentes ad hostes qui in munitionibus stabant, & theatrum illorum calamitates faciebant, miserabili gestu, quid sibi vellent illi jactus, quantum fieri potuit indicabant, nunc quidem ab anteriore parte manus protendentes in speciem supplicum, nunc vero post terga ad vincula recipienda circumducentes ad servitutis confessionem. Hydaspes autem agnoscebat quidem illos salutem petere, & paratus fuerat illis eam dare. (Indicit enim quodammodo & imperat præstantibus viris clementiam, subjectus hostis.) In præsentia vero cum expeditā rationem nullam haberet, statuit certius sumere hostium experimentum.

Erant autem jam antea navigia fluviatilia parata, quæ per defluxum fossæ ex Nilo ferri sinens, postquam ad ambitum aggeris delata sunt, attracta detinuit. Ex his decem quæ nuper compacta fuerant, cum delegisset, & sagittarios ac armatos in illa imposuisset, & imperasset quæ illos dicere oporteret, ad Persas emisit. Illi autem transmittebant instructi, ut si quid vel præter spem tentarent ii qui erant in muris, ad ineundum prælium essent parati. Erat autem in primis novum spectaculum, cum navis à muris ad muros transiret, & nauta in mediterranea regio ne navigaret, denique navigium per locum cultum impelleretur. Cumque sit novarum rerum author semper tumultus belli, tunc maxime miraculum omnino inusitatum introducebat, navales copias, cum iis quæ ex muro depugnabant committens, & contra palustrem militem, terrestrem armans. Hi igitur qui erant in urbe, navigia & milites ad eam partem ubi murus corruerat, appellere conspicati, homines attoniti, & terrore jam ac perturbatione propter circumstantia pericula pleni,

ni, etiam eos qui ſalutis eorum cauſa veniebant, in ſuſpicionem vocabant (ſiquidem omnia ſunt ſuſpecta & formidabilia, quæ in extremo periculo eveniunt) & jaciebant de muris, & jaculabantur in naves. Sic omnino homines etiam qui de ſuis rationibus deſperarunt, ſemper quod ſupereſt temporis ad dilationem mortis, in lucro ponunt. Jaciebant autem ita dirigentes ictus, ut non vulnerarent, ſed & acceſſum prohiberent. Jaculabantur autem viciſſim Æthiopes, & ut certiori ictu petentes, & nondum animũ Perſarum intelligentes, continuo duos quoſdam, ac deinceps plures transfigunt: ut aliqui ſubito & ex improviſo acceptis vulneribus de muris extrorſum & in aquam, in caput devolverentur. Et quidẽ magis exarſiſſet prælium, his parcendo tantum prohibentibus, Æthiopibus autem etiam cum ira ſeſe defendentibus: niſi quidam homo illuſtris, & jam ſenex, ex Syenæis, interveniens, ad eos qui erant in muro verba feciſſet: O amentes, inquiens, & præ calamitatibus obſtupefacti, quibus hactenus ſupplices eramus,

mus, & in auxilium advocabamus, hos cum præter omnem ſpem & opinionem adveniſſent, jam arcemus? qui ſi amico animo veniunt, ea quæ ad pacificationem pertinent, nunciantes, ſervatores noſtri erunt: ſin hoſtilia cogitant, facillime etiamſi applicuerint, ſuperabuntur. Enimvero quî magis rationibus noſtris conſulimus, etiam ſi hos confecerimus; cum tanta nubes, terra & aqua urbem cinxerit? cur autẽ non potius eos recipimus, & quæ ſit illorum ſententia cognoſcimus? Omnibus in rem dicere videbatur. Collaudabat autem & Satrapa, & ex collapſa muri parte huc atque illuc decedentes, immotis armis quieſcebant. Poſtquam autem ſpacium illud inter turres vacuum fuit propugnatoribus, & populus velamentis ſignum dans concedere ſe portum ſignificabat: tunc Æthiopes propius accedentes, tanquã pro concione, ex navigiis ad obſeſſum theatrum talia dicebant: O Perſæ, & Syenenſes qui adeſtis: Hydaſpes orientalium & occidentalium Æthiopum, in præſentia vero & veſter Rex, cum hoſtes domare novit, tum ad miſeri-

cor-

cordiam erga ſupplices à natura proclivis eſt: illud quidem fortitudinis, hoc autem humanitatis: atque alterum virtutis militum, alterum ipſius proprium decus eſſe judicans. Cumque vitam veſtram habeat in poteſtate, ita ut eam vobis largiri, aut eripere poſſit: tamen quandoquidem ſupplices eſtis, liberat vos, omnibus ob oculos verſante & minime dubio belli periculo: conditiones, quibus velitis hiſce calamitatibus liberari, non ipſe proponens, ſed vobis, veſtro arbitrio eligendas permittens. Neque enim pro ſua libidine tyrannicum quicquam ſtatuit, ſed manſuete & ſine invidia gubernat hominum fortunam. Ad hæc Syenæi quidem reſponderunt: ſeipſos, & liberos, & conjuges dedere in illius poteſtatem, ut illis utatur pro arbitrio, & urbem illi, ſi manſerint ſuperſtites, tradere, quæ & nunc in extrema deſperatione vacillet, niſi quæ ſalus à Diis, aut ab Hydaſpe, miſſa, excidium anteverterit. Oroondates autem: Ex iis quæ belli cauſſæ & præmia fuerunt, ſe deceſſurum eſſe dixit, & dimiſſurum Philas urbem & ſmaragdeas fodinas:

cæterum petere, ut in ipſum nihil durius ſtatuatur, neque ſe ipſe neque milites dedat. Sed ſi velit Hydaſpes integrum officium humanitatis declarare, concedat nullum damnum inferentibus, neque manus contra elevantibus, diſcedere Elephantinam: quod ſibi perinde eſſet nunc mori, atque deinceps ſuperſtitem, proditionis exercitus à Rege damnari. Quin etiam gravius illud eſſe futurum, & aſperius: quandoquidem nunc ſimplex genus mortis & uſitatum fortaſſe illis ſubeũdum eſſet, tunc vero crudeliſſimum, & cum acerbiſſimo ſupplicio nova quadã ratione conjunctum. Hæc cum dixiſſet, ut duos Perſas reciperent ad ſeſe, orabat, eo prætextu, quaſi Elephantinam eſſent ituri: & ſiquidem illi qui ibi eſſent, ad deditionem inclinaſſent, neque ſe amplius, quin idem faciat, cunctaturum. Hæc cum audiſſent præterea legati, continuo profecti ſunt in altum, duobus Perſis aſſumptis, ac deinde omnia Hydaſpi renunciarunt. Ille autem cum ſubriſiſſet, & multis modis ob ſtoliditatem Oroondatem reprehendiſſet, quod de conditionibus diſ-

ſere-

ſereret: homo qui non ex ſe, ſed ex altero, utrum illi vivendum an moriendum eſſet, anceps animo penderet: Stultum eſt, inquit, propter unius amentiam, tantam multitudinem internecione delere. & eos qui fuerant miſſi ab Oroondate, Elephantinam ire permiſit, tanquam nihil omnino curans, etiãſi illi reſiſtendi conſilia quæpiam iniviſſent. Ex ſuis autem, aliis ut oſtium Nili foſſa deductum obſtruerent, aliis ut aliud in aggere excinderent, negotium dedit: ut ita & influxu prohibito, & ſtagnante aqua effluxu delapſa, celerius exſiccari poſſet ſpacium circa Syenem, & ad ingreſſum durari. Ac hi quidem juſſa, paululum modo opus exorſi, poſtero die executuri fuerant: veſpera ſtatim & nocte deinceps, iis quæ commemorata ſunt mandatis, ſuperveniente. Porro ii qui erant in urbe, obvium, & quod haberi poterat, auxilium, non intermittebant, de ſalute quamvis præter ſpem oblata non deſperantes. Et alii ſubterraneum cuniculum agentes, jam aggeri appropinquare videbantur, intervallo à muro ad aggerem, quod oculis erat ſub-

jectum, in fossam schœni mensura esse deprehenso. Alii murum facibus adhibitis erigebant : facilis autem erat instauratio, lapidibus introrsum in ruina devolutis. Postquam autem præsentis temporis rationem tutam esse arbitrabantur, neque tum tumultu & perturbatione caruerunt : sed media nocte pars quædam aggeris, quam sub vesperam Æthiopes perfodere ceperant (seu quod terra laxa, & minime densa illo loco aggesta, cessit fundamentum humidum redditum: sive his qui suffodiebant, ut fundamentum propter vacuum spacium inferius desideret & collaberetur efficientibus: sive in eum locum ubi angustius fodi ceptum fuerat, aqua post discessum operariorum succedente, & noctu aucta, moles dissolvi cepit, cum id quod semel perruptum fuerat, magis ac magis perforaretur, & sensim profundius fieret : sive divino auxilio quispiam ascribat hoc opus) præter opinionem rumpitur, tantusque sonitus atque strepitus est redditus, auditu mentem perterrefaciens, ut id quod acciderat ignoraretur: cæterum maximam partem mu-

rorum

rorum abreptam esse, & Æthiopes & Syenæi suspicarentur. Et illi quidem cum in tuto degerent, securi sese in castris continebant, diluculo plane quid esset cognituri: hi autem quierant in urbe, undique murum & in orbem circuibant, cum quisque apud sese integrum cerneret, apud alium autem cladem illam accidisse conjectaretur: donec orta lux nebulam calamitatum, de quibus ambigebatur, dispulit, cum ruptura conspiceretur, & aqua subito abscessisset. Jam vero & Æthiopes derivatum ostium obstruebant, cataractas ex tabulis compactas demittentes, & lignorum crassis stipitibus extrinsecus fulcientes: simulque humum & sarmenta colligantes, quam deinde multa millia repente partim à ripa, partim navigiis ingerebant. Atque ita tandem abscessit aqua: neutris tamen erat pervium iter ad alteros. Limo enim profundo terra plena fuerat, & sub superficie, quæ exsiccata esse videbatur, humidum latebat, quod equi æque atque hominis gressui hærenti in profundo insidiabatur. Dies igitur duos, tresve, ita tempus transigebant:

apertis quidem portis Syenæi, depositis vero armis Æthiopes, pacem significantes. Ac erant induciæ quædam absque mutua conversatione, neque amplius apud utrosque excubiæ in stationibus habebantur. Quin etiam hi qui in urbe erant, oblectationibus operam dabant. Etenim quodammodo acciderat, ut tunc quoque Niloa, maximum apud Ægyptios festum, exoriretur: quod quidem circa solstitium æstivum maxime, & quando initium crescendi fluvius capit, celebratur, ac in summo honore præ cæteris omnibus habetur, propter ejuscemodi caussam. Deum esse fingunt Nilum Ægyptii, & ex numinibus maximum ducunt, æmulum esse Cœli fluvium prædicantes: quod illis absque nubibus & pluviis aëriis arva irriget, & quotannis continua serie humectet, tanquam imbre. Et hæc quidem jactantur à vulgo. Quæ vero divinis laudibus ornant, illa sunt: quod humidæ & siccæ substantiæ copulationem, ortus & vitæ hominum caussam maxime putant esse (alia vero elementa cum his una adesse & apparere dicunt) & humidam

midam quidem Nilum, alteram autem terram efficere. Sed & hæc pervulgata sunt. Cæterum mysteriorum periti, terram Isim, & Nilum Osirin esse affirmant, res nominibus commutantes. Flagrat igitur illius totius desiderio Dea, & gaudet cum sibi adest, & non apparentem rursus luget, atque tanquam aliquod inimicum fulgur odit: viris, ut existimo, in naturalium rerum & divinarum consideratione versantibus, significationes his inspersas profanis non detegentibus, cæterum specie fabulæ primum eos erudientibus: porro hæc cognoscendi studiosos, in ipso sacrario ignifera face manifestius rebus ipsis initiantibus. Et nobis quidem hæc propitio numine dicta sint: cæterum magis arcana alto silentio premantur, honoris caussa. Hæc autem quæ circa Syenen acta sunt, deinceps ordine pertexantur. Siquidem festo Niloorum exorto: indigenæ quidem mactationibus victimarum & sacrificiis vacabant, corporibus quidem & circumstantibus malis laborantes: animis vero, pietatis erga numen, pro facultatibus, haudquaquã

obliti. At Oroondates observata occasione, media nocte cũ Syenæi arcto somno post epulationes premerentur, clam educit exercitum, cum antea & horam unam, & portam qua egrediendum esset, clanculum Persis indicasset. Imperatum autem fuerat unicuique decurioni, ut equos & jumenta relinquerent, ne impedimento essent in itinere, neve aliquo modo ex strepitu sentiri possent ea quæ fierent. Cæterum arma tantum acciperent, & trabem aut asserem nacti una ferrent. Postea vero quam congregati sunt ad portam, ut edictum fuerat, ligna quæ unaquæque decas bajulaverat, luto transversa injiciens, & ita ut inter se cohærerent componens, cum qui à tergo subsequebantur, semper præcedentibus per manus traderent, tanquã per pontẽ facillime & celerrime multitudinem traduxit. Terram autem attingens, & Æthiopes qui nihil ejusmodi suspicabantur, neque excubiarũ curam amplius habebant, sed secure dormiebant, clam præteriens, quanta potuit celeritate, & quantum spiritus suppeditabat, Elephantinam exerci-
tum

tum duxit, & ſine impedimento in urbem eſt intromiſſus, cum duo Perſæ, qui Syene præmiſſi fuerant (ſic enim convenerat) nocturno tempore adventum obſervarent: & poſtquam conſtitutam teſſeram pronunciarunt, continuo portas patefacerent. Illuceſcente vero die, Syenæi primum fugam cognoſcebant, ab initio in ſua quisque domo Perſas, qui ab illis hoſpitio accepti fuerant, non videntes: deinde & concilio coacto inquirentes, denique & ex ponte ſuſpicionem capientes. Rurſus igitur maximus terror & conſternatio eos inceſſit, & ſecundarū injuriarum crimen gravius expectabant: quod tantam clementiam experti, parum fidos ſeſe præbuiſſent, & facultatem fugiendi Perſis dediſſent. Statuerunt igitur univerſi urbe exeuntes, tradere ſeſe Æthiopibus, & jurejurando inſcitiam ſuam confirmare, ſi quo modo ad miſericordiam flecti poſſent. Congregata igitur omni ætate, & ramis ad ſpeciem ſupplicum declarandam ſumptis, ac cereis & facibus accenſis, ſacra genera Deorum, & ſimulachra, tanquam caduceos præ ſe feren-

ponebant, fugam Persarum, suam innocentiam, festum patrium, & quod se intentis in cultum numinis, & post epulationes in somnum versis, clam effugissent: cum forsitan, etiamsi vidissent, nudi tamen armatos prohibere non potuissent. Hydaspes igitur cũ hæc illi renunciata fuissent, suspicatus (id quod erat) dolum aliquem & insidias Oroondatem structurum, solis sacerdotibus accersitis, & simulachris Deorum, quæ secum una ferebant majoris authoritatis caussa, adoratis, si quid plus de consiliis Persarum eum docere possent, & quorsumnam contenderint, aut quo potissimum fidant, quærebat. Illi autem, alia quidem sibi ignota esse dicebant: cæterum se conjicere, Elephantinam eos contendisse, ubi maxima pars exercitus collecta sit: & Oroondates, cum aliis, tum præcipue cataphractis equitibus confidat. Hæc cum dicerent, & ut urbem tanquam propriam ingrederetur, iramque contra illos remitteret, supplicarent: ingredi quidem in urbem in præsentia Hydaspi visum non est, cæterum duabus phalangibus armatorum immissis

ad explorandas quas ſuſpicabatur inſidias, aut ſi nihil eſſet ejuſcemodi, præſidio urbi futuras: & Syenenſibus cum benignis promiſſis dimiſſis, ipſe exercitum in aciem eduxit, aut excepturus advenientes Perſas, aut cunctantes aggreſſurus. Necdum totus erat inſtructus, cum ſpeculatores venientes, adventum Perſarum, ad prælium inſtructorum, nunciabant. Oroondates, cum alium exercitum Elephantinam convenire juſſiſſet, ipſe vero quãdo Æthiopes præter opinionem advenire videbat, incurrere cum paucis Syenem coactus eſſet, & aggeribus interclusus ſalutem petiiſſet, ac juſta promiſſa Hydaſpis impetraſſet, perfidia vincebat omnes homines. Cumque perfeciſſet ut duo Perſæ una cum Æthiopibus transmitterent, eo prætextu quaſi ſententiam eorum qui Elephantinæ erant, eſſent exploraturi, quibus conditionibus vellent cũ Hydaſpe pacem facere: revera autem, utrum ſeſe ad bellum apparare ſtatuerent, ſi ille aliquo modo effugere poſſet: fraudulentum propoſitum re ipſa exequebatur. Et cum paratos deprehen-

hendisset, statim educebat, ne paululum quidem quin ad hostes pergeret differens: sed in celeritate, ut ita apparatum hostium (ut existimabat) præverteret, omnem spem ponens. Jam igitur erat in conspectu, fastu Persicò aspectum præoccupans, & argenteis ac deauratis armis campum tanquam fulgure quodam illustrans. Tum primum enim exoriente sole, & radios in adversos Persas conjiciente, fulgor quidam ineffabilis, & proprium jubar gravioris armaturæ resplendentis etiã in eos qui longissime aberant projiciebatur. Ac dexterum quidem cornu Persæ & Medi indigenæ tenebant, armatis præcedentibus, sagittariis autem à tergo subsequentibus, ut cum graviore armatura carerent, tutius jaculari possent, armatorum præsidio tecti. Porro Ægyptiorum & Afrorum manũ & peregrinam omnem, in sinistro collocavit: sagittariis & fundatoribus his quoque adjunctis, quibus ut excursiones facerent, & à lateribus facto impetu jacularentur, imperavit. Ipse vero mediam aciem tenebat, curru falcato splendide insidens, & ab utraque parte col-

collocata phalange securitatis caussa stipatus, cataphractis equitibus tantum ante se instructis: quibus præcipue confisus, prælium committere ausus est. Siquidem est hæc phalanx bellicosissima, & tanquam murus belli infractus ante reliquum exercitum objicitur. Armaturæ autem ratio ipsis talis est. Vir lectus, & robore corporis præstans, galeam sumit cohærentem & compactam, ac faciem viri exacte, non secus ac in personis videre est, exprimentem. Hac à vertice usque ad collum totum, præter oculos transpiciendi causa, tectus, dextram quidem armat conto majori quam hasta, sinistra autẽ regendis habenis vacat: gladio vero ad latus suspenso, non tantum pectus, sed etiam totum corpus lorica munitum habet. Lorica autem ita conficitur. Laminis æreis & ferreis, quadrangula forma, magnitudine palmi ductis, aliam super aliam ad extremitates laterum aptantes (ut inferiori parte subjectam, in transversum autem conversa, proximam semper continua serie conscendant) & suturis subter commissuras texturam connectentes,
tuni-

tunicam quandam ſquammatam efficiunt: quæ ſine ulla moleſtia corpori incumbit, & undiquaque adhæreſcit. Circumſcribit autem unumquodque membrum, & ſine ullo impedimento in motu contrahitur & extenditur. Eſt enim manicata, à collo usque ad genu demiſſa, in ſolis femoribus, qua parte tergum equi conſcenditur, neceſſitate ita poſtulante, diſcincta. Lorica igitur eſt talis, tela retundens, & omnis generis ictibus reſiſtens. Ocrea vero à ſumma planta ad genu pertingit, conſerta cum lorica. Conſimili autem apparatu & equum muniunt: pedes ocreis circumligantes, & frontalibus caput prorſus operientes: à tergo vero, ad ventrem circa utrunque latus, tegmentum ferreis nexibus conſtans, ſuſpendentes, ut ſimul & armet, & propter interceptum vacuum ſpatium curſum minime impediat. Sic inſtructus, & quaſi in armaturam injectus, inſidet equo: non ipſe inſiliens, ſed aliis propter pondus ſuſtollentibus. Et poſtquam pugnæ tempus advenit, equo frenum remittens, & calcaribus eum concitans, omni impetu in hoſtes

 fertur,

fertur, ita ut ferreus vir aut statua quædam malleis compacta moveri videatur. Contus autem qua parte cuspis est, longe in directum prominet, & vinculo ad collum equi sustinetur. porro manubrio nodo ad femora equi annectitur, qui non cedit in conflictu, sed adjuvat manum equitis ictum tantum dirigentem: atque ita ipso magis intendente, & renitendo vehementiorē efficiente ad vulnerandum impetum, transfigit quemlibet obvium, & duos uno ictu suspensos fert sæpius. Cum igitur talem haberet equitatum satrapa, & sic exercitum Persicum instruxisset, procedebat ad hostes ex adverso. Et à tergo semper fluvium relinquens, quia multitudine longe inferior erat Æthiopibus, aqua tanquam muro quodam objecta, quo minus ab hostibus circumveniri posset, providebat. Vicissim autem ducebat exercitum Hydaspes. Contra Persas & Medos, qui erant in dextro cornu, milites ex Meroe in armis dimicantes, & statariæ pugnæ peritos, instruens: porro ex Troglodytica regione, & ei tractui vicinos, in quo cinamomum provenit,

nit, levi & expedita armatura instructos: & singulari pedum celeritate præditos, & jaculandi arte præstantes, iis qui in sinistro cornu collocati fuerant, negotium facessituros opposuit. Mediam autem aciem Persici exercitus, cum elatam esse robore audisset, se illi & elephantos turritos qui circa ipsum erant, opposuit, adjunctis Blemmyum & Serum armatis, & iisdem edoctis, quæ illos facere, cum ad rem ventum esset, oporteret. Cum autem signa utrinque concinerent, Persico quidem exercitu tubis, malleis vero ac tympanis Æthiopibus signum pugnæ dantibus: Oroondates clamore suos adhortatus, concitato cursu phalanges ducebat. Hydaspes autem initio tardius obviam procedere jubebat, gradum gradu lente permutantes, hac ratione & elephantis ne desererentur à propugnatoribus prospiciens, & simul impetum equitum qui erant in medio ante conflictum consumens ac dissolvens. Cum autem à sese ad teli jactum distarent, & cataphractos equos irritare ad invadendum, Blemmyes animadverterent, ea quæ impe-

rata fuerant ab Hydaſpe faciebant: & Seribus, ut eſſent præſidio elephantis, relictis, ipſi longe ante ordines proſiliunt, & quanta celeritáte poterant ad cataphractos contendunt, furoris ſpeciem intuentibus præbentes, quod tam pauci contra plures & ita armatos procurrere auderent. Perſæ autem magis etiam tum quam prius citatis equis invehebantur, in lucro ponentes illorum audaciam: & eam ſpem concipientes, quaſi illos continuo & primo conflictu eſſent rapturi. Tunc Blemmyes, cum jam ad manus veniſſent, & propemodum in haſtis hærerent, ſubito, & quaſi ad unum ſignum ſubſidunt, & equos ſubeunt, genu quidem altero terræ innixi, caput vero & tergum equis ſubjicientes ſine ullo detrimento; niſi quod calcationem ſuſtinere cogebantur. Cæterum rem incredibilem, & præter omnium opinionem faciebant, & lædebant equos, ventrem illis in tranſitu ſuffodientes. Quamobrem cadebant non pauci, equis propter dolorem frenum aſpernantibus, & ſeſſores excutientibus. Quos acervatim jacentes, Blemmyes ſub femoribus diſſeca-

ſeca-

secabant. Immobilis est enim Persarũ cataphractus, si ductore careat. Quicunque autem integris equis evaserãt, ad Seres ferebantur. Illi autem, statim ut appropinquabant, post elephantos sese recipiebant, ad animal tanquam ad tumulum aut propugnaculum aliquod confugientes. Ibi magna cædes, & propemodum ad internecionem usque accidit equitibus. Equi enim ad insitatam elephantorum speciem subito nudatam, & magnitudinem peregrinam ex conspectu formidinem incutientem, alii retrorsum fugientes, alii inter sese permixti & coarctati, ordinem phalangis celerrime turbarunt. Et hi qui erant in elephantis, cum sex singulas turres occuparent, & bini ab unoquoque latere jacularentur, sola parte supra caudam vacante, adeo cõtinue & directe ad scopum è turribus tanquam ex arce tela mittebant, ut densitas jaculorum nubis speciem Persis exhiberet: præcipue cum oculos hostium scopos sibi proponentes Æthiopes, tanquam non pari conditione pugnarent, sed jaculandi peritiæ certamen inirent, ita scopum collimarent,

rent,ut hi qui transfixi fuerant jaculis, ſine ullo ordine ferrentur per multitudinem, ſagittis illi tanquam tibiis ex oculis prominentibus. Quod ſi aliquos ex impetu curſus, cum ſeſe cohibere non poſſent, equi vel invitos evexerunt, elephantis objiciebant. Et hi quidem ibi ita conſumebantur, cum partim ab elephantis everterentur & protererentur, partim à Seribus & Blemmyibus tanquam ex inſidiis poſt elephantes locatis, excurſiones facientibus, & alios certo ictu vulnerantibus, alios cominus ex equis in terram dejicientibus, conficerentur. Denique quicunque effugiebant, nullo facinore memorabili edito, nec ullo detrimento elephantis illato, diſcedebant. Siquidem bellua ferro eſt munita, cum in prælium deſcendit: & alioqui etiam naturæ dono ſoliditate & duritie prædita eſt, aſpera ſquamma ſuperficiem obducente, & omnem cuſpidem contrario nixu frangente ac repellente. Poſtremo omnibus qui ſuperfuerant ſemel in fugam verſis, turpiſſime omnium ſatrapa curru relicto equum Nyſæum conſcendens profugit, ignoranti-

rantibus hoc qui in ſiniſtro cornu fuerant Ægyptiis & Afris, ac ſtrenue prælium incuntibus, & plura quidem accipientibus quam inferentibus vulnera: cæterum obſtinato animo acerba perferentibus. Nam milites ex cinamomifera regione, contra illos inſtructi, vehementer illos prementes, ad inopiam conſilii & deſperationem redigebant: refugientes cum illi advenirent, & longe præcurrentes, averſisque in tergum arcubus etiam in fuga jaculantes: cedentibus vero inſtantes, & à lateribus alii fundis jacientes, alii parvas quidem ſagittas, cæterum veneno draconum infectas, conjicientes. Textura enim quadam rotunda capiti impoſita, & ſagittis in orbem transfixa, partem quidem ſagittæ alatam ad caput convertunt, porro ſpicula tanquam radios extrorſum prominere ſinunt. Et inde expedite in præliis tanquam ex pharetra promens quilibet, ſtrenuum quendam & quaſi Satyricum ſaltum faciens, & jaculis coronatus nudo corpore in hoſtes immittit, nihil omnino ferri ad ſpiculum indigentem. Os enim ex tergo draco-

nis auferens, primum longitudine ulnæ jaculum adæquat, deinde extremitates quam maxime poteſt expoliendo exacuens, ſagittam nativo cum ſpiculo efficit, ab oſſibus etiam fortaſſe Græcis ſic cognominatam. Longo igitur tempore conſervarunt ordines Ægyptii, & confertim denſatis ſcutis jacula ſuſtinebant, alioqui natura patientes, & mortis contemptu non tam utiliter quam ambitioſe gloriantes, fortaſſis etiam pœnam deſertorum ordinum proſpicientes. Cæterum poſtquam cataphractos, quod præcipuum robur & belli ſpes eſſe exiſtimabatur, profligatos eſſe cognoverunt, & ſatrapam fugiſſe, & Mediæos ac Perſicos milites laudatiſſimos nihil admodum præclari geſſiſſe, ſed pauca damna intuliſſe Meroenſibus, contra quos inſtructi fuerant, plura vero paſſos eſſe, ac reliquos fuga ſubſequi, remiſerunt & ipſi contentionem, & terga vertentes fugiebant. Hydaſpes autem ex turre, tanquam ex ſpecula, præclaræ victoriæ ſpectator cum eſſet, nunciis dimiſſis ad eos qui inſequebantur, ut à cæde abſtinerent edixit: ſed vivos

quos possent caperent & adducerent, & ante omnes Oroondatem: quemadmodum & accidit. Expansis enim phalangibus in formam scuti orbicularem, Æthiopes, & magna latitudine ordinum in longitudinem utrinque extensa, deinde cornibus conversis, in orbem Persicum exercitum compulerunt, & unam tantum viam ad flumen patentem fugæ hostibus reliquerunt. In quod cum multi inciderent, ab equis & falcatis curribus & reliquo tumultu ac multitudine compulsi cum magna trepidatione, cognoverunt, quod stratagema quo videbatur esse usus contra hostes satrapa, fuisset ineptum, & nulla ratione factum. Siquidem cum initio ne circumdarentur metueret, & propterea ita instrueret exercitum, ut à tergo Nilus esset: non animadvertit, se sibi fugæ spacium obstruxisse. Ibi igitur & ipse capitur: cum Achæmenes Cybeles filius, qui jam omnia quæ acta fuerant Memphi audierat, in illo tumultu eum dolo interficere conatus esset (pœnitebat enim illum eorum quæ de Arsace indicaverat, argumentis quibus indicia

probare potuisset sublatis) sed tamen spe frustratus, letale vulnus illi non intulisset. Is tamen dedit statim pœnas, à quodam Æthiope ex arcu transfixus, qui cognoverat satrapam, & servare (sicut fuerat imperatum) volebat: ac indignabatur scelerato facinori, quod quispiam hostes effugiens, rursus suos aggrederetur, opportunitatem fortunæ ad ultionem inimici observans. Hunc igitur adductum ab eo qui ceperat, Hydaspes deficientem animo conspicatus, & multó cruore manantem, quem quidem facile iis quæ ad hunc usum parata fuerant inhibuit, cum statuisset servare si posset, & confirmasset oratione: Optime, inquit, tibi quidem ut superstes sis, mea voluntate conceditur. Pulchrum est enim vincere hostes, stantes quidem adhuc, præliis: collapsos autem beneficentia. Cæterum quid fuit in causa, quod tam perfidus extitisti? Ille autem: Erga te, inquit, sed fidus erga meum dominũ. Et Hydaspes: Cum igitur succubueris, quam in te ipsum pœnam statuis? rursus quærebat. Quam vero, inquit, rex meus ab aliquo tuorum ducum, qui

qui tibi fidem servant, capto expeteret? Sane, inquit Hydaspes, collaudaret, & cum donis remitteret: siquidẽ rex verus est, & non tyrannus, & studet ut sui alienis laudibus incitati, similia exempla æmulari discant. Enimvero, ô præclare, fidum te quidem esse dicis: sed quod imprudens fueris, an non ipse fateberis, qui tot myriadibus temerarie te opponere ausus sis? Non eram fortassis imprudens, respondit, in conjicienda regia voluntate, qua ille majoribus pœnis afficit timidos & ignavos in bellis, quam præmiis fortes ac strenuos. Statui igitur occurrere sponte ipse periculo, & aut aliquod magnum & præter opinionem edere, sicuti sæpe multas occasiones bellum ad rem bene gerendam subministrat: aut servatus saltem, si hoc accidisset: locum excusationi relinquere, tanquã nulla re ex iis quæ in mea potestate fuissent, à me prætermissa. Talia cum dixisset, & audisset Hydaspes, collaudabat eum, & Syenẽ misit, datis mandatis, ut summã diligentiam in illo curando medici adhiberent. Ingrediebatur vero & ipse una cũ delectis ex exer-

citu,

citu,tota urbe omnium ordinum & ætatum frequentia illi obviam progresſa, & coronas,& flores Nili jaciente in exercitum, & gratulationibus propter victoriam partam Hydaſpem collaudante. Poſtquam autem intra muros elephanto tanquam curru invectus eſt, ſtatim in res ſacras & cultum divinum gratiarum actionis ergo animum intendit: quæ eſſet origo feſtorum Nili, & ſi quid admiratione aut ſpectaculo dignum in urbe oſtendere poſſent, interrogans. Illi autem puteum Nilum menſurantem oſtenderunt, ſimilem ei qui eſt Memphi, ex ſecto quidem & polito lapide extructum, lineas vero ulnæ interſtitio exculptas continentē: in quem aqua fluviatilis ſubterraneo meatu impulſa,& in lineas incidēs,incrementa Nili & diminutiones indigenis monſtrat,numero tectorum aut nudatorũ characterum, rationem exundationis aut defectus aquę menſurantium. Oſtenderunt quoque & horoſcoporum gnomones,nullam umbram in meridie reddentes: radio ſolis, ſolſtitio æſtivo Syene ad amuſſim vertici imminente, & lumine undiquaque

cir-

circumfuso, omnem casum umbræ repellente, adeo ut etiam in puteis aqua in profunditate illuminetur, similem ob causam. Et hæc quidem Hydaspes non valde quasi peregrinā mirabatur. Accidunt enim eadem Meroe Æthiopum. At cum festum prædicarent, & Nilum magnis laudibus attollerent, solem, & fertilitatis authorem appellantes, & Ægypti totius, superioris quidem servatorem, inferioris vero patrem & opificem, novum limum quotannis advolventem, unde & Nilum Græcis esse appellatum, & annuas temporis vicissitudines exponentem: æstivam quidem incremento, autumnalem vero decremento: vernam autem floribus, qui ex ipso enascuntur, & crocodilorum partu: & nihil aliud esse omnino Nilum quam annum, hoc & appellatione confirmante: literis enim quæ nomine continentur, in calculos distributis, ter centum quinque & sexaginta unitates, quot & dies sunt anni, congregabuntur. Denique cum plantarum & florum & animaliū proprietates, & alia plura his adderent; Atqui non Ægyptiæ sunt hæ tam graves,

ves, dixit Hydaſpes, ſed Æthiopicæ narrationes. Cæterum cum fluvium hunc, ſeu veſtra opinione Deum, & omnem fluviorum cumulum, Æthiopum terra ad vos deducat, merito à vobis coli debet, quæ vobis Deorum mater exiſtat. Et quidem colimus ſubjecerunt ſacerdotes, cum alias ob cauſſas, tum quòd nobis ſervatorem & Deum exhibuit. Moderatas debere eſſe laudes Hydaſpes cum dixiſſet: & ipſe Syenem ingreſſus, reliquum diei ſibi ad recreationem ſumpſit, cum primoribus Æthiopum & ſacerdotibus Syenenſium convivium iniens: & reliquis ut idem facerent, permiſit: multa armenta boum, multos greges ovium, & plurimos caprarum & porcorum, & maximum numerum vini, Syenenſibus exercitui partim dono dantibus, partim venum exponentibus. Poſtridie autem ſedens pro tribunali excelſo Hydaſpes, jumenta, & equos, & reliquam prædam, quæ partim in urbe, partim in prælio collecta fuerat, exercitui diſtribuit, unicuique pro ratione eorum quæ ab eo geſta fuerant, tribuens. Poſtquam autem & hic qui ceperat

perat Oroondatem, aderat: Pete quidvis, inquit ad eum Hydaspes. Ille autem: Non opus est rex, ut quicquam petam, dixit: qui contentus sum futurus eo quod habeo, si à te mihi adjudicatum fuerit: quod ab Oroondate abstuli: ipsum vero juxta tuum mandatum servavi: & simul ostendebat pugionem satrapæ, lapillis distinctū magni precii, & multorum talentorum sumptu comparatum: ut multi ex circumstantibus exclamarent, privati hominis fortunam excedere, & magis regium thesaurum esse. Arridens igitur Hydaspes: Quid autem, inquit, magis regium esse potest, quam me eam magnitudinem animi conservare, quæ hujus avaritia non capiatur, & eam despiciat? Deinde & corpus captivi spoliari, victori jus belli concedit. Quamobrem abeat, accipiens id consentiētibus nobis quod vel invitis obtinuisset, haud difficulter absconditum. Post hunc adveniebant hi qui Theagenem & Charicliam ceperant: &, O rex, dicebant, nostra vero spolia non aurum, neque lapides sunt, quæ res in Æthiopia exigui sunt precii, & acer-

acervatim in regiis domiciliis ſtrata jacent: ſed cum tibi virginem & adoleſcentem adduxerimus, germanos & Græcos, proceritate & forma omnibus hominibus poſt te antecellentes, petimus ut ſimus participes tuæ inſignis munificentiæ & liberalitatis. Opportune, inquit, Hydaſpes, reduxiſtis in memoriam: etenim tum adductos, obiter & tumultuarie contemplatus fueram. Quamobrem adducat eos quiſpiam, veniant autem & reliqui captivi. Adducebantur igitur continuo, cum quidam curſim extra muros ad impedimenta perveniſſet, & cuſtodibus ut quamprimum eos ad regem ducerent, dixiſſet. At illi quendam ex cuſtodibus qui altero parente Græcus erat, quonam in præſentia ducerentur, interrogabant. Cum autem ille dixiſſet, quod rex Hydaſpes inſpecturus eſſet captivos: Dii ſervatores, exclamarunt, ſimulatque nomen Hydaſpis cognoverunt juvenes, cum ad eam uſque horam ne alter quiſpiam regnaret, eſſent ſolliciti. Theagenes igitur ſubmiſſe ad Charicliam: Expones igitur chariſſima, regi rationes noſtras, ſiquidem

dem Hydaspes regnat: quem tu patrem tuum fuisse, sæpius mihi dixisti. Chariclia vero: O suavissime, inquit, Magna negocia magnis indigent apparatibus. Quorum enim varie intricata initia numen posuit, horum necesse est & fines longioribus ambagibus peragi. Alioquin ea quæ longum tempus conflavit, brevi temporis momento retegere haudquaquam conducit. Præsertim capite & fundamento toto, ex quo prorsus hoc negocium & inventio pendet, Persina inquam matre mea, absente: quam etiam superstitem esse, Deorum voluntate, audivimus. At si nos immolarit aliquis prius, subjiciens Theagenes, aut tanquam donum captivum dans, facultatem quo minus in Æthiopiam perveniamus præciderit? Nihil minus, inquit Chariclia. Nunc enim sæpius à custodibus audivimus, quod alamur victimæ diis qui Meroæ præsunt immolandi. Quamobrem non est quod metuamus, ne aut dono demur, aut ante interimamur, qui sumus ex voto Diis consecrati: quod violari à viris pietatis studiosissimis fas nõ est. Enim-

vero si huic immoderatæ lætitiæ de summa rerum indulgentes, futiliter rationes nostras exposuerimus, cum hi qui & agnoscere hæc,& authoritate confirmare possent, non adsint: periculum est, ne per inscitiam eum qui hæc audiet exacerbemus, & iratum nobis merito nostro faciamus: pro ludibrio fortasse & contumelia id habiturum,quod captivi,& ad serviendum destinati, fictis & minime probabilibus argumentis tanquam ex composito se regios esse liberos simulare audeant. Sed indicia, inquit Theagenes (quę te accepisse scio,& servare) nobiscum facient, ut non figmento uti,neque fraude videamur. Chariclia autē: Indicia, inquit, iis qui norunt ea, & exposuerunt, indicia sunt: at iis qui ignorant, aut non omnia nosse possunt, thesauri inanes & monilia sunt: & fortasse in suspicionem etiam furti & latrocinii eos qui ferunt, vocant. Atqui etiamsi quippiam Hydaspes cognoverit, quisnam est qui quod Persina dederit, quis denique quod mater filiæ, persuadere possit? Noto, cui contradici non potest, Theagenes, ma-

materna natura eſt: qua fit, ut id quod genuit, erga ſobolem, primo congreſſu, amoris & commiſerationis affectum induat, arcana quadam naturæ convenientia permotum. Hæcne igitur negligemus & omittemus, in quibus eſt ſitum, ut & cætera credibilia eſſe videantur? Quæ cum inter ſe colloquerentur, jam non procul aberant à rege: aderat autem & Bagoas adductus. Poſtquam autem aſtantes vidit Hydaſpes, paululum ſeſe è throno ſuſtulit. Et, Propitii nobis eſtote Dii, cum dixiſſet: rurſus cogitabundus ſedit. Primoribus autem Perſarum, qui aſtabant, quid illi accidiſſet, quærentibus, Talem, inquit, mihi hodie filiam natam eſſe, & ad ejuſmodi florem ſubito perveniſſe rebar: cumque nihil omnino ſomnium antea curaſſem, nunc ſimili forma ejus quam videram admonitus, in illius memoriam redii. His autem qui circa illum erant, quod imaginatio quædam eſſet animæ, ſimulachra futurarum rerum ſæpius adumbrantis, dicentibus: tum illud viſum neglectui habens, qui eſſent, & unde, quærebat. Tacente vero Chari-

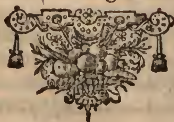
clia, & Theagene dicente: quod germani essent, & Græci: Euge Græcia, inquit, quæ alioquin bonos & præstantes producis, & ingenuas nobis ac faustas victimas ad sacrificia propter victoriam partam celebranda præbuisti. Cæterum cur non & filius mihi in visione illa natus est (subridens ad præsentes) si quidem adolescentis hujus, fratris puellæ, & à me conspiciendi speciem & simulachrum mihi prius in somnis (ut dicitis) offerri oportuit? Postea conversa oratione ad Chariclia͂, sermonem Græcum sonans (est enim in honore hæc lingua apud Gymnosophistas & reges Æthiopum:) Tu vero ô virgo, quamobrem taces, neque quicquam ad interrogationem respondisti? Chariclia autem: Ad aras, inquit, Deorum quibus nos victimas asservari intelligimus, me & meos parentes cognoscetis. Porro ubinam terrarum sunt hi? ad illam rursus Hydaspes. Illa vero, Et adsunt, inquit: & omnino dum immolabimur, aderunt. Arridens igitur iterum Hydaspes: Revera, inquit, somniat hæc filia, in somnis mihi nata, imaginans fore ut ex

Græcia in mediam Meroem parentes illius transferantur. Hi igitur ducantur cum diligentia & copia ſolita, ſacrificium exornaturi. Cæterum quis hic eſt prope ſtãs eunucho ſimilis? Eunuchum revera eſſe, nomine Bagoam, quidam ex miniſtris reſpondit. Sequatur & hic, inquit: non tanquam victima, ſed tanquam alterius victimæ, virginis hujus cuſtos, ut nobis caſta usque ad tempus ſacrificii conſervetur. Habet quiddam zelotypum eunuchorum genus: quibus eſt enim ipſum privatum, ad hæc aliis prohibenda objicitur. Hæc cum dixiſſet, alios captivos ordine advenientes circumſpiciebat, & recenſebat: quoſdam dono dans, quos ſervos etiam initio fuiſſe oſtendebat fortuna: Bono autem genere natos, liberos dimittens. Decem utique juvenes electos, & totidem virgines ætatis flore & forma excellentes, una cum Theagene ad eundem uſum duci juſſit. Denique aliis de iis, quorum quisque indigebat, reſpõ-ſis datis: poſtremó ad Oroondatem accerſitum, & in lectica allatum: Ego, inquit, cum ea quæ fuerunt belli cauſ-

ſæ obtinuerim, haud ita ſum affectus animo, ut plerique. Non abutor fortuna, ad cupiditatem plus præ cæteris habendi: neque in immenſum prolato imperium, propter victoriam: ſed contentus ſum finibus, quos initio natura poſuit, Ægyptum ab Æthiopia cataractis diſcernens. Quamobrem cũ ea obtinuerim, quorum cauſſa deſcendi, revertor colens æquitatem. Tu vero ſi ſuperſtes manſeris, eſto ſatrapa eorum, quorum & antea fuiſti: & ſignifica Perſarum regi quod frater tuus Hydaſpes manu quidem vicit; animi autem moderatione omnia tua tibi dimiſit: amicitiam quæ illi eſt tecum, retinere cupiens (qua ut re inter homines pulcherrima imprimis delectatur) & tamen pugnam, ſi rurſus quippiam inceperis, non detrectans: Syenæis vero his tributa, quæ alioqui pendere ſolent, & ipſe in decennium dimitto: & ut tu idem facias, impero: His dictis, à præſentibus quidem civibus, perinde ac militibus, gratulatoriæ voces & plauſus, qui longe exaudiri poterat, eſt ſublatus: Oroondates autem manibus protenſis, &

dex-

dextra in alteram permutatim transposita, inclinatus adoravit, cum sit res inusitata Persis, regem alterum hoc modo venerari. Et, O vos qui adestis, inquit: non videor mihi violare patria instituta erga regem, eum qui mihi satrapiam donavit adorans: neque inique agere, æquissimo omnium hominum id præstans, qui mei interimẽdi potestatem habet. Vitam autem mihi clementia singulari largitur. Cumque illi jus dominandi competat, mihi ut sim satrapa concedit. Propter quæ, siquidem fuero superstes, Æthiopibus & Persis spondeo me pacem diuturnã & amicitiam sempiternam, Syenæis autem quæ sunt imperata, præstiturum. Si vero quid mihi acciderit, Dii pro beneficiis in me collatis, Hydaspem, & domum Hydaspis, ac genus remunerentur.

HELIODORI

ÆTHIOPICORUM

Liber decimus.

De his igitur quæ Syene gesta sunt, hactenus dictum sit: quæ cum in tantum periculum venisset, repente rursus ejusmodi beneficium, unius viri clementia & æquitate, consecuta est. Hydaspes autem magna parte exercitus præmissa, ipse quoque in Æthiopiam proficiscebatur: Syenæis omnibus, & Persis, longissime cum gratulationibus ac votis pro illius salute, eum prosequentibus. Primum igitur iter faciebat, semper Nili ripas & vicina loca fluvio tenens. Postquam autem Cataractas pervenit, sacrificiis factis Nilo, & diis finium præsidibus, deflectens magis per mediterraneam iter tendebat regionem. Et cum Philas venisset, duos fere dies exercitui ad quietem, & recolligendas vires tribuit. Rursus autem multitudine vulgi præmisa, ipse com-

commoratus urbis mœnia firmavit, & præſidium impoſuit. Hoc facto, egreſſus, duos equites delectos, quos oportebat ipſius adventum antevertere, & equis in urbibus & pagis permutandis, celeriter imperata conficere, mittit cũ literis ad eos qui erant Meroæ victoriam nuncians. Ad ſapientes quidem, qui Gymnoſophiſtæ appellantur, & aſſeſſores conſiliariique regii ſunt, tales dans: DIVINISSIMO CONCILIO HYDASPES. Victoriam partã de Perſis vobis nuncio, non venditans rei bene geſtæ ſucceſſum, ſiquidem Fortunæ vices & inſtabilitatem veneror: ſed antiſtitii dignitatem, cum ſemper, tum in præſentia veracem, per literas ſalutans & appellans. Ut igitur veniatis in conſuetum locum, & oro, & meo jure impero, ſacrificia gratiarum actionis ergo, pro victoria parta, graviora præſentia veſtra & conſpectu, Æthiopum communi conventui reddituri. Ad uxorem autem Perſinam ejuſmodi. Victores nos eſſe ſcito: &, quod te proxime attingit, ſalvos. Quamobrem ſumptuoſas pompas, & ſacrificia, ut grates diis agamus, præ-

parato: & ſapientes cum literis noſtris coram adhortata, in conſecratum diis noſtris patriis, Soli, & Lunæ, & Baccho, ante urbem campum, una cum illis propera. His literis allatis, Perſina continuo: Nimirum id erat, inquit, ſomnii quod hac nocte videbam, gravidam me eſſe putans, & parere ſimul, & editum fœtum eſſe meam filiã repente florenti ætate. Per dolores, ut videtur, belli certamina: per filiam vero, victoriam, ſignificante ſomnio. Cæterum urbem obeuntes, lætis nunciis implete. Et præcurſores quidem id quod imperatum fuerat, faciebant, capitibus Niloo loto redimitis: & ramos palmarum quos manibus tenebant, concutientes & oſtentantes, per præcipuas partes ùrbis, & magis conſpicuas equis vehebantur, famam de victoria, vel ſolo habitu & figura corporis pervulgantes. Impleta igitur erat repente lætitia Meroe, cum noctu & interdiu cœtus & ſacrificia in ſingulis familiis & vicis, ac tribubus diis celebrarent, ac delubra frequentarent: non perinde in victoria, ut in ſalute Hydaſpis acquieſcentes, quod is vir

æqui-

æquitate ſimul & clementia in ſubditos, ac lenitate, eum affectum animis populi, ut illum in patris loco diligerent, inſtillaverat. Perſina autem, cum boum greges, & equorum, & ovium, coturnicum ac gryphorum, & aliorum omnis generis animantium, in ſacrum campũ præmiſiſſet, partim ut ex quolibet genere hecatombe ad ſacrificium appararetur, partim ut in uſum convivii publici converterentur: ad extremum ad Gymnoſophiſtas veniens, qui lucum Panis ad habitandum ſibi elegerunt, literas ab Hydaſpe illis tradebat, & adhortabatur, ut poſtulanti regi morem gererent, ac ſibi quoque ex parte gratificarentur, & conventui publico præſentia ſua ornamento eſſent. Illi autẽ cum eam paululum commorari juſſiſſent, in adytum ingreſſi precandi cauſa, & à diis quid eſſet agendum ſciſcitati, parva mora interpoſita redierunt. Atque aliis tacentibus, Siſimithres, qui primas tenebat in concilio: O Perſina, dicebat, nos quidem veniemus: dii enim præcipiunt. Cæterum tumultum quendam & perturbationem fore in ſacrificio, numen præmon-

monſtrat: ſed & hunc in bonum & ſuavem finem deſiturum: quod membrum quoddam veſtri corporis, aut pars regni periiſſet, fatum autẽ hanc ipſam inquiſitam exhiberet. Perſina autem: Maxime formidabilia, inquit, planeque omnia in melius mutabuntur, vobis præſentibus. Ego autem cum ſenſero Hydaſpem advenire, vos certiores faciam. Nihil opus eſt, inquit Siſimithres, ut nos certiores reddas. Cras enim mane veniet, & hoc ipſum tibi paulo poſt literæ ſignificabunt. Atque ita accidit. Nam ſtatim redeunti Perſinæ, & regia domicilia proxime accedenti, literas regis eques tradebat, poſtridie adventurum eum ſignificantes. Præcones igitur extemplo rumorem de literis diſſipabant, maſculis tantum obviam prodeundi facultatem dantes, mulieribus autem exitu interdicentes. Siquidem cum mundiſſimis tantũ & lucidiſſimis diis Soli & Lunæ, ſacrificium faciendum eſſet, miſceri fœmineum genus moris non erat, ne aliqua vel invita contaminatio victimis accideret. Soli autem ex mulieribus ſacerdoti Lunæ adeſſe

per-

permissum est. erat autem Persina: quod Solis quidem sacerdotio rex: Lunæ autem, regina, moribus & institutis gentis, ornarentur. Affutura autem erat & Chariclia his quæ agebantur, non tanquam spectatrix, sed victima Lunæ futura. Ingens igitur impetus & cupiditas incessit urbem, & cum neque indictum diem expectassent, inde usque à vespera transmittebant Astaboram fluvium, alii per pontem, alii navigiis ex harundine factis, quæ plurima & in multis partibus ripæ vacillabant, his qui longius à ponte habitant compendiosos subministrantes trajectus. Sunt autem celerrima tum propter materiam, tum propter onus, quod non plures quam duos tresve viros ferant. Arundo enim in duas partes dissecta, ex qualibet sectione navigiolum præbet ac efficit. Cæterum Meroe metropolis Æthiopum, insula est alioqui triangulari forma, fluviis quæ navibus transiti possunt, Nilo, & Astabora, & Asasoba, circumflua. Nilo quidem in vertice incidente, & in utramque partem fisso: aliis vero duobus in utroque latere se invicem prę-

tereuntibus, & rurſus ſecum coeuntibus, & in unum Nilum, alveum & nomen deferentibus. Cum autem late pateat, & continentem in inſula demonſtret (tribus enim millibus ſtadiorum in longitudine, mille autem in latitudine circumſcribitur) animalium inſignis magnitudinis, cum aliorum, tum elephantorum eſt altrix: & ut arbores ſua ſponte fingit, ita aliarum quoque rerum ferax eſt. Nam prætterquam quod palmæ inſigni proceritate, & palmulis onuſtæ in ea creſcunt, frumenti quoque & tritici ſpicæ proceritate quidem ea ſunt, ut equitem omnẽ, interdum & camelo inſidentem occultent: fructu autem adeo ubere, ut ſemina terræ mandata, trecentuplum ferant: & arundinem procreat, qualis jã dicta eſt. Tunc igitur tota nocte, cum alius alium fluvium tranſmiſiſſet, obviam prodeuntes, veluti deum cum præconiis & gratulationibus, Hydaſpem excipiebant: hi quidem etiam longius, aliquantum autem ante campum ſacrũ obviam progreſſi Gymnoſophiſtæ, dextraſque jungebant, & ſalutabant oſculis: poſt hos vero Perſina

ſina in veſtibulo templi,& intra ambitum. Poſtquam igitur ſubmiſſi deos adorarunt, & precibus gratiarum actionis ergo pro victoria & ſalute finem fecerunt, egreſſi ambitu, ad publicum ſacrificium convertebantur, in tabernaculo jam antea præparato conſidentes. quod quatuor conficiebant recens præciſæ arundines, figura quadrilatera, angulum quemlibet una arundine columnæ inſtar fulciente ac ſuſtinente: in ſummo autem, in formã teſtudinis adducta, & cum aliis, additis palmarum ramis, juncta & connexa, ſubjectumque ſpacium contegente. In altero autem tabernaculo, proxime ſuper alta baſi deorum indigenarum ſimulachra, & heroum imagines proponebantur, & Mennonis ac Perſei & Andromedæ, quos authores eſſe ſui generis reges Æthiopum exiſtimant. Inferius autem, & tanquam ſupra verticem numinibus collocatis in altera baſi, Gymnoſophiſtæ ſedebant. Hos deinde phalanx militum in orbem ſtipaverat, ſcutis erectis ac denſatis innixa, & multitudinem à tergo reprimens, ac medium ſpacium ab omni

mni tumultu & molestia vacuum sacrificantibus conservans. Enimvero cum pauca præfatus esset ad populum Hydaspes, & victoriam, ac ea quæ pro Republica prospere ac fœliciter gesta essent, enunciasset, ad sacrificium aggredi, iis, ad quos rei divinæ faciendæ cura pertinebat, imperabat. Porro cum tres aræ in altum erectæ essent, ac duæ quidem peculiariter Soli & Lunę conjunctim, tertia vero Bacchi in altera parte separatim collocata esset, huic quidem omnis generis animantiā mactabant, propter pervulgatam vim (ut existimo) numinis, & omnibus gratificantem, variis & multiplicibus hostiis eum placantes. In aliis vero, Soli quidem quadrigas albas offerebant, deo omnium velocissimo, id quod velocissimum est sacrificantes: Lunæ autem jugum boum, propter vicinitatem terræ, agriculturæ adjutores, consecrantes. Cum hæc adhuc agerentur, clamor subito est sublatus, mixtus ac turbulentus, qualem consentaneum est multitudinis hominum confertorum extitisse, Patria sacra celebrantur, iis qui circumstabant exclamantibus:

moribus & institutis receptum sacrificium deinceps pro gente fiat, primitiæ belli deinceps offerantur. Cum igitur intellexisset Hydaspes, quod humanam victimam flagitarent, quam ex iis tantum qui in peregrinis bellis capti essent, offerre consueverant: manu silentio indicato, & statim id quod petebatur consecuturum esse, nutibus significatione data: captivos qui ad idipsum jampridem destinati fuerant, duci imperabat. Ducebantur igitur cum alii, tum Theagenes & Chariclia, soluti vinculis, & stipati: tristes quidem, ut est consentaneum, alii: minus autem Theagenes. at Chariclia læto vultu ac ridenti, perpetuo ac uno obtutu Persinam intuens: ut & illa aliquo modo aspectu afficeretur, & vehementius ingemiscens: O marite, diceret, qualem virginem ad sacrificium delegisti? Haud scio, an viderim talē formam. Quam est generoso & liberali vultu? Quam magno & excelso animo fortunam perfert? Quam ob florem ætatis commiseratione sui commovet animum? si superesse contigisset, semel ex te conceptam, & male amissam fi-
 lio-

liolam, propemodum totidem implevisse annos, quot hæc, deprehenderetur. Sed utinam liceret marite, aliquo modo liberare hanc: magnam equidem haberem consolationem, hac mihi ministrante. Fortassis autem & Græca est misera: neque enim est Ægyptiæ facies. Græca quidem est, inquit, & parentibus nata, quos in præsentia dicet: neque enim ullo modo ostendere poterit, quamvis promiserit. Liberari sane illam à sacrificio impossibile est, quamvis vellem utique, cum & ipse aliquo modo commovear animo, & miserear puellæ. Sed scis, quod masculum quidem Soli, fœminam autem Lunæ, & offerre & sacrificare lex postulet. Cum autem hæc mihi prima sit adducta captiva, & præsenti sacrificio destinata, omnino excusationis locum non haberet apud multitudinem dilatio. Unum tantum illi adjumento esse posset, si postquam focum, ut scis, conscenderit, non se conservasse expertem consuetudinis virorũ deprehensa fuerit: cum lex mundam esse eam quæ offertur deæ, sicuti & Soli, jubeat: de Bacchi vero sacrificiis sit indifferens.

Cæ-

Cæterum vide si commercium habuisse cum viris deprehensa fuerit, ne haud deceat talem in ædes recipere. Tum Persina: Deprehendatur, & servetur tantum. Captivitas, & bellum, & extorris vita, à sedibus patriis tam remota, vacuum à culpa facit propositum: præcipue in hac, quæ cum forma, vim contra se ipsa, etiamsi quid ejusmodi passa sit, circumferat. Hæc adhuc dicente, & simul illacrymante, celareque id eos qui aderant conante, afferri focum Hydaspes jussit. Collectis igitur pueris impuberibus ex multitudine, ministri (solis enim ejusmodi sine ullo detrimento attingere licet) efferebant è templo, & in medio collocarunt, conscendere quemlibet captivum jubentes. Ac ex his quicunque conscenderant, statim in planta adurebantur, cum ne primum quidem, & ad exiguũ tempus, contactum quidam sustinuissent: aureis quidem verubus foco intertexto: porro ad eam efficaciam elaborato, ut quemlibet immundum, & alioqui eum qui pejerasset, adureret: at econtra eorum qui secus ætatem egissent, sine ullo detrimento gressum

admitteret. Quamobrem hos Baccho & aliis diis destinabant, præter duas forte aut tres Græcas, quæ cum focum conscendissent, virginitate salva esse deprehensæ sunt. Postquam autem & Theagenes, cum conscendisset, mundus esse apparuit, omnium admiratione exceptus, cum propter proceritatẽ & pulchritudinem, tum eo quod vir adeo florenti ætate rerum venerearum expers esset, ad Solis sacrificium instruebatur. At ille submisse ad Charicliam: Apud Æthiopes præmia munde viventium sacrificia, & mactationes eorum qui castitatem servant bravia? Sed ô mea Chariclia, cur non te jam aperis? Quale tempus adhuc expectas? An illud demum, cum aliquis jugulum feriet? Dic obsecro, & indica tuam fortunam. Forsitan & me, quæ sis cognita, servabis: sin minus, & tu utique dubio procul periculum effugies: quo cognito, vel mori mihi optabile est. Illa autem: Prope adest certamen, cum dixisset, & sors rationum nostrarum nunc vacillat: ne imperio quidem eorum, quibus erat id negocii datum, expectato, induit sacram vestem Del-

phi-

phicam, ex quadam ſarcinula, quam ſecum ferebat, depromptam, intextam auro, & radiis cocco tinctis variatam ac refertam. Denique cum comam ſolviſſet, & tanquam furore afflata viſa eſſet, accurrit & inſiluit in focum, ſtetitque longo tempore illæſa, pulchritudine magis tum etiam relucente refulgens, & omnium oculis ex alto expoſita, atque à figura ſtolæ ſimulachri deæ magis quam mortalis mulieris ſimilis. Stupor igitur omnes cepit. & clamorem unum obſcurum & inarticulatum admirationis indicem ediderunt, cum alia ſuſpicientes, tum quod formam plus quam humanam, & venuſtatem florentis ætatis intactam attolleret, ac declararet ſe habere pudicitiam forma cumprimis exornatam. Angebat igitur & alios in turba, quod ad ſacrificium aptam & idoneam eſſe conſtitiſſet: & quamvis ſuperſtitione laborarent, libentiſſime tamen vidiſſent illam aliqua ratione ſervatam. Cęterum magis excruciabat Perſinam, ut etiam ad Hydaſpē diceret: Quam miſera & infelix eſt hæc puella, nequicquam & haud opportune pudicitiam

venditans, & mortem cum hisce multis laudibus commutans. Sed quidnam fieret, inquit, ô vir? At ille: Frustra, inquit, molesta es, & misereris ejus quæ servari non potest: sed diis, ut videtur, propter naturæ præstantiam inde usque ab initio custoditur. Denique sermone converso ad Gymnosophistas: Sed ô sapientissimi, inquit, cum omnia sint parata, cur non rem sacram incipitis? Sisimithres autem: Absit, inquit, (Græce loquens, ne multitudo exaudiret) Satis enim jam vel hisce aspectum & auditum polluimus. Sed nos quidem in templum secedemus, sacrificium adeo nefandũ, quod humanis victimis constat, neque ipsi probantes, neque deum admittere existimantes. Atque utinam licuisset & illa sacrificia, quę aliarum victimarum mactatione constabant, prohibere, cum sola quæ precibus & odoramentis fiunt, nostro judicio sufficiant. Tu vero manens (neque enim in controversiam cadit, quin sit necessarium ut rex seditionem vulgi sedet) fac hoc immundum quidem sacrificium, cæterum propter inveteratam consuetudi-
nem

nem, ac Æthiopum institutis confirmatam, inexcusabile: ita tamen ut tibi expiatione postea sit opus futurum, aut etiam non futurum. Neque enim mihi videtur ad finem perventurum esse hoc sacrificium, cum ex aliis, tum ex deo consultore conjecturam facienti, & lumine circumfuso peregrinis, ac numen aliquod eos defendere significante. Et hæc cum dixisset, una cum aliis assessoribus surrexit, & ad s[...]essionem sese apparabat. Tum vero Chariclia desiluit è foco, & accurrens provoluta est ad genua Sisimithris (ministris omnino prohibentibus, & illum supplicem habitum, deprecationem esse mortis existimantibus) &, O sapientissimi, dicebat, paululum commoramini. Siquidem causa mihi agenda est, & judicio decertandum cum rege ac regina: vos vero solos etiam tantis jus dicere audio. Adeste igitur, & certanimis de vita estote judices. Mactari enim me diis, neque possibile, neque justum esse cognoscetis. Admiserunt libenter, ea quæ dicta fuerunt: &, O rex, dixerunt, audisne provocationem, & ea quæ peregrina prætendit?

dit? Arridens igitur Hydaſpes. At vero qualejudicium eſt, inquit,aut unde mihi cum hac? denique qua de cauſa, quove jure exoritur?Tum Siſimithre: Ea ipſa quæ dicentur, indicabunt.Atqui, num negotium hoc judicium, & non injuria potius videbitur, ſi cum captiva ego qui ſum rex in judicium deſcendero? Faſtigia dignitatis non reſpicit æquitas,reſpondit Siſimithres: ſed is regnat in judicio, qui probabilioribus vincit rationibus. Cæterum cum indigenis, inquit, & non cum peregrinis, controverſias regum judicandi, facultatem vobis lex dat. Siſimithres autem: Non vultu, inquit, tantum & extrinſeca ſpecie;juſta apud moderatos ponderantur,ſed potius juſtitia. Manifeſtum eſt quidem, dixit, quod nihil dicet ſerii:ſed quod iis qui in extremo verſantur periculo, peculiare eſt, inanium verborum figmenta ad dilationem proferet: attamen dicat, quandoquidem ita Siſimithri placet. Porro Chariclia, cum alioqui eſſet fidenti animo, propter liberationem ex circumſtantibus periculis, quam expectabat: tum in primis exhilara-

larata eſt, poſtquam Siſimithris nomẽ audivit. Is enim erat, qui initio expoſitam ſuſtulerat, & Charicli tradiderat ante decennium, cum ad Oroondatem de Smaragdæis fodinis legatus mitteretur. At tum adhuc unus ex vulgo Gymnoſophiſtarum erat: cæterum in præſentia præfectus cæterorum declaratus fuerat. Faciem igitur viri non recordabatur Chariclia, cum admodum adoleſcentula, & annos ſeptem nata, ab illo ſeparata eſſet: verum nomen agnoſcens, magis lætabatur, advocatum illum ſibi, & adjutorem ea in parte, ut cognoſceretur, fore ſperans. Manus igitur in cælum tendens, cum exclamaſſet ita ut exaudiri poſſet, Sol autor generis majorum meorum, dicebat, & alii dii ac heroes majores noſtri, vos eritis teſtes, quod nihil falſi dicam: vos quoque auxilio veſtro mihi in hoc judicio aderitis, ad quod cũ juſtam cauſam afferam, inde ſumam exordium. Peregrinos ne rex, an indigenas mactari jubes? Hoc vero, Peregrinos, dicente: Quamobrem tempus eſt, inquit, ut alios ad ſacrificium inquiras. nam me & veſtratem, ac indi-

genam reperies. Hoc autem mirante, & fingere eam dicente: Chariclia, Minora, inquit, miraris: sunt autem alia majora. Neque enim indigenam tantum, sed etiam genus regium in primis, & proxime attingentem. Rursus Hydaspe contemnente, & aversante verba illa tanquam frivola: Desine, inquit, pater filiam tuam elevare, & aversari. Tum igitur rex non despicere tantum, sed etiam indignari, ludibriũ esse & injuriam, rem illam ducens: &, O Sisimithre ac reliqui, dicere, quousque tandem abutetur mea nimia patientia? An non plane amentia laborat puella? quæ insigni audacia confictis mendaciis, mortem depellere conatur, filiam meam tanquam in scena se esse, desperatione quadam asseverans, & tanquam ex composita machinatione proferens, qui nunquam (ut scitis) in procreatione sobolis successu usus sim, semel tantum simul & audierim & amiserim. Quamobrem ducat eam aliquis, ne amplius excogitet sacrificio dilationem. Nemo ducet, exclamavit Chariclia, nisi jusserint judices. Tu vero in præsentia judicaris, non senten-

tiam fers, neque decernis. Peregrinos quidem rex mactare fortasse lex permittit: liberos autem mactare, neque hæc, neque natura ipsa pater concedit. patrem enim te hodie dii meum, etiam, si neges, declarabunt. Omnis causa quæ in judicium venit, rex, duobus maximis & præcipuis argumentis niti consuevit: scilicet probationibus, quæ scriptis continentur; & testium confirmationibus. Utrumque tibi, ut filia vestra esse declarer, exhibebo. Ad testem quidem non aliquem ex vulgo, sed ipsum judicem provocans (Maximum autem ei qui dicit, ad fidem faciendam adjumentũ est, judicis scientia) Scripta vero, meæ & vestræ fortunæ narrationes proponens. Simulatque hæc dixit, illico expositam secum fasciam, quam sub utero gestabat, proferebat: & evolutam, Persinæ offerebat. Illa vero ut primum vidit, stupida & muta reddita est, diuque admodum ea quæ erant inscripta fasciæ, & puellam vicissim contemplabatur, & horrore ac tremore detinebatur, sudoreque manabat, gaudens quidem iis quæ comperiebat, anxia vero casu ino-

inopinato, & haud facile cuiquam credibili. Denique metuens Hydaspis, si hæc patefierent, suspicionem, & incredulitatem, aut iram, fortassis etiam & pœnam. ut & Hydaspes, intuens stuporem, & angorem animi continuum: O mulier, dixerit, quid hoc est? An aliquid tibi accidit ab hac exhibita scriptura? Illa autem: O rex, inquit, & domine, ac marite. Nihil hoc amplius habeo quod dicam, nisi ut acceptam legas. Doctoris vice in omnibus fungetur apud te fascia. Utque tradidit, iterum tacebat tristis. Cum igitur accepisset Hydaspes, & Gymnosophistas ut accederent, & una legerent, advocasset, recensebat scriptum, multum ipse mirans: Sisimithrem quoque perculsum, & sexcentas mentis mutationes vultu declarantem, ac defixis oculis tæniam & Chariclíam aspicientem, intuens. Ad extremum, postquam de expositione, & causa expositionis, edoctus est: Quod quidem mihi puellula quædam, inquit, nata sit, scio: & cum mortuam esse tum audissem, quemadmodum & ipsa Persina mihi narrabat, expositam

esse,

esse, nunc cognosco. Cæterum quis est qui illam sustulit, servavit, ac enutrivit? aut quis est qui transportavit in Ægyptum? An etiam una captus est? Denique unde omnino conjecturam facere licet, quod illa ipsa sit, & non interierit id quod expositum fuerat: aliquis autem cum incidisset in hæc indicia, abutatur fortuna, & huic puellæ impositis, tanquam persona, illudat nostræ liberorum procreandorum cupiditati, & suppositītiam ac adulterinam sobolem nobis in successionem afferat, veritatem hac fascia quasi adumbrans? Ad hæc Sisimithres: Prima quidem, inquit, eorum de quibus ambigis, tibi explicari possunt. Ego enim sum, qui expositam sustuli, & clanculum educavi, & in Ægyptum transtuli, quando me legatum eo miseras. Quod autem mentiri nobis fas non sit, ipse jam antea nosti. Agnosco autem & fasciam regiis Æthiopum literis insignitam, neque præbentem ullam ambigendi conjecturam, quod alibi sit composita: cum quod Persinæ manu notata sit, vel à te in primis cognosci possit. Cæterum erant & alia una ex-

posita

posita indicia, tradita à me illi qui receperat puellam, homini Græco, & ut videbatur probo & honesto. Servantur & hæc, inquit Chariclia: simulque ostendebat monilia. Quibus visis, Persina magis est exanimata: & quærente Hydaspe, Quæ nam essent? ac si quid præterea sciret? nihil respondit, præterquam quod nosset quidem, cæterum domi hæc examinare & scrutari optimum esset. Rursus igitur angi, & pene animo deficere Hydaspes videbatur. At Chariclia: Hæc quidem sint materna indicia: tuum vero propriũ, hic annulus est, ostendebatque pantarben. Cognovit Hydaspes: dederat enim illum dono Persinæ, sub desponsationem. &, Optima, inquit, indicia quidẽ mea sunt: cæterum te ut meam his usam esse, & non aliquo alio modo ea nactam, nondum agnosco. Nam præter alia & color peregrinus, & inusitatus in terra Æthiopica, relucet. Sisimithres autem: Alba, inquit, & ea fuit quam sustuli: alioqui & annorum tempus convenit cum præsenti ætate puellæ, cum decem & septem fere annos hæc, & expositionis tempus, im-

pleverit. Porro & oculorum aſpectus mecum facit, & totam vultus effigiē, ac excellentem formam quæ nunc apparet, convenire cum ea quam tum cernebam, agnoſco. Hæc quidem optime dixiſti, Siſimithre, ad illum Hydaſpes: & magis ut aliquis patronus, ſummum ſtudium ad cauſam afferens, quam judex. Sed vide ne ex aliqua parte dubitationem eximens, aliam quæſtionem moveas, cum arduam, tum haud facile conjugem meam culpa liberaturam. Qui enim albam, cum ſimus ambo Æthiopes, procreavimus, nequaquam conſentaneo rationi modo? Limis igitur eum contuitus Siſimithres, & ironice ſubridens: Tibi quidem, inquit, neſcio quid accidat, qui ex affectu tuo in præſentia, patrociniū nobis ut probrum objicis, quod ego mihi haud quaquam negligendū eſſe duco. Judicem enim legitimum definimus, eum qui æquitatis patronus ac defenſor eſt. Cæterum cur non potius tibi, quam puellæ, patrocinari videbor? cum te patrem, deorum auxilio fretus, declarem: & quam vobis ab incunabilis ſervavi filiam, eam &

nunc

nunc ſalvam in flore ætatis non deſpiciam? Sed tu quidem, ut vis, ſtatue, & exiſtima de nobis, qui hæc facimus flocci. Neque enim ad aliorum arbitrium vivimus, ſed meram honeſtatẽ & æquitatem ſectantes, nobis ipſi ſatisfacere cupimus. Quod ad quæſtionem de colore attinet, hujus explicationem ipſa tibi faſcia exponit: Perſinam ſcilicet attraxiſſe quædam ſimulachra, & imaginationes ſimilitudinis in tuo concubitu, ex conſpectu Andromedæ. Quod ſi alioqui omnino id comprobari, & fidem tibi fieri vis, ad manum eſt exemplar & archetypus: contemplare Andromedam, quæ perinde in virgine atque in pictura oſtenditur, ita ut nullum ſit diſcrimen. Afferebant his dictis ſublatam imaginem miniſtri, & cum eam proxime Charicliam erexiſſent, tantum excitarunt inter omnes plauſum ac tumultum, cum alii aliis, qui paululum tantum intellexerant ea quæ dicerentur & fierent, ſignificarent, & propter exactam & conſummatam ſimilitudinem, cum quadam lætitia exanimarentur: ut & Hydaſpes non amplius diffidere poſ-

ſet,

ſet, ſed diu ſtaret immotus, lætitia ſimul & admiratione detentus. Siſimithres autem, Unum adhuc deſideratur, inquit. De regno enim, & illius legitima ſucceſſione agitur, & ante omnia de veritate ipſa. Nuda brachium virgo, nigra nota pars ſupra cubitum maculata fuerat. Nihil dedecoris affert, nudatum parentum & generis teſtimonium. Nudavit illis Chariclia ſiniſtram, & erat quaſi ebenus quædam in circuitu brachium tanquam elephantem maculans, Non amplius ſeſe continuit Perſina, ſed repente de throno deſiluit, amplexaque lacrymabat: & propter magnitudinem gaudii, quã reprimere non poterat, mugitus cujuſdam ſimilem ejulatum edebat. Etenim excellentia gaudii etiam luctum interdum gignere ſolet: parumque aberat, quin una cum Chariclia collaberetur. At Hydaſpes miſerabatur quidem mulierem, cum illam lugere videret: & ad ſimilem affectum animo flectebatur. cæterum oculis tanquam cornu aut ferro in ea quæ cernebantur defixis, conſtiterat, doloribus lacrymarum repugnans. Cumque ipſi ani-

ma, cum patrio affectu, tum virili ſpiritu effervеſceret, & in utranque partem tanquam fluctu raperetur, ad extremum tamen ſuperatus eſt à natura, quæ vincit omnia: & quod pater eſſet, non tantum perſuaderi ſibi patiebatur, ſed etiam ita ut pater afficiebatur animo: & Perſinam collapſam una cum filia, ac perculſam erigens, viſus eſt etiam Charicliam amplecti, & lacrymarum affluxu quaſi quibuſdam libationibus paternum cum illa fœdus facere. Neque tamen omnino excuſſus eſt iis quæ agenda fuerant: ſed paululum commoratus, & populum conſpicatus æquali affectu commotum, & ob fortunæ mirificum caſum tanquam in ſcena exhibitum, præ voluptate ſimul & commiſeratione flentem, & neque præcones ſilentium imperantes audientem, manu protenſa ſilentium denuncians, commotionem vulgi in tranquillitatem compoſuit. Et, O vos qui adeſtis præſentes, dicebat: Me quidem dii patrem, ut videtis & auditis, præter omnem expectationem declararunt: & quod filia mea ſit hæc virgo, multis argumentis conſtat. Ego

vero

vero tanta ſum erga vos & patriam benevolentia præditus, ut haud multum curans & generis ſucceſſionem, & primam appellationem, quæ omnia mihi per hanc eventura fuerant, diis eam ſacrificare pro vobis properem. Etſi autem vos lacrymare video, & indicium dare, quod humano quodam affectu commoti ſitis, denique miſerari puellæ immaturam ad moriendum ætatem, miſerari quoque meam nequicquam expectatam generis ſucceſſionem: tamen neceſſe eſt me, vel vobis nolentibus, patrio obtemperare inſtituto, utilitate patriæ potius quam privatis commodis conſulentem. Et quidem an hoc diis ita placeat, ut ſimul præbeant & auferant (id enim jampridem expertus ſum, cum eſſet nata: & nunc experior, poſtquam inventa eſt) dicere non poſſum. cæterum vobis conſiderandum relinquo. Neque hoc ſtatuere poſſum, ut quam extorrem egerint patria procul ad ultimos terræ fines, & rurſus mirabili caſu in captiva fortuna offerentes tradiderint, eandem rurſus mactari ſint admiſſuri. Quod cum ita ſit, nihilomi-

nus quam ut hostem non sustuli, & captivam nullo detrimento affeci, eam filiam cognitam sacrificare, siquidem vestra voluntas ita fert, non cunctabor. Neque affectui succumbam, quod alii patri fortasse condonandum esset: nec frangar animo, nec deprecabor ut veniam detis, & hoc officium in præsentia naturæ præ lege tribuatis, eo plus erga illam affectui dantes, quod alio quoque modo liceat placare numen. Sed ut vos quod æque ac ego animo afficeremini, significationem dedistis, & nostros casus non secus ac privatos doluistis: ita & à me vestræ rationes longe meis anteponuntur, parum curante hanc calamitatem: haud multum quoque hanc miseram Persinam lugentem, quę simul & primi fœtus parens, & prole orba reddita est. Quamobrem si videtur, desinite à lacrymis, & nostri inutili commiseratione: ad sacrificium autem aggrediamur. Tu vero filia (primum enim te hoc suavi nomine, & ultimum alloquor) ô nequicquam formosa, & quæ frustra parentes invenisti, quæ in patriam, aliena terra longe graviorem,
infe-

infeliciter incidisti: & peregrinam quidem, salutarem: patriam autem, perniciosam experta es, ne mihi animum lugubri fletu perturbes: sed si unquam antea magnos illos spiritus ac regios ostendisti, nunc præcipue attolle: & sequere parentem, qui te quidem nuptiali stola ornare non potuit, nec in porticus aut thalamos ducit, sed ad sacrificium instruit: & faces non nuptiales, sed ad usum sacrificii destinatas accendit, & invictam hanc pulchritudinem pro victimis offert. Vos autem dii propitii estote iis quæ dicta sunt, & si quid præterea affectu victus, parum pie aut religiose sum locutus, qui simul filiam vocarim, & interfector illius existam. Et hæc cum dixisset, injiciebat Charicliæ manus, ducere se eam ad aras & pyram quæ desuper erat assimulans: & eventum verborũ, quæ pro concione fecerat, ut se in animos audientium insinuaret, deprecans. Multitudo autem Æthiopũ concussa est ad ea quæ dicta fuerant, & ne paululum quidem duci Charicliam sustinens, magnum clamorem quendam & subitum edidit: Serva virginem, voci-

ciferans : serva regium sanguinem : serva eam quam dii salvam esse voluerunt. Habemus gratiam. Impletum est nobis, id quod legibus debebatur. Agnovimus te ut regem, agnosce te tu quoque ut patrem: propitii sint dii huic, ut videtur, delicto. Magis peccabimus, resistentes illorum voluntati. Nemo interficiat ab illis conservatam. Qui es pater populi, esto & domi tuæ pater: & sexcentas adhæc, & his similes voces proferebant. Ad extremum, & reipsa se prohibere declarabant, opponentes se & obsistentes, ac aliis sacrificiis placari numen postulantes. Hydaspes autem ultro & lætus patiebatur se hac in parte superari, optatam hanc vim sponte sustinens: & populum continuis exclamationibus diutius indulgentem, & gratulationibus insolentius lascivientem videns, huic quidem voluptate se implendi facultatem dedit, expectans ut aliquando sua sponte conquiesceret. Cæterum cum proxime Charicliam astitisset, Charissima (dicebat) quod tu quidem mea sis filia, tum indicia ostenderunt, tum sapiens Sisimithres testa-

testatus est, & ante omnia deorum benevolentia declaravit. Sed iste quis tandem est? qui una tecum captus, nunc aris ut mactetur admotus est? aut quomodo illum fratrem nominabas, quando in conspectum meum Syenæ primum adducti estis? Neque enim utique & ipse filius noster esse repe-rietur. Semel enim Persina, & te solam enixa est. Chariclia autem, humi defixis oculis, cum rubore: Fratrem quidem, inquit, eum esse mentita sum, necessitate commentum suppeditante. Qui autem sit revera, ipse melius exponet. Vir enim est, & confidentius me muliere narrare non reverebitur. Hydaspes autem cum non intellexisset sententiam dictorum: Da, inquit, veniam filiola, quæ per nos rubore suffusa es, alienam à virginali pudore quæstionem de adolescente tibi proponentes. Sed tu quidem in tabernaculo una cum matre sede, majorem lætitiam illi nunc afferens, quam cum te peperit, & ægram animo, tuæ præsentiæ fructu, & de tuis rebus narratione consolans. Nobis autem sacrificia curæ erunt, delecta omnino ea si

 quam

quam invenerimus idoneam quæ pro te una cũ adolescente mactetur. Chariclia vero parum abfuit quin ejulatum ederet, significatione mactationis adolescentis commota: vix tamen, utilitati serviens, furibundo affectu necessitate postulante represso & cohibito, rursus occulte adrepebat ad scopum, &, O domine, dicebat. Sed neque puellam fortasse te amplius inquirere oportuit, cum tibi semel populus fœminei sexus victimam per me remiserit. Quod si quis contendat, par, & ex utroque sexu sacrificandum esse, non puella tantum, sed & adolescens alius tibi inquirendus est: aut nisi hoc feceris, nec puella alia, sed ego iterum mactanda sum. Dii meliora, subjiciente, & causam quamobrẽ hoc diceret, quærente: Quod, inquit, & cum vivo hoc viro, me vivere, & cum moriente, una mori divinitus est constitutum. Ad hæc Hydaspes, cum nondum rẽ ipsam conjiceret: Laudo quidem, inquit, tuam hanc humanitatem filia, quæ peregrinum, & Græcum, & æqualem, unaque captum, & cui tecum familiaritas ex peregrinatione inter-

intercesserit, officiose miserearis, & servare cogites. Sed haudquaquã eximi potest sacrificio alioqui. nec pietas & religio patitur, ut omnino circumscribatur patrium institutum, de sacrificio ob victoriam partam faciendo. Deinde nec populus ferret, qui vix ut tibi veniam daret, deorum clementia permotus est. Chariclia igitur: O rex, inquit, patrem enim te appellare fortasse non licet: Siquidem deorum clementia corpus meum servatum est, ejusdem sit clementiæ, meam quoque servare animam, quam vere mihi esse animam, ii qui hoc fatali quadam necessitate sanxerunt, sciunt. Sin hoc irretractabile parcis inventum fuerit, & oportebit omnino exornare sacrificiũ, mactatum peregrinum, unum tantum te mihi largiturum esse promitte. Ipsam me jube mactare victimam, & gladio tanquam charissimo quodam & preciosissimo accepto pignore, conspicuam apud Æthiopes fortitudinis gloria effici. Perturbatus hisce Hydaspes: Sed non intelligo, inquit, hanc tuæ mentis in contrariam sententiam mutationem: quæ nuper defendere pe-

regrinum conabaris, nunc autem non secus ac hostem aliquem, manu tua tollere expetis ac postulas. Atqui neque honesti quicquam, aut gloriosi, quod ad te ætatemque tuam attinet, in actione ista inesse video. Verum fac esse: facultas tamen deest. Solis enim sacerdotio Solis & Lunę fungentibus, patriis institutis datum est hoc negotium: nec iis quibuscunque, sed illi quidem, uxori: huic autem, viro cohabitanti. Quod cum ita sit, tua virginitas impedit hanc, quæ unde oriatur haud scio, petitionem. Enimvero hac de causa nullum est impedimentum, inquit Chariclia, pressa voce, & ad aurem Persinæ se inclinans: Est enim & mihi, mater, is qui nomen hoc implet, siquidem id vestra voluntas feret. Feret, inquit Persina, arridens leniter: & statim te elocabimus, diis annuentibus, ei quem te & nobis dignum elegerimus. Chariclia autem clarius: Nihil opus est, inquit, eligere enim qui jam est. Cumque jam quippiam planius dictura esset, (addebat enim audaciam imminens periculum Theageni, ac ob oculos versans, & pudo-

pudorem virgineum ſeponere ac negligere cogebat) non amplius ferens Hydaſpes: O dii, inquit, quam mala bonis miſcere videmini, & præter ſpẽ à vobis mihi donatam fœlicitatem aliqua ex parte impedire: qui mihi filiam non expectatam quidem, ſed amentem quodammodo oſtendiſtis. An nõ enim fatuæ mens eſſe declaratur in ea, quæ abſurdas voces edit? Fratrem nominabat eum qui non erat. De peregrino qui adeſt præſens, quis nam eſſet, cum interrogaretur, ignorare ſe dicebat. Rurſus ſtudebat ſervare tanquam amicum, eum quem non norat. Cum ſe obtinere non poſſe petitionem intellexiſſet, ut ipſa mactaret tanquam inimiciſſimum, obſecrabat. At cũ neque hoc facere fas eſſe diceremus, uni tantum, & ei conjugi, tali ſacrificio nuncupato: virum ſe habere prætexit, non addens quem. Quomodo enim eũ habere poſſit, quem neque eſſe, neque fuiſſe illi unquam per focum conſtiterit? Niſi forte in hac ſola fallit, id quod apud Æthiopes haudquaquam fallax eſt, caſtorum experimentum, & cum conſcendiſſet non aduſtam remittit.

ac

ac ut adulterina virginitate se venditet largitur. Denique soli licet amicos & hostes eosdem puncto temporis habere, & fratres ac viros qui non sunt fingere. Quamobrem uxor, tu quidem tabernaculum ingredere, & hanc ad sobrietatem revoca, quæ aut à deo qui ad sacrificia venit, in furorem concitatur: aut præ nimia lætitia ob successum insperatum, mente aberrat. Ego autem cum eam quæ diis pro hac mactari debet, & inquiri & inveniri à quodam jusserim, tantisper dum hoc fit, ad danda responsa legationibus, quæ à gentibus veniunt, & dona quæ ad gratulationem ob victoriam partam, declarandam afferuntur, vertar. Hæc ut dixit, prope tabernaculum in edito loco considens, venire legatos, & si quæ afferrent dona, adducere jubebat. Internuncius igitur Harmonias, Utrum omnes sine discrimine, an ordine & ex unaquaque gente delectos, denique si seorsim adducere juberet, percontabatur. Hic autem cum ordine & distincte dixisset, ut etiam singuli pro dignitate honorem consequantur. Rursus internun-

nuncius: Igitur, inquit, rex, primus fratris tui filius Meroebus veniet, qui nuper quidẽ advenit, sed ut prius denuncietur, ante septum & coronam militũ qua cincti sumus expectat. Cur autem stupidissime & fatue, ad illũ Hydaspes, non statim indicasti? cum non legatũ, sed regem eum qui advenisset, esse scires: & quidẽ fratris mei non ita pridem mortui filium, & à me in illius throno collocatum, atque adeo adoptione filium meum constitutum? Sciebam, inquit, domine, Harmonias. Sed ante omnia occasionem captandam esse statuebam, cum si ulla re alia internunciis, in primis ratione considerationeque temporum sit opus. Dabis igitur mihi veniam, quod te cum reginis colloquentem, avocare à suavissimo sermone sum veritus. Nunc itaque veniat, ut dixit rex, recurrebat, quemadmodum erat illi imperatum: & statim redibat cum eo quod injunctum fuerat. Venitque in conspectum Meroebus, conspicuus quidem juvenis: tum primum autem adolescentium ætatem egrediens, cum decem & septem annos impleret: proceritate autem su-

pra omnes propemodum qui aderant eminens, conſpicuo ſtipatorum comitatu illum deducente: Æthiopico vero exercitu qui circumſtabat, cum admiratione ſimul & veneratione viã ad illius adventum ſine ullo impedimento patefaciente. Cæterum neque Hydaſpes in ſolio manſit, ſed obviam progrediebatur: & cum paterna comitate eum complexus prope ſe collocavit, junctaque dextra: Tempori venis fili, dicebat, ſolenne ſacrificium ob victoriam partam una facturus, & nuptialia ſacra celebraturus. Siquidem paterni dii generisque noſtri authores, & heroes, filiam quidem nobis, tibi vero ſponſam, ut videtur, invenerunt: Enimvero arcana auditurus poſtea, nunc ſi quid forte agere vis cum gente quæ tuo regno ſubjecta eſt, indica. Meroebus autem audita ſponſæ mentione præ voluptate ſimul & pudore, ne in nigro quidem colore celare potuit quod erubuiſſet, tanquam ad fuliginem rubore accurrente. parvoque ſpacio intermiſſo: Alii quidẽ, inquit, pater, legati qui adveniunt, præcipuis rebus ex ſua quisque regione, tuam

præ-

præclaram victoriam ornantes, te munerabuntur. Ego vero te, qui strenuus in bellis extitisti, & maximis rebus gerendis præcipuam virtutem declarasti, quum convenienti & simili donario munerandum esse æquum judicarim, virum tibi offero, gladiatorem in bellis & sanguine adeo exercitatum, ut neminem sit habiturus qui se illi opponere possit: lucta autem & cestuum pugna in arena & stadiis adeo validum, ut illius robur à nemine sustineri queat. Et simul innuens, ut veniret vir, significabat. Ille autem progressus in medium, adorabat Hydaspem, tanta proceritate, & prisca illa statura homo, ut cum genu regis oscularetur, propemodum eos qui in alto loco sedebant adæquare videretur. & ne imperio quidem expectato, exuta veste nudus stetit, omnem qui vellet, seu cum armis, seu nudis manibus, ad certamen provocans. Cum autem nemo progrederetur, quamvis rex sæpius per præconem denunciasset ac edixisset, Hydaspes: Dabitur, inquit, tibi quoque à nobis æquale præmium. & cum dixisset, elephantem multorum annorum,

rum, & insignis magnitudinis offerri ipsi jussit. Postquam autem adductum est animal, ille quidem accipiebat lubens. At populus subito concitus, miros risus edidit, urbanitate regis delectatus: & post submissionem ac dedecus, ut videbatur, ex irrisione ipsius jactantiæ solatium capiens. Post hunc & Serum adducebantur legati, araneorum qui sunt apud illos, stamina & texturas, vestem alteram purpureo colore tinctam, alteram candidissimam afferentes. His donis receptis, cum ut dimitterentur illis quidam, qui jampridem damnati in carcere detinebantur, petiissent, & rex annuisset: Arabum feliciũ legati accedebant, & folii odoriferi & stœchadis & cinamomi, & aliorum aromatum quæ Arabia fert, dona multorum talentorum ex quolibet genere offerebant, odore fragrantissimo locum implentes. Aderant post hos ex Troglodytica regione, aurum formicinum, & gryporum jugũ, quod aureis habenis regebatur, offerentes. Deinde Blemmyum advenie-bat legatio, arcus & jaculorum spicula ex draconum ossibus, in coronam impli-

implicata gerens: &, Hæc tibi (dicebat) ô rex à nobis afferuntur dona, divitiis quidem allatis ab aliis, inferiora, cæterum apud fluvium contra Persas, ut tu ipse testis esse potes, comprobata. Preciosiora igitur sunt, inquit Hydaspes, quam multis talentis constantia xenia, quæ ut alia quoque nunc mihi offerantur, in causa esse dicimus: simulque si quid postularent, exponere jubebat. Cumque sibi minui & allevari tributum petiissent, totum in decennium dimisit. Post autē quam propemodum omnes qui legatione fungebantur, in conspectum venerunt, & singulos paribus, plurimos autem amplioribus donis rex remuneratus est, ultimi aderant Axiomitarum legati: qui quidem non pendebant tributum, sed alioqui erant socii & fœderati. Quamobrem de rebus prospere ac feliciter gestis gratulantes, hi quoque dona adducebant, cum alia, tum animantis cujusdam speciem, inusitata simul & admiranda natura, magnitudine quidem instar cameli, colore autem & cute squammis floridis distincta ac maculata. Erat autem ipsi

posterior pars una cum ventre humilis & leonina: porro armi & pedes anteriores & pectus supra proportionem aliorum membrorum erectum: gracile collum, & ex magno corpore reliquo, in tenue & subtile guttur productum: caput autem forma quidem cameli, magnitudine autem, struthii Lybici caput paulo plus quam duplo superans, & oculos tanquam cerussa illitos horribiliter versans. Immutatũ etiam habuit incessum, omnino terrestri animali & aquatico contraria ratione vacillans, cruribus non permutanter, nec alternis incedentibus, sed seorsum & simul duobus in dextra parte, sigillatim autem & conjunctim sinistris, simul moto utroque latere sese transponentibus. Porro adeo habile ad motum, & mansuetum ac cicur habitu ex assuefactione comparato, ut gracili funiculo vertici circumducto à magistro regeretur, tanquam inevitabile vinculum ejus voluntatem ducem sequens. Hoc animal cum apparuisset, multitudinem quidem totam perculit, & nomen à figura sortitum est, à præcipuis corporis partibus ex

tempore à populo Camelopardalis nominatum: tumultu autem & perturbatione panegyrim implevit. Accidit enim tale quiddam. Aræ Lunæ astabat jugum boum: Solis autem, quadrigæ equorum alborum, ad mactationem præparatorum. Porro cum peregrinū & inusitatum,& cum primis monstrosum animal apparuisset, tanquam spectro perturbati, terrore impleti sunt, & eorum qui tenebant vinculis ruptis, ex tauris alter, qui solus, ut videtur, animal conspexerat: & duo equi, in fugam effusam sese concitarunt: perrumpere quidem septum exercitus nequeuntes,cum confertim densatis scutis milites tanquam murum in circuitum duxissent: currentes autem sine ordine, & quodvis obvium medio in spacio seu vas seu animal evertentes: ita ut clamor mixtus tolleretur ob id quod fiebat, partim præ metu ab his ad quos delati fuerant,partim præ voluptate ab illis quibus dum in alios insilirent delectationem & risus materiam ex conculcatione cadentium præbebant. Quamobrem ne Persina quidem & Chariclia manere quietæ, &

intra tabernaculum sese continere potuerunt, sed velamine paululum amoto & subducto, spectatrices eorum quę fiebant, existebant. Ibi Theagenes, seu proprio & virili spiritu incitatus, sive etiam divinitus immisso impetu, usus, & custodes qui illi astiterant dispersos propter tumultum exortum conspicatus, erexit se subito, cum antea ad aram genibus incumberet, & mactationem singulis momentis expectaret, lignumque fissum (quorum magnus numerus in ara jacebat) arripit, & ex equis qui non effugerant unius dorsum occupat, & apprehensis crinibus ad collum propendentibus, tubaque tanquam freno utens, calcaneoque quasi calcaribus equum urgens, & loco flagri ligno fisso continue concitans, taurum qui effugerat agebat. Ac initio fuga esse Theagenis, ii qui aderant, suspicabantur: & clamore, ne sineret illum extra septum armatorum evehi, quilibet alterum quem proxime astiterat, cohortabatur. Cæterum procedente conatu, quod non formido esset, neque fuga mactationis, edocebantur. Assecutus enim celerrime tau-

rum,

rum, aliquandiu à cauda detentum egit, lassitudine conficiens simul, & ad celeriorẽ cursum bovem incitans: quo se autem concitasset, conversum sequebatur, gyrationes & exitus angustos caute declinans. Postquam autem illi notum & familiarem conspectum sui actionemque ipsam reddidit, jam ad latus adequitabat, cute cutem attingens, & anhelitum taurinum ac sudorem equestri miscens, & cursum ita æquali celeritate moderans, ut hi qui longius aberant, coaluisse vertices animalium opinarentur, & Theagenẽ aperte divinis laudibus extollerent, qui peregrinum quoddam ex equo & tauro jugum confecisset. Multitudo quidem his vacabat. Chariclia vero intuens, horrore & tremore detinebatur, cum quorsum tenderet conatus ignoraret, & de illius vulnere (si forte lapsus contingeret) non secus ac de sua mactatione esset sollicita: ut neque Persina clam id esset, sed, O filia, diceret, quidnam tibi accidit? Videris pro peregrino periclitari. Etiam ipsa aliquo modo commoveor, & miseret me illius juventutis. Effugere illum

etiam periculum opto, & conservari sacris, ne omnino imperfectus, & neglectus à nobis cultus divinus relinquatur. Chariclia vero: Ridiculum est, inquit, optare ut non moriatur, eam ob causam ut moriatur. Cæterum si id à te præstari potest mater, serva virũ, mihi gratificans. Persina autem causam non veram, sed alioqui amatoriã suspicata: Etsi haudquaquam, inquit, servare illum possim, tamen quæ tibi cum viro consuetudo intercedat, propter quam tantopere tibi est curæ, audacter jam deinceps matri expone: etiamsi sit juvenilis commotio, & virginitati non conveniens. Materna natura, filiæ, & fœmineus sexus muliebrem lapsum, quo cognatione quadam afficitur, adumbrare novit. Cum igitur summo cum dolore collacrymasset Chariclia, Et in hoc, inquit, præter cætera sum infœlix, quod etiam ab his qui singulari prudentia & ingenii perspicacia sunt præditi, dum loquor, haud intelligor: & cum calamitates meas exponam, nondum eas narrare existimor: denique ad nudam deinceps & apertam accusationem mei venire

nire cogor. Hæc dixit: & cum vellet rem ipſam aperire, rurſus eſt excuſſa, clamore maximo à multitudine ſublato. Theagenes enim cum permiſiſſet equo, quanta celeritate poſſet uti, & præcurrentem aliquantum, pectus capiti taurino adæquare, hunc quidem liberum ferri ſivit deſiliens: injicit autem ſe in collum tauri, & in medium ſpacium inter cornua facie collocata, ulnis vero tanquam corona circumpoſitis, ac digitis in taurina fronte in nodum complicatis, ac reliquo corpore juxta dextrum armum bovis demiſſo, dependens ferebatur, ita ut paululum taurinis ſaltibus concuteretur. Poſtquam autem jam fatigatum nimio pondere, & languefactos eſſe illi muſculos ex nimia intenſione ſenſit, atque id loci in quo ſedebat Hydaſpes, prætereuntem, obvertit eum in anteriorē partem, & illius cruribus ſuos pedes objicit, ungulis eos continue impingens, & greſſum bovis implicans. Ille autem in impetu curſus impeditus, & robore juvenis gravatus evertitur, ac repente in caput devolutus, & erectis pedibus in ſcapulas ac deorſum proje-

ctus, diu resupinus porrectim jacuit, cornibus terræ infixis, & ita ut caput movere non posset radicatis: cruribus autem nequicquam salientibus, & opportune aerem findentibus, & cladem languore testantibus. Incumbebat vero Theagenes (sola sinistra manu ad deprimendum vacans, dextram autem in cælum continue tendens) & in Hydaspem & reliquam multitudinem exporrecta fronte intuebatur, risu illos ad oblectationem provocans, & mugitu tauri tanquam tuba celebritatem victoriæ denuncians. Resonabat autẽ ex adverso & populi clamor, perspicuum quidem nihil & articulatum in laudem proferens: cæterum hianti ore ut plurimum ex arteria sola sonos admirationis indices edens, diuque communi consensu eum ad cælum ferens. Jussu igitur regis ministri accurrentes, alii Theagenem erectum adducebant, alii cornibus tauri laqueo restis injecto, ducebant tristem ac demissum, & aris rursus hunc & equum comprehensum alligabant. Et cum Hydaspes aliquid cum Theagene locuturus esset, & acturus, populus, tum delecta-

tus

tus adolescente, & inde usque ab initio cum primum visus est, singulariter erga illum affectus: tum roboris admiratione stupefactus, magis autem Æthiopi athletæ Meroebi invidens ac æmulans, Hic cum Meroebi pugile jungatur, communi consensu exclamavit: Is qui elephantem accepit, decertet cum eo qui taurum cepit, continue pronunciabat. Cumque diu incumberet, annuit Hydaspes: ducebaturque extemplo in medium Æthiops superbe trucibusque oculis circa se omnia lustrans, ac summis pedibus incedens, & dilatans sese, ac per vicissitudinem cubitis ulnas insolenter quatiens. Postea vero quam prope concilium constitit, Theagenem contuitus Hydaspes, Græco sermone: Peregrine, inquit, cum hoc te inire certamen populus jubet. Fiat id quod illi placet, Theagenes respondit. Cæterum quæ ratio est certaminis? Luctæ, inquit Hydaspes. At cur non potius gladiorum, inquit, & armorum, ut aliquo præclaro facinore edito, aut cadens impleam Charicliam, quæ hactenus rationes nostras tacere sustinuit: vel

ad extremũ, ut videtur nos valere jussit. Quid hoc sibi (inquit Hydaspes) velit, quod nomẽ Chariclię admisceas, & habeas in ore, ipse scis: cæterum luctari, & non digladiari te oportet. Siquidem sanguinem effusum ante sacrificium conspici, fas non est. Cum igitur intellexisset, quod metueret Hydaspes ne interficeretur ante sacrificiũ: Recte facis, inquit, quod me diis conservas, quibus etiam res nostræ curæ erunt: simulque sumpto pulvere, & humeris ac ulnis adhuc à bovis circumactione sudore madentibus insperso, ac eo qui non adhæserat excusso, objicit porrectim manus. Et pedibus in vestigio firmiter defixis, & poplite inflexo incurvatoque, humeris parteque inter scapulas contorta, & collo aliquantum inclinato, denique toto corpore contracto stabat, prehensiones luctarum cupide expectans. Æthiops autem intuens, minacioris habitu ridebat, & ironicis gestibus insultare adversario videbatur. Tũ repente incursione facta, cubitum tanquam vectem aliquem collo Theagenes impingit: à qua plaga ingenti sonitu exaudito, rursus

ſus exultabat, & ſtolide ſibi arridebat. At Theagenes, ut vir in gymnaſiis & unctionibus ab ineunte ætate exercitatus, & certandi arte Mercurii exacte inſtructus, cedere initio ſtatuit, & experimento virium adverſarii ſumpto, tam terribili impetui & fero non reſiſtere, cæterum agreſte robur arte eludere. Statim igitur cum paululum tantum à terra commotus eſſet, magis ſe dolere geſtu ſimulabat, & colli alteram partem expoſitam ad ictum excipiendum objiciebat. Cumque Æthiops iterum feriiſſet, cedens plagæ, propemodum ſe collabi in faciem fingebat. At poſtquam in contemptum illius adductus Æthiops, & animatus incaute jam tertio irruebat, & cubitum rurſus ſublatum impacturus erat: ſubiit repente Theagenes, inflexione corporis impetu declinato, & dextro cubito ſiniſtro illius brachio ſurſum impulſo ac remoto, projecit adverſarium nodo implicitum, atque etiam ſuæ manus impulſu fruſtra incitato in ſolum abreptum, & ſub axillam illius ſe conjiciens, circumfundebatur tergo: craſſoque ventre difficulter manibus

bus cincto, gressum circa talos & malleolos calcaneo magna vi & nulla intermissione facta demolitus, & in genua procumbere cogens, circũdat pedibus, & partibus circa inguina pressis, cruribus ac palmis, quibus innitens Æthiops pectus attollebat, excussis, cubitos nodi instar circum tempora ductos, ad tergum & humeros retrahens, ventrem illius in terram porrexit. Una igitur voce ob hoc factum, & clariore quam antea, à multitudine edita, neque rex sese cohibere potuit, sed exiluit è solio, & , O necessitatem odiosam, dicebat: qualem virum mactare lege cogimur! & simul cum eum advocasset: O adolescens (ad ipsum inquit) Ut coroneris etiam ad sacrificia, sicuti moris est, adhuc restat, vel maxime autem hæc præclara quidem & illustris, sed inutilis tibi & diurna victoria, coronam meretur. Cæterum postquam id, ut te ex præsenti statu liberem, etiam si velim, præstari à me non potest, quantum licet, & conceditur, præstábo: & si quid nosti, quo te adhuc viventem juvare possim, postulato. Simulque cum his dictis auream

& la-

& lapidibus distinctam coronã Theageni imposuit. Nec non animadversus est quod lacrymaret. Theagenes autem: Igitur postulabo, inquit: & peto à te, ut hoc des meis precibus, quandoquidem promisisti. Si mactationem omnino subterfugere & evitare non possum, saltem manu tuæ, quæ nunc invēta est, filiæ me mactari jube. Morsus hoc dicto Hydaspes, & ad similitudinem Chariclíæ precationis animũ referens, cæterum non judicans operæ precium esse, evestigio rem ad amussim inquirere: Ea quæ fieri possunt, inquit, hospes, & petere te jussi, & daturum me esse pollicitus sum. Porrò nuptam esse viro, non virginem, quæ mactet, lex diserte jubet. Sed & ipsa habet virum, ad illum Theagenes. Delirantis, inquit Hydaspes, hominis, ac revera animum despondentis & præbentis se morti, verba ista sunt. Matrimonii & consuetudinis cum viro expertem esse virginem, focus declaravit. Nisi forte Meroebum hunc virum dicas, nescio unde edoctus: nondum quidem virum, cæterum sponsum à me nominatum. Sed neque futurum

statue,

ſtatue, dixit Theagenes, ſi quid ego de Chariclīæ animo ſenſi: & ſi mihi, ut victimæ divinanti, credere juſtum erit. Ad hæc Meroebus: Sed non vivæ, inquit, præclare, victimæ, ſed mactatæ & reſectæ, extis ſignificationem vatibus exhibent. Quamobrem recte dixiſti pater, deſpondentem animum inepte, & nihil ad rem loqui peregrinum. Sed hunc quidem, ſi jubes, ducat aliquis ad aras. Tu vero cum abſolveris, ſi quid adhuc reſtat, ad ſacrificium aggredere. Et Theagenes quidem ducebatur eo quo imperatū fuerat. At Chariclia, quæ ob victoriam aliquantum reſpiraverat, & meliora ſperaverat, rurſus cum duceretur, in luctu erat. Et Perſina multifariam conſolante, & conſentaneum eſſe quod poſſit ſervari juvenis, ſi mihi reliqua & manifeſtiora de te narrare volueris, dicente: Chariclia quidem tempus dilationem haud concedere videns, ad præcipuas & principales narrationes aggreſſa eſt. Hydaſpes autem, ſi qui adhuc ex iis qui legatione fungerentur, reliqui eſſent, ex internuncio quærebat. Harmonias vero: Soli Syeneni-
ſes,

ſes, inquit, Rex, literas Oroondatis & xenia afferentes. nuper autem & momento aute venerunt. Accedant igitur hi quoque, Hydaſpes cum dixiſſet, aderant, & literas tradebant: quas apertas & evolutas legebat. Erant autem ejuſcemodi. CLEMENTI ET BEATO ÆTHIOPUM REGI HYDASPI, OROONDATES MAGNI REGIS SATRAPA. Quum vincens prę-lio, magis animi celſitudine viceris, & mihi ſatrapiam totam tua ſponte conceſſeris, haud mirum mihi in præſentia videbitur, ſi exilem petitionem comprobaris. Puella quædam cum Memphi duceretur, obiter belli fuit appendix: & quod captiva juſſu tuo in Æthiopiam ſit miſſa, ex his qui una cum ipſa fuerunt, & tum periculum effugerunt, audivi. Hanc oro mihi dimitti muneris loco, cum ipſius puellæ cauſa, tum præcipue patris, cui illam ſervare velim. Qui multum terræ pererravit, & dum filiam inquireret, à præſidio quod fuit Elephantinæ ſub belli tempus captus, à me contemplante hoc tempore eos qui ſuperfuiſſent ex pręlio, conſpectus eſt, & ut mitteretur

ad

ad tuam clementiam petiit. Habes ibi una cum aliis legatis virum talem, ut vel solis moribus generositatem declarare possit: & dignum, ut vel vultu tantum & facie à te quod petit impetret. Lætum mihi hunc ô rex remitte, qui pater non modo nominatur, sed etiam extitit. Hæc ut legit: Quis igitur est ex his qui adsunt, qui filiam inquirit? percontatus est. Et cum ostendissent quendam senem: O hospes, ad illum inquit, omnia petente Oroondate lubens faciam: Sed decem tantum adolescentulas captivas duci jussi. Cũ vero unam filiam tuam nõ esse cognitum sit, reliquas contemplare: & si agnitam inveneris, accipe. Procumbens senex, osculabatur pedes, & cum adductas puellas contemplans, eam quam inquirebat non invenisset: rursus tristis & mœrens, Nulla ex his est, Rex, dicebat. Voluntatem & studium meum, inquit Hydaspes, agnoscis tibi non deesse. Fortunam autem accusa, si eam quam inquiris, non invenis. Nam quod neque alia venit præter has, neque ulla est in castris amplius, circumspicere tibi licet. Cum feriisset fron-

tem

tem ſenex, & collacrymaſſet, faciem attollens, & multitudinem in orbem circumſpiciens, repente tanquam furioſus cucurrit: cumque acceſſiſſet ad aras, & pallii (hoc enim forte indutus erat) oram reſtis inſtar contorſiſſet, injicit collo Theagenis, & trahebat, clamans ita ut exaudiri poſſet: Nactus ſum te hoſtis, habeo te conſcelerate & execrande. Cumque cuſtodes reſiſtere & avellere niterentur, firmiter hærens, & tanquam in unum corpus cum illo coaluiſſet, ut eum duceret in conſpectum Hydaſpis & concilii obtinuit. Et, O rex (dicebat) hic eſt qui meam filiam tanquam prædator mihi eripuit, hic eſt qui domum ſolitariam & liberis orbam reddidit, & ex mediis Apollinis aris animam meam rapuit, ac nunc tanquam pius aliquis deorum aris aſſidet. Commoti ſunt omnes ad ea quæ fiebant, verba quidem non intelligentes, cæterum rem ipſam quæ cernebatur admirantes. Et cum Hydaſpes planius, quidnam vellet, dicere juberet: ſenex (erat autem Charicles) veriora de genere Chariclíæ occultabat: id ve-

 ritus,

ritus, ne illa in fuga forte, & itinere jam antea sublata, bellum sibi cum veris parentibus accerseret. Exponebat autem compendio ea quæ nihil nocebant, ac dicebat: Erat mihi filia, rex, quam si quali animi indole & forma fuisset, conspexissetis, justam causam habere me, quamobrem dicam, crederetis. Erat inquam in virginitate ætatem degens, & ministra quæ Delphis colitur Dianæ. Hanc præclarus iste Thessalus genere cum Delphos meam urbem quasi patrium quoddam sacrum celebraturus, præfectus legationis constitutus venisset, clam ex adytis ipsis abstulit, atque adytis Apollinis. Quamobrem & erga vos merito deliquisse existimari debet, qui patrium vestrum deum Apollinem (qui idem est cum Sole) ac illius delubrum prophanavit. Porro quoniam quidam falsus antistes Memphiticus, socius hujus sceleratæ ac nefariæ actionis extiterat: cum essem in Thessalia deposcens à reliquis civibus, nec usquam invenirem, illis mihi hunc etiam in fuga, & ubivis locorum inveniretur, tanquam pestem dedentibus: ar-

cem & asylum fugæ Calasiridis Memphim esse certis conjecturis suspicatus, eo cum pervenissem, Calasiridem quidem ut oportuit mortuum deprehendo: à Thyamide autem ejus filio, de omnibus quæ ad filiam attinebant, & quod Syenem ad Oroondatem missa esset, certior factus: Oroondate etiam Syenæ frustratus (nam illuc quoque veneram) Elephantinæ autem à bello deprehensus ac detentus, venio huc in præsentia supplex, filiam inquisiturus. Et in me calamitosum hominem beneficium contuleris, & te ipso rem dignam feceris, si deprecatorem satrapam pro nobis non aspernari videberis. Et ille quidem tacuit, lugubres fletus ad ea quæ dixerat addens. Hydaspes autẽ ad Theagenem: Quid dices ad hæc, inquit? Ille autem: Vera, inquit, sunt omnia quæ in accusatione commemorata sunt. Prædo ego sum & iniquus, & grassator, quod ad hunc attinet: cæterum in vos beneficus. Redde igitur, inquit Hydaspes, alienam, propterea quod diis antea devotus sis, mactationem sacrificii illustrem & gloriosam, non supplicii

justam perlaturus. Sed non is qui injuriam fecit, dixit Theagenes, sed qui injuriæ fructum habet, reddere juste debet. Cum igitur tu ipse habeas, redde. siquidem hanc, tuam filiam esse Charicliam, & ipse fatebitur. Nemo amplius sese continere poterat, sed simul omnium confusanea commotio existebat. Sisimithres vero cum diu se continuisset, jampridem ea quæ dicebantur & fiebant sciens, cæterum ut ad exactam & certam cognitionem pervenirent, ea quæ sensim patefiebant expectans, accurrebat, & Chariclem amplectebatur. Et, Salva est adoptiva tua, & à nobis tibi quondam tradita filia, dicebat: revera inventa & cognita filia eorum, quos tu ipse scis. Et Chariclia è tabernaculo procurrebat, ac neglecto naturæ omni ac ætatis pudore, Bacchico quodam & furenti impetu ferebatur, & ad genua Chariclis provoluta: O pater, dicebat, non minus mihi quam qui me procrearunt observande: Vlciscere me, ut vis, nec eam ipsam excusationem, quod fortasse id deorum voluntati quispiam tribuere possit, & illorum guberna-

natio-

nationi ea quæ facta sunt, ascribere, auscultans. Persina autem in altera parte Hydaspem amplectebatur, & Omnia ita se habere credas, mi vir, ad ipsum dicebat. Sponsum esse filiolæ Græcum hunc juvenem, omnino scito. Populus itidem alia ex parte, gratulatoriis clamoribus gestiebat ac tripudiabat. Omnium ætatum & ordinum homines, communi consensu ob ea quæ fiebant, lætabantur: plurima quidem eorum quæ dicebantur, non intelligentes: cæterum rem ipsam ex his quæ præcesserant Charicliæ rationibus, conjicientes: fortassis etiam divino quodam impulsu, qui ut omnia hæc mirifice caderent tanquam in scena, effecit, ad animadvertendam veritatem adducti. A quo & maxime contraria ad convenientiam aptabantur, cum gaudium & mœror inter se connexa & complicata essent, lacrymæ risu miscerentur, tristissima & acerbissima in solennitatem festi commutarentur: ridentibus simul his qui plorabant, & gaudentibus his qui lugebant: cum invenirent eos quos non quærebant, & amitterent quos

ſe inventuros eſſe exiſtimabant: & ad extremum expectatis cædibus, in pia ſacrificia transmigrantibus. Cum enim Hydaſpes ad Siſimithrem, Quid facere oportet, ô ſapientiſſime? dixiſſet: Recuſare & refugere deorum ſacrificium, impium eſt: mactare eos qui ab illis ſunt donati, religio. Excogitandum eſt nobis, quid faciendum ſit. Siſimithres non Græca lingua, ſed ut omnes exaudire poſſent, Æthiopica: O Rex, dixit, offunditur caligo, ut videtur, etiam ſapientiſſimis viris, præ nimia voluptate: Te igitur vel jampridem conjicere & animadvertere oportuit, deos non admittere ſacrificium quod apparabatur, qui jam ex omni parte beatam Charicliam, ex ipſis aris filiam tuam eſſe declararunt: & hujus nutricium, tanquam ex compoſito, ex media Græcia huc accerſiverunt: jam terrorem & perturbationem equis & bobus, qui ad aram ſtabant, incutientes, & fore ut rejicerentur majores hoſtiæ moribus & inſtitutis receptæ, ſignificantes: nunc tanquam bonorum coronidem, & tanquam facem fabulæ,

ſpon-

ſponſum puellæ, hunc Græcum juvenem oſtenderunt. Enimvero admittamus ad animum hæc divina miranda facta, & adjutores ſimus illorum voluntatis: & continuemus magis pia ſacrificia, hoſtias humanas & in conſequentem ætatē rejicientes. Hæc cum Siſimithres clare, & ita ut ab omnibus exaudiri poſſent, intonaſſet: Hydaſpes, cum & ipſe linguam genti vernaculam intelligeret, Chariclia & Theagene apprehenſis: Igitur vos qui adeſtis, dicebat, cum hæc ita deorū nutu & voluntate peracta ſint, reſiſtere fas non eſt. Quamobrem teſtibus iis ipſis qui hæc fatis deſtinarunt, & vobis qui illorum ductum animorum aſſenſu ſequi videmini, par hoc ſolennibus nuptiis coaleſcere declaro: & mutua conſuetudine frui, procreationis liberorum vinculo conjunctos, permitto. Et ſi videtur, confirmet hæc quæ decreta ſunt, ſacrificium, & ad rem ſacram vertamur. Hæc dicta approbavit exercitus, & plauſum manibus, ratum ſe habere conjugium ſignificans, edidit. Appropinquans itaque aris Hydaſpes, & jam rem divinā

incepturus: O domine Sol (dicebat) & Luna domina, siquidem conjuges Theagenes & Chariclia, vestra voluntate declarati sunt, licet illis sane & sacra vobis facere. Et hæc cum dixisset, sua & Persinæ mitra, nota sacerdotii dempta, alteram Theageni, quæ sua erat, alteram Chariclia, quæ Persinæ, imponit. Quod cum factum esset, oraculi quod illi redditum fuerat Delphis, Charicles recordatus est: & re ipsa perfectum esse id, quod jampridem à diis prædictum fuerat, comperit: quod, juvenes, dicebat, postquam fugissent Delphis,

Venturos solis torridũ ad igne solum.
Magna ubi præcipuæ virtutis præmia tandem
Temporibus fuscis candida serta gerant.

Coronati igitur juvenes albis mitris, & simul sacerdotio, voce sententiaque Hydaspis, ornati, cum sacrificium ipsi rite peregissent, cum facibus accensis, & tibiarum ac fistularum concentu, in curribus equorum quidẽ junctorum, Theagenes una cum Hydaspe, Sisimithres vero cum Charicle

seor-

ſeorſim: boum autem laborum Chariclia & Perſina, cum gratulationibus, plauſu ac tripudiis, Meroen deducebantur: ut reliqua quæ ad nuptias pertinent, magis arcana, in urbe, majore cum ſolennitate celebrarentur. Talem finem ſortita eſt confectio de Theagene & Chariclia Æthiopicarum orationum: cujus author eſt vir Phœnix Emeſenus, ex genere Solis, Theodoſii filius, Heliodorus.

ÆTHIOPICÆ HISTORIÆ HELIODORI

Libri decimi & ultimi

FINIS.

INCERTI AUTORIS VERSUS
in extremo codice reperti.

En corde, mente, totus animoque hæreo,
Stupens, puella ô nobilis Chariclea,
Sincero amore dum sic amantem te intuor.
En mi stupore capta mens desigitur,
Mentem ut modestam, mentem honestam conspicor.
Firmamq; in adversis tuam constantiam,
Fidemque sanctè præstitam Theageni.
Felicior tu cætera quàm virgines,
Amare queis, vel queis amari contigit.
Priùs labores tu quidem passa es graves:
Sortita finem sed beatum es, nuptias.
Præda es latronum facta, nullum denique
Experta non es ô puella genus mali,
Errore longi temporis, longa & via.
Sed juncta tandem es, (ô beatas nuptias)
Tuo beato conjugi Theageni.

FLORILEGIVM
SENTENTIARVM
In
HELIODORO.

Vim

Ma-

nos

Acris

FINIS.

Hertberger 4.XI.77 f110–

